Duminică 6 Iunie 1937 5 LEI EXEMPLARUL No. 861

Adevĕrul literar şi artistic

Anul XVIII • Seria III-a
Lei 5 exemplarul în ţară
Lei 10 exemplarul în străinătate

Premiile naţionale

Anul acesta a fost mănos în ce priveşte premiile literare. După ce din cele două premii naţionale pentru versuri şi pentru proză rămăsese în ultima vreme numai unul singur, zvonindu-se chiar că şi acesta va fi suprimat iată că, acum, oficialitatea darnică s'a gândit să acorde dintr'odată patru recompense naţionale pentru scriitori. Celor două vechi premii pentru proză şi pentru versuri li s'au adăugat acum alte două, unul pentru critica literară şi unul pentru „literatura în genere".

Acesta din urmă a fost hărăzit d-rei Otilia Cazimir. Iată o scriitoare care mânueşte cu aceeaş îndemânare proza şi versul. In amândouă aceste mari despărţituri ale creaţiei literare, Otilia Cazimir aduce însuşiri de măsură, de gust şi de desăvârşire miniaturală. Cu fire subţiri dar trainice, talentul său pitoresc şi fin ţese delicate şi uşoare horbote poetice, grele de vis. Este o poezie de nuanţe şi de ecouri. Furtunile lăuntrice ajung înăbuşite la suprafaţă. Simţul măsurii, cunoaşterea perfectă a meşteşugului poetic, precum şi un humor uşor care fereşte prin auto-ironie de orice eloquenţă patetică, iată calităţile care dau versurilor Otiliei Cazimir înfăţişarea lor caracteristică şi nota lor originală. Şi tot aceste calităţi o fac pe scriitoare să evite duioşia ieftină şi dulcegăria uşoară, pastelizând cu discreţie şi simplitate neafectată întâmplări mici şi sentimente discrete.

OTILIA CAZIMIR

Mlădioasă şi proporţionată, proza Otiliei Cazimir este un perfect antidot pentru bădărănia greşit numită naturalism şi pentru cumplita neglijenţă stilistică de care e cuprinsă în momentul de faţă o bună parte din proza noastră literară.

Fără îndoială, proza delicată şi stilizată a Otiliei Cazimir este ameninţată şi ea de o primejdie şi anume: manierismul. Scriitoarea, însă, se apără de aceasta prin sobrietate şi printr'un puternic simţ de observaţie care o face să nu se dea înapoi în faţa celei mai brutale realităţi şi să nu acopere cu broderii făţarnice această realitate. Transfigurează dar nu denaturează. Şi aceasta este o mare însuşire de artă şi de suflet.

•

D. D. Nanu, dăruit cu premiul pentru poezie este unul din rarii noştri scriitori care au scris numai versuri. Clasic prin temperament, corect şi tradiţional ca expresie, fără avânturi de înoire formală, dar şi fără poticnirile aproape inevitabile pe care le provoacă asemenea avânturi, D. Nanu a păstrat întotdeauna o sigură şi cinstită cale de mijloc. Poezia sa e gândită şi aşezată, cumpănită şi gravă. Este o

AL. O. TEODORESCU

poezie cum astăzi se scrie tot mai rar dar care are rădăcini adânci într'una din principalele brazde ale tradiţiei noastre literare, în brazda poeziei meditative şi eloquente, pornită demult, dela Grigore Alexandrescu, cultivată cinstit de Hasdeu, ridicată pe culmi inaccesibile şi anti-retorice de Eminescu, trivializată onorabil de Vlăhuţă şi având în d. D. Nanu pe unul dintre reprezentanţii ei cei mai curaţi şi mai limpezi.

•

Premierea, pentru proză a lui Al. O. Teodoreanu este, pe lângă recompensa adusă unui scriitor de rasă, şi o răsplată pentru scrisul românesc vesel. Literatura noastră numără azi prea puţini humorişti. Intre farsa grosolană de bâlci şi sarcasmul crunt, la noi nu există treaptă intermediară. Al. O. Teodoreanu este unul din puţinii noştri scriitori care în scrisul lor mai ştiu să râdă, şi să râdă fără mitocănie şi fără prost gust. Autor al acelui minunat „Hronic al măscăriciului Vălătuc", care sub haina lui de pastiş cronicăresc înfăţişa o creaţie originală, Al. O. Teodoreanu a părăsit mai pe urmă arhaizările şi s'a coborît în realitatea de astăzi, operând sondagii rodnice în bogatele zăcăminte de ridicul pe care societatea noastră contimporană le oferă oricui ştie să le preţuiască. Spirit înclinat către voie bună şi îngăduinţă, Teodoreanu nu mânueşte biciul satirii. Preferă zâmbetul confortabil al unei uşoare ironii tolerante, inveselindu-se pe el însuşi cel puţin tot atât cât înveseleşte pe alţii, într'o proză clară şi aleasă, dovedind un ager şi sigur simţ al stilului şi un mare meşteşug al frazei scrise.

AL. PHILIPPIDE

Mihail Dragomirescu

Acordarea premiului de critică d-lui Mihail Dragomirescu este un gest frumos care onorează comisiunea. Este acum prilejul, după o nedreaptă nepăsare, să rememorăm tot ce datorăm acestui ilustru profesor. Ani de zile d. Mihail Dragomirescu a făcut cursuri de estetică literară ridiculizate de unii pentru tendinţa lor tricotomică, dar care n'au fost mai puţin semnul unei puţin comune capacităţi de speculaţie. Mihail Dragomirescu este un gânditor. Estetica germană este şi ea încărcată de clasificaţii şi totuş nimeni n'a luat-o în râs. Pentru studentul de literatură română, care nu urma filosofia, aceste cursuri au fost o mare binefacere. Ele i-au desvoltat spiritul dialectic. Ilustrul profesor şi-a condensat sistemul într'o lucrare franceză *La science de la littérature*, primită în străinătate cu foarte mare atenţie. Lucru explicabil. In Occident problemele pe care şi le punea d. Mihail Dragomirescu se discutau acut de multă vreme şi puţinţa de a da gustului un sprijin raţional nu mai părea de mult o extravaganţă. Cine este orientat în estetică îşi va da seama că criticul punea chestiunea în chipul cel mai nimerit. Mult hulita teorie a prototipului este în fond o foarte cuminte, ba chiar foarte acută analiză a fenomenului artistic acceptată de atâţi esteticieni. Opera de artă nu este obiectul însuşi, ca prilej de percepţie, ci obiectul acesta privit esteticeşte. Fenomenul de artă începe cu conştiinţa estetică. Cu câtă uşurinţă (mai mult din lipsă de pregătire ştiinţifică) nu s'a ridiculizat teoria capodoperei! Şi totuş punerea unei astfel de probleme nu e absurdă, ci dimpotrivă caracteristică esteticei. Intr'adevăr noţiunea în jurul căreia se dau cele mai grave desbateri este aceea de valoare şi e firesc ca un estetician să ajungă la încheierea că merită studiul numai ce poate cădea sub acest unghiu. Teoria genialităţii nu face altceva decât să apese asupra factorului personalitate în opera de artă. Clasificaţiile în sfârşit au rostul de a descoperi elementele stabile din opera artistică luată în generalitatea ei, de a crea o ştiinţă obiectivă a categoriilor. Estetica modernă e atât de ocupată de „forme", de „tipuri", de „stiluri", încât d. Mihail Dragomirescu nu numai nu merita derâderea, dar trebuia să fie lăudat ca unul dintre cei mai moderni esteticieni. D-sa, nu mai este îndoială, a întemeiat Estetica română. D. Tudor

M. DRAGOMIRESCU

Vianu, valorosul său continuator, îi împrumută teoria capodoperei, a sintezei între fond şi formă prin personalitatea creatoare, a ierarhiei etc. Se înţelege că noi putem combate astfel de teorii şi la nevoie chiar să le caricaturizăm, în scopuri polemice. Insă discuţiunea nu scade întru nimic valoarea unui sistem, care rezistă numai prin temeinicia problemelor puse.

D. Mihail Dragomirescu a fost însă şi un critic plin de merite, un analizator strălucit. D-sa făcea la Universitate cursuri admirabile, pline de miez, pe care din nefericire nu le publica. Nu este de loc adevărat că aceste analize aveau o valoare strict didactică, fiindcă ele depăşeau cu mult nivelul interpretărilor comune. D. Mihail Dragomirescu este un critic eminent atunci când se aplică la valori mai vechi, care trebuesc îndreptăţite sau revizuite. Poate că în ce priveşte pe scriitorii moderni, va fi dat dovadă de oarecare intemperanţă şi neînţelegere, dar asta nu desfiinţează meritele.

Dar punctul asupra căruia trebue insistat, este moralitatea de critic a premiatului. Ce om de treabă, ce om de inimă! Toată lumea ştie (deşi puţini vor să ateste) discreţia desăvârşită cu care acest om a ajutat pe atâţi scriitori. El a iubit scrisul cu o mare inocenţă, incapabil de cea mai mică invidie. In cele mai violente notiţe ale sale e un fond de bunătate, de spontaneitate, care înduioşează, şi cred că de această ingenuitate au abuzat foarte mulţi, asmuţind buna credinţă la discuţiune a profesorului. Aceasta e o mare însuşire, o buruiană rară care nu prea creşte pela noi.

G. CALINESCU

D. NANU

Actualităţi ştiinţifice

Bucătăria electrică

Câţiva technicieni englezi au reuşit să realizeze de curând o maşină de gătit portativă alimentată prin curenţi electrici de înaltă frecvenţă şi asemănătoare în principiu cu obicinuitele aparate electromedicale de diatermie.

Avantajul noului dispozitiv este că reduce la minimum durata fierberii, păstrând integrală valoarea nutritivă a alimentelor? In experienţele făcute până acum s'a obţinut o friptură din carne de vacă în timp de 30 de secunde, ochiuri în două secunde, iar un cartof mare a devenit moale şi sfărâmicios în 15 secunde.

Cu tot randamentul relativ redus — deocamdată nu depăşeşte 50% — al curenţilor electrici de înaltă frecvenţă, folosiţi în scopuri culinare, e probabil totuş că, dacă se va găsi o soluţie practică definitivă, gătitul prin acest procedeu va reveni mai eftin decât bucătăria prin cărbuni sau gazul de iluminat. Intr'adevăr, energia consumată de un asemenea aparat în timp de 15 secunde nu costă mai mult decât iluminatul în timp de un minut cu un obicinuit bec electric.

Cel mai mare post de televiziune

Cu prilejul expoziţiei internaţionale, de curând inaugarată la Paris, s'a instalat la Turnul Eiffel cel mai puternic emiţător de televiziune. Această staţie lucrează cu o putere de 30 kw., fiind legată printr'un cablu special de 400 de metri, cu antena instalată în vârful turnului. Imaginile transmise sunt extrem de amănunţite, întrucât cuprind 405 linii elementare. Supravegherea emisiunilor se face prin controlul pozitiv sau negativ a imaginei. In felul acesta în tot parcursul dintre studio şi antenă, calitatea impecabilă a imaginei este asigurată.

De altfel, Turnul Eifel se bucură de o veche reputaţie în materie de radiotechnică, întrucât a adăpostit prima staţiune europeană pentru recepţia mesagiilor radiofonice din America.

Automat pentru scrierea notelor muzicale

Un technician din Cehoslovacia a reuşit să pună la punct un ingenios aparat, capabil să înscrie grafic şi automat notele muzicale corespunzătoare oricărei bucăţi cântate la pian.

Invenţiunea se bazează pe principiul aparatului fotografic, cu deosebire că, în locul filmului, se foloseşte un sul de hârtie sensibilă la lumină, acţionat de un motor liniştit. Dedesubtul clapelor instrumentului de muzică, sunt montate resorturi de contact, legate de aparat printr'un cablu. Un metronom face posibilă o diviziune clară a compoziţiei în măsuri de timp. Sulul de hârtie, astfel luminat, este apoi developat ca o peliculă, iar înregistrarea muzicală se fixează definitiv într'o partitură, ce poate fi executată cu uşurinţă de oricine.

Vestminte de asbest

Intr'o uzină din North Shields (Anglia) se fabrică actualmente haine, căşti, mănuşi şi ghete, confecţionate numai din asbest. Aceste vestminte speciale sunt destinate atât pompierilor, cât şi persoanelor silite prin profesiunea lor, să lucreze într'o atmosferă extrem de fierbinte, (fochişti, diverse industrii, etc.) sau expuse riscurilor de incendii şi carbonizare (piloţii aerieni).

Imbrăcămintea din asbest asigură o izolare absolută împotriva focului şi căldurii, chiar în mijlocul flăcărilor celor mai intense. Diferitele încheieturi, executate din piele, sunt montate în interiorul acestor vestminte.

Căldura împotriva ceţei

Pe un aerodrom, în apropiere de New-York, s'a experimentat de curând un nou aparat, capabil să înlăture ceaţa prin anumite radiaţiuni calorifice. In exterior, acest aparat se aseamănă cu un proector normal. Graţie razelor extrem de calde, pe care le emite, picăturile de apă din negură sunt transformate în vapori, făcând astfel posibilă o mai mare vizibilitate în navigaţia aeriană şi maritimă.

Căldura necesară e produsă în aparat printr'un arc voltaic, graţie unor electrozi speciali, care dau naştere unui curent electric, mult mai intens decât cel dela obicinuitele reflectoare.

Incercările făcute cu noul sistem, au dat deplină satisfacţie, atât pentru aterisarea avioanelor, cât şi la vapoarele silite să străbată prin impasuri mai anevoioase.

Expediţia sovietică la polul nord

In ziua de 21 Mai, aviatorul rus Vodopianoff a reuşit să aterizeze pe o banchiză de ghiaţă plutitoare, în imediata apropiere a Polului Nord, depunând aci o serie de exploratori sovietici, în frunte cu profesorul Otto Schmidt, celebrul erou al expediţiei „Celiuskin".

Nu e vorba, fireşte, de o simplă performanţă aeronautică. Pentru prima oară în istoria exploraţiunilor arctice, se urmăreşte o cucerire metodică a Polului Nord. Exploratorii sovietici se pregătesc să poposească pe aceste meleaguri timp de peste un an, în acest interval vor fi aprovizionaţi de avioanele, a căror bază se află în insula Rudolf (arhipelagul Franz Iosef) la o depărtare de 19 klm. de Pol. Această insulă posedă o staţie de T. F. F. şi un bun teren de aviaţie.

Obiectivul ştiinţific urmărit de expediţia Schmidt este realizarea unor observaţiuni meteorologice la Pol, întrucât — după cum se ştie — factorii meteorologici din acest punct al globului sunt de o importanţă primordială pentru prevestirea timpului de lungă durată. In acelaş timp se vor face sondaje pentru o cunoaştere mai aprofundată a bazinului polar, care are în această regiune o adâncime de 4—5 klm. Deasemenea, se vor studia fenomenele specifice ale gravitătii magnetismului terestru, fauna şi flora în regiunea Polului Nord. Rezultatele acestei explorări sunt menite să deschidă perspective nebănuite ştiinţei, lămurind o serie de enigme, ce păreau până acum impenetrabile.

Televiziunea pentru... orbi

Televiziunea pentru orbi apare, nu numai ca un paradox, ci chiar ca o absurditate, tot aşa cum ar fi, de pildă, radiofonia pentru surzi.

Şi totuş, un tânăr technician englez W. H. Wolstenholme se strădueşte să realizeze acest desiderat, traducând impresiunile vizuale prin impresiuni tactile, după sistemul alfabetului Braille. Cu alte cuvinte, orbii străbătând cu degetele lor relieful imaginilor mişcătoare, îşi vor putea imagina ceeace nu văd.

Dispozitivul e alcătuit dintr'un sistem de baghete, acţionate prin impulsiuni mecanice, declanşate de fenomene luminoase.

După cât afirmă inventatorul cunoaşterea sistemului Braille este cel mai bun exerciţiu pentru a deprinde orbii cu citirea imaginilor mişcătoare, întrucât tot restul e o chestiune de exerciţiu şi antrenament.

ING. I. S.

Concursurile Adeverului Literar

20.000 Lei premii în numerar şi în volume

„Adevărul Literar" institue trei concursuri cu premii:

1) Un concurs de probleme, care urmează a fi deslegate de cetitorii noştri.

PREMII:
5.000 lei numerar.
5.000 lei în volume.

2) Un concurs de teze de limba română ale elevelor şi elevilor din ultima clasă de şcoală secundară — teze recomande Stat sau particulari. Lucrările vor fi înaintate la redacţie până la 15 Iunie 1937.

PREMII:
2.000 lei numerar.
3.000 lei în volume.

3) Un concurs de pasagii din literatura română. Cine e autorul şi despre ce se vorbeşte în cartea de unde-i extras pasajul.

PREMII:
5.000 lei în volume.

Concursul de probleme al revistei noastre

Premiile acordate deslegătorilor

Pentru a stimula spiritul de perspicacitate şi ingeniozitate, revista noastră a organizat începând cu numărul 852, — un concurs de probleme ingenioase, ale căror soluţii urmează să le găsească cititorii noştri.

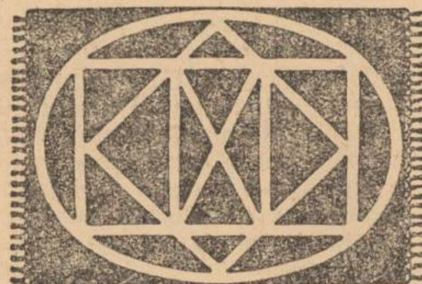
In zece numere succesive ale revistei vom publica câte-o problemă din domeniul matematicei şi fizicei elementare, chestiuni din viaţa practică, etc., fiecare problemă fiind însoţită de un clişeu. Soluţiunile, împreună cu seria celor zece bonuri de premii, care vor apărea în acest timp în revistă, vor fi trimise redacţiei, la o dată pe care o vom anunţa la timp. Cele mai bune deslegări vor fi premiate, iar fotografiile deslegătorilor vor apărea în revistă. Se vor acorda următoarele premii:

5.000 lei numerar şi 5.000 lei în volume din editura „Adevărul", alese de câştigător după o listă ce vom publica ulterior. Total 10.000 lei.

In cazul unor răspunsuri egal de bune, premiul se va acorda prin tragere la sorţi.

Problema covorului

Să se deseneze modelul din covorul alăturat printr'o singură linie, fără ca

această linie să se repete sau să fie întreruptă în vreun punct oarecare.

Concurs de probleme

Bon de premii Nr. 10

D . . . .

Adresa . . . .

Bibliografie

Ramuri, No. 5, Mai.
Transilvania, No. 3, Mai-Iunie.
România Eroică, No. 1, Mai.
România Aeriană, No. 5, Mai.

A apărut

AVENTURA
ROMANE DE ACŢIUNE şi PASIUNE
8 LEI
HERVÉ de PESLOUAN
AMIRALUL NISIPURILOR
VAPOARE DE RĂZBOI IN SAHARA?!
DRAGOSTEA SALVEAZĂ FRANŢA!
Un ultra-senzaţional roman complect LEI 8
La chioşcari, librari şi în gări.

TURISM SI SPORT
REVISTĂ DE INFORMAŢIE ŞI PROPAGANDA TURISTICĂ
SUMARUL:
ANUL I — No. 1 — MAI 1937
N. IORGA:
CE ESTE O CAPITALA
AL. G. DONESCU:
LUNA BUCUREŞTILOR 1937
AL. A. PHILIPPIDE:
CHEILE BICAZULUI
CEZAR PETRESCU:
METEMPSICOZA BUCUREŞTILOR
PETRU MANOLIU:
HANUL LUI MANUK
D. I. SUCHIANU:
STILUL TURIST
H. BLAZIAN: PRAGA
VASILE A. MARINESCU:
ECHIPELE REGALE STUDENŢEŞTI ŞI TURISMUL
N. I. ALEXANDRESCU:
O CĂLĂTORIE LA VIENA
ACTUALITĂŢI SPORTIVE ŞI TURISTICE.

Alexandru Hrisoverghi

1811 - 1837

La sfârşitul veacului al XVIII-lea şi începutul celui de al XIX-lea, poezia noastră lirică cultă, sub influenţa literaturii populare, a poezii neogreceşti şi a literaturii romantice franceze, a căpătat mai multă varietate, atât ca fond, prin nota patriotică şi prin dragostea de natură, cât şi ca formă care începu să devină din ce în ce mai vioae.

In această vreme, printre poeţii moldoveni, se ridică între alţii şi *Alexandru Hrisoverghi, fiul vornicului Nicolae Hrisoverghi*, născut în Iaşi, la 27 Februarie 1811.

Familia Hrisoverghi era de origină greacă, din Constantinopol şi venise de mult timp în ţară, căci o găsim trecută în tabela de familii boereşti din ţara Moldovei, întocmită de Dimitrie Cantemir.

Tânărul Alexandru îşi pierdu tatăl în anul 1818, iar din pricina răsmeriţei produsă de mişcarea Eterişitilor, în 1821 a fost nevoit să fugă cu familia la Chişinău.

Aici el a început să cunoască primele învăţături de limbă veche greacă dela un dascăl grec, Constantin.

După o şedere de trei ani la Chişinău, timp pe care l-a întrebuinţat ca să se familiarizeze cu studiul limbii vechi greceşti, lucrurile liniştindu-se în ţară, în urma numirii ca domn pământean a lui Ion Sandu Sturza, în 1824, Hrisoverghi se reîntoarse la Iaşi.

Aici familia l-a înscris în pensionul *Păr. Singhel* ca să desăvârşească ceia ce începuse la Chişinău.

Pensionul *Păr. Singhel* şi al lui *Chiriac* erau singurele institute de cultură, pe vremea aceia în Iaşi.

Tânărul Hrisoverghi şi-a făcut intrarea în institut în toamna anului 1824. Norocul însă nu l-a favorizat, căci şcoala era întocmită după metoda veche, cu trei ani de gramatică şi alţi trei ani cu învăţături religioase din Sf. Vasilie cel Mare, Sf. Ioan Gură de Aur, ceva cunoştinţe din Tucidide şi câteva fabule din Esop.

Aceste învăţături nu se potriveau deloc cu firea visătoare a lui Alexandru Hrisoverghi.

De aceia el îl părăsi în 1827 şi merse să se înscrie în pensionul francez al lui *Mouton*, unde avu ocazia să capete cunoştinţe întinse din istoria contimporană, din geografie, din literatura franceză romantică şi din poezia modernă.

Noua învăţătură îl câştigă repede şi metoda îl făcu să se familiarizeze uşor cu limba franceză şi germană.

Din pricina greutăţilor materiale în care se sbătea familia sa şi din pricina morţii a doi fraţi de-ai săi mai mari, în 1829, Alexandru Hrisoverghi părăsi şi pensionul Mouton.

Dragostea de carte şi setea de învăţătură însă, cu toate greutăţile vieţii pe care trebuia să le învingă, îl siliră să nu-şi întrerupă studiile şi în timpul liber el începu lecţii particulare cu renumitul profesor grec, *Franguli*, care avu o mare înrâurire asupra vieţii lui Hrisoverghi şi-l familiariză cu poetul francez *André Chénier*, a cărui viaţă prezintă multă asemănare cu a tânărului poet moldovean.

Situaţia tot mai grea în familie şi procesele pe care trebuia să le susţină pentru diferite proprietăţi puneau în calea lui Hrisoverghi, greutăţi din ce în ce mai mari. Afară de aceasta, noul curent care se născuse în ţară odată cu introducerea regulamentului organic dela 1830, care deslănţuise un adevărat suflu patriotic în sânul tinerimii moldoveneşti, îl însufleţiră şi pe el şi intră ca ofiţer în oştirea naţională *„Streaja pământească”*.

Nici viaţa de oştean nu-l mulţumi multă vreme. Regularitatea şi neplăcerile ostăşeşti îl plictisiră repede şi în 1832 demisionă din armată, rămânând să se ocupe cu conducerea averii părinteşti.

In acest timp, el fu cucerit de romanticii francezi, singura-i lectură în clipele libere.

In anul 1833, interesele familiare îl siliră să întreprindă o călătorie până la Adrianopol. In drum el este captivat de viaţa creştinilor din Balcani şi face să se nască în el un puternic sentiment patriotic, care s'a evidenţiat în anul 1834, prin publicarea poeziei *„Odă ruinelor cetăţii Neamţului”*, care a produs un sentiment şi o mişcare patriotică nouă în toată Moldova, mai ales în tinerimea eşană.

Urmarea a fost că s'au dat ordine şi s'a oprit imediat distrugerea falnicei cetăţi a Neamţului din rămăşiţele cărcia locuitorii din oraşul Piatra găsiră de cuviinţă să-şi clădească case.

La venirea lui Mihai Sturza în scaunul Moldovei, Alexandru Hrisoverghi găsi prilejul să publice o a doua poezie *„Odă la venirea Domnului ţării”*, care îi aduse reprimirea în armată la 16 August 1834, cu gradul de locotenent, fiind numit în acelaş timp adjutant al Hatmanului, ministru de războí pe acele vremuri. In acelaş an, ţinuta lui măreaţă şi majestatea corpului — „frumos ca un zeu” — cum i se spunea, — precum şi isteţimea şi priceperea i-au adus numirea de „Adjutant Domnesc”, pentru ca în 1836 să fie înălţat la gradul de căpitan.

ALEXANDRU HRISOVERGHI

Viaţa la curte, firea lui poetică dela care toţi aşteptau lucruri minunate, ţinuta şi priceperea lui îl făcură indispensabil curţii, care îl întrebuinţă în diferite misiuni diplomatice, pe care le duse cu mult succes la bun sfârşit. In acelaş timp însă, viaţa pe care începu s'o ducă îi fu defavorabilă sănătăţii şi o veche boală de care suferea, pe care ar fi putut s'o învingă datorită tinereţii şi îngrijirei din partea mamei sale, se agravă în urma unei răceli, contractată cu ocazia balului dat la Curte în Februarie 1836 când „Adonis al Iaşilor”, — cum spune Sion, — a fost captivat de cea mai frumoasă Doamnă din înalta societate ieşană, *Catinca, fiica vornicului Dimaki*.

Cu această frumoasă a Iaşilor, Hrisoverghi legă o dragoste de visări, nădejdi şi îndoeli, cu plimbări în serile înstelate de vară şi cu cetiri din *Byron* şi *Chénier*.

Hrisoverghi începu să viseze tot mai mult şi să închege versuri din ce în ce mai romantice:

Dragostea margini nu are;
Te iubesc ii rugăciunea
Ce inalţ către altare...

sau

„Unei viţe de păr” primită cu ocazia balului pomenit mai sus.

Gaj de veşnică iubire,
Mâna ei mie te-a dat;
Să te port în veci pe sânu-mi
Ei şi ţie m'am jurat.
Imi voi ţinea jurământul;
Pe sânu-mi pân' la mormânt
Te voi purta cu 'ncântare
Ca un lucru ce-mi eşti sfânt.

. . . .

Poezia aceasta a avut ca urmare alta:

Şi în cea mai mică colibă
Este loc încăpător
Pentr'o pereche iubită,
Fericită în amori

Aceste versuri ne arată pe deoparte că iubita nu avea curaj să-şi părăsească o situaţie dintre cele mai fericite, fiind căsătorită cu *Iordache Beldiman*, iar pe dealta, îndemnul tânărului înflăcărat de dragoste.

De altfel, dragostea aceasta pare să-i fi fost fatală. Asupra morţii prea timpurii a poetului sânt două versiuni:

Una susţinută de Mihail Kogălniceanu, care în prefaţa poeziilor lui Alexandru Hrisoverghi, publicate în 1843 după moartea sa de către fratele cel mic, *Manolache Hrisoverghi*, ne spune că, o boală grea din tinereţe l-a silit ca în vara anului 1836 să plece la Viena, de unde doctorii l-au sfătuit să meargă la Ishl. Cura însă nu i-a priit, ci i-a făcut mai rău. S'a întors acasă în Octombrie. A mai trăit până la 9 Martie 1837, când a murit, fiind înmormântat lângă tatăl său, în curtea bisericei Sf. Nicolae dela deal din Iaşi.

Sion însă susţine că frumoasa Catinca, primindu-l în odaia ei, a fost surprinsă de bărbat şi tânărul Hrisoverghi, sărind pe fereastră şi'a rupt şira spinării şi a murit.

Oricare ar fi adevărul morţii poetului, un singur lucru rămâne stabilit: Hrisoverghi a murit în floarea vârstei, neputând da tot ce era în stare să facă. Poeziile i-au fost publicate după moarte.

Tot după moarte i s'a publicat şi traducerea tragediei *„Antoni”* a lui Dumas, la care a scris o prefaţă C. Negruzzi. „Antoni” a fost editată în 1837 de către Eliade, în tipografia sa din Bucureşti.

In anul acesta, împlinindu-se 100 de ani dela moartea acestui poet al redeşteptării simţământului naţional în ţara Moldovei, prin „Odă la Cetatea Neamţului”, se cuvine o pioasă aducere aminte, pentru cel care a fost Alexandru Hrisoverghi.

MIH. POPESCU

M. Zoscenco

Eroul

Lumea aleargă în grabă spre pod.

O femeie, aplecată pe balustradă, ţipa din toate puterile.

— Se îneacă! Ajutor! Pe cuvântul meu, că se îneacă.

— Cine se îneacă — au întrebat trecătorii.

— Un om, fireşte. Un cetăţean, de sigur.

L-am văzut chiar eu; a sărit peste balustradă şi gata, s'a terminat... Dar, uite-l, iată-l!

Intradevăr, un cap oarecare se ridică deasupra apei. Capul scuipa apă, tuşea şi chema, obosit, după ajutor.

Lumea se înghesuia, curioasă şi avidă.

— Doamne, Doamne! — se văieta femeia. — Se îneacă pe cuvântul meu...

— Ce staţi, oameni buni! Un om nu-i un câne. Trebue să-l salvăm.

Un tânăr îşi făcu drum prin mulţime, până la balustradă.

— Cine se îneacă — întrebă el aspru — un cetăţean sau?...

— Un cetăţean.

— Cu intenţie sau e beat?

— Cu intenţie.

— Indată! — zise tânărul.

Intâi, aruncă şapca la pământ; apoi se sui încet pe balustradă şi o încălecă privind victorios în jurul lui; în urmă întrebă:

— Aşi vrea să ştiu, dacă se mai dau medalii pentru salvarea înecaţilor, sau nu se mai dau?

— Nu ştiu — i s'a răspuns. — Inainte se dădeau.

Tânărul zâmbi acru.

— Inainte — ştiu şi eu. Am scăpat vre-o şapte dintre aceşti golani, înainte...

Un soldat ridică braţele, îşi scoase repede mantaua şi sări în apă.

Tânărul rămase călare pe balustradă şi strigă:

— Aşa! Apucă-l cu stânga. Cu stânga!

Vine îndată, barca. Ţine-l bine... Dobitocule! Nu se pricepe, şi se amestecă...

Barca sosi la timp.

— Foarte bine! — adăugă tânărul. — Norocul lui! A izbutit totuşi să-l scoată. Dacă nu reuşea, îl scoteam eu — şi fără de medalie; nu-i nevoie...

Trad. de F. DIMA

Din „Les jeunes filles”

Visul fericirii, aşa de propriu femeii, nu e înţeles de bărbat. El îl numeşte naivitate, exaltare, romanţiozitate, bovarism, întotdeauna cu o nuanţă de superioritate şi de dispreţ.

Dacă o femee mărturiseşte că este fericită, bărbatul va spune că asta este exhibiţionism.

Bărbatul nu se interesează de femee, când simţurile lui sunt satisfăcute şi e una din tragediile vieţii unei femei, ziua când află pentru prima dată de aceasta.

Femeia plictiseşte sau enervează pe bărbat când nu mai simte plăcere de ea, ca şi o ţigare din care tragem acum o clipă fumul cu plăcere, acelaş fum ne incomodează când esă dintr'o ţigare pe trei sferturi consumată.

Pentrucă nu mai are nimic ca să-şi spună, o pereche se ceartă: e un mod de a-şi trece timpul.

Bărbatul trebue să ia dela el, din politeţă, din gentileţă, din datorie, ca să dea din timpul lui femeii care l-a satisfăcut; când se ocupă de ea, are întotdeauna sentimentul că-i face o graţie.

O femee fericită şi iubită (şi care iubeşte) nu mai cere nimic.

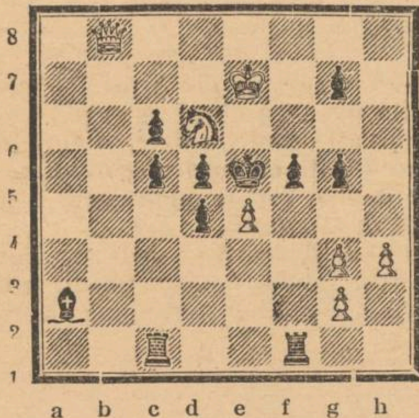
Majoritatea bărbaţilor se însoară din inconştienţă, cum tot din inconştienţă se duc la războiu.

Femeia este făcută pentru un bărbat; bărbatul este făcut pentru viaţă, şi mai ales pentru toate femeile.

Bărbatul nu poate să aibă pentru femee decât dorinţă, care plictiseşte pe femee; femeia nu poate avea pentru bărbat decât dragoste, care plictiseşte pe bărbat.

Cronica şahului

O PROBLEMĂ FRUMOASĂ
A. M. Dobrodjindze
Premiul I
„Şahul în U. R. S. S."

Alb: 7 piese (Re7, Db8, Cd6, Pe4, g2, g3 şi h3).
Negru: 11 piese (Re5, Tc1 şi f1, Na2, Pc5, c6, d4, d5, f5 şi g7).

Mat în trei mutări

Soluţia problemei de mai sus se va trimite cel mai târziu în 10 zile dela apariţie pe adresa: Bucureşti I, str. Colonel Poenaru, 4.

Soluţia finalului Lasker—Lohman din „Ad. Lit." Nr. 855.

2..., Tc3—c4+; 3. R. ad libitum, Tc4—h4!! 4. R×h4, g7— g5+, etc.

Au dezlegat corect acest final: Dem. D. Borcia, Sălişte-Sibiu, Menas Borel elev, Dorohoi şi Jules Sacchetti-Bucureşti.

DESPRE INCEPUTURILE LITERATUREI ŞAHULUI

Jacobus de Caesolis e considerat ca cel mai vechi autor care a scris despre jocul de şah în Europa: Tratatul său apărut în anul 1200, împărţit în 24 capitole şi scris în latineşte, era probabil o compilaţie de diverse manuscrise spaniole. Acest tratat a fost tradus în limbile franceză, germană şi engleză. Cartea aceasta e importantă numai din punct de vedere al vechimei ei, căci nu conţine nici partide interesante, nici analizele deschiderilor practicate atunci.

Pentru a întâlni un tratat mai complect, trebue să ne coborîm până în anul 1495, epoca în care s'a imprimat „Libre dels jochs partitis del Schachs" într'o sută de exemplare, de către *Francesch Vicent.* Aproape în acelaş timp a apărut un mic in-folio de 237 pagini, scris tot în limba spaniolă, de *Lucena,* şi purtând titlul de: „Repetition de amores e arte de axedrez con CL Juegos de partido". Această carte e foarte rară şi n'a fost tradusă; conţine în special foarte frumoase sfârşituri de partidă: între maximele pe care Lucena le dă se găsesc unele nostime; de exemplu el spune: „Dacă jucaţi seara, la lumina unei singure lumânări, puneţi-o în partea stângă, căci aşa vederea dvs. va fi mai puţin jenată; în timpul zilei, puneţi pe adversarul vostru în faţa luminei, va fi pentru dv. un mare avantaj, etc., etc."

Un fapt curios, care se referă la opera lui Lucena, e că pentru întâia dată, găsim în studiile sale mersul pieselor aşa cum sunt în zilele noastre, afară de câteva mici diferenţe insignifiante. Asta măreşte mult valoarea vechiului tratat, căci în toate manuscrisele care îl preced, se întâlnesc invariabil regulele şi mişcările jocului oriental Shatrang; de unde se trage concluzia că schimbările care s'au operat în mersul Damei şi Nebunului au luat naştere în Spania.

După Lucena, în ordine cronologică, vine portughezul *Damiano,* al cărui tratat a fost tipărit în două ediţii, în 1512 şi 1524. Titlul e: „Libro da imparare giocare a Scachi: et de belitis simi Partiti revisti e recorreti. Con somma diligêtia emêdati da moiti famosissimi giocatori. In lingua Spagnola et Taliana. Novamente stampato".

Lucrarea aceasta conţine 10 capitole: se găsesc întâi regule şi observaţii generale, după aceia diferite deschideri, chiar şi penteru partide cu avantaj ; o culegere de „Giochi et partiti" sau probleme şi însfârşit un capitol asupra modului de a juca fără a privi tabla de şah. Cele şase capitole scurte asupra deschiderilor sunt demne de cel mai mare elogiu, cu toate că, după toată probabilitatea, nu sunt complect originale. Mult timp tratatul lui Damiano a fost considerat ca cel mai bun care era cunoscut în domeniul şahului.

In 1561 a apărut „Libro de la Invencion liberal y arte del juego del Axedrez, etc.", de *Ruy-Lopez de Sigura,* preot spaniol. Lucrarea are 300 pagini, e foarte rară, şi conţine asupra deschiderilor, o teorie mai dezvoltată decât a lui Damiano. Sunt unele deschideri foarte ingenioase, şi între altele deschiderea (considerată atunci Gambit) celebră care poartă numele de Ruy-Lopez (sau Deschiderea Spaniolă). O mulţime de autori eminenţi s'au servit de acestă lucrare.

In 1597, *Horatio Gianutio della Mantia* a scris: „Libro nequale si tratta della maniera de giocare a Scacchi" imprimată la Turin; o carte extrem de rară astăzi.

La începutul secolului al XVII-lea a apărut tratatul remarcabil a lui *Salvio,* care era italian şi unul din maeştrii timpului său. Cartea sa intitulată: „Il Puttino", conţine o istorie a şahului şi a jucătorilor de şah, de un mare interes; în afară de aceasta el dă deschideri, chiar cu avantaj şi partide, care toate sunt admirabil jucate şi scot în evidenţă rara fertilitate a geniului său. Cartea lui Salvio a apărut la 1694; ediţiile următoare sunt din 1618, 1634 şi 1723: cu mult superioară lucrărilor precedente, aceastâ care nu e mult inferioară celor moderne.

Autorul cel mai important care urmează după Salvio e *Don Carrera,* sicilian de origină. Lucrarea sa, o compilaţie de 600 pagini a apărut în 1617. Ea consistă într'un istoric al jocului şi jucătorilor de şah, descrierea pieselor, partidele cu avantaj, partidele propriu zise, sfârşituri de partidă, o mulţime de reguli şi sfaturi asupra felului de a juca; Cartea aceasta n'a fost prea apreciată, pentrucă sunt multe erori şi puţine invenţiuni în partidele publicate: unele pasaje, cu toate acestea, merită să fie examinate; altele, dacă nu sunt prea instructive, sunt destul de amuzante.

In anul 1680 apare tratatul lui *Greco,* care dintre toate cărţile de şah de până atunci, conţine cel mai mare număr de partide briliante; majoritatea partidelor sunt însă aranjate. Acest tratat a fost mult studiat şi a deschis multe idei nouă, căci maniera de atac a lui Greco este de cele mai multe ori corectă. Cartea a fost tradusă în mai multe limbi, partidele fiind adnotate din nou şi aranjate. Greco era originar din Calabria (de unde şi numele de calabrezul). Era de origină obscură şi ca mulţi din predecesorii săi spera că va putea trăi din talentul său la şah.

Cam prin timpul când Carrera publica lucrarea sa, August, duce de Brunswick scoase şi el un tratat. A fost imprimat în Germania la Lipsca în 1616, sub pseudonimul de *Gustavus Selenus:* cartea e de 500 pagini şi a fost foarte puţin răspândită. In mijlocul a multor lucruri de prisos se găsesc observaţiuni foarte ingenioase.

In 1735 apare o broşură a căpitanului *Berlin,* de numai 78 pagini. Aici se găseşte un prim exemplu asupra gambitului celor trei pioni, cunoscut sub numele de „Gambit Curmin Gharre" probabil asemănător cu gambitul nordic. Broşura se încheie cu câteva observaţiuni practice între care şi următoarea reflexiune: „Aş vrea să dau regule ca să facă pe jucător să evite *omisiunile* (absenţele în text).

Philippe Stamma, sirian din Alep, care trăia ca tălmaci regal la Londra a scos în 1737 o broşură: „100 de partide desperate", între care sunt vre-o 20 finaluri destul de frumoase şi demne de a fi cunoscute; dar multe sunt falşe şi reproduse de două ori. Deschiderea sa favorită era Gambitul Damei, despre care spune că ar fi *cel mai bun mijloc de a deschide partida.*

AUREL LERNOVICI

A apărut
ROMANUL CAVALERESC

O regină pe care o înconjoară un triplu nimb: de nobleţă, de dragoste şi de martiriu!

în „ROMANELE CAPTIVANTE"
15 Lei. — La chioşcari şi librari

Primim la redacţie

Cărţi

Valerian Petrescu : *Kynegeticos.* — Ed. Adevĕrul, Buc. 1937, 261 pag., 80 lei.

Nicolae Ţimiraş: *Cântece de cristal* — Ed. Cugetarea, Buc. 1937, 156 pag.

St. Antim — Studii şi portrete — Ed. Ramuri-Craiova 1937, 301 pag. 100 lei.

Fetiţa mea

Fetiţa mea — pe care n'am avut-o niciodată, dar mi-am dorit-o totdeauna — cred c'ar fi fost inteligentă, cuminte şi bună. Poate şi drăguţă, dacă astfel a socotit cineva care are: ochi expresivi, frunte visătoare, gură spirituală...

...Mică de tot, mi-ar fi întins mie întâi mânuţele mirosind a lapte; mi-ar fi dăruit zâmbetul guriţei fără dinţi; spre mine şi-ar fi purtat cei dintâi paşi ai ei şi cu vorbele mele s'ar fi învăţat să vorbească. Mi-ar fi furat somnul nopţilor cu împodobitul scufiţelor şi spălatul cârpuşoarelor; mi-ar fi dat emoţii neştiute încă pentru ivirea primului ei dinte; vaccinarea, înţărcatul ei ar fi fost considerate de mine ca importante evenimente...

Ar fi stricat toate jucăriile pe care i le-aş fi adus. O! atât de multe! Ar fi recitat, cocoţată pe mese, poezii precedate de reverenţe şi însoţite de gesturi; ar fi cântat cu'n singur deget pe piane minuscule şi vorbind cu păpuşa i-ar fi spus că... „mâne a fost în parc..." Ar fi scos ţipete mai stridente decât ale sirenelor; ar fi căzut şi şi şi-ar fi făcut cucuie; şi-ar fi murdărit rochiţele cu dulceaţă; mi-ar fi spart farfurii şi pahare; şi mi-ar fi cerut s'o adorm cu poveşti.... Mi-ar fi poruncit să mă trântesc, cu ea, jos, pe podele; să mormăi ca un urs; să ţopăi ca un clown; s'o duc în cârcă; să merg deabuşilea; să-i construesc case din cuburi; să-i gătesc mâncare pentru păpuşi...

M'aş fi supus. Şi-aş fi reuşit să fac dintr'nsa un copil răsfăţat dar adorabil.

...Dela şcoală mi-ar fi venit cu: tăbliţa spartă, şorţuleţul pătat cu cerneală şi genunchii juliţi. Aş fi certat-o şi-aş fi sărutat-o. Am fi făcut lecţiile împreună: i-aş fi purtat mâna ca să rotunjească frumos pe „o" şi să întoarcă cum trebue coada lui „b"; i-aş fi demonstrat de ce „1+1=2". I-aş fi învelit cărţile şi caetele cu hârtie albastră; i-aş fi scris — cu dragoste şi mândrie — numele pe etichete; i-aş fi arătat cum să modeleze în plastilină: un avion, o barcă sau o raţă... I-aş fi cumpărat cea mai bună servietă, cea mai frumoasă plumieră şi cel mai scump compas; aş fi repetat cu ea istoria; aş fi conturat din nou hărţi şi cercetat atlase; aş fi scos cuvinte la latină.... Şi, an de an aş fi tremurat de emoţie la fiecare examen pe care l-ar fi dat.

M'aş fi lipsit: odată de-o haină, altădată de-o cură pe care mi-ar fi prescris-o medicii, de foarte multe ori de-o pălărie sau chiar de pingele la pantofi, ca să-i dau ei: tot ce-ar fi dorit, tot ce-ar fi visat...

Aş fi cântat când aş fi văzut-o veselă; aş fi plâns când o umbră de mâhnire aş fi zărit pe faţa ei; aş fi binecuvântat clipa în care mâna ei mi-ar fi închis pe veci ochii...

Iar ea?....

Ea... Poate că s'ar fi ghemuit cu drag la pieptul meu; ar fi încercat să-mi alunge, cu glumele şi râsul ei, grijile şi necazurile; ar fi ieşit cu plăcere cu mine la plimbare... Mi-ar fi cerut părerea şi sfatul asupra cutărui sau cutărui lucru (chiar şi.... asupra rochiei de mireasă); mi-ar fi smuls din păr firele albe — ca să nu fiu bătrână; mi-ar fi adus, de ziua mea, buchete mari de flori. Şi-ar fi zis că... mamă ca ea nu mai are nimeni

—Dacă aş fi avut-o...

Dar nu, mai bine că n'am avut niciodată pe această fetiţă pe care mi-am dorit-o totdeauna. Fiindcă n'ar fi stat în puterea mea să-i înlătur spinii, pe care viaţa i-ar fi aşternut în cale, şi-aş fi suferit prea mult s'o fi văzut sângerându-se în ei.

EUGENIA PETRESCU

Din carnetul unui muncitor

Secetă pe Bărăgan

De-o lună pe Bărăgan
Umblă seceta cu plete de foc pe spate.
Ca'ntr'un imens cuptor se coace
pământul.
De-asupra firavelor bucate
Nu-şi mai apleacă ochiul cerescul duh.
Vântul
Dansând pe islazuri şi pe sate
Inşurubează vârtejuri de praf în
văzduh.
Cu coada sprijinită pe răzoare
Balauri de arşiţă portocalie
Aleargă din zare în zare
In răscruci stă moartea la pândă
Şi gândul plugarilor stă ciung pe
cărare.
In depărtări de prea multă căldură
Se văd ca prin sită
Intinderi de porumb cu frunza răsucită
Cirezi de vaci cu bube la gură
Işi plimbă mugetul şi privirea rănită
De'mpunsătura luminii dogoritoare,
Peste cioturi de scaeţi, de alior şi de
soare.
Alături de ghizdurile unui puţ ca o
măsea cariată,
Se scarpină de-o cumpănă veche
Un bivol cu spinarea crăpată;
Din barbă îi curg bale de plumb topit
Şi'n jghiab nu e nimeni răcoritoare
apă să-i toarne
Pufăe şi scutură din ciutura capului
De parcă ar vrea să ia zăduful în
coarne.
Pe-un drum un car c'o fată
Inaintează în pasul unor junci, domol.
Pe lângă cantoane albe
Alunecă rapidul spre Tichirghiol.
Juncii cu carul s'au oprit
Să zmulgă din marginea drumului
troscot ruginit.
Iar fata privind trenul gol
Flutură cuiva din batistă
Şi zâmbeşte, tristă...

CRISTIAN SARBU

Varia

Natalitatea crescută, fericirea debitorilor

Deşi recentului războí purtatde Italia în Abisinia, printre altele, s'a căutat să i se aducă şi o justificare bazată pe îngrijorătoare motive de suprapopulaţie, totuşi guvernul italian duce o serioasă politică de încurajare a familiilor numeroase.

Astfel, la 16 Aprilie, consiliul de miniştri italian a adoptat următoarele măsuri: orice pereche de tineri căsătoriţi sub 26 de ani va putea contracta un împrumut de 1000 până la 3000 lire, cu obligaţia de a-l rambursa dacă în termen de 12 luni uniunea rămâne sterilă. Părinţii care vor avea un copil în cursul primului an de căsătorie îşi vor vedea redusă automat suma datoriei cu 10%; naşterea altor copii va fi recompensată prin noi reduceri, în proporţie ascendentă cu 20, 30 şi 40%, în aşa fel că naşterea celui de-al patrulea copil va fi recompensată prin anularea datoriei.

Concluzii practice pentru debitori?..

PREMIUL DE 20.000 LEI oferit de „CARTEA ROMANEASCA" a fost acordat anul acesta de ACADEMIA ROMANA D-LUI GENERAL C. MANOLACHE pentru romanu d-sale SFANTA DREPTATE apărut în Editura „ADEVERUL", S. A

Nik. Karvounis

Mormântul Evreului

Groparul Răducan şedea pe un scăunel în faţa colibei şi cânta din armonică, îmbătat mai mult de soarele primăvăratec, decât de cele trei-patru păhărele de ţuică pe care le băuse de dimineaţă, după obiceiul său, ca aşa să-şi vadă împărăţia mai frumoasă. Nevasta pornise spre micul orăşel, unde socotea să găsească ceva de lucru — spălat sau curăţenie în casă — fiindcă pâinea se terminase în colibă; iar oamenii — să fie ei sănătoşi — nu prea mureau acum când s'au topit gheţurile şi s'a deschis fluviul şi a început munca din port şi au înverzit trestiile în baltă, iar miresme îmbătătoare arătau că bobocii încep a crăpa pe ciorchinii albi ai salcâmilor.

Cânta Răducan din armonică şi inima îi juca nebuneşte. Cânta ce-i trecea prin cap, melodii nemaiauzite, melodii fără sfârşit. Iar valul Mării Negre, ce se desfăcea ritmic la o mică distanţă, strălucind la soare, i se părea că-i ţinea isonul. Răducan e foarte greu la vorbă. La fel şi nevastă-sa. Ceasuri întregi, când n'aveau de lucru, nici de mâncare, se uitau unul la altul şi din când în când, râdeau nestăpâniţi ca nişte copii fără minte, iar alteori plângeau fără niciun motiv, aşa, fiindcă ceva în ei se revărsa, ceva pe care n'aveau cuvinte să-l exprime. Iar când acel ceva venea prea mult deodată, Răducan îşi desprindea armonica din cui. Ea doar le putea grăi pe toate.

Ce frumoasă, zău, e împărăţia lui Răducan! Departe, spre soarele- apune, orăşelul. Mai încoace colibele lipovenilor, iar şi mai aproape, două rezervoare pentru petrol. Spre miazănoapte, carantinele, cu plopii tufoşi, printre care vântul uşor face să se 'nfioare voluptos frunzişurile lor verzui argintii. Iar aci, în faţa sa, pe nisip, lângă nesfârşitele păpurişuri ale mlaştinilor, spre largul neadormit al mării imense, se întindea împărăţia sa — mormintele. Cele turceşti şi evreeşti separate, spre miază-zi. Şi despărţite de aleea ce duce spre mare, mormintele ortodocşilor la dreapta, ale catolicilor şi protestanţilor la stânga. Lucesc la lumină gratiile verzi ale grilajului lor, proaspăt vopsite. E o bucurie să priveşti cele câteva marmore, numeroasele plăci de piatră gălbui-cenuşii, crucile, micile coloane ale durerilor. Işi iubeşte Răducan meseria şi poporul. Dinspre orăşel, unul câte unul pornesc într'o zi încoace, bătrâni şi tineri, fete şi băeţi, până şi copii de ţâţă. Şi să vezi ce buni se fac oamenii când îşi lasă lumea lor.... Un lucru însă nu înţelege Răducan: dece se îngroapă separat, pe unii aici, pe ceilalţi dincolo, pe unii bogat, pe alţii cu mormintele abia îngrijite, unii cu marmore, iar alţii cu o bucată de lemn prăpădit drept unic semn. Ştie aşa de bine Răducan, că din moment ce îi va acoperi ţărâna, toţi sunt deopotrivă. Te pui însă cu neştiinţa şi nebunia celor vii? Şi zi-i înainte, Răducan stătea de vorbă cu poporul său, prin glasul armonicei, despre lucrurile frumoase pe care le simt armonicele, şi morţii, şi păpurişul din baltă, şi marea, şi pescăruşii ce spintecă repezi spuma, şi broaştele îmbătate de soare, întocmai ca şi oamenii de vin.

Pe neaşteptate armonica tăcu. Dinspre oraşul cel mic veni o căruţă uşoară — o căruţă din liman. Se opri în faţa colibei lui Răducan. Căruţaşul şi încă un om dela primărie săriră pe nisip şi descărcară un mort între două vârste, cărpănos, cu barba sură, cu părul murdar, încremenit strâmb, fiindcă îl găsiseră dedimineaţă neînsufleţit în mijlocul drumului. Omul dela primărie înmână lui Răducan o foaie de hârtie pecetluită — permisul de înmormântare.

— E Evreu — îi zise el sec. — Să-l îngropi cu jidanii.

Răducan nu ştia carte.

— Cum îl chema?

— Ce-ţi pasă cum îl chema! Acolo unde-l pui tu, nu e nici poliţie, nici perceptor, nici nimic. Dar dacă eşti curios să afli, stai, adu foaia încoace.

Răducan îi dădu permisul şi omul dela primărie citi:

— Isac Levy.

Căruţaşul ajută lui Răducan să care mortul la mormintele evreeşti, iar căruţa se întoarse în orăşel, grăbită, caşicum scăpase de corvoadă.

Răducan îşi luă casmaua şi lopata şi se apucă de lucru, cu băgare de seamă şi dragoste, aşa cum făcea el întotdeauna, fie că răposatul era om cu stare, fie că se nimerea să fie o cârpă omenească, lepădată ca şi esta de aici. I-a făcut mare impresie starea de orfan a acestui om. Pentru întâia oară i se aducea lui un om atât de prăpădit şi neîngrijit, atât de părăsit, atât de singuratic în cea din urmă călătorie a lui. Se uita la marmorele unora, la lespezile celor nevoiaşi; şi ceva în pieptul său se umfla. Săpă groapa cu băgare de seamă, frumos — aşa cum nu făcuse pentru nimeni pân' acum.

— Nu vreau să te plângi, frăţiorule, de meseria mea, — spunea el din când în când cu seriozitate mortului.

Il îngropă în regulă. Orândui nisipul şi înfipse la capătul mormântului o trestie drept semn. Apoi alergă la colibă; îşi luă armonica şi iar începu; şi plângea, şi râdea în acelaş timp; şi i se părea că Isac îi răspundea şi-i spunea tot amarul, toată povestea lui, povestea tuturor umilitilor. Şi armonica zicea înainte când ca din sufletul lui Răducan, când ca din cel al Evreului, când pentru toată lumea — şi când pentru nimic, şi pentru ea însăşi. Atunci Răducan cădea într'un extaz nespus, caşicum ar fi băut toate ţuicile din lume.

Din clipa aceea, o grije îi încrunta sprâncenele. De cum au pus mâna pe gologani, el şi cu nevastă-sa, le-a numărat, a socotit, şi-a încruntat mai mult sprâncenele, şi grăi:

— Eu zic să-i facem un mormânt Evreului. Când mă gândesc că mi l-au adus aci ca pe un câne, părăsit şi vai de pielea lui, ceva mă supără aci înăuntru, parcă am înghiţit două căpăţâne de varză acră pe nemâncate.

— Să-i facem mormântul, Răducane — zise cu plăcere nevastă-sa.

Răducan sări în sus de bucurie. Apoi schimbă o privire cu femeea şi prinseră a râde din suflet, ca doi copii mici. Erau veseli ca şi mierlele ce se jucau în frunzişul copacilor.

Adouazidedi mineaţă, Răducan porni spre oraş. Rareori se ducea el într'acolo; dar îi cunoştea pe toţi şi toată lumea îl ştia pe Răducan, fiindcă aproape fiecare avea pe cate unul de ai săi în împărăţia depe marginea mării. Trecu pela cheiul fluviului îndreptându-se spre casele turceşti şi se opri la prăvălia lui Ali, calfa, care zidea case şi dugheni din scânduri, din pietre şi din cărămizi. Cumpără câteva cărămizi şi o lespede de Malta lungă şi îngustă, gălbuie-mată şi moale. Plăti şi pentru transportul lor la cimitir şi rugă pe Ali să vie şi el cu ceva ciment a doua zi.

Disdedimineaţă Răducan se înhămă la munca asta neobişnuită pentru el. Intocmi din cărămizi un paralelogram regulat, iar în locul unde puse se trestia, aşeză în picioare lespedea de Malta. Se aşeză apoi cu nevastă-sa şi se uită cu mândrie la ceeace făcuse. Se pomeniră cântând împreună un cântec de demult şi aşa îi găsi meşterul pe la amiază. Intinse Ali cimentul printre cărămizi, îşi şterse cu mâneca sudoarea de pe frunte şi se aşeză lângă Răducan să răsufle o leacă, înainte de a pleca.

— Ali, frăţiorule, cât îţi datoresc eu pentru ciment şi pentru osteneala ta?

— Păi bine, măi Răducane, tu vrei să plăteşti pentru Evreu? Ce, ţi-e rudă ?

— Nu, frăţiorule. Dar vezi tu, aşa cum l-au lepădat pe nisip... Cum să-ţi spun eu? Uite, am zis; am să-i fac şi eu un mormânt. Nu pentru el. Morţii nu mai ţin socoteală de nimic. Dar pentru cei în viaţă. Ca să ştie că aici (şi Răducan arătă larg împărăţia) nu au trecere legea şi dispreţul lor.

Şi Răducan, obosit şi mirat că a vorbit mai mult decât deobicei, se uită ruşinat şi stângaci în ochii lui Ali, şi isbucni în râs, — aşa cum făcea oridecâteori se afla în încurcătură. Ali nu râdea. Işi fixă intens privirea în ochii groparului, privi apoi fără ţintă marea şi-i zise încet:

— Nu face să plăteşti nimic, Răducane. Ţimentul nu mă costă nimic şi, iaca, m'ai făcut să es puţin la soare şi să las lucrul. Şi apoi să-ţi spun; dacă-i mormântul lui moş-Isac, nebunul, hai lal să-i fie... Nebunii, grăeşte o vorbă în ţara mea, ştiu ceva mult mai mult decât cei cu mintea întreagă.

Ali plecă; Răducan şi cu nevastă-sa rămaseră locului uitându-se multă vreme la mormânt, cu satisfacţie. Tot n'aveau ei de mâncare pe ziua de azi; toţi gologanii câştigaţi îi cheltuiseră pe cărămizi şi lespede. Cei zece lei pentru plata lui Ali le ajungeau trei zile bocreşte — cu ţuica cu tot, — dar aveau să târguiască deseară. Era aşa de frumoasă primăvara în împărăţia lor, că nu se îndurau s'o părăsească înainte de asfinţitul soarelui.

Ce atâta vorbă însă. Bine spune zicala aceea că ţuica pune mintea în cap. Seara, când cinau în colibă, Răducan îşi aminti de ceva şi se bătu cu palma peste frunte, strigând:

— A! a!...

Nevastă-sa se uită la el cu ochii mari, deschişi.

— Tii, fă nevasto porumbiţo, era cât p'aci să uit!... Trebuie să scriu pe placă poveştile celea pe care le scriu dascălii pentru cei morţi şi le citesc în ziua pomenelor cei ce vin la cimitir.

Nevasta lui Răducan îl privi cu admiraţie, fără să scoată un cuvânt. Bine îi spusese ei odată o ţigancă bătrână că avea să se mărite după un bărbat cu minte, nu glumă.

Răducan se gândi bine toată noaptea. Cui să comande „povestea cea mică" pentru mormântul lui Isac? A găsit: va ruga pe Grecu, pescarul, pe Adicălea, să i-o facă el. Adicălea era un om înalt, un om al mării, uscăţiv, cu braţele pline de păr, cu mustăţi ce atârnau ca niste cârlige, cu ochi curioşi însetaţi de lumină. Debarcase aci de ani de zile şi pescuia guvizi, şalăi şi calcani la capătul molului, lângă far, acolo unde Dunărea se varsă în Marea Neagră. Grecii din micul oraş îi ziceau Adicălea, fiindcă îi plăcea să vorbească frumos. Iar când Duminica purta ghete şi haine de sărbătoare, îşi începea toate conversaţiile cu cuvintele „adicălea, care vasăzică.., „Bună ziua la jupâni, adicălea, care vasăzică vremea e frumoasă". „Adicălea care vasăzică două bastimente au intrat cu felinarele aprinse, adicălea".

Adicălea avea însă şi o altă poreclă: „poetul". Când Grigore Barcagiul a fugit cu Patra lui Manio, când Iannis Penediòs tăiase pe Politakis pentru o femee, el scrisese cântece care au ajuns apoi până la magazinele Dunei, pe cheiul fluviului. Dar cea mai bună poezie a sa a fost o descriere a „pomanei" lipoveneşti, a zilei morţilor din săptămâna Paştilor, când cei vii se îmbată la cimitir ca să facă morţilor inimă bună şi să-i consoleze. Răducan auzise de toate astea prin dughene, unde beau vin şi ţuică pescarii şi hamalii din port. Se duse, aci, la mal şi-l găsi pe Adicălea pe când îşi punea guvizii în ordine.

— Jupâne Adicălea, vreau să-mi faci una d'aia — cum să-ţi spun? — din acelea ce se pun pe plăci de piatră la mormânt.

Adicălea îşi lăsă guvizii şi se uită la Răducan mâreţ. Faptul că i se recunoştea arta din partea publicului la dugheni şi la cârciumi, o ştia de mult. Era însă pentru prima oară când primea şi o comandă în toată regula.

— Să-i fac, Răducane. Ce era răposatul? Bărbat, femee, tânăr bătrân?

Răducan îi spuse tot. Adicălea notă numele Evreului în carnetul unde-şi însemna datoriile dela vânzarea peştilor, diferite cuvinte „frumoase" ce le auzea oridecâteori la cafeneaua cea mare învăţătorul citea gazetele greceşti, şi poeziile sale.

— Bine Răducane! Mâne vin la cimitir.

●

Peste câteva zile, nişte copii, pui de Greci, coborau dinspre cartierul rusesc, spre malul mării ca să se plimbe. Apropiindu-se de cimitir, văzură pe Răducan cum îi chema vesel nevoe mare, cu gesturi largi ca un om beat. Copiii îl cunoşteau. Se distrau cu el oridecâteori treceau şi se opreau la coliba ca să-i audă risetele-, visurile pentru morminte şi armonica obosită. Răducan îi chemă spre mormântul Evreului.

— Veniţi să vedeţi ce frumos mormânt i-am făcut lui Isac nebunul.

Copiii se opriră în faţa paralelogramului de cărămizi cu ţimentul întins şi se aplecară să citească inscripţia depe lespedea malteză, scrisă cu vopsea neagră de ulei şi cu majuscule greceşti nesimetrice:

ACI ZACE
UN LUCRU INCHIS
ISAC LEVI
SIONIST
LUME DEŞARTA ŞI ZADARNICA

Copiii să moară de râs. Se tăvăliră pe iarbă şi se ţineau cu mânile de coaste. Pe urmă se sculară, cu sburdălnicia şi lipsa de griji a vârstei lor, şi se prinseră într'o horă nebună în jurul groapei lui Isac, cântând cadenţat: „Isac închis, Isac sionist!" Răducan, fericit mai mult şi decât copiii, fără să-şi dea seama de motivul veseliei lor, intră şi el în fruntea horei nebuneşti.

Aşa veselie nu cunoscuse niciodată în viaţa lui bietul Isac nebunul. In seara aceea, în coliba lui Răducan, armonica vărsă peste morminte, sub stelele tremurătoare, un torent nesecat de ciripiri curioase. Şi valul mereu neliniştit al Mării Negre, răspundea cu plescăitul zgomotos, îmblânzit de bunătatea primăverii.

(Trad. din greceşte)
ANT. MISTAKIDE

Recenzie în versuri

In mintea-mi pătimaşă de vânător apus
Pătrunse, scumpă carte, „Poveşti de vânătoare",
Ea răscoli în mine regrete şi vâltoare,
Dar alinare, totuş, în suflet ea mi-a pus.
Căci Domnul Sadoveanu făcu o închinare
Prin munţi, prin şes, prin baltă, slăvind pe Cel de Sus.
Domnia Sa ne spune de timpuri ce s'au dus:
Cum omul preistoric vâna pentru mâncare
Iar omul vremii noastre i-a moştenit pornirea.
Dar vânătoarea astăzi beţie-a devenit.
Cu farmecul ei aspru momeşte 'nchipuirea,
Dezmiardă cu privelişti de zări adânci privirea,
In suflete strecoară dor de nemărginit
Şi odihneşte gândul în trupul ostenit.

Şi ne-a vorbit de locuri, de mine mult iubite
De furtueli şi arme, ce-s astăzi învechite,
De vechi boeri, ce-odată, în Ţară-au stăpânit
Şi poate, adormitul, din somn l-au retrezit.
Căci durdele bătrâne cu aur înflorite
'Aduc copilăria şi timpuri fericite.
Cu ele prima oară vânatul l-am ţintit
Iar azi sânt ruginite, în scrin pecetluit,
In prima sa poveste îmi pare c'a descris
Pe-un „branconier" ce-odată vâna fără permis
Şi nu ştia anume ce este-o societate,
Că numere, în pânde, la fiecare-s date
Dar recitind în mine, mi-am amintit, de-un vis,
Şi visurile 'n veghe nu sunt adevărate.

Fictivă vânătoare făcutu-a odată
De cerbi, de urşi sălbatici, la muntele Ceahlău.
Că n'o găsesc în slove, nu spun că-mi pare rău
Deşi curteni avuse în jurul său o gloată,
Fusesem ca şi astăzi, atunci vasalul său.
Nu cred că ea rămase aşa uşor uitată;
Deşi era fictivă, a fost adevărată,
Şi iau drept mărturie pe Schitul din Durău.
Tovarăş îi fusese şi Domnul Topîrceanu,
Nu prea pândea vânatul, dar îşi visa orleanu.
In luncile Moldovei, Conu Mihai vânase.
Copilăria parcă în el se deşteptase.
Nu se 'ntâlni cu ursu, dar împuşcă şoldanu...
Şi toate-acum rămas-au drept amintiri frumoase.

Ca şi Vigny ne spune, că lupul încolţit
Sfârşitul îl primeşte cu multă demnitate.
Viclean este din fire, atacă pe la spate.
Şi iarna 'n câmp sfâşie pe cel ce-i istovit.
Vânează ca şi omul, în cârd la hăituit,
Dar lupul n'are puşcă, numai agilitate.
Iar unii ca hăitaşii, în locuri aşezate,
Aduc la cei ce-aşteaptă vânatul ce-au stârnit.
Iar dacă lupul este acum sălbăteciune
In câne să se schimbe curând, n'ar fi minune.
Aşa în vremea veche sălbăticiuni au fost,
Pisică, bou, sau câne; iar lupul nu e prost:
Veni-va lângă oameni, având înţelepciune,
Şi pricepându-şi bine adevăratul rost.

Un vânător răbojul nu trebue să-l ţie,
Căci adevăr grăeşte ce şi-a închipuit.
Dihănii să răpue cumva de-a reuşit,
Prin vorba lui izbânda întreagă reînvie.
Sunt mulţi, purtând zorzoane, cu şorţuri şi tichie.
Având la cingătoare un fioros cuţit,
Luptându-se în minte c'un solitar rănit,
Dar povestind, fireşte, că a răpus o mie.
Căci vidre, jderi, mistreţul, cumva de-a împuşcat,
De molii, blana-i roasă, iar porcu-a fost mâncat,
Şi ce-a vânat odată în suflet se păstrează.
Aproape că îl credem, deşi ştim că visează.
Trofeele frumoase pe bani le-a cumpărat,
Iar astăzi panoplia fudul o decorează.

Prepelicarul Cezar, îl înţelegem bine,
Stăpân la vânătoare cu drept s'a socotit.
Dar decretat rămâne celui ce l-a hrănit,
Având un strop de Pointer în sângele din vine.
'Acesta este darul prea scump ce-a moştenit.
Şi care nu-l primeşte, în lume, orişicine,
Căci oamenii pe faţă, s'arate li-e ruşine
Ceiace-'n taină-odată cu râvnă au primit.
Cu Cezar e cuminte să legi prietenie,
La el întotdeauna crezare vei găsi,
Stăpânul niciodată nu-şi va despreţui;
Şi-oricât de-amară soarta pe lume o să-i fie,
In cumpănă, alături de dânsul va sări:
La câni găsim adesea mai multă omenie.

La Domnul Sadoveanu-i ţintaşul tuturor,
Cuvintele se-nalţă, din carte-naripate.
Dacă-l citeşti în tihnă, la geamuri pe'nserate,
Vezi bogăţia Deltei şi „Apa morţilor".
Ce-a scris nu-i povestire, căci este creator
De câmpuri, de dihănii, de oameni şi de sate;
Şi toate 'n faţa noastră răsar reînviate
Din Duhul său cel tainic şi nu din autor.
Il ştie toată lumea, drept ochitor de frunte,
In ţihlă, în pădure, la seş ca şi la munte.
Dar asta îl priveşte; chiar dacă-ar fi brânzoi
Vânând numai de formă, cu puşcă şi copoi,
Ce-a făurit măestru, cu slovele-i mărunte,
E literă de lege şi scump e pentru noi.

MIHAI D. STURDZA

1) „Istorisiri de vânătoare" de d. Mihail Sadoveanu. Adnotări de M. D. Sturdza.

Expoziţia dela Paris

Sunt instalat pe terasa minunatului restaurant de lângă podul Iéna, situat printr'o minunată construcţie deasupra Senei. Liniştiţi-vă, nu vreau să povestesc recordurile mele culinare, deşi nu există în lume bucătărie mai fină decât cea a urmaşilor lui Rabelais...

Astă seară avem însă ceva mai atrăgător de povestit: este festinul luminii.

In faţă se ridică majestuoase pavilioanele diferitelor ţări: Marea Britanie, Suedia şi Cehoslovacia, iar în spate am palatul U. R. S. S.-ului care rivalizează cu acel al Germaniei, ambele având câte 55 m. înălţime.

Mai departe în grădinile Trocadero-ului, se văd instalaţiile Egiptului, Ungariei, Spaniei, României, Palestinei, iar mai în fund, cel al Danemarei, al Finlandei şi în fine, în fund ca un decor magnific, aripa lungă, curbă şi albă a Trocadero-ului.

Iată că în grădină feeria a început. Izbucneşte o imensă jerbă luminoasă de apă. Imediat Turnul Eiffel este şi el luminat ca în poveşti.

Dar să vă explic întâiu care este decorul propriu zis al scenei.

Trocadero, renovat, formează un imens cilindru tăiat de linii luminoase care se unesc departe spre cer. In mijlocul grădiniţii, un imens bazin înconjurat de fântâni arteziene luminate, care curg toate spre Sena. De jur împrejur Pont d'Iena, Turnul Eiffel şi Champ de Mars, mărginite de „Avenue de la Publicité", toate inundate în lumină.

Lumina care predomină este un fel de blond auriu. Simplicitatea liniilor, măreţia volumelor sunt mult avantajate de această lumină.

Printre ramuri, apare Palatul Artelor Moderne, având pe nori o aureolă de umbre. Arborii înconjurători sunt luminaţi pe dedesubt în verde, dând aspecte de zi întregului parc.

Nici cea mai măiastră pană nu poate descrie măreţia Turnului iluminat. Inalt de 300 m., lansat spre cer, alb ca laptele. La fiecare picior reflectoare imense lansează fâşii care îl depăşesc în înălţime şi se pierd în infinit. Alte fâşii luminoase scapă oblic şi se pierd în depărtări. 700 de proectoare fac aceste minuni. 8000 metri de tub luminos trasează contururi diferite pe pereţii săi. Culoarea şi desenele variază necontenit.

Dar tuburile şi proectoarele se sting. Alte lumini răsar ca din pământ. Turnul nu mai este o minunată operă arhitecturală, ci un imens bloc geometric,un sistem de linii fine care se întretae.

Să trecem.

Se svoneşte că Sena ar deveni sub ochii noştri nedumeriţi cel mai mare teatru din lume. Ar fi trebuit să acumulez un număr imens de calificative pentru a putea aprecia la justa lui valoare acest minunat spectacol.

Se anunţă Baletele Celeste. Tema: La Belle au Bois dormant.

Iată că într'adevăr, se iveşte pe apă un palat, care pare ireal, din vis. Imprejur, lumini verzi închipuesc pădurea. In acest domeniu de vis, Prinţesa adormită aşteaptă venirea Prinţului, care trezind-o îi va aduce dragostea. Visurile Prinţesei sunt aceşti nori luminoşi care ne'nconjoară.

Să ascultăm:

...Comme un nid qui murmure, invisible,
Un bruit confus s'approche, et des rires, des voix,
Des pas, sortent du fond vertigineux des bois.

O muzică de vânătoare se răspândeşte, vocile se precizează, pe când apropierea iubitului goneşte somnul.

In mijlocul luminilor sclipitoare, se apropie: un cortegiu de vapoare. Cortegiu de sclipiri şi lumină. E Prinţul Charmant care vine la nenorocita Prinţesă.

Acest balet al apei şi al luminii face parte din cele 160 de spectacole monstre prevăzută în programul Expoziţiei. Muzica specială a fost compusă de cei mai mari muzicieni contimporani: Honegger, Darius, Milhaud, Stravinski, Florent, Ibert.

E miezul nopţii. Drapelele statelor expozante sunt ridicate. Din toate etajele Turnului, sar în toate direcţiile fâşii luminoase. Deodată ca sub bagheta unui muzician, luminile se sting.

Pe mâne...

AXEL-PETRE

Nu plecaţi la băi, la munte, la mare la ţară

Fără No. 17 al

„MEDICULUI NOSTRU"

Numărul de Joi **3 Iunie** din revista **„MEDICUL NOSTRU"** este consacrat în întregime descrierii tuturor **staţiunilor climatice şi balneare**, arălându-se compoziţia apelor, la ce boli şi constituţii folosesc, altitudinea lor, etc.

Tot acest număr al **„MEDICULUI NOSTRU"** descrie cum trebue să se facă **hidrotherapia, o cură de soare, cură de aer, de munte,** sporturile de vară (înotatul, etc.). Descrie accidentele şi mijloacele de prevenire.

„Copii şi şcolarii în vacanţă" formează capitolul mare care va interesa pe părinţi, educatori, profesori.

Alte studii cu conţinut senzaţional se află în acest număr din fiecare o pagină e splendid ilustrată.

Exemplarul acestui număr excepţional costă numai **Lei 5.**

Istorisiri de vânătoare

Astfel se intitulează al *şaptezeci şi treilea* volum al lui Mihail Sadoveanu, apărut în editura Cugetarea.

Aruncând o privire în perspectivă asupra celor treizeci şi mai bine de ani de activitate literară a scriitorului, putem afirma cu tărie că opera şi personalitatea sa sânt un fenomen unic în literatura noastră. Din primele sale scrieri, „apărute la o vârstă aproape de copilărie", până la această ultim apărută carte, nu se găseşte decât experienţa căpătată privind, simţind lumea reală şi trăindu-şi viaţa proprie.

Până în clipa când a intrat în mişcarea dela „Sămănătorul" s'a dezvoltat aproape singur, fără influenţa mai îndelungată a unui mediu intelectual *evoluat* şi fără a cunoaşte pe nimeni dintre scriitorii consacraţi ai vremii sale, Vlahuţă, Caragiale, Delavrancea, Coşbuc, după cum singur mărturiseşte în bucata „Prieten Unic" din acest volum al Istorisirilor de Vânătoare. Viaţa şi-a trăit-o în Moldova sa mică, printre oameni cunoscuţi în carne şi oase, cu chipul,vorbele, hainele şi gesturile lor de toate zilele, pătrunzând în sufletul lor şi adâncind realitatea imediată din care s'au născut credinţele, miturile şi obiceiurile străvechi.

Dumnezeu, soarta, viaţa însăşi se îmbracă în personajele care trăesc în chipurile diferite din opera sa, boeri, vechili, ţărani, ţigănci înflăcărate, iubiri palide de fete dela mahala, patimi furtunatice din trecut şi din prezent. In opera lui Sadoveanu sânt oameni de totdeauna, oameni care trăesc şi azi la ţară şi trebue să trăiască mâine în cultura oraşului, dacă vrem să avem o garanţie pentru valoarea omenească a viitorului.

Oamenii lui Mihail Sadoveanu vieţuesc cu natura şi vietăţile ei de-avalma, imitându-le vicleniile spre a le înfrunta şi răpune. Ei simulează şiretlicurile sălbătăciunilor în lupta între ele, căci le înţeleg şi le cunosc bine, inventând capcane, reinventând focul, făurindu-şi unelte de lucru, ca în vremurile dintâi. Refac valorile omeneşti şi sociale sub un alt unghiu de vedere decât la oraş, practică o morală de necesitate imediată, pe care Mihail Sadoveanu o cunoaşte în toate contradicţiile ei:

„— Păpuşoiul, Domnişorule,am învăţat a-l fura, căci nevoia te învaţă de toate şi-l măcinăm la moară, dând morarului dreptul său. Fără dreptate şi fără cinste nu se poate trăi, căci dincolo, după moarte, este judecător şi cântar"... — aşa socoate Moş Hău, din Ostrov şi aşa o povesteşte „Stilistul" din bucata „Sfat Basarabean", în „Istorisiri de Vânătoare", mirosind a-burul oalei cu sarmale de pe foc şi gândind la cazanul cu smoală hărăzit stiliştilor, după ce vor trece dincolo.

Munţii şi colinele Moldovei, luncile Siretului, hanurile şi conacurile, schiturile şi mănăstirile, precum şi toate adormitele oraşele moldoveneşti, nu sânt peisagii şi cadre ale vieţii ce se petrece acolo. Ele sânt plămada însăşi din care au luat fiinţă creaturile lui Mihail Sadoveanu, oameni şi vite laolaltă. Acolo e patria adevărată la care visa el din copilărie când Austrul îi ajungea ca un glas din „viaţa ticnită al cărui tact îl bătea tesla bunicului pe cobilă". Mihail Sadoveanu o recunoaşte în „senzaţia fericită" pe malul apei unde şi-a aruncat undiţa, în singurătăţile tainice în care sălbătăciunile nu-şi turbură jocul la apropierea sa şi în care şi oamenii apar ca o parte din desişuri şi burueni, care se prefac sub ochii săi în oameni.

Povestirile vânătoreşti, în care vânătorul ca şi pescarul calcă împărăţia minunată cu o vargă de alun în mână şi cu o undiţă de ac sau de cuiu, nu sânt decât scufundarea directă în natură a omului, pentru a lua contact cu munţi, şuvoaie, păduri şi lacuri neatinse şi virgine, suprimând orice intermediar între viaţă şi gândire, spre a redeveni omul „creator" şi a se lăsa pătruns de „fiorul fără moarte" al celui ce stă în faţa naturii primitive cu arma în mână.

Izvorul emoţiei şi al poeziei sale nu stă numai în puterea de evocare a clipelor prinse în imagini „ce se scriu cu soare", ca solzii peştilor din apele de sub munte, „curate şi verzi ca cerul". Fiorul sfânt şi mare vine de acolo că, adâncind sufletul poporului şi desemnând, cu mână sigură de maestru, înfăţişarea oamenilor şi a întinselor noastre ţinuturi, el a ştiut să cuprindă *mărginirea acestora, în nemărginirea lumii.*

De aceia, deşi are senzibilitatea trecutului, mai mult decât ori care poet al nostru, *el n'a fost niciodată un om vechiu.* Asupra lumii şi-a aruncat privirea ca omul solid şi temeinic dela baltă, dela câmp, dela munte şi dela pădure. A cumpănit lucrurile ca el, care gândeşte numai în realitate şi grăeşte numai cum gândeşte şi afirmă numai ceiace constată. El a înţeles că rostul lumii e schimbarea şi că ea nu poate fi nici stăvilită, nici silită.

Dar a înţeles că nu se poate distruge natura, nici elimina omul de totdeauna, ţăranul, din civilizaţia noastră, fără să se primejduiască viitorul omenirii.

„Nu avem aci să justificăm credinţele lui Mihail Sadoveanu, — spuneam în „Adevĕrul Literar" cu cinci şase ani în urmă", — ci să precizăm o atitudine sufletească şi să înţelegem o operă în legătură cu această atitudine".

Lucrul e tot atât de adevărat astăzi ca şi atunci.

Atitudinea sa este aceiaşi, dar a devenit cu atât mai fermă, cu atât mai curagioasă cu cât s'a accentuat haosul prin pretenţia oamenilor de a se lepăda de valorile vechi tezaurizate în sufletele naturale şi a trăi fără credinţe de nici un fel şi mai ales fără nevoia de absolut şi fără neliniştea metafizică. Exasperarea sa a devenit nemărginită, nu în faţa destinului, pe care ştie să-l primească aşa cum îl primeşte „omul de totdeauna", socotind posibilităţile de viaţă şi de moarte pe care le închide în el şi felul în care trebue să li se facă faţă cu şansele de izbândă sau de pieire a omenirii.

El s'a ridicat făţiş împotriva vulgarităţii, a invaziunii atitudinilor false, care, lovesc brutal nu numai viziunea lui estetică, ci şi concepţia clară, sentimentul adânc de ce este şi ce ar trebui să fie sufletul românesc.

Ceiace prăznueşte în povestirile sale de vânătoare este „evadarea" măcar pentru o clipă a omului din viaţa de azi, în care „Lumea merge cu viteza aeroplanului şi a automobilului spre un ţel necunoscut", pentru a regăsi într'un tezaur ascuns valorile veşnice ale omenirii. „Palavrele vânătoreşti" au virtutea care dela Nemrod până azi „tinde să înfrumuseţeze lumea aceasta ajunsă atât de ticăloasă şi banală"; redau tovărăşia plină de cordialitate, simplicitate şi voie bună în mijlocul naturii veşnice, egalitate şi democraţie; dar mai ales încredinţarea că „ceva din copilăria şi bunătatea" omului de totdeauna se găseşte în sufletul fiecăruia, iar vânătoarea şi pescuitul sânt alchimia care le fac prin reacuitnea provocată de ele, să iasă la iveală. Aceste îndeletniciri voioase ale omului sânt pentru marele nostru scriitor geana de nădejde a zorilor care se arată în aceste vremuri turburi şi întunecate.

IZABELA SADOVEANU

Anunciuri şi reclame

Eram gata să mototolesc ziarul şi să-l arunc la coş, când îmi căzură ochii pe următorul sfat, tipărit cu litere mari, în chenar dublu:

„Rugăm pe toţi abonaţii ziarului nostru, a da o deosebită atenţiune tuturor publicaţiilor, anunciurilor şi reclamelor, pe care le inserăm în cadrul ziarului."

Cu toate că nu eram „abonată", m'a impresionat „rugămintea" de mai sus. M'am gândit că pot fi interesante şi utile aceste „reclame şi anunciuri" din moment ce se atrăgea atenţia în mod deosebit asupra lor şi m'am hotărît să le citesc. De fapt aveau şi ei dreptate! De ce se publicau? Trebuiau deci citite. Am netezit frumos ziarul şi după ce l-am citit, veţi vedea şi dv. că nu am regretat de fel această osteneală.

Redau aci câteva „anunciuri şi reclame" respectând în totul forma şi ortografia, ca să vă convingeţi.

Dr. Const. Poiată
laureat al Facultăţii de medicină din Paris. Medalie de Bronz. Fost medic de spital. Medicină generală. Razele X. Str. Mihai Bravul, Casele Şerban (vis-a-vis de D-rii Vasilescu şi Teodorescu, lângă Cercul Militar). Uzină proprie. Diatermie la orice oră din zi şi din noapte.

Sper că nu veţi greşi adresa şi veţi fi mulţumiţi de tratament. Dar să trecem mai departe. Aţi ştiut oare până acum că *lemnele* sunt *coloniale?* Nu mă credeţi? Citiţi următorul anunţ:

Mihail Negrilă
Bulevardul Pârâului (Casele Georgescu). Magazin cu Coloniale de tot felul. Depozit de lemne tăiate şi netăiate orice esenţă cu suta de kilograme. Preţuri ce desfid orice concurenţă. Serviciu prompt. Rog incercaţi. Cartofi engros şi endetail.

Nu sunteţi dispuşi să încercaţi? Atunci poate vă convine următorul:

Anunţ.
Incunoştiinţez pe onor. public că am mutat magazinul meu cu bomboane, prăjituri, ingheţată şi iaurt etc. în Str. Mihail Eminescu (Casele Bâltac) unde rog să fiu vizitat spre a se convinge de calitatea mărfurilor şi de preţurile fără concurenţă. Mai servesc clientela cu coptul cozonacilor, fripturilor, etc.
Cu stimă
Sali Asan.

Desigur că veţi consuma imediat bomboane şi iaurt la adresa indicată mai sus, afară numai dacă nu suferiţi de diabet şi nu preferaţi să vă duceţi la:

Grădina şi Bodega
„Corso"
(Vis-a-vis de farmacia „Flora")
Subsemnatul Ion Banciu (Oane) fac cunoscut că în grădina cu denumirea de mai sus sunt în măsură să servesc onorata clientelă cu cele mai renumite vinuri de Drăgăşani inclusiv Bere Bragadiru. Muzică fără chetă. Grătar special. Preţuri modeste.
Cu stimă
Ion Banciu (Oane).

Nici aici nu vă convine, unde aveţi „inclusiv" muzica? Citiţi atunci următoarea invitaţie pentru care şi un bust (în bronz) ar cobori de pe soclu:

Mişu Ciurescu
„La Sinaia"
(Vis-a-vis de Teatru)
Servesc afară în jurul monumentului Lecca, cele mai renumite Băuturi şi bere Bragadiru absolut reci, Grătar ce nu s'a pomenit până acum. Aer ca la Sinaia. Serviciu absolut curat. Preţuri accesibile.

Sărmanul Haralamb Lecca, trebue să privească la toate acestea „nemuritor şi rece". Desigur că nu arare ori şi-ar da nemurirea pentru o halbă „absolut" rece, în zilele când aerul e mai puţin „a la Sinaia"!...

Dacă nici acum nu v'aţi putut decide, atunci ascultaţi:

Allo!?
Allo!?
In partea de Nord a parcului Comunal deasupra Cişmelli s'a deschis
Terasa Ion Re Ana
(Golanu)
pe platou, la aer curat ca la Predeal unde servesc higienic şi a la minut onorata clientelă cu cele mai deliciose fripturi la grătar şi saramură de peşte specialitatea casei, secondate de orice fel de băuturi reci dintre care nu lipseşte
Berea „Bragadiru".
Preţuri accesibile oricărui buzunar. Am şi Radio.
Ion R. Ana (Golanu).

Dacă aţi rămas indiferenţi la toate acestea, apoi nu am decât să vă mai „inserez" următorul anunţ care va fi şi ultimul:

Stop!!!
Casă de încredere.
Ladislau Moravicz.
„La Monte-Carlo"
Magazin de manufactură, mărunţişuri, coroane, buchete, cosciuge gata şi tot felul de articole pentru nunţi, înmormântări, botezuri etc.
Preţuri reduse.

Dar această casă de încredere neavând indicată nici strada nici „casele" nici „vis-à-vis"-ul e poate mai greu de găsit.

Sus zisul ziar are în „cadrul" său şi o rubrică intitulată „Limba românească", la care puteţi colabora. Veţi avea însă de ţinut seamă de sfaturile redactorului acestei rubrici, care revoltat că...

„nu sunt rare cazurile când unele ziceri se pronunţă şi se scriu greşit şi chiar de oameni a căror cultură nu le îngădue aceasta"...

după ce arată cum se pronunţă *perquisizione* în limba italiană („şi cam la fel în franţuzeşte"), mai spune:

„Din numeroasele ziceri greşite să mai *poate cita* câteva *cuvinte*"... etc.

şi termină astfel:

„Ar fi timpul să dăm mai multă atenţie felului cum ne exprimăm".

De aceeaşi părere sunteţi — cred şi dv. Şi acum — ca să închei — un sfat: dacă vreţi să petreceţi câteva clipe amuzante, abonaţi-vă la

„Snopul"
Organ independent cultural sub supravegherea şi conducerea unui comitet.
Apare săptămânal. Se primesc diferite inseraţii după invoială şi abonamente. Red. şi Adm. Str. Puţul-cu-apă (garantat!) rece.

Exemplarul (No. 21—22, Anul II) din care am extras cele de mai sus, îl ţiu la dispoziţie spre... verificare.

Cu stimă

DOINA BUCUI

Viaţă de câine
roman
de
C. ARDELEANU

Este boxul un sport?

VÂRTEJUL
roman
de
Romulus Cioflec

Este oare boxul un sport? Imensa desvoltare ce-a luat-o boxul în zilele noastre este o urmare firească a progresului sportiv? Este boxul reprezentantul demn şi pur al culturii fizice, sau indiciul unor cauze străine de cultul fizicului?

Un fapt obiectiv — nedesminţit de nimeni — este că boxul a luat o desvoltare enormă şi progresivă după marele şi sângerosul război. Boxul începe să se desvolte vertiginos după război, — în locul luptelor greco-romane devenite din ce în ce mai rare şi astăzi aproape dispărute.

Totuşi, dacă luptele greco-romane de dinaintea războiului, constituiau manifestări sportive satisfăcător de spectaculoase, dece n'au mai plăcut după război? Dece boxul le-a luat locul?

Cum se explică demodarea sportivă a luptelor greco-romane? Dece ele n'au mai satisfăcut veleităţile sportive ale spectatorilor de după război?

In tranşee, omenirea s'a complăcut în prea multă cruzime, a vărsat prea mult sânge, a trăit scene prea înfiorătoare, pentru ca — revenită acasă — după încheerea păcii, să nu caute emoţii mai tari, care să răspundă exigenţelor sufleteşti noui, trezite şi exagerate de crudul război. Războiul a trezit cruzimea animală ce dormita în sufletul omului. E natural că această transformare a sufletului şi a mentalităţii omenirii de după război, a produs şi o schimbare a posibilităţilor de satisfacţie, creiând surse noui de emoţii.

Instinctele sanguinare trezite şi alimentate de cruzimea războiului; sbuciumul sufletesc, tensiunea şi frământarea nervoasă a tranşeelor, a creat o nouă mentalitate postbelică. Vechile forme de dinaintea războiului sunt perimate, creiându-se alte aspiraţii şi satisfacţii în toate domeniile activităţii omeneşti.

In domeniul sportiv de care ne ocupăm acum, pentru optica mentalităţii postbelice, luptele greco-romane, blajine şi mai puţin barbare, apar miniaturi molcome şi arhaice, iar boxul devine un corolar imperativ al timpului. Ritualul pumnului — noua religie sportivă — este comandamentul sportiv al vremurilor contimporane.

Nimeni n'ar putea contesta boxului capacitatea sa sportivă, urmărind antrenamentul preliminar al matchului: exerciţii de pură gimnastică, lovirea mingei, sărituri pe frânghie, jocul ritmic al picioarelor, exerciţii de respiraţie, alergări, etc.

Semnificaţia sportivă a boxului se schimbă în momentul când corpul omenesc ia locul mingei şi sacului de nisip al antrenamentului, când capul omului devine obiectivul loviturilor aşa zise... ştiinţifice, lovituri date cu măestrie, cu o duritate încordată în cele mai sensibile regiuni ale corpului omenesc. Loviturile aplicate la cap, la bărbie sau tâmplă constituiesc cele mai bune, cele mai efective şi cele mai căutate lovituri ale boxului.

Ceiace distinge pe om de animale, ceiace înalţă omul pe scara zoologică este funcţiunea atât de delicată a creerului său. Ei bine! — tocmai creerul, prin loviturile aplicate în cap cu o premeditare aşa zisă... ştiinţifică, constitue în arta boxului lovitura decisivă: scoaterea adversarului din luptă prin năucirea, prin pierderea momentană a conştiinţei adversarului.

O altă lovitură căutată de boxeuri, lovituri uneori hotărîtoare, este la nivelul regiunei epigastrice, plexul solar: o reţea de nervi importanţi, o massă nervoasă predilectă loviturilor savante edictate de cathehismul boxului.

Duritatea educată a pumnului agresiv imprimă sistemului nervos al celui lovit, un puternic şoc nervos: pierderea temporară a conştiinţei — „trimiterea adversarului în lumea viselor", „knock-out-ul", ca să întrebuinţăm expresiile proprii ale boxului.

Eclipsarea conştiinţei omeneşti străfulgerată de sălbaticul pumn, constitue semnificaţia psihologică simbolică a boxului: lupta animalului contra umanului, victoria barbarului şi crepusculul spiritului.

Ştim că omul n'are origină olimpiană; nu se trage din zei. Strămoşii noştri sunt animalele şi troglodiţii cavernelor. Boxul valorifică această valenţă instinctivă strămoşească existentă în profunzimile sufletului omenesc. Uneori loviturile indicate şi bine calificate de regulamentul tehnicei boxului sunt urmate de moartea adversarului; alte ori de infirmităţi organice: ruperea şi hemoragia unui organ, a ficatului, a splinei, a oaselor, a nasului, a urechii, etc. Faţa partenerului lovit ia uneori aspectul unei mase informe de sânge.

Mi se va obiecta poate că maltratarea adversarului nu poate depăşi o anumită limită, căci arbitrul poate opri matchul din cauza inferiorităţii adversarului. In practică însă, cunoaştem spectacolul boxeurului care loveşte crud, al partenerului care încasează resemnat şi al şuvoiului de sânge care colorează sălbatic spectacolul pugilistic.

Mi se va obiecta poate că boxul nu este numai arta pumnului, sălbătăcia agresivă, codificată şi reglementată, ci şi tactica de apărare, eschivele partenerului, în care — zic apologiştii pumnului — intră inteligenţă, sânge rece, prevedere şi alte calităţi spirituale care fac să eşueze atacul adversarului.

Dacă s'a întâmplat că un Tunney să fie şi intelectual (poate de aceea s'a lăsat de box şi în orice caz excepţia confirmă regula) — nu trebue să confundăm rutina boxului, apărarea boxeurului cu probe de intelectualitate, cu demonstraţii de netăgăduită spiritualitate.

„Tainele boxului" sunt în funcţie de forţă brută şi de rutină. Rutina implică un minimum de inteligenţă — întrebuinţată însă în sens rău; e mai mult o pseudo şi în orice caz minimă intelectualizare a tacticei sălbăticiei agresive şi defensive.

Acest fond de ancestrală sălbăticie a boxului ni-l relevă şi o elementară interpretare psihologică a însăşi terminologiei boxului. Boxul se mai numeşte şi... „nobila artă". Dar dece oare celelalte sporturi mai puţin barbare — dece absolut nici un alt sport civilizat nu se mai numeşte „nobila artă"? Pentrucă — aceasta e psihologia anumitor titulaturi la care se aplică proverbul: Vorbele sunt date omului ca să-şi ascundă gândurile—forma şi formulele nu fac uneori decât să compenseze ceiace fondul are urît şi inavuabil în el însuşi. „Arta nobilă" înseamnă o formulă ipocrită a artei ignobile, a sălbăticiei agresive a pumnului, a barbariei instinctive ancestrale.

Din aceiaşi elementară psihologie, prin care expresia — prin inversare, ascunde fondul, — reuniunile de box, contrar reuniunilor celorlalte sporturi, se numesc... „gale"!

„Gală" înseamnă o ocazie festivă, solemnă; o sărbătoare ce ese din comun.

„Gala de box" ar însemna sărbătoarea pumnului, adică — ca să revenim prin inversare la fondul ce-l evocă — tocmai lipsa de sărbătoare morală şi intelectuală, prin declanşarea instinctivă a pumnului atot-puternic.

E suficient să proclami sus şi tare şi să repeţi până la obsesie, cel mai strident neadevăr, pentru ca în sufletul anonim al masei, din sămânţa celei mai ipocrite minciuni să germineze eflorescenţa mitului; oamenii simt nevoia să-l repete dar niciodată să-i justifice partea de adevăr.

„Nobila artă" — etichetă care atribue calităţi nobile artei pumnului — este un exemplu de ipocrită inversare formală, de contradicţie verbală, tendenţionistă, prin rapoarte la fondul inavuabil ce tinde să-l camufleze.

In această epocă de hiper-boxism, probabil că foarte mulţi din dvs. au luat parte la galele de box. Vă rog să retrăiţi stările sufleteşti ce vi le-a evocat spectacolul pugilistic, ca să puteţi confirma impresiile mele asupra boxului.

Atmosfera vijelioasă a ringului redeşteaptă în sufletul spectatorilor stări sufleteşti retrograde, ancestrale, cu rezonanţă instinctivă. Spectatorul ringului e copleşit de o emoţie stranie, neînţeleasă dar alinătoare; întocmai ca un hipnotic, spectacolul pugilistic îl sustrage preocupărilor, nesatisfacţiilor şi sforţărilor sale cotidiane. Intocmai ca un balsam alinător, clocotul instinctiv al ringului infuzează energii nebănuite în sufletul spectatorului trudit şi hărţuit de obligaţiile şi mizeriile vieţii conştiente, de grijile conjugale, de datoriile fiscale, etc., etc. Printr'un proces de *osmoză afectivă inconştientă,* spectatorul boxului se identifică cu unul sau cu ambii boxeuri, corespunzător loviturilor eficace pe care şi le aplică succesiv, între ei. Boxeurul, sau ambii boxeuri nu sunt decât *o proecţie, o personalizare* a năzuinţelor instinctive din sufletul patruped — latent — al spectatorului. Intreaga făptură sufletească a spectatorului polarizează inconştient în lumea reveriilor grandomane evocate de spectacolul pugilistic: se redeşteaptă în sufletul ancestral — animal — şi prin loviturile care răsună sângeros, i se produce acea regresiune spirituală inconştientă care compensează şi-l face momentan să uite de penibilele discipline justiţiare în care e forţat de societate să trăiască.

Prin *contagiune afectivă,* dela boxeur la spectator şi între spectatori ei înşişi, — se actualizează şi se galvanizează satisfacţiile instinctive, animale, ale omului.

Oameni civilizaţi în conduita lor particulară, profesională şi socială, se *impersonalizează în cloaca afectivă,* în ambianţa instinctivă a matchului de box şi îi vezi cum spectacolul pugilistic îi nelinişteşte, îi agită, îi turbură. Unii spectatori cu rezonanţa afectivă mai puternică, cu inhibiţii represive mai slabe, schiţează turburări motorii inconştiente, gesturi disperate, îşi îmbrâncesc vecinii, încep să cravaşeze atmosfera cu pumnul sau bastonul, să înjure, să gesticuleze neinteligibil — s'ar părea după un ritual păgân — să vocifereze sălbatic, stimulând pe boxeuri cu care se identifică fiinţa lui inconştientă, agresivă, instinctivă:

— Loveşte-l la mir; dă-i la zotcă; ia-i piuitul; să te pupe mama rece; etc. — vociferează cu o sălbăticie aproape afonă, cu o mimică descompusă sau crispată, spectatorul furibundei „gale nobile".

Inţelegem acum ce influenţă socială nefastă are boxul.

Boxul — născut din cutremurul instinctiv al războiului, din catastrofala decădere morală în care războiul a prăvălit fiinţa omenească — contribue şi el mai departe să anarhizeze sufletul disociat al omenirii de după războiu.

Omul desechilibrat de vâltoarea sângeroasă a războiului, în loc să-şi consolideze fiinţa lui socială prin corectivul educaţiei spirituale şi morale, se lasă antrenat — din cauza inerţiei morale în care ne aflăm — de spectacolele de box.

„Nobila artă", prin contagiunea afectivă pe care o exercită asupra spectatorilor, asupra miilor de oameni, — retrezeşte instinctele crude şi intolerante din profunzimile sufleteşti, inconştiente, strămoşeşti.

Boxul este exploatat de boxeurii profesionişti, bookmakerii, de manageri, aceşti antreprenori ai pumnului, care câştigă sume fabuloase, uneori de zeci de milioane. Dar nu ne interesează clica interesată a „nobilei arte".

Infierez cu toată energia repercusiunile sociale anarhizante pe care boxul le cultivă în sufletul imensei mase anonime, spectatoare a galelor de box.

Un cetăţean odinioară paşnic, captivat acum de spectacolele pugilistice, nu-şi mai lichidează amiabil inevitabilele conflicte cu semenii săi: un *uppercut* dublat de un *swing* rezumă lapidar şi sângeros soluţia conflictului, după noua sa mentalitate „sportivă"!

Când colectivităţi întregi sunt astăzi pradă anarhiei instinctelor, rolul unui stat conştient este să stăvilească, să înăbuşe — sub sancţiuni legale — această recrudescenţă instinctivă a „nobilei arte".

Omenirea trebue smulsă din făgaşul periculos al „doctrinei pumnului" şi orientată pe calea Binelui, Frumosului şi Adevărului!

Dr. JUSTIN NEUMAN

Ceva despre colonizarea engleză din Africa

La triburile Joruba din Nigeria, colonie engleză din Africa de vest, în fruntea divinităţilor respective, era adorată Şankpanna, zeiţa vărsatului. Ea fusese înălţată la acest rang de casta preoţească pentru motivul următor:

Cine murea de vărsat era moştenit de Sankpanna, iar averea îi era administrată de preoţii ei. Astfel, preoţii strângeau bunuri materiale considerabile, căci boala făcea ravagii asupra populaţiei. Infecţia se datora faptului că — din ordinul sacerdoţilor, — cadavrele celor morţi de vărsat erau aruncate în râul din care se aproviziona populaţia cu apă de băut. Pe lângă acest lucru, preoţii negri păstrau, pentru toate eventualităţile, şi culturi de microbi, pentru a interveni în cazul când apa singură n'ar fi avut efectul dorit.

Administraţia engleză de obiceiu este conciliantă, dispusă să ajungă la o înţelegere cu popoarele coloniale pe calea unor concesii reciproce, dar în anumite cazuri poate proceda cu extremă rigoare, fără multe introduceri. Când fu descoperită cauza teribilului flagel, o jumătate duzină din preoţii criminali fură spânzuraţi în văzul tuturor, zeiţa Sankpanna se îmblânzi subit, iar bieţii indigeni fură nevoiţi să se supună vaccinării, care înlocui cultul zeiţei. Dar englezii recurg, pe cât posibil, la metode mai puţin draconice.

Abeocuta, ca mărime al doilea oraş de Negri din toată lumea, prezinta cifre înspăimântătoare de mortalitate infantilă. Primitivul nu prea se sperie dacă o parte din copii mor, căci vin repede alţii în loc, iar pentru introducerea canalizării, Negrii erau prea leneşi şi prea zgârciţi. „Commissioner"-ul englez încercă zadarnic să determine pe şefii negri să facă ceva în această privinţă.

Intr'o bună zi, el recurse la un truc. Chemă la el pe şefi şi le spuse că tocmai citise în ziarul indigenilor din oraşul Lagos că mortalitatea copiilor e ruşinea celor din Abeocuta şi că Lagos se făleşte cu o cifră incomparabil mai redusă sub acest raport. Articolul fusese lansat chiar de funcţionarul englez, însă Negrii din Abeocuta n'aveau de unde să ştie din ce isvor provenea articolul şi se simţiră atinşi în amorul lor propriu.

Canalizarea costă desigur multe parale. Insă guvernul englez e generos şi avansează banii. Indigenii trebuiau doar să plătească dobânzile. In acest scop, „Commissioner"-ul propuse urcarea taxelor vamale pentru „trade-gin".

Trade-gin era alcoolul proletariatului negru, şefii bând un alcool mai de soi. Prin urmare nu era nici un motiv ca să nu se majoreze aceste taxe. Adunarea şefilor aprobă propunerea înaltului funcţionar englez, apa fu canalizată şi mortalitatea infantilă scăzu. Scopul Commissionerului era atins, iar mândria locuitorilor din Abeocuta nu mai era supusă jignirilor.

In limita posibilităţilor, administraţia engleză caută să coopereze cu indigenii şi autorităţile lor, cum se vede din acest exemplu. Astfel şi procedurile penale ale oamenilor de culoare sânt menţinute, dacă nu sânt neumane şi se pot împăca cu legislaţia naţiunii dominante. La audierea martorilor negri, creştinii sărută biblia, mahomedanii depun jurământul pe Coran. Iar păgânii păstrează în faţa instanţelor englezeşti riturile lor. Unora li se dă o sabie, al cărei vârf ei îl îndreaptă contra pieptului, ceeace înseamnă că dacă mint, inima lor să fie străpunsă. In faţa altora o farfurie e spartă de judecător. Aşa se va nimici viaţa martorului, dacă spune neadevărul.

Englezii sânt foarte buni colonizatori fiindcă îşi dau seama de psihologia popoarelor înapoiate. Sistemul lor este cel mai practic şi are ca efect un excelent randament material.

LSER.

Premiile naţionale pentru literatură

Comisia specială pentru decernarea Premiilor naţionale pentru literatură, întrunită sub preşedinţia d-lui Victor Iamandi, ministrul cultelor şi artelor, pentru decernarea celor patru premii naţionale ale anului curent şi anume: un premiu pentru versuri, un premiu pentru proză şi un premiu pentru critica literară, a acordat următoarele premi pe anul 1937:

Pentru literatura în genere, d-rei Otilia Cazimir, cu unanimitatea de 14 voturi.

Pentru versuri, d-lui D. Nanu, cu unanimitatea de 14 voturi.

Pentru proză, d-lui Al. O. Teodoreanu, cu 13 voturi şi un vot contra.

Pentru critica literară, d-lui prof. Mihail Dragomirescu, cu 11 voturi pentru şi 3 voturi contra.

In cursul discuţiilor, s'au mai făcut menţiuni pentru următorii scriitori: dr. Voiculescu, Lascarov Moldovanu, prof. Caracostea, Demostene Botez, Al. T. Stamatiad, Camil Petrescu şi N. Davidescu, rămânând a fi luaţi în considerare pentru premiile Naţionale din anii viitori.

Dragostea şi moartea poetului Alexandru Hrisoverghi

„El n'au cunoscut din cariera omenească decât vrâsta patimilor".

M. Kogălniceanu.

Mediul social

Moldova, 1834...

Viaţa principatelor intrase pe făgaşul unor adânci prefaceri. Cronicarul din acele vremuri înregistrează fenomenele dela suprafaţă ca un reflex al celor din adâncuri: „armiile ruseşti... viind în Moldova, rupseseră vălul prejudecăţilor care ne ascundea civilizaţia Europii şi ne puseseră în contact cu ideile drepte şi liberale ale apusului. Atuncea aristocraţia primi cea dintâi lovire şi astăzi nu mai suntem departe de pieirea ei cu totul".

Se produsese o revoluţie „pacinică", prin apariţia forţelor economice şi sociale care dăduseră naştere unei noi clase. „Aristocraţia până acum au putut ţinea pentrucă păstra asupra celor mici superioritatea banilor, a puterii şi a educaţiei, care toate astăzi încep a se răspândi şi în celelalte stări.... Trecerea bogăţiilor şi prin urmare şi a puterii dela cei puţini la cei mulţi dela cei mari la cei mici, împrăştierea în clasele mai de jos a luminilor şi a ideilor care până mai deunăzi era monopolul numai a boerilor celor mari, toate aceste reforme ne vestesc în puţin ziua frumoasă când aristocraţia naşterii va pieri, făcând loc aristocraţiei meritului, singura aristocraţie ce de-acum va mai fi putincioasă".

Pe plan politic noua clasă revendica puterea în numele întregii naţiuni excluse până acum dela o viaţă normală, în numele ideilor de civilizaţie, de progres şi de „nivelare a tuturor claselor". Naţiunea fiind fracţionată, pentru consolidarea poziţiilor sale, această clasă acţiona pentru desăvârşirea „revoluţiei pacinice" chiar printr'o revoluţie sângeroasă, care să clădească unitatea naţională. Ideia naţională, dragostea de neam, patriotismul înflăcărat — iată idei care corespundeau aspiraţiilor clasei noi şi formau stindardul sub care se ducea lupta contra „monopolizatorilor" de până acum.

Literatura, mai ales în Moldova, era în faşă. Traducerile slabe, sau imitaţiile după autorii străini nu erau în stare să trezească simţurile. Şi în literatură, formele noi de viaţă îşi cereau expresia adecuată. Aspiraţiile care pluteau generos în sufletele tuturor aşteptau să fie redate în literatură.

Pe cerul Iaşului apare o stea.

In societatea înaltă, o atmosferă de lenevire generală. In această situaţie, pe cerul Iaşului a apărut o stea strălucitoare. A luminat o clipă în inimile tuturor, trezind entuziasm şi admiraţie şi s'a pierdut apoi în noaptea neagră. Era tânărul şi fermecătorul poet Alexandru Hrisoverghi.

Cine era, de unde venea?

Fiu al unui boer de viţă veche, venit de mai multe secole în Moldova, Alexandru Hrisoverghi, rămas de tânăr orfan, a peregrinat prin Basarabia, unde a luat primele cunoştinţe de limbă greacă. Intors în ţară în urma potolirii răscoalei eteriştilor de către armatele turceşti, după ce şi-a desăvârşit învăţătura, a intrat ca ofiţer în „armia cavaleriei", atras fiind de entuziasmul pe care-l stârnise în sufletul tineretului generos înfiinţarea ostilor pământeşti. In armată, prin calităţi alese, el cucereşte încrederea şi admiraţia tuturor.

Singură sabia însă, cu oricâtă noblEţă ar fi purtată, nu este în stare să dea titlul de „meteor". Mai trebuia ceva.

O „barbarie" fără pereche

Locuitorii din împrejurimile Cetăţii, Neamţului, insensibili la glasul ruinelor istorice şi indiferenţi faţă de această „comoară istorică", dărâmau cetatea, scoteau fără odihnă pietre şi-şi clădeau case. In atmosfera în care născuseră noile idei, aceste fapte nu puteau fi primite de cât cu o legitimă revoltă. „Profanatorii" erau adevăraţi barbari.

Hrisoverghi interpretul vremurilor noi

Interpretul reacţiunii produse în sânul opiniei publice de-atunci fu tânărul Alexandru Hrisoverghi.

Nobil prin naştere, dar „el nu se mândrea cu această deşartă nobleţă. Avea destul merit pesonal. Trăia într'o vreme când în toate zilele i se înfăţişau pilde că virtutea şi meritul pot fi fără strămoşi".

Ura împotriva „barbarilor profanatori" îl exaltă. Nu doarme o noapte întreagă. Se frământă; iar dimineaţa revolta sa dădu naştere unui fruct, care avea să-i aducă gloria: „Odă ruinilor Cetăţii Neamţu".

Accentele sale de sinceritate şi de cald patriotism

O, fraţilor Moldoveni, tineri deavalmă
Veacurilor viitoare nu gândiţi că-i să daţi samă?
Şi puteţi cu sânge rece privi acea dărâmare?
Nu opriţi barbara faptă, nu 'nălţaţi toţi o strigare?

Iară voi care păcatul nu vă sumeţiţi a-l face
Ci patimii vă 'nchinaţi, cugetul poate vă tace?
Lăcomia de voi înşuşi şi de a voastră avere
Bucură-se, aibă parte, stăpânească-o în putere;
Iar blăstămul cu a sa mână în furia toată să sune
A voastre nume urite! Cu ţiţa să se adăpe,

trezeiră entuziasm unanim. Un contemporan mărturiseşte că aceste versuri nepermise de cenzură a fi tipărite, circulau copiate de mână în societate şi se recitau pe de rost până şi de copii. Prin poziţia-i socială şi prin farmecu-i personal, Hrisoverghi deţinea un loc de cinste până atunci. Versurile acestea îi aduc gloria. Era „îndumnezeeit". Toată lumea îşi pune mari speranţe în puterea sa şi aşteaptă.

Steaua dispare

Timpul trece. Trec săptămâni, trec luni şi ani şi Hrisoverghi tace, nemai publicând nimic. Speranţele s'au năruit, poetul atât de răsfăţat este uitat de toţi, farmecul său mai trezind interes doar în reuniunile mondene ale vremii.

Abia după moarte, rudele de aproape s'au învrednicit să-i adune poeziile originale şi traducerile şi să i le publice într'un volum, însoţit de prefeţele elogioase ale admiratorilor.

De ce-a tăcut Hrisoverghi? Să se fi înşelat cei din jurul său asupra calităţilor sale, sau tânărul poet a căzut pradă în braţele „trândăviei", de care cu atâta căldură îl apărase Kogălniceanu?

Poezie şi dragoste „mistuitoare"

„Tocmai la vârsta când în vine circulează foc în loc de sânge, când tot pasul răsuflă energie şi putere, când tot gândul în cap este cinste şi slavă, el era silit să trăiască în nelucrare, nevăzând nici în arme, nici în vreo altă carieră slava de care era bat, sau măcar chipul de a se face folositor patriei sale. Se dădu doar cultului sexului frumos şi aşa amorul, sentiment care are atâta analogie cu poezia, îi stăpâni toate mişcările inimii".

Biografii ne spun că Hrisoverghi era un erotic sentimental. Acesta era de altfel şi spiritul general al epocii. La aceasta s'a adăugat o adâncă influenţă a operei romantiştilor francezi, care amplificară o sumă de sentimente din naştere avute.

Inima lui Hrisoverghi era plină de iluzii, sufletul plin de poezie. „Şi precum el era adevărat poet, asemenea era şi adevărat simţitor". Conceptul de iubire pentru dânsul înmănunchia toate puterile sufletului. Lumea se mărginea numai la „amoreza" sa.

Acestor predispoziţii înăscute şi întărite de educaţie, vine să li se alăture şi situaţia concretă corespunzătoare. O dragoste mistuitoare pune stăpânire pe toate simţurile sale, făcându-l să uite tot: slavă, cinstire. Trăeşte numai pentru iubita sa. Şi dacă Hrisoverghi „mai luă lira în mână, aceasta o făcu numai pentru ca să slăvească pe aceia care-i realizase toate voluptăţile ce visase în nopţile sale de tânăr".

Aleasa inimii, nscută în leagănul muzelor.

Catinca..., „cea mai frumoasă femee ce strălucea pe atunci în societatea înaltă", era o femee tânără, cu o închipuire vie, care-şi păstrase din belşug toate iluziile dulci ale copilăriei. Născută Dimaki, Catinca Beldiman era o fire poetică nu numai pentrucă se născuse plină de poezie. In pruncie fusese legănată de muze: tată poet, cu un gros volum de poezii nepublicate şi ars către capătul vieţii.

Inflăcărată de poezie, Catinca visa să găsească pe cineva care să-i samene, căuta o fire în care să i se poată oglindi propriu-i suflet setos de visare, căreia să i se dea în întregime.

Din leagănul muzelor în patul căsniciei prozaice.

Condusă însă numai de iluzii, a greşit în alegerea făcută. Intâlnind pe un fiu al poetului Beldiman, Iordachi, a crezut că-l va putea poetiza şi l-a luat de bărbat.

S'a înşelat însă şi amară a fost dezamăgirea.

Iordachi era un onorabil cetăţean, patriot bun şi — dacă vreţi — un soţ „ideal". Numai gust de poezie n'avea. Dimpotrivă, avea firea cea mai prozaică cu putinţă, o fire care contrasta până la durere cu temperamentul focoasei sale consoarte.

Tânăra Catincă se zbătea ca o pasăre închisă. In viitor, căsnicia pe care încercase s'o poetizeze, îi apărea ca un mormânt al propriei sale vieţi. Setea de libertate, dorul după visurile cu atâta grije ţesute, nu muriseră încă. Undeva, într'un colţ de inimă, mai stăruia o nădejde.

Şi când se prezintă ocazia pentru însetatul de libertate, cum să nu evadeze cel închis după gratii?

Intâlnirea celor doi. Dragostea

S'au întâlnit. S'au căutat şi s'au întâlnit pentrucă erau predestinaţi. Din prima clipă, sufletele lor s'au înţeles, s'au unit, s'au desăvârşit reciproc.

El era de talie înalt, bine proporţionat, cu figura smolită şi bărbătească. Fizionomia sa expresivă nu putea fi uitată. „Infăţoşarea sa era slobodă şi plăcută. Prejudecăţile nu l-au avut niciodată de partizan. Sufletul său era îndurător şi deschis la toate întipăririle nobile". Dacă pentru prietenii săi el era „de miere", dar pentru focoasa Catincă?

Cuvintele înaripate ale tânărului Adonis au fermecat-o. Barierele căsniciei s'au spulberat.

— Iubeşte-mă. fii norocit, fă-ţi un nume strălucit între oameni, ca să mă acoperi şi pe mine cu slava ta!

A urmat o iubire romantică, cu întâlniri în nopţi înstelate, cu visuri împreună împletite, cu lecturi comune preferate. Intreaga fiinţă a poetului nu mai exista decât pentru aleasa inimii sale.

„Negreşit, bătrânii, filozofii sau cei care n'au simţit fericirea de a fi iubiţi de o femee ce-ţi vorbeşte şi simţurilor şi inimii, vor zice că amorul nu trebue să înjosească pre om, că poetul, a cărui menire este de a iubi numai idealitatea, nu trebue să-şi piardă vremea întru o dragoste simţuală şi că numai oamenii de rând îngenunchiază înaintea unei femei. La acestea, mulţi sunt de o altă părere şi zic că nimic nu poate în lume îndemna la fapte mari, în setea pentru slavă, deştepta geniul, mai mult decât femeia, fiinţa cea mai poetică".

Un bal şi o şuviţă de păr Dragostea apucă pe alte făgaşuri

In vremea aceasta, la curte are loc un bal mascat. Cei doi tineri îndrăgostiţi nu puteau lipsi. Hrisoverghi apare îmbrăcat într'un costum bogat de templerier, făcându-i fiinţa mai irezistibilă decât oricând.

Catinca nu era mai prejos prin strălucirea frumuseţii sale, încununată de un păr bogat, răsfirat cu dărnicie pe umeri.

Ochii tânărului — isvor de pasiune adâncă. Fiecare pas, fiecare mişcare a părului este urmărită.

Catinca observă, îşi dă seama de ce se petrece în sufletul zbuciumat al tânărului poet şi n'aşteaptă să i se facă declaraţii. Iesă din sală, se ascunde în camera de toaletă şi tăind o şuviţă de păr, o oferă cu multă graţie celui ce tremură şi aşteaptă.

Hrisoverghi găseşte prilejul să-i închine o poezie:

Gaj de veşnică iubire
Mâna ei mie te-a dat;
Să te port în veci pe sânu-mi
Ei şi ţie m'am jurat.
Imi voi ţinea jurmântul; —
Pe sânu-mi până la mormânt
Te voi purta cu încântare
Ca un lucru ce-mi eşti sfânt,
Nu pentru aducere aminte
Căci în veci la ea gândesc
Dar ca să potol văpaia
Focului ce'n piept simţesc.

Succesul a fost deplin! Măgulită — „atinsă la coarda simţibilă" — Catinca a profitat de prima întâlnire între patru ochi şi i-a permis „a săruta întreg părul ei cel frumos, pe care el îl cântase cu atâta foc precum şi întreg corpul ei cel voluptos".

(Continuare în pag. 12-a)

De aci încolo dragostea celor doi nu mai cunoaște îngrădire. Este uitat totul. Din când în când însă, în sufletul poetului își face loc îndoiala. Conștiința îi era chinuită de gândul de a nu putea iubi decât în ascuns pe aleasa inimii sale, soția altuia.

Un soț încornorat Desnodământul

Chiar dragostea cea mai puternică din lume întâlnește în cale opreliști, dacă nu e consființită de anumite forme. Așa a fost totdeauna societatea, așa este și astăzi: caută să desvelească, să desbrace toate lucrurile de ce au ele mai frumos, mai pur. Din dragoste, ea face un simplu și... prozaic adulter.

Și raporturile adulterine de dragoste, oricât de meșteșugit ar fi mascate de puterea inventivă a celor doi parteneri, până la urmă, sunt descoperite de răutatea celor din jur.

Soțul înșelat, prevenit de prieteni „binevoitori" și informat de servitori, cercetează ca să se încredințeze de adevăr, se pipăe cu mai multă atenție și-și descoperă coarne peste noapte crescute.

Si ce poate face un soț furios că se vede înșelat? Nu se mulțumește că s'a convins, ci vrea specatcol, dela care să nu lipsească adversarul.

Iordachi Beldiman a procedat la fel ca toți soții înșelați din lume, atât de bine reprezentați de eroul legendar înșelat, care-și anunță nevasta că pleacă la drum lung de seară, își ia rămas bun și eșind cu carul din curte, își pierde o bucată de vreme pe drumuri, apoi face cale întoarsă și lasă boii înjugați în fața casei, ca să-și surprindă nevasta în brațele ibovnicului.

Plecat la țară și întors în seara aceleiași zile, Iordachi Beldiman se asigură întâi de toate eșirile ca să nu-i scape amantul și bate apoi la ușa odăii de culcare a infidelei.

Inăuntru, panică. Bătăile devin din ce în ce mai insistente. Tânărul Hrisoverghi se îmbracă cât mai repede, deschide fereastra, face semn Catincăi că poate deschide și se aruncă în gol, să salveze cinstea celei pe care o iubea, să se salvez pe sine.

Catinca a mai avut vreme să închidă fereastra. Intrând, Iordachi nu vede pe nimeni. Rămâne consternat. Să fi fost o farsă din partea prietenilor? Fusese convins că tânărul era acolo. Il caută prin toate colțurile, prin toate dulapurile. Nimic.

Nu poate însă renunța atât de ușor. Ridicolul situației sale e prea evident. Mai rămâne o încercare: fereastra. O deschide. Jos, sub peretele casei, mișcă o umbră de om. Da, e un om, dar nu un om întreg. Abia mai mișcă.

In sufletul înșelatului se petrece o schimbare curioasă.

— L-ai mâncat fript pe bietul băiat. Ieși din ochii mei, păcătoaso!

Aproape goală cum era, o împinge cu sila afară, o sue într'o trăsură și o trimite la părinții ei.

După aceasta îl ridică pe bietul Hrisoverghi, îl aduce sus în cameră „în prostiri" și-l îngrijește „cu cea mai creștinească solicitudine".

Ingrijirea nu mai folosea la nimic. Oasele i se dislocaseră din încheeturi, șira spinării îi era frântă. După vreo zece zile, Hrisoverghi părăsi viața, ale cărei clipe fericite abia începuse să le guste.

„Așa muri, deabia de 26 de ani, acest tânăr favorit al muzelor, ridicat prea devreme veacului, pre care, negreșit, că viind într'o vârstă mai coaptă, el ar fi îmbogățit și strălucit cu producțiile geniului său.

Logica oricărui desnodământ „normal" într'o atare poveste de „mistuitoare" dragoste ar necesita și pentru cea rămasă în viață, Catinca, un sfârșit „normal".

Neputând supraviețui durerii de a se vedea rămasă singură, Catinca a preferat să-și urmeze iubitul...

Așa ar trebui, pentrucă așa cere sufletul oricărui însetat de poezie și farmec.

Cronicarul conștiincios însă face alte notații pe marginea evenimentelor: „Cucoana Catinca, mai târziu, se consolă măritându-se cu Th. Balș, cu care făcu mai mulți copii. Apoi rămâind iarăși văduvă, își petrecu bătrânețele, după Unire, la București, unde muri în 1887".

Până la urmă, chiar existențele cele mai excepționale sunt sortite să devină banale. Exasperant de banale...

ALEXANDRU ANTOHI

Meditații filosofice asupra fericirii și nenorocirii conjugale

de H. de Balzac

Femeea se pricepe minunat să înalțe, să sfințească totul cu imaginația și inima ei, pe când bărbatul micșorează totul cu spiritul lui critic, chiar cu meschinăria lui naturală.

Uneori, un bărbat care avea o față inteligentă și simpatică, îl vezi că deodată figura îi devine idioată, surâsul prostesc și tont, ținuta jenată și manierată. Ce s'a întâmplat? A întâlnit o femee care-i place.

Prietenia bărbat-femee este ceeace e muzica față de instrumentul care o produce. Prietenia bărbat-femee este o muzică, perfect imaterială și cerească, perfect diferită de senzualitate, dar care există numai prin ea.

Nimic nu e mai greu decât să convingi o fată că nu ai nicio dorință, dar niciuna, să-i închini viața.

Ceiace este mai izbitor în concepția pe care și-o face omul — masculul — despre fericire, e că aceastã concepție nu există. Cei mai mulți bărbați nu au concepția fericirii.

Masculii nu au suflet pentru fericire. In ochii lor, fericirea este o stare negativă, inspirată în sensul literal al cuvântului, de care nu iau cunoștință de cât printr'o nenorocire caracterizată.

Fericirea o ai cu condiția să nu te gândești la ea.

Intr'o zi, reflectezi asupra ta însuți, îți dai seama că nu prea ai necazuri: îți spui atunci că ești fericit.

Un bărbat nu riscă niciodată nimic dacă face pe soție să creadă în fidelitatea lui și-și ia un aer răbdător și tăcut. Tăcerea mai ales neliniștește peste măsură de mult femeile.

In general, toate femeile se aliază contra unui bărbat însurat, acuzat de tiranie; căci există o legătură secretă între ele, cași între toți preoții unei aceeași religii. Se urăsc, dar se protejează.

Dacă atâția bărbați nu sunt stăpâni în casă la ei, nu înseamnă lipsă de bună voință, ci de talent.

A avea în casă întotdeauna o mină amabilă este una din legile conjugale care nu suferă excepție.

Un bărbat nu trebue să-și permită niciodată un singur cuvânt ostil contra soției sale, față de un al treilea.

Fericirea o ai cu condiția să nu o cauți.

Se întâmplă uneori ca bărbatul să aibă o concepție pozitivă despre fericire. Fericirea este atunci pentru el satisfacția vanității.

Vanitatea este pasiunea dominantă a bărbatului. E fals că ai putea face cu bani tot ce vrei bărbaților. Dar poți să faci orice, celor mai mulți dintre bărbați, atacându-i cu vanitatea.

Băiatul știe că viitorul lui va fi ce va vroi el; fata știe că viitorul ei va fi ce va vroi bărbatul.

Femeia începe să iubească când bărbatul a isprăvit.

Trad. de Dr. J. K.

Cicinat Pavelescu inedit

Cum improviza ultimul nostru trubadur

Intr'o conferință recentă, consacrată epigramei și scriitorului care cultivă genul minusculei creiații literare, d. Barbu Lăzăreanu a pomenit la locul cuvenit, de Cincinat Pavelescu.

Magistratul poet a fost toată viața lui un incorigibil boem. Iși risipea spiritul spumos, cu dărnicia unui nabab și cu aceiași largheță leafa de pe-o lună întreagă.

De-aceia, cel care a creiat în genul care în câteva versuri, conține, după definiția fină a d-lui Barbu Lăzăreanu, *„virusul comunicativ al răsului introdus în minunea cuvântului slobod"*, — a murit sărac.

Multe, cele mai multe poate din minusculele dar savuroasele creații literare ale lui Cincinat Pavelescu, au rămas neînregistrate în vreo tipăritură.

Și ar fi păcat să se piardă fără urme, aceste elaborări spirituale, — majoritatea improvizate, — ale regretatului trubadur.

Cincinat Pavelescu a fost, timp de un an, judecător la Brăila.

Era pe la începuturile carierei sale, în magistratură.

Pe vremea aceia, trubadurul se pricepea să cucerească inimile femeilor cu zâmbete, vorbe dulci și catrene galante, dar nu se pricepea deloc să câștige fișele la masa verde.

Se zice că omul cu noroc în dragoste, n'are noroc la cărți.

Cincinat Pavelescu confirmă această zicală, căci pierdea aproape totdeauna la masa verde dela clubul Regal, în jurul căreia se aduna toată protipendada Brăilei, pasionată de cărțile lui Grimaud.

O singură dată pe lună Cincinat era cu bani: la întâi ale lunei când primea leafa.

Atunci, bine dispus, el își făcea apariția la club și instalându-se la masa verde — risipea cu dezinvoltură — spirite, butade, epigrame... și bani.

Mai totdeauna, când se ridica să plece, era fără bani.

Odată venise în turneu la Brăila o trupă de teatru din București. Una din actrițe era o bună prietenă a lui Cincinat.

Fiind la un întâi de lună, junele epigramist avea în buzunar leafa întreagă. Cum actrița era frumoasă, Cincinat o invită să ia cu el masa, după spectacol și cu prietenul său, avocatul Bazil P. Clony.

Cincinat care văzuse în Capitală, piesa în care juca frumoasa actriță, nu veni la teatru, ci se duse să-și treacă timpul, până după spectacol, sus la club.

Amicul său Bazil Clony, urma să vie după reprezentație să-l ia la restaurant, unde se rezervase din vreme, o masă pentru ei.

Dar *„l'homme propose et Dieu dispose..."*

La club fascinat de verdele mesei, Cincinat se antrenă la joc și în mai puțin de două ceasuri, pierdu toți banii.

Când veni amicul să-l ia, după spectacol, îl găsi plouat.

—Ce-i de făcut Bazile? Am pierdut și ultima lăscae!

— Asta-i acum! Ce facem atunci cu dama? Am instalat-o la masă. Am comandat menuu-ul...

— Și șampanie?

— Și...

— —Cine dracu te-a pus s'o inviți?

— Chiar tu. Adică ce, nu-ți place?

— Ba-mi place, dar îmi displace încurcătura în care suntem.

Și după o pauză:

— Tu n'ai nimic la tine? — îl iscodi Cincinat.

— Aproape nimic.

— Atunci, ce-i de făcut?

— Da, ce-i de făcut?

Bazil Clony își roti ochii de viezure prin sală.

— *Evrika!* — exclamă el. Uite-l pe Peppi Rottenberg. Asta-i omul ce ne trebue.

D. Peppi Rottenberg, unul din grangurii clubului, tocmai dădea banco.

— Ei, ce-i cu Peppi? — întrebă, nedumerit, Cincinat.

— Cere-i un mic împrumut. El n'o să te refuze.

Văzând că altă soluție nu-i, Cincinat se apropie de d. Peppi Rottenberg și-i solicită discret o piesă de aur.

D. Peppi era într'o passă bună. Fără să se uite la solicitator, dând cărțile el răspunse:

— Fă-mi o cerere în versuri.

Cincinat n'avu încotro și se execută prompt:

. . . .
Unde talentele sunt crime
Găsești mai lesne zece rime
De cât cinci lei la un amic.

(Primul vers din catren lipsește).

D. Peppi Rottenberg, din ce în ce mai antrenat de joc, uitase parcă de Cincinat.

— Dă-i înainte! — îl încurajă d. Clony, căruia Cincinat îi aruncase o privire disperată.

Atunci, poetul improviză în continuare:

Am zis cinci lei pentru contrast
Dar-mie. ce sunt spirit vast
Și cu capricii de 'mpărat,
Imi trebue suma la patrat.

D. Peppi nu dădu nici de astădată urmare solicitării în versuri a lui Cincinat, acaparat fiind de cărțile de joc, care începeau să-i fie defavorabile.

— Mai spune ceva! Nu te lăsa bătut, — îi șopti d. Clony.

— *C'altfel totu-i pierdut!* — îngână, ca un erou, Cincinat.

Și continuă... atacul:

Văd că ți-a plăcut
Dublul catren ce ți-am făcut
Dar tu de mine n'ai habar
Căci l-ai băgat în buzunar
Și eu... aștept.

Lui Peppi Rottenberg îi pierise între timp, buna dispoziție, căci pierdea mereu. Bietul Cincinat pierdea și el... speranța că va reuși să înduioșeze pe bancherul mesei verzi.

Totuși făcând un ultim apel la resursele spiritului și talentului său, improviză:

Văd că nu te mișcă-avântul
Nici chiar verva mea cea nebunească
Eu tac și ție-ți dau cuvântul:
Vițelul de aur să trăiască!

De astădată, catrenul reuși să înduplece pe d. Peppi Rottemberg. El nu luă însă cuvântul, ci dădu procură unei piese de o sută de lei.

Nici Cincinat nici prietenul lui nu s'au așteptat la o sumă atât de mare.

— Ai văzut — exclamă d. Bazil Clony, răutăcios, — l-ai făcut *numai* vițel și uite cât ne-a dat!

S. SEMILIAN

Domniilor lr
Domnii şi Doamnele...
de
PROFIRA SADOVEANU

MEMORII
(volumul III)
de
E. Lovinescu

Lift-boy-ul

Lift-boy-ul este una din noutăţile vieţii moderne. Il vedem în fiecare zi la uşa ascensoarelor caselor bloc, îi răspundem sau nu nepăsători, la salut şi trecem mai departe. Să ne întrebăm dacă sub vestmântul cu fireturi şi galoane el duce un trai acceptabil? Dacă nu cumva oficiul pe care-l îndeplineşte nu este potrivit cu vârsta lui şi necesităţile ei? Dacă eleganţa îl face să fie mai mulţumit decât neguistoraşii de alune americane şi seminţe, decât micii olteni care cutreeră străzile cu coşurile, de care ne înduioşăm câteodată, din fugă? Dece?

Si apoi, suntem atât de grăbiţi...

Atâtea altele ne atrag aiurea atenţia...

Sunt lucruri la care nu ne uităm pentrucă ne-am obişnuit cu ele şi par prea banale la suprafaţă.

Pe lift-boy-ul casei unde stau eu îl chiamă Vasile. Are doisprezece ani dar e mic ca de şapte şi ascultă foarte respectuos de ordinele celor treizeci de coproprietari, de ale administratorului, de ale mecanicului Bela.

Vasile trebue să vegheze la buna funcţionare a ascensorului, să urce adesea scările celor nouă caturi pentru a complecta închiderea unei uşi — în locul vreunei dudui grăbite — să alerge la tutungerie, băcănie sau farmacie după vreun comision. O nimica toată...

Atâta numai că mai sunt şi scările de frecat, de lustruit şi de curăţat, curtea de măturat şi de stropit, şi trotuarul; boerilor le place să străluceească toate... Oricum, tot nu e mult.

Dar mai are câteva obligaţiuni: de a veghea dela şapte dimineaţa şi până la miezul nopţii asupra securităţii imobilului, împiedicând intrarea „furnisorilor" prin poarta principală, şi de a răspunde în faţa administraţiei de integritatea tuturor obiectelor casabile sau deteriorabile ce nu cad în jurisdicţia vreunui apartament: geamuri, oglinzi, covoare, becuri, flori.

Absenţa de câteva minute în interes privat inevitabil sau chiar în interes de serviciu atrage după ea amendarea singurului factor responsabil. Că nimeni, oricât ar fi de lift-boy nu poate păzi etajele nenumărate şi curtea, toate de odată, sunt lucruri care nu interesează.

Aşa că la sfârşitul lunii când se plătesc lefurile, Vasile rămâne câteodată dator... Şi dacă îi mai rămân câteva din cele şase sute de lei pe care le are salar teoretic, lunar, atunci este constrâns să le împrumute şefilor lui direcţi: administratorului şi mecanicului. Au şi aceştia lefurile lor, se înţelege; chiar mai mari decât a lui Vasile. Dar ei sunt oameni mari şi au cheltueli importante, mai cu seamă la bodega din colţ şi la altele...

Odată şi odată însă, sumele împrumutate i se vor restitui. De asta este convins Vasile, doar sunt banii lui. Nu are nici o grijă. Işi permite chiar să uite cât şi cui a împrumutat, în aşa măsură încât nici cu cea mai largă aproximaţie nu îşi mai aminteşte desluşit. Ştie doar că bănişorii lui sunt deocamdată, desigur, numai deocamdată, în alte mâini, şi că nu îşi mai aminteşte nici când anume a văzut ultima dată monezi mari, de argint, la el în buzunar.

E mult de atunci...

Dar nu îl supără pe Vasile asta. El crede că odată i se vor înapoia banii mulţi şi îşi va cumpăra cu ei o pereche de pantofi frumoşi, de lac, şi un ceas de mână, cum a văzut la boeri, şi alte multe.

Il supără însă că nu se poate juca şi el, măcar câteva minute, în curte cu copiii stăpânilor lui. Este doar şi el copil. Şi o singură dată când şi-a îngăduit să lase în plata domnului şi ascensor, şi tot, şi să se joace cu o fetiţă în curte, l-a bătut mecanicul, cum nu l-a mai bătut niciodată nimeni. Şi, ce l-a durut mai rău, a douazi fetiţa nici nu s'a mai uitat la el; o bătuse şi pe ea tăticul ei, pentrucă să pătrundă de mică arzătoarea noţiune a diferenţei de clasă socială...

Il mai supără apoi sănătatea. In camera în care stă când n'are treabă este, ciment pe jos, iar el doarme pe jos, fiindcă de singurul pat se serveşte „domnu' Bela". La început nu-i păsa; dar acum a început să simţă nişte junghiuri surde în piept şi tuşeşte.

Intr'o seară era bolnav rău. Avea fierbinţeli şi dureri mari, peste tot locul, şi-i era frig tare, pe rogojina lui. Atunci a plecat, fără să spuie nimic nimănui. S'a dus la mama lui, care stă undeva aproape. Şi ea i-a făcut după priceperea ei — fricţiuni, un ceai fierbinte şi l-a primenit. Dimineaţa, când s'a întors la „serviciu", s'a întâlnit în poartă cu mecanicul, beat. Şi fiindcă omul cu chef are toane, a scos Bela cureaua dela pantaloni şi l-a măsurat pe Vasile şi de-a lungul, şi de-a latul de a zăcut copilul, şi bătut, şi bolnav, o săptămână.

Când s'a făcut bine, a spus toate astea măsei. Aşa, numai ca să ştie. Dar ea, femee proastă, s'a apucat să se plângă la boeri că i se maltratează „copilul". Şi fiindcă s'a găsit şi un boier prost în persoana mea, care să se sinchisească de necazurile unui lift-boy şi să-l certe pe mecanic pentru „abuz de autoritate" — ce-o mai fi şi aia? — acesta şi-a mai demontat odată aparatura de susţinere a pantalonilor şi Vasile a mai mâncat o bătae, pentru ca să înveţe că rufele murdare nu se spală la vecini.

Şi nu s'a mai plâns de atunci nimănui...

Il supără în sfârşit, că nu ştie carte. S'a căsnit el mult, mult de tot, şi a reuşit să priceapă slovele, cât să poată citi nişte poveşti. Dar multe altele nu le pricepe.

Nu pricepe, de pildă, de ce porneşte cabina ascensorului, cum apeşi pe unul din butoanele albe cu cifre dela unu la opt. S'a uitat el odată în cabina de sus, unde intră sârma de care este legat liftul. A văzut un motor, motoare cu sârmă, plăci de marmură ca la faţada casei, cu nişte alea albe care se înşurubează...

N'a priceput nimic. Apoi jos, la cazane, unde se face apa caldă pentru calorifere, atâtea ceasornice şi roate... La ce-s bune? Şi de ce l-au dat afară când intrase şi el odată acolo şi voise să întoarcă de o manivelă?

Nimeni nu-i lămureşte astea lui Vasile. Nu-s pentru el. Curiozitatea nu-i pentru un lift-boy.

De aceia când îl surprind singur, e tare amărît. Işi face iute un zâmbet silit şi ofilit, ca faţa lui, cum mă zăreşte; şi îmi spune politicos „să trăiţi", prezentându-mi scăfârlia tunsă cu maşina. Atâta are şi el, din ce au egalii lui în vârstă, de prin şcoli: tunsoarea.

Am aflat discret că pentru banii împrumutaţi, mecanicul şi administratorul tot i-au dat ceva: patima beţiei. Mai întâiu i-au dat câte un pahar, două, ca mulţumită că le-a adus sticla dela cârciumă. Apoi a prins gust; şi când capătă câte un bacşiş, dă fuga la bodegă să se cinstească de unul singur.

M'am gândit să-l cert. La nevoe chiar să-l bat şi eu, cu înalte scopuri etice şi medicale.

La prânz plecând de acasă eram decis să-i ţin un logos lung şi elocvent despre primejdiile acoolismului, aducând la nevoe şi cele mai grele argumente.

Când am coborît din lift, Vasile tocmai asculta poruncile unei simpatice colocatare:

— Te duci la cofetărie în colţ şi-mi aduci un five o'clock „Rumba". Uite cinci lei. Cum ai să spui?

— Farvo bloc runba.

— Nu, prostule. Faif-o-cloc! Şi fugi iute că-i e foame lui Nichi...

Nichi este căţeluşul duduii, o javră albă cu un nas roz ce se uită totdeauna în sus, cu un aer nostim şi aristocrat.

Vasile o sbughise în goană, cum îl este obiceiul, când este în serviciu comandat. L-am oprit din urmă:

— Vasile!

S'a oprit respectuos, în mare dilemă. Stă, întârzie. Pleacă, nu-i politicos.

— Să trăiţi! M'a trimes domnişoara dela etajul trei să...

— Ştiu. Măi Vasile, tu ai mâncat vreodată un five o'clock „Rumba"?

— Nici nu'ş' ce-i aia, domnule. Da' mi-a zis să mă grăbesc că-i e foame căţelului...

Toată hotărîrea mea se topise:

— Na şi ţie cinci lei, să-ţi iei şi tu un five o'clock „Rumba".

— Să trăiţi!

Şi Vasile pleacă în goană, mai iute decât deobiceiu, ca să recâştige timpul pierdut.

Seara venind acasă l-am găsit pe Vasile dormind pe scară, cu capul în pumni.

Ascensorul nu funcţiona; undeva rămăsese o uşă întredeschisă.

Nu l-am trezit pe lift-boy. Am urcat pe scară şapte etaje.

M. FISTO

Artur Schnitzler

Talentatul scriitor german Arthur Schnitzler, dela naşterea căruia la 15 Mai s'au împlinit şaptezeci şi cinci de ani, a reuşit să redea în operele sale în mod desăvârşit viaţa şi psihologia rentierilor.

Eroii lui Schitzler sunt oameni uşurateci, superficiali, în veşnică căutare de senzaţii puternice, aventuri erotice şi alte delectări. Lipsiţi de principii şi idealuri conducătoare, ei sunt convinşi că nimeni n'are voie să le conteste dreptul de a lua dela viaţă tot ce e bun şi frumos.

Nici în dragoste ei nu sânt capabili de un sentiment profund şi puternic. Chiar dacă unul din ei crede în ceva, sau iubeşte cu patimă, el se convinge în curând că totul n'a fost decât o iluzie, o închipuire, sau o pasiune trecătoare.

In piesa „Liebelei", autorul recomandă o dragoste fericită, „unde nu e loc pentru ciocniri mai serioase, pline de primejdii unde totul începe fără greutăţi, iar sfârşitul vine fără chinuri; unde prima sărutare o dai cu zâmbetul pe buze şi te desparţi cu gingăşie duioasă".

Filozofia acestor răsfăţaţi ai soartei e simplă: „Wir spielen immer; wer es weiss — ist klueg". Ei nu uită niciodată situaţia lor privilegiată, numai plictiseala şi goana după senzaţional îndemnându-i câteodată să se coboare în altă lume socială. Mirosul neplăcut al lânei şi sudorii îi lecueşte însă repede de pornirile lor umanitariste şi îi convinge că nimic nu e mai plăcut decât lumea visurilor, a artei şi a fanteziei.

Tereza, eroina romanului „Drumul spre libertate", intră în mişcarea muncitorească şi ţine discursuri înflăcărate la întruniri. Totuşi pentru ea, domnişoară din societatea bună, această aventură nu e decât un mijloc de a găsi senzaţii noi.

Provenit din mediul rentierilor, Schnitzler, cu tot talentul său enorm, nu e în stare să se ridice deasupra nivelului eroilor săi plictisiţi de viaţă, îndrăgostiţi de ei înşişi şi mereu în căutarea delectărilor noi. Cauzeria lor fină şi rafinată, presărată cu aforisme uşoare, e însuşită la perfecţie de autor şi reprodusă cu plăcere în toate operele lui.

Schnitzler nu e capabil să reacţioneze în problemele mari care chinuesc epoca lui. Complexitatea şi varietatea universului el o priveşte prin prisma mioapă a bonvivantului monden, devenind astfel un exponent devotat al mediului din care a ieşit.

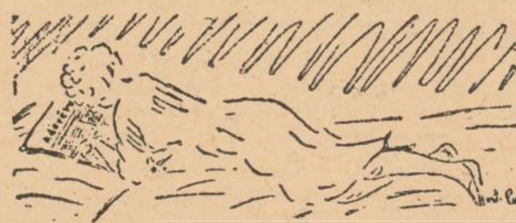
Subiectivismul extrem, analiza superficială a vieţii lăuntrice reduc în mod simţitor cercul problemelor tratate de Schnitzler în operele lui. Iubirea, arta şi visurile — iată domeniul plăcut şi elegant, limitele pe care pana lui Schnitzler nu le depăşeşte niciodată. In drama „Kasanova", aventurile amoroase sunt arătate ca un lucru esenţial în viaţă.

Totuşi nici jocul erotic, nici strălucirea şi eleganţa artistică nu sunt în stare să justifice viaţa parazitară a lumii pe care Schnitzler ni-o prezintă cu atâta măestrie. Atinşi uneori de simţământul neliniştii, al nesiguranţei şi dezagregării, eroii lui Schnitzler caută să-şi păstreze echilibrul intern, fugind de realitate în lumea iraţionalului, a misticei şi a subconştientului.

O înrâurire enormă a exercitat asupra creaţiunii lui Schnitzler teoria psiho-analitică a lui Freud. Toate operele lui postbelice pot fi privite ca o expunere artistică a ideilor acestui psiholog modern.

Operele lui Schnitzler, în care visurile şi realitatea se împletesc într'un joc captivant şi armonios, cu toată sărăcia lor ideologică, reprezintă totuşi o valoare literară incontestabilă şi un document preţios asupra epocii şi mediului în care a trăit autorul.

VERA PANFIL

Pauze prea lungi

Printre motivele care îndepărtează publicul de teatru, în favoarea cinematografului, trebue să menţionăm lungimea pauzelor dintre acte.

Pauza convenţională stabilită între două tablouri diferite n'ar trebui să depăşească douăsprezece minute, timp necesar actorului să-şi schimbe costumul şi să-şi refacă machiajul.

Aproape peste tot însă, pauza e calculată la douăzeci de minute. In acest fel, spectatorul e lipsit de cel puţin patruzeci de minute.

La un spectacol care începe la ora nouă şi zece minute, ca să sfârşească la douăsprezece fără zece, spectatorul e lipsit de treizeci la sută din spectacol.

Cronica modei

Silueta romantică, evocată de foile largi şi evazate jos, cu redingotele lungi, luate în talie şi strânse pe bust, deschizându-se pe veste încheiate la nasturi, este din ce în ce mai căutată în moda actuală.

La rochiile de seară decolteul în faţă în formă carré sau formă de inimă, spatele cu totul gol, corsajul deschis în triunghiuri cu vârful în talie. Bretele largi, uneori gulerul rotund menţine totul la locul unde trebue.

In rochia romantică se întrebuinţează ca material tulul, rezilia de voaletă şi în genere toate ţesăturile legere şi transparente.

Originală, în genul acesta, este rochia din pichet roz, incrustată cu medalioane de dantelă neagră, sau rochia de taffetas galben cu o bandă de taffetas alb brodat cu flori, încrustată în jupă şi brodată cu violet în ambele părţi; rochia din tul ecosez roş de mai multe nuanţe amestecat cu gris, sau rochia din tul negru era complectată cu un guler mare de saten alb, brodat cu tul negru.

Rochiile de seară în dantelă de lână, culori pastel, sânt absolut încântătoare în aparenţa lor de simplicitate elegantă, moi şi mătăsoase.

Câteva modele din Paris, cu linia armonioasă şi cu aceea desăvârşire a detaliului care nu se găseşte decât la casele mari, au fost aduse de d-rele Barca, patroanele elegantului salon-parfumerie, Mignon, din Blokul Malaxa Ioanid şi se vând cu preţuri foarte avantajoase.

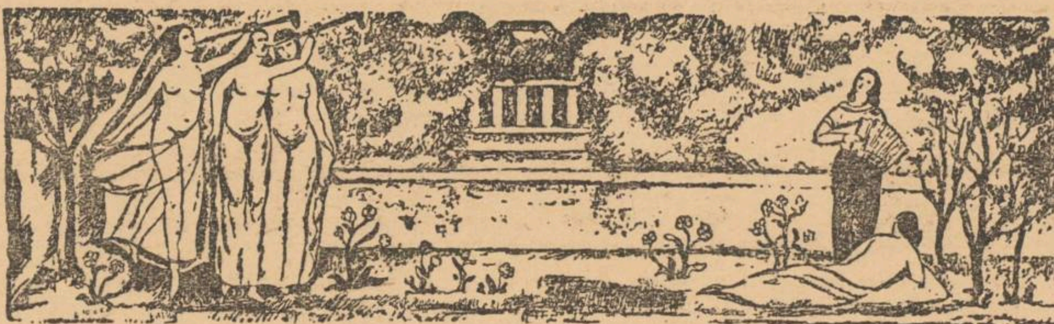
Parisul este fără îndoială forul suprem al eleganţelor. Să nu uităm însă că Parizianca are ca principiu economia. Ingeniozitatea marilor creatoare ale modei pentru a se conforma acestui principiu şi a-şi mulţumi clientela franceză este infinită.

La redeschiderea curselor dela Auteuil a fost o vreme mizerabilă. Sportivele însă nu se sperie de ploaie şi toate elegantele s'au refugiat sub tribune. Purtând mai mult culori închise, cu costumele de moda actuală scurte, lăsând să se vadă pulpele strânse în ciorapi de culoare mai închisă şi pantofi potriviţi, elegantele Parisului purtau pălăriile cele mai diverse şi mai variate, alimentând moda pentru tot anul.

Printre doamnele care se îndreptau spre tribune, se afla Hélène Sorbier, patroana uneia din cele mai celebre case de mode din Paris.

Reportera unui jurnal de modă parizian se apropie de dânsa spre a-i lua un interview, dar până să o poată ajunge, a trecut ceva vreme. Nu mai avea însă pe cap pălăria cu care o văzuse la intrare. Unde să fi fost feutrul negru mare care-l purta atunci? In momentul acesta Hélène Sorbier avea pe cap o tocă foarte drăguţă, înconjurată cu un galon de aur. S'ar fi putut crede că luase lecţii de transformare dela Frego-Fregoli, decedat de curând. Dar celebra modistă explică reporterei,zâmbind, că pălăria, una din ultimele sale creaţiuni, era *transformabilă* în adevăr. Mulţumită unei încheetori din acele zisă „éclair", bordul pălăriei se desface. Il putem suprima cu totul şi atunci pălăria devine tocă, închetoarea „éclair" formează marginea, ca un galon de aur, în jurul tocei. Dacă suprimăm bordul numai în spate, pălăria se transformă în bretonul pus pe ceafă, degajând fruntea şi alcătuind forma cea mai la modă din sezonul actual.

BITRIX

Cronica cinematografului

Invazie germană

Săptămâna aceasta a fost invadată de producţia cinegrafică a celui de al treilea Reich.

Se ştie pricina decăderii filmului german. Cancelarul Hitler, într'o cuvântare, a spus limpede: „Cinematograful german va fi naţionalist, sau atunci nu va mai fi de loc". Şi dacă puterea unui dictator este aproape nulă când e vorba de a preface neartisticul în artistic, ea este, în schimb, foarte eficientă când e vorba de operaţia inversă, de a desfiinţa caracterul artistic din ceeace mai înainte îl avusese. In materie estetică nu se aplică principiul constituţional englez „the king can do no wrong" — adică regele nu poate face rău, ci principiul exact contrar: „dictatorul nu poate face decât rău". Aici îşi găseşte mai degrabă întrebuinţare formula şcoalei economice liberale franceze cu privire la amestecul Statului acolo unde nu e treaba lui: „le bien que fait l'Etat, il le fait mal; le mal qu'il fait, il le fait bien".

Şi iată că ecranul german, care dăduse opere ce trebuiau să servească de model tuturora (ca Studentul din Praga, Ingerul albastru, şi altele) este acum la coada seriei. Regisorii cei buni au emigrat, căci regisorii cei buni erau evrei — şi era perfect natural ca regisorii cei buni să fie evrei, căci filmul e o îndeletnicire recentă, către care în chip firesc s'au dus toţi aceia cărora accesul celorlalte cariere le era interzis. Nu fiindcă poporul lui Israel ar avea vre-o vocaţie congenitală pentru ecran (pe vremea lui Israel — dacă nu mă 'nşel — cinematograful nu exista decât subt formă de halucinaţii strict personale ale candidaţilor la funcţia de Messia precum şi la întâmplătorii partizani ai acestora). Evreii au devenit cineaşti fiindcă au apucat a se fi făcut cineaşti, — exact aşa cum au devenit buni negustori — deşi de felul lor plugari — fiindcă, dafi afară din toate cartierele, au trebuit să se consacre negustoriei.

Aceasta mai înseamnă şi ceva îmbucurător, anume că şi ne-evreii pot deveni buni cineaşti. Cu condiţia însă să fie puşi în condiţii de luptă, de competiţie, de concurenţă, adică exact condiţia opusă aceleia din Germania actuală, unde actori şi regisori pur nazişti sunt prefăcuţi în funcţionari lucrând la adăpostul oricărei tentaţii de zel şi osteneală personală.

Reluări care nu-s

Singurul film nou bun din această săptămână e „Dezonorata" Marlenei Dietrich, — care e un film numai pe jumătate nou, căci a fost produs acum cinci ani. A fost reluat, pe copie nouă şi cu alură de premieră, probabil subt efectul încurajator al succesului — de altfel deplin meritat — al lui „Maroc".

E vorba de povestea unei spioane. Dacă sărim peste inevitabilele şi stereotipele mistere şi primejdii ale unor asemenea istorii, ne rămâne o impresie excelentă de psihologie justă şi de umanitate. Spre sfârşit, în deosebi, sunt câteva scene de un mare şi foarte artistic efect. Eroina e condamnată să fie împuşcată la zid. Ca ultimă favoare, ea cere să i se aducă un pian în închisoare şi să fie lăsată a se îmbrăca într'o uniformă pe gustul ei.

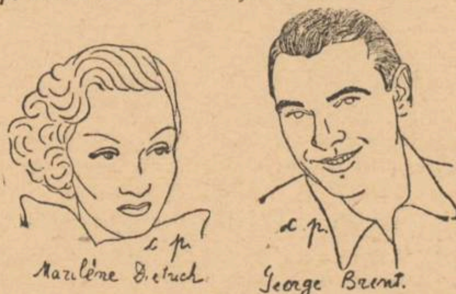
— Şi în ce consistă această uniformă? — întreabă preotul.

— O! uniforma pe care o purtam pe vremea când îmi serveam compatrioţii, în loc să-mi servesc patria...

(Aluzie la epoca în care făcea trotoarul).

Prezenţa unui pian în celulă face o stranie impresie. Şi una tot atât de stranie o face costumul de peripateticiană (fustă foarte scurtă, funte la pantofi, pălărie de formă complexă, cu penaj şi voaletă, apoi boa de fulgi). Insfârşit, impresie mai stranie decât toate, face valsul lui Ivanovici, cântat de ea (partea II-a a bucăţii). In genere acest vals (care e de o nespusă frumuseţe, spre cinstea muzicii române) este foarte dramatic. Dar felul cum răsună acordurile mari placate rar în gaura sinistră a închisorii cu păreţi înalţi şi goi — are ceva cu adevărat sfâşietor.

Şi mai sunt şi alte scene tragice în acest film care merită să fie revăzut, mai ales că a trecut destul timp de la prima noastră vizionare pentru ca noi să fi uitat cu desăvârşire subiectul.

Alt film bun ce rulează în această săptămână e şi el o quasi-premieră, dar pentru motive inverse de acele ale „Dezonoratei". Aceasta din urmă a redevenit premieră prin lungă scurgere de vreme. Din contră: „Inamicul femeilor" este oarecum „în continuare de premieră", căci între premiera dela Carlton şi reluarea dela Select timpul a fost zero.

Am vorbit pe larg în altă parte despre calităţile cu totul excepţionale ale acestui film de teroare, unde spaima e produsă nu cu obicinuitele mijloace de groază, ci prin evenimente foarte normale şi fapte curente.

Aud că se va aduce în curând un film rusesc luat după celebrul roman al lui Jules Verne: „Copiii Căpitanului Grant" —, veste extrem de îmbucurătoare, căci nimic ca cinnematograful nu se pretează mai bine la vastele poveşti de aventuri.

D. I. SUCHIANU

Viaţa teatrală

Inchiderea stagiunii

Duminica trecută s'a închis în mod oficial, stagiunea, după ce în tot cursul lunei Mai, o căldură tropicală, a îndepărtat majoritatea publicului dela ultimele spectacole.

Stagiunea teatrală 1936—1937 a fost una dintre cele mai mediocre stagiuni de după război. Nu voim să facem azi un bilanţ al activităţii teatrelor noastre în ultimul an. Am făcut-o la 1 Ianuarie trecut, conform uzanţelor în vigoare, şi o vom face din nou la 31 Decembrie viitor. Dar activitatea acestui sfârşit de sezon merită o scurtă privire generală.

Inainte de toate, trebue subliniat faptul că, în actuala stagiune, lucrurile s'au petrecut invers decât ar fi trebuit să se petreacă. Să luăm, de pildă, activitatea Teatrului Naţional din Bucureşti. După ce un an de zile, prima noastră scenă a încercat zadarnic să găsească o piesă de succes — fie clasică, fie modernă, fie străină, fie românească, fie proastă, fie bună, oricum, dar numai de succes, aceasta conform unei politici de mult practicată de către direcţiunea teatrului nostru Naţional, şi pe care am combătut-o în aceleaşi coloane, nu de mult, — (paranteza a fost lungă, dar necesară), iată că tocmai odată cu venirea primăverii, dibuind cu timiditate printre cartoanele arhivei, cu aceiaşi sfială ca a primelor raze de soare, Teatrul Naţional a găsit din întâmplare două piese al căror succes a fost oprit doar de închiderea stagiunei: „Oameni pe un sloi de ghiaţă" şi „Vreau să trăesc".

Acest succes tardiv al primei noastre scene dovedeşte, încă odată, cât de slabă a fost stagiunea care s'a închis, din punct de vedere al repertoriului jucat. Câtă muncă şi câte eforturi, îndreptate nu către realizări artistice, ci către găsirea unei piese care să întrunească sufragiile publicului. De obicei, iarna se representau piesele de succes, şi aceasta în baza unei siguranţe a repertoriului întocmit cu preciziune mai dinainte. Primăvara era destinată împlinirei unor anumite obligaţiuni, cum ar fi fost de pildă, montarea pieselor româneşti, admise de către comitetul de lectură, dar vădit mediocru din punct de vedere artistic sau jucarea unor comedii uşoare, trecătoare, ca în orice sfârşit de stagiune.

Lucrurile s'au petrecut de data aceasta cu totul altfel, ele trădând o stare îngrijorătoare pentru evoluţia teatrului românesc.

La Teatrul „Regina Maria" însă, am avut o stagiune obişnuită. Marile succese s'au jucat iarna: „In amurg", „De ziua nevesti-mi". Apoi „Lupul şi sania", cu care se spera un strălucit sfârşit de stagiune, dar care nu a corespuns nici măcar parţial aşteptărilor, producând o oarecare panică; s'a reluat „Topaze", celebra piesă a lui Marcel Pagnol, şi cu o săptămână înainte de închidere, d. Talianu, excelentul nostru comedian, ţinut oarecum în umbră de vedetele companiei, ne-a prezentat în montarea sa capodopera lui Georges Courteline „Boubouroche".

A fost un spectacol bun, bine pus la punct, frumos interpretat, o categorică izbândă pentru d. Talianu, care a jucat rolul nemuritorului „Doubouroche" cu un umor sănătos şi pe alocuri cu un tragic omenesc, profund adevărat.

Păcat însă că o piesă de valoarea lui „Boubouroche" s'a jucat abia acum, cu o săptămână înainte de închiderea stagiunii. Piesa merita o soartă mai bună, şi va trebui neapărat să fie reluată la iarnă.

GH. NENIŞIOR

Cartea românească

Cronica literară

Ştefan Stănescu, Arca lui Noe; Andrei Tudor, Amor 1926

Versurile tânărului poet Ştefan Stănescu se resimt pe ici pe colo, cum e şi foarte natural, de înrâurirea d-lui Ion Barbu. Intr'asta nu vedem un cusur, mai cu seamă că în substanţa lor poemele din *Arca lui Noe* sunt originale. Dar putem sfătui cu toată căldura pe tânărul poet de a se feri de acele moduri gramaticale ce sunt prea de tot proprii autorului cultivat. A spune *dăruită pavăză* în loc de *pavăză dăruită* înseamnă a se osândi cu bună ştiinţă la o manieră, când este un lucru în genere admis că cea mai însemnată plăcere în poezie o dă originalitatea. Să nu se înţeleagă de aici că noi nu iubim poezia lui Barbu, cum ar voi unii să creadă; noi osândim barbismul, arghezismul, adică conformarea prea servilă la formule. Fiindcă am început cu o obiecţie, să spunem dela început tot ce credem că trebue îndreptat, spre a sfârşi cu laudele. D. Ştefan Stănescu se închipue pe vremea deluviului universal, intrând în arcă împreună cu Noe (dacă cumva nu-şi însuşeşte chiar sufletul lui Noe) şi aşteptând scăderea apelor. Tema este interesantă, bogată în posibilităţi lirice. Deluviul nu este numai o catastrofă ci şi un gest divin. In corabie între cer şi apă, Noe se simte mai aproape de divinitate. Singurătatea, în mediul acvatic, e un prilej apoi de meditaţie şi discurs interior. Luând exemplare din toate speţele de vieţuitoare, Noe deschide cugetării perspectiva speculaţiei asupra prototipilor. Poetul a pus în poemele lui de toate Ceeace este de regretat e obscuritatea gândirii, ciudăţenia concepţiilor, verbositatea litanică. Foarte multe lucruri sunt scrise cu maiusculă şi frazele sunt fără şir, claudeliste:

Imi apropii mult auzul, să-l ating marea-Ţi voce,
Cum truditele Picioare fruntea veşnicei mirese,
Totuşi un al treilea Clarul ar fi ştiut să Ţi-l evoce:
Era visul însuşi. (Arca închide doar perechi alese)

Vrăjile din rugi amare mă vor urmări de-apururi.
Mii de forme, împrumutate, (alta'n fiecare val),
Dar le pre-ştiam pe toate. Forţă fără de cusururi,
Ce-ai vrut iar să faci din lume-o Mare primă, fără mal.

Cea mai bizară din compuneri este *Balada lui Silviar şi Globu.* Globu? Iată un nume propriu neobişnuit. A reintroduce balada romantică este un lucru foarte frumos. Insă nu trebue să cădem în extravaganţe. D. Ştefan Stănescu îşi închipue doi inşi, Silviar şi Globu, care ajung într'o piaţă unde un câine îngrozeşte lumea. El nu primeşte nici pâine, nici oase ci numai inimi de om. Silviar încearcă să-l ucidă cu o piatră dar nu izbuteşte. In schimb Globu (ciudat nume!), mai iubit lui Dumnezeu, pare-se omoară câinele cu uşurinţă. Totul e ciudat, foarte ciudat.

Insă d. Ştefan Stănescu are talent şi când se va limpezi de tot ce e tenebros, ne va putea da lucruri foarte interesante. Incă de acum găsim la d-sa fragmente de toată frumuseţea. Din *Biografie* cităm numai o strofă profundă în ingenuitatea ei:

Adeseori a plâns când îi părea c'aude,
Din pagini o chemare de clopot scufundat
Şi când, eterne versuri, virginele lui nude,
Ii pescuiau din ape, un suflet înnecat.

Ingerul durerii aduce o somptuoasă viziune apocaliptică:

Ingerul şi-a aninat
La oblânc săgeată nouă,
Ce sclipea ca un luceafăr.
Şi-a pornit ne'nduplecat:
Flori cu 'nsângerată rouă
Lăcrimau sub pasu-i teafăr,
Frunzele 'n păduri căzură
In vârtej pe-albastre lacuri
Ce s'au turburat de vânturi.
Şi s'a 'ntins o vreme sură.

Cea mai bună compunere ni se pare *Aurora* cu o suavă apariţie feminină dolce stil nuovo:

Undeva e o fată,
După care suspini,
Ochii ei sunt lumini,
Faţa 'n raze scăldată.
Când de zefirii plini
Trece 'nmiresmată,
Decât mii de grădini
E cu mult mai bogată.

Suavităţi de acest fel se cuprind şi descrierea porumbelului:

Sol de argint,
Sol de zăpadă,
Zbori aşadar,
Ca un vis rece,
Pe ape până vei trece,
Nici n'or să scadă,
Nici n'or să sece,
Nici sub dogoarea verei cereşti,
In depărtarea căreia, eşti
Punct de omăt
Mugur de omăt,
Fulg de omăt!

●

Sub titlul frivol *Amor 1926* poemele d-lui Andrei Tudor sunt influenţate şi ele de poezia d-lui Barbu, dar şi de alte izvoare mai mult sau mai puţin evidente (titlul de ciclu *Paludes* pare luat din A. Gide). Ceeace supără uneori în poezia aceasta, mai simplă, mai directă, este tenuitatea ideei lirice. Din teama poate de a nu cădea în banal, poetul fuge de liniile netede. Poeziile nu sunt hermetice, ci indeterminabile. N'ai putea spune ce cuprind propriu zis! Şi frazele sunt silnicite ca să iasă din comun, dar asta duce la manieră. De pildă:

Dar cântul îmi făcu mai grea tăcerea
şi liniştea-mi fu faurul sgomotelor vechi,
atât că se descumpăni părerea
de fuse'n mine auzirea, sau 'n urechi.

Poetul vrea să zică: Cântecul îmi făcu tăcerea şi mai apăsătoare, din linişte se ridicară sgomote mai vechi, încât stătui la îndoială dacă ceeace auziam venea de afară sau dinăuntru.

Dar şi d. Andrei Tudor are talent. O notaţie scurtă, un amestec de tragic cotidian şi umor sentimental, acestea-i sunt notele. Iată un mic creion al Bărăganului nocturn:

E poate mai frumoasă seara
Incepută în cântecul ăsta mic.
Iată amintirea îşi topeşte ceara
Şi mi se umple noaptea cu nimic.
Cineva s'a oprit să 'ngenunche departe,
In liniştea deasă de lucruri de demult
Doar singur mai stau şi în carte
Imi tălmăcesc tăcerea şi-o ascult.

Aci nu e încă destulă originalitate plastică, dar în *Yacht* întâlnim o viziune nouă, ironică. Poetul se închipue amiral, în mare ţinută, singur în mijlocul mării:

Umblu cu steaua mărilor în creştet.
In noaptea grea de cuart,
M'am plecat peste trecutul veşted,
Şi-am luminat cu felinarul din catart
Un ideal pământ pe marea asta rea.
Abstract, am căutat reper o stea
Şi — fără reazem — clătinat sau dans? —
Mistic evoluez spre miss Lawrence:
Imi joc inima, busolă efemeră.
La piept, felin şi şerpuit acordeon —
Leduncă regală sus mare cordon;
Cu stelele pe umeri, epoleţi de bal;
Cu roza vânturilor la butonieră,
Plutesc pe ape-amiral.

Port constitue o graţioasă gravură:

Edera urcă grădina,
Flutură ca o mână în vânt
Leagănă tristă lumina,
Nedecisă 'ntre cer şi pământ.
Peisajul împletit-haltă
In stuful de catarge.
Un val măcar de s'ar sparge
Cu miros de baltă şi smoală.

G. CALINESCU

Concursul de pasagii al „Adeverului Literar"

Publicăm mai jos şase extrase din cărţile unor scriitori cunoscuţi.

Participanţii la concurs vor răspunde cine este autorul fiecărui pasaj, din ce volum e şi care este cuprinsul cărţii.

Celor ce vor da cele mai bune răspunsuri li se vor decerne premii în valoare de 5000 lei, în volume.

Răspunsurile urmează a ne fi trimise până la 15 Iulie 1937.

●

...Şi hribii, aşezaţi pe spete şi cu pântecele 'n sus, sfârâiau pe cărbuni; iar măruntul meu călugăr îi presura pe piept cu sare şi piper şi punea, în această îndeletnicire, atâta măsură şi chibzuială şi, fără să-şi dea sama, aşa îşi ţuguia buzele pe linia întinsă a celor două degete cu care-i presura, încât ai fi zis că vrea să-i sărute pe toţi, de rând. Din când în când câte un hrib, mai puţin răbdător la usturimea focului, râdica dintr'un şold, pocnea şi aşăzându-se iarăşi pe cărbuni, sfârâia înainte...

●

...mulţimea de ţărani, furioasă şi gălăgioasă, nu se dădea deloc dusă parcă şi-ar fi pierdut somnul. Chiotele unei bucurii năpraznice înăbuşea trozniturile focului. In lumina roşie oameni viermuiau ca nişte umbre fără odihnă, cu glasuri aspre, hârbuite care se topeau într'un sgomot straniu izbucnit parcă din rărunchii pământului... Târziu după miezul nopţii coperişul cu căpriori arşi se prăbuşi peste tavanul etajului. Un nour uriaş de scântei răbufni brusc şi se împrăştiă în văzduhul roşu, urmat de un cârd de flăcări proaspete desprinse din mormanul de jăratec. Din sute de piepturi porni ca la comandă supremă, un urlet prelung de mulţumire. Apoi, ca şi când numai acest semn de izbândă deplină l-ar mai fi aşteptat, ţăranii se risipiră încetul cu încetul. Doar câţiva se încăpăţinară a rămânea de teamă să nu se mai întâmple ceva şi ei să lipsească. Astfel înspre ziuă curtea se mai linişti de oameni şi focul însuşi ardea mai potolit şi sătul, cu pâlpâiri somnoroase...

●

...Fără îndoială că frunzişul gingaş, şi ecourile, şi răsuflările pădurii aveau un îndemn, dar şi fata, cu înmlădierea-i de ramură şi cu privirea-i de şarpe, visase clipa aceasta pe când în blănuri moi o legăna căruţa. Cum stăteau alături, deodată oşteanul o cuprinse scurt cu braţul şi ea se abătu la pieptul lui. Sta înlănţuită ca o liană de el, şi primea cu ochii închişi sărutările lui pătimaşe. Un braţ o strângea s'o frângă şi ea ofta biruită de iubirea furtunoasă a bărbatului şi de bolnava ei curiozitate de fecioară.

Răzbătură pe subt mesteceni mai departe în umbră, se făcu pe urma lor tăcere; şi tainica bătaie a castorilor iar începu a suna în adâncimi...

●

...Supărările iubirii
Sunt ca ploile cu soare:
Repezi, dar cu cât mai repezi
Cu atât mai trecătoare...

●

....Şi pieptul începe să-mi bată:
De sus fluturând a căzut
Pe bancă o foaie uscată,
O frunză din anul trecut...

●

...Septembrie veni cu cer palid şi nopţi clare cum nu mai fuseseră de multe toamne. Soarele învăluia colinele unduioase ale ţării cu lumină ca niciodată blândă, apusurile erau roze ca sideful dinlăuntrul scoicilor, iar sus pe mătasea decolorată a înaltului, se topea alb şi ireal, câteodată numai o fulguire de nor, câteodată numai o legănare de funigel, dar de atâtea ori risipit, fumul ghiulelelor.

Era coaptă şi bună şi îndelungă toamna, ca în amintirea bătrânilor. Să pârguie fructele, să rumenească strugurii, să fiarbă mustul, să ghiftuie hambarele, să duduie morile.

Dar sub cerul acesta clement, fără ploaia şi vânturile echinoxului, ceva înfricoşat şi hain strângea inima oamenilor ca o pasăre gâtuită.

Când listele de morţi deveniră păharul înveninat din fieşte ce dimineaţă, câte-o femeie se împleticea cu un a! scurt şi cu fruntea rezemată de perete, ascunsă sub braţul încovoiat, rămânea stană până când alături nu mai suna nici un vuiet de paşi. Acesta era războiul? Cu nevinovată surpriză, ochii întrebau dureros şi încă nedumiriţi, cerşind un răspuns de amăgire. Iar în locul răspunsului mereu alte comunicate şi alte liste de morţi...

Romulus Cioflec: Vârtejul (Roman)

Editura „Adeverul" — 1937

Satul ardelean este prea puţin cunoscut la noi, prin specificul românesc pe care îl găsim atât în viaţa de dinainte de război, de sub maghiari, cât şi astăzi, după unire.

Din acest punct de vedere, romanul d-lui Romulus Cioflec umple un gol în literatura noastră.

Acţiunea romanului însă nu se desfăşoară numai în lumea satului ardelean. Eroii, purtaţi de neastâmpăr şi de nevoi, se ciocnesc de exploatatori şi de rivali, frecventează bâlciurile şi regiunile de graniţă, făcând diverse negustorii, sau aventurându-se în întreprinderea riscantă dar producătoare a furtului de cai şi a contrabandei, care-i pune în legătură cu o lume deosebită şi cu ţara de dincolo de munţi.

Prilej nimerit pentru autorul romanului de a îmbrăţişa probleme cât mai vaste şi de a ni le prezenta nu numai din punct de vedere al specificului local.

„Vârtejul" este romanul frăţiei de cruce din viaţa tragică a ţărănimii noastre şi mai presus de toate este o imagine a satului ardelean, cu viata lui socială şi economică, cu nedreptăţile la care este supusă o ţărănime asuprită şi cu năzuinţele de mai bine ale acestei ţărănimi.

Cartea străină

Montherlant: Les jeunes filles

Cea mai nouă operă a lui Henry de Montherlant, *Les jeunes filles,* e un vast roman ciclic în trei volume din care până acum n'au apărut decât două: *Les jeunes filles* şi *Pitié pour les femmes* (edit. B. Grasset,, Paris, 1936). Cu toată întârzierea celui de al treilea volum, *Sur le bord de l'abîme,* opera aceasta ni se pare prea însemnată ca să mai aşteptăm şi apariţia lui pentru a ne face, atât faţă de dânsa cât şi de cititorii noştri, datoria de cronicar.

Pentru cei care cunosc opera de până acum a lui Montherlant, fie în întregime fie chiar numai în parte, lectura noului său roman le-a prilejuit fără îndoială o surpriză. Printr'o piruetă deadreptul surprinzătoare, scriitorul nostru trece la preocupări şi probleme diametral opuse celor de până acum şi ne dă tipuri de personagii a căror apariţie nici nu era măcar de bănuit la dânsul. Căci cred că nu se poate închipui un mai puternic contrast decât acela dintre locotenentul Auligny bunăoară, — personajul central din *Rose de sable* — om înzestrat cu cele mai înalte calităţi morale, şi romancierul Costals din *Les jeunes filles,* personaj neliniştitor şi cinic, iar uneori deadreptul odios. Cetitorul mediocru este de cele mai adeseori adânc dezamăgit de schimbarea atmosferei şi a tipului de personagii dela un volum la altul al aceluiaşi scriitor. Odată familiarizat cu un erou, care pentru cutare sau cutare motiv i-a devenit simpatic, el ar vrea să-l vadă repetându-se mereu în opera romancierului respectiv cu aceeaşi identitate sau cel puţin cu una asemănătoare, îndărătul căruia să nu-i fie prea greu să-l recunoască. Criticul literar, însă, n'are a se conduce după astfel de criterii, şi repetarea, în opera unui scriitor, a aceluiaşi tip de personaj sau a unor tipuri înrudite trebue să-l facă să se îndoiască de ascuţimea spiritului de observaţie, de calitatea imaginaţiei şi de puterea de creaţie a acelui literat. Şi dimpotrivă, varietatea şi diversitatea tipurilor de eroi într'o scriere sau într'un şir de scrieri sânt dovada unui talent adevărat, a unui puternic suflu creator, înzestrat cu cele mai largi şi mai făgăduitoare posibilităţi. E ceiace trebue să-i recunoaştem încă dela început lui Montherlant.

Acţiunea romanului e concentrată, — poate chiar în mod excesiv, — în jurul personajului central, Pierre Costals, — lucru cât se poate de firesc pentru un roman de analiză. Tot aşa, numărul personagiilor secundare este redus la limită, ele nefiind de altfel, cu excepţia celor două femei, Andrée şi Solange, decât nişte umbre fără culoare şi fără relief, de care autorul se slujeşte ca de nişte panouri decorative numai spre a mobila spaţiile prea goale ale construcţiei sale. Acţiune şi personagii secundare sânt deci sacrificate şi nu e greu de ghicit de ce. Autorul e silit să facă acest sacrificiu deoarece numai cu preţul lui izbuteşte să se concentreze asupra personajului central, cercetându-i minuţios toate cutele ascunse ale sufletului şi luminându-l puternic pe dinăuntru. In acelaşi timp, această izolare îi permite să fixeze puternic atenţia cetitorului asupra eroului său, — ceeace nu i-ar fi reuşit desigur în alte condiţii.

Dar să vedem cine este acest extraordinar erou pe care autorul îl înconjură de atâta grijă şi de atâta dragoste şi căruia el îi încredinţează un rol aşa de însemnat. Pierre Costals, personajul central din ciclul *Les jeunes filles,* este un fin intelectual, scriitor de meserie, pe care — lucru cam rar în viaţă — talentul, succesul şi banii îl copleşesc deopotrivă.

Şi uitam femeile. Datorită fizicului său atrăgător, situaţiei sale sociale, dar mai ales calităţii de scriitor, Costals trezeşte totdeauna interesul femeilor, la care el răspunde de altfel cu aceiaşi monedă, deoarece lucrul corespunde în totul temperamentului său. Deviza lui Costals: „Il y a l'amour, puis le travail, puis rien" nu este fără îndoială o vorbă goală şi dragostea, sub toate formele ei, alcătueşte preocuparea de căpetenie a vieţii sale. Că în această înclinare intră, într'o oarecare măsură, şi curiozitatea profesională a scriitorului care, avid de experienţe, înţelege să aplece un ochiu atent asupra tot ce înseamnă viaţă, — nu mai încape nici o îndoială. Pentru noi, însă, acest lucru nu are decât o însemnătate secundară şi ceiace ne interesează în primul rând e să vedem în ce chip această trăsătură temperamentală a lui Costals, înclinarea către dragoste, va determina viaţa sentimentală a eroului cum şi raporturile sale cu celalt actor al dramei, femeia.

Iată, schiţată în linii mari şi mult simplificată, problema pe care şi-o pune Montherlant în *Les jeunes filles.* Din nenorocire, scriitorul nostru nu o tratează cu toată obiectivitatea cerută de gravitatea ei. Astfel, el nu se sfiieşte să-i falsifice oarecum datele, deoarece ia cazul special al lui Costals, personaj care reprezintă tipul desăvârşit al cinicului şi al libertinului. Se poate oare susţine că toţi bărbaţii sau măcar majoritatea lor pun preţ numai pe actul sexual, consideră femeea ca o fiinţă inferioară vrednică de „milă" ba chiar de puţin dispreţ şi sânt împotriva căsătoriei,... cum face Costals? Desigur, la eroul nostru, toate acestea îşi au explicaţia lor. De o inteligenţă cu totul neobişnuită şi de o putere de voinţă asemănătoare, Costals nu poate găsi lesne o femeie care să-l depăşească şi să-l domine, — împrejurare care-l duce la convingerea superiorităţii lui. Tot aşa, obişnuinţa cuceririlor uşoare îl face să vadă femeia în chip de eternă „victimă", de unde mila pe care se simte obligat s'o aibă faţă de dânsa. In sfârşit, ca orice libertin, Costals nu poate crede în căsătorie pentru care nu-şi simte cea mai mică vocaţie. Aversiunea eroului nostru pentru o legătură durabilă şi consfinţită se mai explică de altfel prin egoismul lui, prin nevoia instinctică şi absolută de libertate, cum şi prin convingerea, — până la un oarecare punct poate îndreptăţită, — că o căsătorie i-ar stânjeni, dacă nu chiar distruge, cariera de scriitor.

Costals e departe deci de tipul insului mijlociu căruia să i se poată aplica expresia românească de „om ca toţi oamenii". Cazul lui Costals e o excepţie şi aşezarea vieţii şi a societăţii omeneşti nu se întemeiază pe elemente (oameni şi fenomene) de caracter excepţional. Experienţele şi reacţiunile unui om care depăşeşte măsura mijlocie şi obişnuită nu pot fi ridicate la înălţimea de regulă ori luate drept punct de sprijin pentru stabilirea unor norme generale, — fără a se păcătui împotriva celor mai elementare principii de logică.

Lucrul acesta nu şi-l poate permite nici chiar un scriitor de talentul şi de notorietatea lui Henry de Montherlant, fără riscul de a auzi ridicându-se din toate părţile împotrivă-i cele mai îndreptăţite proteste.

Nu mă pot împiedica, în sfârşit, de a nu imputa lui Montherlant tonul desagreabil, uneori chiar odios, pe care îl întrebuinţează eroul său când vorbeşte despre femeie. Lucrul acesta nu e un accident ci se repetă dela un capăt până la celălalt al romanului. Acuzări grave dintre care unele neîntemeiate (d. ex.: afecţiunea şi educaţia maternă distrug caracterul copilului), observaţii ori insinuări de o cruzime ce atinge câteodată ferocitatea, exagerării intenţionate, ironii necruţătoare uneori atingând chiar limita vulgarităţii, — toate acestea dau pe alocuri cărţii lui Montherlant caracterul de pamflet. Nu putem nega că unele din ascuţitele observaţii pe care autorul le face asupra psihologiei tovarăşelor noastre de viaţă sânt perfect întemeiate. Dar există o sută de feluri de a spune adevărul. De ce să alegi, dintre acestea, tocmai pe cel mai crud, pe cel sortit să rănească nedrept şi zadarnic? Şi de ce, mai ales, această înverşunare în a contesta femeii calităţi de care a şi făcut în repetate rânduri dovada şi de a-i micşora merite pe care majoritatea noastră i le-a recunoscut de mult? Poate pentru a justifica „mila pe care Montherlant o cere pentru femei, — simţimânt căruia el îi acordă o atât de mare însemnătate în raporturile dintre bărbat şi femeie încât îl dă, în chip simbolic, ca titlu unuia din cele două volume ale cărţii sale (vol. 2: *Pitié pour les femmes).*

Odată mai mult Montherlant dovedeşte a se fi lăsat târît de inexplicabila lui ostilitate împotriva tovarăşelor noastre de viaţă. „Milă pentru femei"? Dar au oare ele nevoe de dânsa?

EMIL COLIU

Sigmund Freud: Personalitatea psihică, Noi conferinţe asupra psihanalizei, edit. N. R. F. — Gallimard

Una din cele mai puţin contestate, dar în acelaşi timp mai rău înţelese, dintre doctrinele ştiinţifice moderne, este de bună seamă aceea a profesorului austriac Sigmund Freud, cunoscută în mod greşit, sub numele de psihanaliză, pentrucă aceasta înseamnă numai metoda sistemului preconizat încă din 1900 prin publicarea Explicaţiei Viselor. Cu ocazia acestor Noi conferinţe asupra psihanalizei, referindu-mă, după chiar indicaţia autorului, la opera lui capitală: Introducere în psihanaliză, conferinţe ţinute la Viena între 1915—1917, şi plecând de la câteva date generale, voi tinde la o expunere sumară a freudismului.

Tendinţele noastre nu pot fi suprimate. Inăbuşite de religie, de morală, de convenienţe sau de imposibilităţi practice, ele se organizează în complexe intelectuale şi afective, deci psihologice, printre care predomină apetitul sexual — libido. Acest fenomen, numit de Freud refulare, a dat naştere mai multor teorii — căutând să explice lapsus-urile, visele, nevrozele — şi unei metode: psihanaliza. Dincolo de intenţiunea persoanei, lapsus-ul trădează refularea unei tendinţe; eul respinge o tendinţă oarecare în inconştient şi, astfel, substitue cu un simbol satisfacerea normală, mai întotdeauna o tendinţă sexuală.

Visele sunt dorinţi nesatisfăcute în viaţa reală, care se manifestă indirect prin aluziunile şi simbolurile vieţii instinctuale, în marginea întâmplărilor zilnice. Insfârşit psihanaliza constă în investigaţia doctorului, care, descoperind bolnavului tendinţa sau dorinţa însăşi, suprimă cauza refulării, sau, în orice caz, micşorează abaterea lui spre patologic.

Am văzut, când am vorbit de vis, că fenomenele sufleteşti sunt determinate de conflictul a două instanţe psihice. Trecând la teoretizarea faptelor, în personalitatea psihică, Freud arată că în sufletul omenesc există o instanţă — a supraeului — condiţionată de un fapt biologic de mare însemnătate şi de un fapt psihologic decisiv: de lunga dependenţă în care se află copilul faţă de părinţi şi de complexul lui Oedip, aceste două motive găsindu-se intim legate. Caracterele supraeului sunt: auto-observarea, conştiinţa morală şi funcţiunea idealului. Conştiinţa este adăogită personalităţii noastre, pe urma dragostei şi a puterii părinteşti şi, în genere, educatoare, şi nu înăscută ca sexualitatea; supraeul este o identificare reuşită cu puterea părintească; nu simplă abstracţiune cum e conştiinţa, ci o structură particulară a sufletului. Sub complexul lui Oedip părinţii sunt fiinţe sublime. Mai târziu, cu trecerea dela o vârstă la alta, ei decad mult în opinia noastră. Supraeul reprezintă toate constrângerile morale, precum şi aspiraţia către perfecţionare; eul tinde să se conforme acestui din urmă ideal, după cum odinioară căuta să semene părinţilor; şi psihanaliza vede în idealul eului rezidurile acestei vechi atitudini a copilăriei.

Complectând cele expuse mai înainte cu cincisprezece ani, în Introducerea în Psihanaliză, Freud distinge trei calităţi ale conştiinţei — supraeul, eul şi străfundul — şi trei provincii ale aparatului psihic — conştientul, preconştientul şi inconştientul. Preconştientul este inconştientul latent, susceptibil de a deveni conştient; străfundul se caracterizează printr'un caracter negativ faţă de eu: acolo nu există contradicţie, spaţiu, timp sau valoare morală. Factorul economic sau cantitativ, intim legat de principiul plăcerii, domină pretutindeni. Aici se află rezervele instinctuale, primitive şi iraţionale. E partea obscură şi nepătrunsă a personalităţii, cunoscută prin studiul elaborării visului şi a simptomelor nevrotice. Eul este partea din străfund modificată de vecinătatea şi influenţa lumii exterioare; ca un reprezentant a lui în lumea din afară. In ea principiul plăcerii este înlocuit cu principiul realităţii, rezultat al percepţiunii noastre. Eul s'a separat dintr'o parte a străfundului prin rezistenţele refulării. Dar refularea nu continuă în străfund, căci refulatul se confundă cu restul rămas. Refularea este opera supraeului. Cazurile de melancolie nu-s decât tiranizarea eului de supraeu.

Aşadar, eul, constrâns de străfund, oprimat de supraeu, respins de realitate, luptă pentru a-şi îndeplini misiunea lui economică, de a restabili armonia între diversele forţe şi influenţe care lucrează în şi asupra lui: frică reală în faţa lumii exterioare, neliniştea conştiinţei în faţa supraeului, anxietate nevrotică în faţa puterii pe care o au pasiunile în străfund. Supraeul se adânceşte în străfund şi ca moştenitor al complexului oedipian, cu întinse relaţiuni. El este mai îndepărtat ca eul de sistemul percepţiunii. Străfundul e în relaţie cu lumea exterioară numai prin intermediul eului. Tendinţa eului trebue să consiste în a evacua străfundul conştiinţei.

După cum aceste calităţi ale conştiinţei se realizează în aparatul psihic conştient, rezultă măreţia sau decadenţa personalităţii omeneşti.

M. CROITORU

Insemnări

D. Sadoveanu ales preşedinte al Secţiei literare a Academiei Române

In şedinţa din 26 Mai, secţia literară a Academiei Române şi-a ales biu-

Mihail Sadoveanu

roul în următoarea compunere: preşedinte d. Mihail Sadoveanu, vicepreşedinte d. G. Murnu şi secretar Th. Capidan.

Incă două premii naţionale de literatură

D. ministu al cultelor şi artelor, Victor Iamandi a semnat decizia prin care, în mod excepţional, şi numai pentru anul acesta, *pe lângă cele 2 premii naţionale existente, unul pentru nuvelă şi roman şi altul pentru versuri, se mai institue încă două premii naţionale de câte 100.000 lei fiecare, unul pentru literatură şi al doilea pentru critica literară.*

D. ministru a luat această decizie având în vedere că de mai mulţi ani, ministerul cultelor şi artelor nu a mai acordat premii naţionale nici pentru literatură şi nici pentru critica literară. Iar cele două premii naţionale anuale, pentru proză şi pentru versuri, care de câţiva ani fuseseră şterse din buget, şi care au fost reînfiinţate prin regulamentul din 17 Mai a. c., nu sunt suficiente pentru o îndreptăţită răsplătire a activităţii literare, desfăşurată de scriitorii români, în ultimii ani.

Cele două noui premii naţionale, create excepţional pentru anul acesta, se vor acorda de aceiaşi comisiune şi în aceleaşi condiţiuni, pe care le stabileşte regulamentul amintit mai sus.

Premiile naţionale pentru literatura dramatică

Ministerul Cultelor şi Artelor a alcătuit regulamentul pentru decernarea premiilor naţionale pentru literatura dramatică, potrivit căruia se institue un premiu naţional de 100.000 lei pentru literatura dramatică românească.

Premiul se va decerna acelor autori dramatici care au dat scenei româneşti lucrări originale de o valoare în deobşte recunoscută.

Premiul se va acorda din doi în doi ani, de către o comisiune alcătuită din: 1) ministrul cultelor şi artelor; 2) directorul general al teatrelor şi operelor româneşti; 3) preşedintele asociaţiei autorilor dramatici sau un delegat; 4) preşedintele asociaţiei criticilor dramatici sau un delegat; 5) directorul teatrului naţional din Bucureşti şi 6) reprezentantul Academiei Române în comitetul de lectură al teatrului naţional din Bucureşti.

Laureaţii premiilor naţionale pentru literatura dramatică vor face parte de drept din această comisiune.

Comisiunea se va întruni, pentru decernarea premiului naţional, sub preşidenţia ministrului cultelor şi artelor, într'o singură şedinţă, între 1—15 Iunie.

Cel dintâi premiu naţional pentru literatura dramatică se va acorda între 1 şi 15 Iunie a. c.

Un sol al păcii

Ţara noastră va găzdui pe pastorul Jézéquel, secretarul „Alianţei Universale pentru Infrăţirea popoarelor prin Biserică".

Activitatea dusă de acest neobosit luptător pentru pacea şi înfrăţirea noroadelor este cunoscută. Când s'a pus problema unei acţiuni din partea maselor populare care să stăvilească forţele războinice, pastorul Jézéquel nici un moment n'a stat la îndoială, pentru că Biserica nu putea lipsi dela această înaltă datorie a ceasului de faţă.

In reuniunile internaţionale, pastorul Jézéquel a predicat şi continuă să predice cu tărie că opera de reconciliere şi de restaurare a înfrăţirii între popoare este o datorie eminamente creştină. Toate bisericile trebue să facă uz de influenţa lor asupra opiniei publice şi asupra guvernelor, pentruca să sprijine opera de apărare a păcii mondiale.

Biserica nu poate să rămână în domeniul abstractului. Ea trebue să arate credincioşilor că au datoria de a apăra pacea între popoare, care este esenţa creştinismului.

„In loc să creştineze popoarele, Bisericile s'au lăsat naţionalizate", — a spus pastorul Jézéquel şi glasul său a răsunat ca un adevăr mare, dar crud pentru creştinii care se lasă uneori atraşi de curentele pătimaşe învrăjbitoare de popoare.

Ţara noastră, prin situaţia ei, trebue să fie o slujitoare hotărîtă a păcii, iar neobositului luptător pentru pacea lumii, venit din Franţa ca oaspete al nostru, trebue să-i facă primirile ce se cuvin unui sol care aduce cu sine în mijlocul nostru o întărire a nădejdiilor în ziua de mâine.

O nouă trădare a intelectualilor?

In ultimul număr al revistei „La Nouvelle Revue Française", d. Ramon Fernandez, comentând un articol din revista „Marianne" datorit d-lui J. N. Faure-Biguet, în care acesta din urmă acuza pe intelectuali de o nouă trădare, face interesante consideraţii pe marginea acestei probleme.

Pe ce-şi sprijină acuzaţiile d. Faure-Biguet?

Politica ar fi, după părerea sa, o specialitate şi artiştii care scriu făcând politică fac lucrul acesta în zadar, pentrucă dacă sunt capabili să împartă vise şi bucurie în calitate de artişti, ei trebue s'o facă în afara contingenţelor politice. Dacă nu, timpul consacrat de artist unui tratat politic este un timp iremediabil pierdut.

Ce răspunde d. R. Fernandez?

In virtutea înaltei idei pe care şi-o face însăşi acuzatorul despre scriitor, nimeni nu-i poate contesta dreptul de a se folosi de toate mijloacele pe care le crede necesare unei cât mai perfecte expresii a personalităţii sale. El trebue să îmbrăţişeze cele mai diverse aspecte nu numai în scop de informaţie ci şi pentru a se reînoi, pentru a se regăsi şi a se îmbogăţi. Acuzaţia de trădare îşi pierde sensul, activitatea politică fiind una din condiţiile echilibrului politic al epocii noastre, sau, mai exact, a echilibrului uman.

Pentru justificarea acestor afirmaţii d. R. Fernandez alege două exemple luate şi de d. Faure-Biguet: A. Malraux şi Drieu la Rochelle.

In ce priveşte opera celui dintâi, frumuseţile pe care le conţine „La condition humaine" n'ar fi deloc frumuseţi dacă Malraux nu s'ar simţi obligat să se pronunţe cu tărie în adunările publice. Pentru Malraux, prin urmare problema destinului nu-şi poate găsi o soluţie fără o participare efectivă la viaţa publică.

Despre Drieu la Rochelle, d. Fernandez mărturiseşte că se simte mai aproape decât de Malraux şi discuţia are un caracter mai puţin abstract. După convertire, Drieu nu mai exagerează asupra nuanţelor ca în romanele şi tratatele sale anterioare. Dar cum să nu observi că simplificarea, uneori brutală, pe care o impune scrisului său răsună adânc asupra facultăţilor sale creatoare? Cum să nu vezi că acest lucru nu constitue o concesiune şi că el şi-a găsit într'o acţiune directă şi ordonată trambulina care i-a lipsit până acum?

Adevărata problemă rezidă în faptul că ceiace numim criză politică este necesară unora din scriitori spre a-şi găsi echilibrul literar. De fapt, criza poeziei pure şi criza literaturii politice se aseamănă mai mult decât am crede. In ambele cazuri e vorba de o evaziune în afară de cadrul unei literaturi normale. Insă ceiace înţelegem prin normalul unei literaturi nu isvorăşte din voinţa scriitorului. Aici politicul are sens de religios. Nelinişteа politică este succedaneul neliniştii religioase, transpunerea sensibilă a problemei mântuirii şi destinului.

Să reînoim spiritul teatrului

Discuţiile în jurul viitorului teatrului continuă. Chestiunile asupra cărora se încearcă găsirea unui răspuns, sunt în legătură cu viaţa materială a teatrului şi concurenţa pe care i-o fac radiofonia, cinematograful şi sportul.

Intr'un articol din „Le Mois", d. André Perrin pune altfel problema crizei teatrale. Pentru d-sa, teatrul n'a fost niciodată o întreprindere „rentabilă". Chiar gestiunile cele mai fericite, dacă au permis un oarecare profit, acesta n'a fost niciodată în raport cu capitalul material şi spiritual angajat. Teatrul face să trăiască ce-i care-l animă. Considerată astfel, actuala situaţie nu prezintă particularităţi. Ea este incertă după cum a fost totdeauna.

Fără îndoială, industria spectacolului nu cunoaşte clipe strălucitoare după război. Teatrele bune însă trăesc aşa cum au trăit totdeauna: cu greutate, la hazardul succeselor. O piesă de bună calitate, bine montată, se bucură şi azi de aceeaşi favoare din partea publicului caşi în cele mai fericite epoci. Criza materială este endemică în teatru, aşa că o putem considera că nu există.

Ceiace există este criza spirituală şi morală. Teatrul de astăzi nu ocupă decât un foarte mic loc în mişcarea spirituală şi prin nimic nu este ataşat de viaţa noastră. Manifestările sale cele mai strălucitoare sunt efectul cuvintelor de ordine lansate de multă vreme în care au pierdut din forţa lor combativă. Se mai admiră unele realizări, însă spiritul care le-a dat naştere ne apare perimat. In aceasta constă gravitatea situaţiei.

După război teatrul n'a cunoscut o puternică viaţă literară. Toate sforţările depuse s'au menţinut pe plan strict scenic.

Un foarte bun cunoscător a stărilor de lucruri din teatru, d. Stève Passeur într'un interview, s'a ridicat împotriva utilizării abuzive a clasicilor şi a cerut să se creeze un nou climat în teatru.

„Dacă vrem să trăiască teatrul, — a spus el, — trebue să găsim un nou teatru. Eu nu cred că aceste reluări a pieselor clasice la care asistăm aproape pretutindeni servesc la ceva. Mai curând, dau dovadă de neputinţă, lăsându-se impresia că teatrul este un rentier care încetează de a trăi din procente şi se hrăneşte din capital".

Cum să facem să reuşească un teatru nou?

Inainte de toate trebue să avem un teatru de încercare, o scenă de experienţă, care, prin încercări imperfecte la început, însă efectuate în sensul de a permite apariţia unor lucrări puternice, pătrunse larg de experienţa a unei epoci a cărei faţă tragică începem a o cunoaşte.

După cum spunea d. Paul Demasy, într'un articol, într'o epocă ca a noastră, când acţiunea este la ordinea zilei, când o fiinţă nu merită titlul de fiinţă decât dacă nutreşte în sufletul său pasiunea de a urî, sau pasiunea de a iubi — una nu poate merge fără alta — scriitorii noştri de teatru uită acţiunea şi fac fraze. Agitaţiile sumbre ale forului nostru interior, contradicţiile sfâşietoare, disperarea şi modul straniu şi eroic de a face faţă uraganului care se ridică, toate acestea ar trebui să-şi găsească un adânc ecou în sufletul şi limbajul dramaturgului.

VOIAJURI LITERARE LA PARIS

Cunoaşterea Parisului de altădată prin prisma actualităţii cu ocazia Expoziţiei Internaţionale 1937.

După circuitul oraşului cu mijloacele moderne de comunicaţie, se va face vizitarea pe îndelete a tuturor monumentelor din trecutul frământat, glorios şi idilic al celui mai celebru oraş din lume.

CONFERINŢE LITERARE şi ISTORICE

30 IUNIE—21 IULIE

Nu se primesc decât maximum 20 înscrieri, pentru fiecare voiaj.

Reţineţi locurile la Biroul de Voiaj „EUROPA", Banca Cornea, Calea Victoriei, 22 Telefon 42725

O JUMATATE DE OM
roman
de
LUDOVIC DAUŞ

Polemici

DRUMURI ALBASTRE
de
Const. Argeşanu

Un plagiat

In ultimul timp gurile rele vorbesc mereu despre plagiatele domnului St. Gr. Berechet, profesor de Istoria Vechiului Drept românesc la Universitatea din Iaşi. La aceste învinuiri d-sa răspunde cu o tăcere care scoate lumea din răbdări.

Această tăcere pe zi ce trece devine tot mai suspectă, deoarece domnia sa este cunoscut ca unul ce se revoltă la orice nedreptate, ca unul care „a venit la universitate prin muncă şi nu prin uşa din dos" ca atâţea colegi, nechemaţi!?...

In adevăr, naşte întrebarea: dacă domnul St. Berechet este sau nu plagiator?

Dacă este plagiator, atunci plagiatele de care s'a folosit, l-au ridicat sau nu acolo unde este?

Pentru a lămuri publicul cetitor, în care intră foştii şi actualii elevi ai domniei sale, asupra acestor întrebări, de cea mai mare importanţă, ne vom servi de o serie de lucrări originale de ale savantului profesor, expunându-le în ordine cronologică.

Incepând din numărul viitor, ne vom ocupa de acest caz — într'o serie de articole documentate.

Amețeală

Vorbind de filozofia d-lui Lucian Blaga, — un teoretician scrie într'o revistă de extrema dreaptă:

„Pot spune doar că, cetindu-l, simţi uneori o ameţeală ca pe margine de prăpastie, pe care nu ţi-o mai pot produce decât privind la acele prodigioase constelaţii ale speculaţiilor gnostice".

Pentru un publicist care construeşte astfel fraza, ne mirăm că filozofia îi dă numai ameţeală — şi nu meningită.

Mehedinți-Junimea

Intr'o comunicare la Academia Română, d. Simion Mehedinţi a afirmat că extremismul de dreapta are drept obârşie „Junimea".

Faţă de obiecţiile care s'au ridicat, — revista „Linia dreaptă" intervine în discuţie, prezentându-şi astfel punctul de vedere:

„Procesul deschis de „Junimea" împotriva paşoptismului a luat, prin Eminescu, o desvoltare dramatică. Şi mă uit acuma peste Insemnările lui Titu Maiorescu, din care se poate citi tristeţea acestuia, în faţa articolelor scrise de Eminescu, prin care filo-semitismul lui Maiorescu era cumplit biciuit. Şi totuşi Maiorescu a fost singurul sprijinitor al poetului. Eminescu nu se putea împiedeca de asemenea consideraţii, după cum, de asemenea nu-l putea opri nici chiar P. P. Carp, şeful său conservator şi patron peste „Timpul" — care, în teribila luptă dată în jurul problemei evreieşti, mai ales în bătălia parlamentară de care pomeneşte cu atâta duioşie d. A. C. Cuza, nu găsea altceva mai frumos de spus pe seama românilor, decât că sunt leneşi şi nepricepuţi".

„...E greu de înţeles procesul sufletesc al acestor oameni. Dar, oricum, ni se pare cel puţin ciudată poziţia lor faţă de o doctrină care isvorăşte din rărunchii naţiei. Titu Maiorescu, după procesul ministeriatului său şi după temporara sa scoatere din învăţământ pentru unele isprăvi erotice, trăia din avocatură, pledând numai pentru evrei. Nu e o calomnie. O spune singur.

„Câţiva intelectuali, prin urmare, sunt astăzi duşmani ai lui Eminescu. Impotriva lui Eminescu, care a gândit pentru noi toţi şi din care derivă mişcarea noastră de astăzi. După adversitatea lui Carp şi Maiorescu, ne găsim astăzi în faţa adversităţii d-lui Sadoveanu. Dar, oricum, se vede clar că naţia merge cu Eminescu".

Care au fost teoreticianii junimismului? Titu Maiorescu în artă şi'n literatură. Iar P. P. Carp — în politică.

In cercul Junimii au putut intra mulţi scriitori de diverse nuanţe politice. Aceşti scriitori pot sta pe primele trepte ale literaturii româneşti.

Totuşi, ei n'au fost, şi nu sânt, exponenţii junimismului — ideologic şi practic.

Astfel, ceiace au fost Maiorescu şi P. P. Carp pentru „Junimea" — au fost G. Ibrăileanu şi C. Stere pentru „Viaţa Românească". In cercul „Vieţii Româneşti" au fost şi conservatori. Ei bine, aceştia au reprezentat poporanismul? Sau cei doi teoreticiani ai poporanismului — în literatură şi'n politică?

Acelaşi lucru s'a petrecut cu Junimea. Exponenţii ei teoretici sânt Maiorescu şi Carp. Nici unul nici altul n'au fost antisemiţi. Maiorescu se miră chiar de existenţa acestui sentiment şi-l pune pe seama inculturii.

De altfel, chiar „Linia dreaptă" recunoaşte că Maiorescu şi Carp n'au fost antisemiţi — şi de aceia îi şi atacă, detronându-i din fruntea „Junimii".

Realitatea însă nu poate fi negată. Junimea n'a fost „naşă" huliganismului — după expresia d-lui Vaida.

Ostracizarea Românilor

O revistă de extrema dreaptă se ridică împotriva baroului de Olt pentru faptul de a nu fi adoptat principiul exclusivismului, al urii şi al violenţei într'un domeniu pur profesional, în care interesează numai calitatea de cetăţean român.

„Desigur, — spune publicaţia cu pricina, — am fi dorit ca această trezire a tuturor energiilor româneşti la o nouă viaţă să fie opera unei unanimităţi, ca ea să fi rezultat din acordul nostru al tuturora dar dacă totuşi trebue ca şi în ultima clipă să nu fim scutiţi de amărăciuni atunci este bine să se ştie că Baroul de Olt, pentru noi, a încetat de a mai exista ca virtualitate românească".

Iată că un întreg barou, baroul de Olt, a încetat de a mai exista „ca o virtualitate românească".

După expulzarea Românilor de altă origină etnică, sânt izgoniţi din familia românească până şi Românii get-beget... ca cei din ţinutul Oltului.

Orbirea naţionalistă duce şi la astfel de absurdităţi.

M. SEVASTOS

Cum se definește o atitudine

In discuţia iscată în jurul atât de dezbătutei probleme — pornografia şi morala —, o revistă săptămânală a strâns câteva mărturii, din trecut şi prezent, referitoare la această problemă. Printre acestea şi părerea d-lui Toma Vlădescu.

Situaţia celor care militează pentru înmormântarea libertăţii de creaţie în artă şi a libertăţilor în general este pe cât se poate de proastă, când e vorba de adoptat o atitudine în faţa unui scriitor întemniţat pentru opera sa de artă.

Simţindu-se somat să spună „cine apreciază arta şi cine pornografia, cum se determină competenţa pentru un atât de delicat obiect", *d. Toma Vlădescu se grăbeşte să dee un răspuns, pe care singur îl califică drept* „barbar": „judecătorul de instrucţie... El poate greşi, desigur. Dar ce importă?"

Pe drept cuvânt, ce importă dacă, datorită unei greşeli, isvorâtă din necompetenţa judecătorului de instrucţie, un scriitor intră la puşcărie? O mărturisire de credinţă de cea mai autentică sinceritate. Ce interes prezintă vinovăţia, sau nevinovăţia? Principalul e să-ţi sugrumi adversarul de principii.

E vorba însă de un caz real cu „scriitorul şi cu temniţa" şi d. T. Vlădescu nu poate trece peste el:

„Să vorbim cu poetul încarcerat. Dacă el nu e pornograf, ci cu adevărat un artist, — în cazul acesta mai ales, supărarea lui mă surprinde... Poetul nostru vrea să meargă *ad astra*, dar nu suportă s'o facă *per aspera!...* Fiindcă, în definitiv, ce fel de... Baudelaire eşti matale, iubite poet avansat, dacă nu admiţi să suferi pentru opera ta, să fii condamnat!"

Pricepeţi cum stă cazul: strâns cu uşa să adopte o atitudine faţă de cazul unui scriitor întemniţat fără nicio vină, d. Toma Vlădescu nu-i ia apărarea, nu se pronunţă pentru sau contra şi nu-i analizează opera ca să-i găsească pretinsa vinovăţie.

D-sa exclamă cu inocenţă: ce importanţă are puşcăria? „Adevăratul artist nu va protesta niciodată împotriva temniţii şi a judecătorului de instrucţie — fiindcă el singur nu poate pierde nimic... Puşcăria e o primă etapă a gloriei".

Scriitorul pierde libertatea şi d. Vlădescu simte acest lucru şi adaogă, salvând libertatea: „Ce importă dacă artistul adevărat, artistul pur şi simplu e încarcerat? Judecata mea faţă de el rămâne liberă — chiar dacă le e închis".

Ca să ne dovedească perfecta-i sinceritate din acest punct de vedere, d. Toma Vlădescu ne spune că şi-ar dori această grea fericire, oricând, adică puşcăria.

„M'aş duce cu gloriosul meu păcat la judele instructor, aş intra luminat în temniţă...", etc.

Dacă ne-o spune, să-l credem.

Iar ca să tranşeze definitiv această problemă potrivit cu punctul d-sale de vedere — puşcăria etapă necesară în calea gloriei —, d. Toma Vlădescu se ridică până la Isus:

„El însuşi (Isus n. r.), n'ar fi rămas decât un simplu om dacă n'ar fi fost răstignit..."

La ce atâta pledoarie inutilă? Şmecheria e evidentă. Ca să-şi ascundă lipsa de atitudine cinstită, d. T. Vlădescu face ocoluri. Nu era mai simplu să rămână la prima d-sale afirmaţie: „individul trebue chemat urgent la poliţie unde să i se arate, cât de energic, că..." etc.? Pentrucă chiar după atâtea drumuri ocolite, d. T. Vlădescu nu poate ascunde că este pentru întemniţarea scriitorilor a căror concepţie nu-i convine.

S'o spună clar, prin urmare.

Premierea romanului „Sfânta dreptate"

In seziunea curentă, Academia română, credincioasă principiilor de preţuire şi consacrare a literaturii sănătoase, a premiat romanul talentatului literat C. Manolache: „Sfânta dreptate".

Se cuvenea această distincţiune unei cărţi de o severă ţinută artistică, prin conţinutul şi în deosebi limba ei neaoş românească.

In puhoiul nestăvilit al atâtor romane scrise cu grabă şi fără autocritică, „Sfânta dreptate" a apărut dela început ca o expresie viguroasă a epicului naţional, adânc înţeles şi minunat stilizat.

Cronica mizantropului

Furnicile

De câtăva vreme m'au inundat furnicile. Cuvântul inundat nu trebue socotit de loc ca o expresie metaforică, ci ca o tristă realitate. Când temperatura de primăvară s'a consolidat, au apărut, în curte, prinprejurul casei, o mulţime de muşuroae mari de pământ mărunt trecut ca prin maşina de tocat. Numeroasele porţi ale movilelor colcăiau de furnici. Privite cu atenţie, aceste furnici apar ca nişte fiinţe preocupate de o singură idee, ca nişte zănatece. Ele aleargă în toate părţile, izolate sau în grup, se strâng ca o ceaţă pe un os aruncat, cară cu îndărătnicie un fluture uscat sau un cocoloş de pâine, se strâng în adunări misterioase, repară cu uimitoare iuţeală casa lor sfărâmată oricând de paşii enormi şi nepăsători ai omului.

Dar ceeace mă surprinde este distanţa considerabilă pe care se mişcă. Ţinta lor vădită este casa mea. O furnică, două, pornesc pe scări în explorare şi curând după aceea mii de furnici năvălesc unde nu te gândeşti. Deşi au o casă a lor în ogradă, ele trăesc nomade ca tătarii, aşezându-se temporar în jurul locurilor pe care le pot prăda. Indrăzneala lor nu cunoaşte nici o margină. Ele se urcă pe masa din sufragerie, la vremea prânzului, se strâng pe pâne, încercând s'o rupă şi s'o fure, intră în farfuria cu supă, aşezându-se pe margine ca o minusculă cireadă de cai negri, îmi ciuruesc sub ochii mei cireşile. Paharul lăsat pe masă, linguriţa cu care am mâncat dulceaţă, ceaşca pe fundul cărcia a rămas puţin ceai dulce sunt acoperite numaidecât de o verminä neagră.

Furnicile n'au niciun instinct de conservare personală. Lăcomia lor e aşa de mare, încât se aruncă orbeşte oriunde cred că e ceva de ciupit. Ele se urcă pe om, în pat, pe scaunul pe care stai, în jurul săpunului dela lavoar. Omoară-le, îneacă-le, mătură-le; o clipă crezi c'ai scăpat. Dar o singură salvată de naufragiu vesteşte numaidecât alte colonii şi peste cinci minute paharul îţi va fi iar negru de furnici. Aci apare clar că viaţa individuală este o subtilitate umană. Vieţăţile caşi plantele sunt menite să aibă numai o existenţă colectivă. Furnica, socotită ca individ, este imprudentă, nebună, tribul însă e tenace şi viclean. O matrice prin fundul muşuroaelor fată neobosită această neagră hordă, fără s'o mai numere şi s'o mai numească.

Furnicile nu sunt însă singure. Caşi popoarele nomade, ele au adus cu ele vite de hrană. In grădină am nişte trandafiri. Am observat că bobocii stau pe loc, într'o vădită anemie, şi că furnicile colcăe în jurul lor. Ce să fie? Am descoperit. Există un fel de păduchel verde, numit vaca furnicii, fiindcă prin presiune dă acesteia un suc lăptos. Un păduche mare, de sex feminin, gravid şi într'aripat, stă numaidecât sub boboc. Sub el, în jurul crenguţei stau spânzuraţi ca nişte mărgele verzi, plini de clorofilă suptă, păducheii. O mai savantă hoţie nici nu se poate. Smulge-i, distruge-i; după câteva ore un alt ciorchine e gata. Matricea verde a fătat din nou.

Aceste invaziuni nu mă supără atât prin pagubele lor, cât mă turbură prin tenacitatea inutilă pe care o descoper în natură.

ARISTARC

P. S. — Furnicile au vizitat acest articol, încercând să mănânce cerneala.

Dudu Alexandrescu: Portret

G. Lazăr: Nud

G. Vânătoru: Portret

PLASTICA

Sezonul plastic care se închee îndreptățește meditații dintre cele mai pesimiste.

Artiștii, în majoritatea lor, au dovedit că n'au respectul numelui, al reputației dobândite.

Expun mult, pretutindeni, fără criterii de selecție, fără gust, fără auto-control.

Altădată, pictorul se pregătea temeinic, ani îndelungați, în vederea unei expoziții. Era scrupulos, emoționat, conștient. Contactul cu lumea de dincolo de atelier echivala cu un examen greu. Incercarea nu însemna neapărat consacrare. Vânzarea nu însemna biruință.

Artistul avea ceva de spus. Fiecare operă rezolva un gând, o temă originală, o problemă. In privirea fiecărui spectator expozantul cetea un verdict. In întrebările oricui ghicea o judecată.

Succesul nu-i aducea tihnă, ci-l stimula spre noi încercări.

Astăzi, toți sunt „maeștri". Toți stăpânesc mijloacele exprimării desăvârșite. Nu mai au nimic de învățat și nu mai au nici pudoarea efortului minim pentru a se menține onorabil pe poziție.

In aceste condiții, producția e din ce în ce mai slabă, inferioară de fiecare dată celei precedente.

Slujba, catedra, sinecura, premiul — adesea nemeritat, — achizițiile intermediate oneros sau impuse pe alte căi decât pe cele estetice, — sunt cauzele decăderii unora dintre plasticii noștri.

In timp ce alții — decad din desnădejde, din lipsa relațiilor, din deprimare și decepții fără șir.

Spre norocul acestui popor sănătos și înzestrat, se găsesc totuș destui care rezistă.

In aceștia e nădejdea artei noastre viitoare.

Aplecat necontenit asupra lutului pe care-l modelează, sau concentrat asupra dozării fluidului cromatic ce isvorăște magic din penel spre a da viață unei pânze, — artistul care face artă, nu comerț, care trăește pentru satisfacțiile intime, nu pentru cele sgomotoase, care nu se pierde în fața înfrângerii și nu-i amețit de iluzia izbânzii, — va găsi totdeauna răgazul și îndemnul de a continua.

Opririle — indiferent dacă sunt pretexte de recreare după încercarea unui eșec, sau alunecări pe panta amăgitoare a succesului ieftin — dăunează deopotrivă în domeniul nostru.

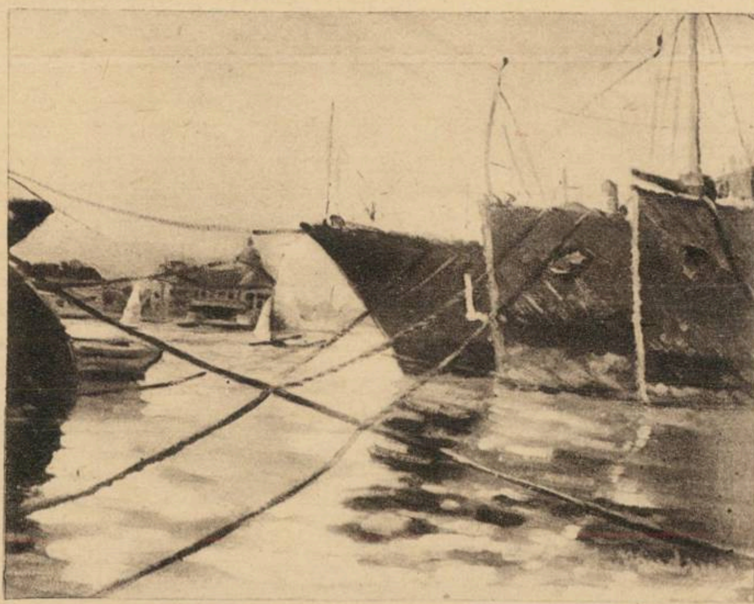
Istoria artei universale înfățișează din belșug exemple vorbitoare.

Numai cel ce caută necontenit, nelăsându-se stăpânit de viață, de ispitele și de oscilările ei, numai acela se poate socoti cu adevărat învingător. Restul e înșelătorie.

Arta cere jertfe și continuitate.

H. BLAZIAN

P. S. — *Premiul Național pentru pictură pe 1937 a fost decernat d-lui I. Teodorescu-Sion. Ne vom ocupa de d-sa în numărul viitor.*

I. Mândru: In port

C. Vlădescu: Peisaj | **Lotte Konnerth: Icoană**

Adevĕrul literar
si artistic

Const. Beraschi: Panou
pentru expoziția din Paris.

„Atelierele Adeverul". S. A.

Adevĕrul literar și artistic

862

I. Teodorescu-Sion

Anul XVIII. Seria a-III a. No. 862 13 Iunie 1937 20 Pagini, Lei 5

I. Teodorescu-Sion: Compoziție

I. Teodorescu-Sion: Natură statică

Duminică 13 Iunie 1937 5 LEI EXEMPLARUL No. 862

Adevĕrul literar și artistic

Anul XVIII • Seria III-a
Lei 5 exemplarul în țară

Lei 10 exemplarul în străinătate

Cu privire la săptămâna cărții

Nimic nu este nou sub soare. Criza cărții nu este un fenomen actual. Foiletând colecția ziarului „Figaro littéraire", un ziarist francez oferă cititorilor încă din 1912, informația: „Cartea nu se mai vinde, auzim de pretutindeni. Și aceasta nu ar fi nimic încă. Simptom mai grav: nimeni nu mai crede în ea".

Cu toate acestea de atunci până azi se scriu cărți și se vând. Cartea încă n'a murit. Aceasta nu înseamnă că nu există o criză permanentă a cărții și că nu trebue să se caute mijlocul de a o înlătura.

Dar dacă e necesară o apărare a cărții, o propagandă serioasă pentru menținerea acestui mijloc de cultură atât de prețios, dacă trebue susținută și întărită o „mistică" a cărții, nu trebue să confundăm mistica cu moda. Or, din nefericire, ceiace a contribuit la minarea comerțului cu cartea, este, în mare parte, năvala mediocrităților și chiar a nulităților în domeniul literar. Nu mai există cititori, ci numai scriitori. Publicitatea excesivă, reclama scandaloasă, coteriile dela ziare, aruncă pe piață, cu acelaș zgomot asurzitor de negustori ambulanți, cartea bună deavalma cu tot felul de producții abracadabrante și ridicole, sub cuvânt de literatură nouă. Publicul nu mai este orientat și, păcălindu-se de atâtea ori, nu mai vrea să primească nimic. Aceasta nu înseamnă că nu trebue să facem față primejdiei, mai ales în zilele noastre, când cartea nu mai este singurul instrument de cultură. Radio, jurnalele, hebdomadarele, toate mijloacele de difuziune ale gândirii, au luat o desvoltare din ce în ce mai mare. Aceste noi forme de răspândire a culturii nu pot însă fi considerate ca dușmane ale cărții. Dimpotrivă, dacă până la un punct ele sunt concurentele cărții din alte puncte de vedere toate păstrează contact cu producția ei, consacrându-i pagini și convorbiri și contribuind la progresul ei.

In adevăr, numai cartea dă posibilitatea unui dialog intim între două ființe omenești, îngădue meditarea și asigură progresul culturii. Reacțiunea împotriva crizei cărții s'a manifestat în modul cel mai viguros în Anglia, mai întâi cu așa numitul „National Book Council", obținându-se rezultate apreciabile. De curând s'a vădit și în Franța această tendință, prin întemeerea „Alianței naționale a cărții", în frunte cu Georges Duhamel.

Se întreprinde deci o cruciadă, dar nu pentru a favoriza „anumite interese". Cartea, — zice René Lalou, în Nouvelles Littéraires, vorbind despre această alianță, — este o mărturisire a spiritului. Fragilă, așa cum este, ea a înfruntat revoluțiile și persecuțiile dealungul secolelor, asigurând superioritatea omului asupra destinului său. Dar pentru a-și păstra creditul pe care-l are, sprijinul pe care i-l dăm nu trebue să fie orb. Alianța națională a cărții nu înseamnă, deci, o cruciadă pentru tot ce se imprimă zilnic. Cartea, spre a putea fi servită cu folos de o alianță națională, nu trebue privită ca o marfă. Prima atitudine a Alianțelor naționale pentru carte, trebue să fie o atitudine fermă pentru „revalorizarea" cărții și împotriva comercializării cu orice preț a editorilor și librarilor.

IZ. SADOVEANU

Epigrama la Academia Română

In ședințele Academiei Române, unele lungi — ocupate uneori de comunicări à la Mehedinți — un academician de marcă s'a amuzat făcând epigrame pe bucățele de hârtie, trecute apoi discret unui coleg care ni le-a înmânat.

Le reproducem mai jos.

Fiind vorba de scoaterea d-lui Panaitescu din fruntea Școalei dela Roma, — academicianul, plecând dela chipul smolit al acestui profesor, a făcut următoarele două epigrame:

Să-l votăm pe acest om:
Nu e foarte înțelept,
Dar figura-i are-un drept:
Cere Roma, fiind — Rom.

•

Pentru votul ce l-am dat
Toată Roma s'a 'ntristat:
A pierdut în acest an
Pe Țiganul lui Traian.

Relativ la premiul de poezie decernat d-lui Nanu,—epigramistul a notat:

D. Nanu

Premiul ce s'a acordat
Este nou cu-adevărat:
Pentru 'ntâia oară Nanu
A aflat ce este banu'.

Conferința d-lui Andrei Rădulescu despre constituția poloneză a fost prilej de alte epigrame.

Iată-le:

In constituția poloneză poți
fi și deputat și senator!

Eu sistemul l-am aflat
Foarte înțelegător.

Andrei Rădulescu

Când e treaz, e deputat;
Și când doarme — senator.

•

La Poloni, precum se vede,
Orice lucru-i prevăzut:
Președintele prezede,
Deputatu-i pre șezut.

•

L'a prins un somn cu furie
Pe Preasfințitul Gurie
Și a făcut păcatul
De-a crede că-i Senatul.

•

De ce vorbesc așa de lung
Când academicieni ajung?
Fiind un corp nemuritor
Ei au eternu'n fața lor.

Aceste epigrame ale distinsului aca-

Mitropolitul Gurie

demician au amuzat pe colegi. Se vor distra, desigur, și pe cetitorii noștri.

Actualităţi ştiinţifice

Mercur contra bacteriilor

După cum o emulsiune de argint în apă exercită o acţiune de distrugere a germenilor, tot astfel infuziunea mercurului poate ucide bacteriile ce plutesc în apă.

Avantajul acestui mijloc bactericid se datoreşte faptului că apa astfel tratată nu este vătămătoare pentru animalele mai mari, ca peştii de pildă.

Poduri din aluminiu

După experienţe reuşite făcute pentru realizarea unor şine de aluminiu în traficul căilor ferate, s'a încercat să se înlocuiască obicinuitele poduri arcuite de fier, prin poduri în aluminiu. Rezultatele sunt satisfăcătoare şi nu este exclus ca în viitor majoritatea podurilor cu o mare deschidere să fie executate din acest metal.

Avantajul unei asemenea inovaţii constă în faptul că greutatea proprie a aluminiului — respectiv aceea a unui aliaj de aluminiu potrivit pentru construcţia podurilor — este foarte mică în raport cu greutatea corespunzătoare a oţelului. Deaceea, suporţii pot fi foarte uşori şi astfel cheltuelile de materiale se compensează. Pe de altă parte, aluminiul — după cum se ştie — se prelucrează cu mult mai multă uşurinţă decât fierul sau oţelul.

Celule artificiale

Celula vie, — elementul fundamental al organismelor însufleţite — continuă să fie o enigmă pentru oamenii de ştiinţă. Dacă încercările de analiză chimică şi fizică a fenomenelor desfăşurate în interiorul celulei este până la un punct posibilă, în schimb, sinteza acestui microcosm întâmpină încă dificultăţi considerabile.

Numeroşi cercetători, în dorinţa de a dânci taina vieţii, au încercat să realizeze celula, pe cale artificială. E drept că unii din ei au reuşit chiar să imite anumite fenomene caracteristice. S'au descoperit astfel materii neînsufleţite care combinate împreună, dădeau loc la aceleaşi manifestări ca acele observate în cazul celulei vii.

Asemenea celule artificiale pot să se mişte, să se înmulţească prin diviziune şi chiar să crească. Unele absorb oxigenul şi elimină acidul carbonic, aşa încât s'ar putea spune că respiră.

Ceeace lipseşte însă celulelor artificiale este membrana celulară, învelişul extern care captează substanţele necesare pentru viaţă, reţinând pe unele şi capabilă să se regenereze după ce se distruge.

Această proprietate a membranei celulare este atât de stranie încât constitue obiectul unui studiu special al fiziologiei.

Lumina colorată şi seminţele

S'a constatat că seminţele, care nu încolţesc după ce au fost semănate în pământ, pot fi stimulate în procesul lor de desvoltare dacă sunt muiate în apă şi expuse apoi, scurtă vreme, unor radiaţiuni de lumină colorată.

Cel mai puternic efect stimulator se obţine cu razele de lungimi mari de undă. Lungimile mai mici, cum sunt cele corespunzătoare luminei albastre sau violete, nu exercită nici un efect asupra germinaţiei seminţelor. In schimb, lumina roşie (cu lungime mai mare de undă) se arată deosebit de eficace sub acest raport.

Seminţele astfel tratate nu trebuesc imediat semănate din nou, ci pot fi păstrate uscate.

Diagnostic electric

Mijloacele fizice — în special agenţii din domeniul electricităţii şi mecanicei — tind să dobândească o extensiune tot mai mare în domeniul aplicaţiilor medicale.

De curând ne vine ştirea că un medic american dela „Yale University" a realizat un dispozitiv capabil să stabilească diverse diagnosticuri precoce ale maladiilor la om şi la animale, pe baza explorării sistematice a stării electrice, ce caracterizează diferitele puncte ale organismului. Aparatul folosit în acest scop — denumit „microvoltmetru cu lampă la vid" — posedă o sensibilitate atât de mare, încât poate pune în evidenţă tensiuni electrice de ordinul unei milionimi de volt. Măsurând cu ajutorul lui „nivelul electric" în diferitele regiuni ale corpului şi ţinând seama că orice schimbare în fenomenele biologice se traduce prin anumite variaţiuni ale acestor caracteristice electrice, suntem în măsură să studiem şi să descoperim cea mai uşoară turburare organică.

După cum vedem, principiul aparatului presupune existenţa unor emanaţiuni electrice, care însoţesc orice modificare de ordin fiziologic. Aceste emanaţiuni sunt însă atât de slabe, încât nu pot fi detectate decât cu ajutorul unui dispozitiv extrasensibil, cum este cel descris mai sus.

Aparatul menţionat îndeplineşte acelaş rol ca microscopul în examinarea proceselor biologice, slujind astfel ca un preţios element de diagnostic.

S'a putut descoperi pe această cale la şoareci existenţa cancerului dela primele începuturi ale boalei şi înainte ca maladia să poată fi diagnosticată prin mijloacele obicinuite.

Măsura poftei de mâncare

Americanii, care înţeleg să analizeze, să măsoare şi să pună în cifre orice fenomen, s'au gândit să studieze în mod sistematic şi cu tot bagajul mijloacelor ştiinţifice, diferiţii factori care stimulează pofta de mâncare.

In acest scop, câţiva specialişti yankei, lucrând într'un laborator de biologie, au pus la punct un aparat destinat să măsoare cantitatea de secreţiune salivară, produsă în urma unui anumit impuls.

„Iţi lasă gura apă" este expresia populară a unui incontestabil adevăr fiziologic. Este sigur că vederea sau chiar reprezentarea în închipuire a unor anumite alimente atrăgătoare stimulează fluxul glandelor salivare. Bazaţi pe acest fapt, americanii au organizat o serie de experienţe documentare. Un grup de studenţi a fost supus mai multor încercări. In prima serie de experienţe, se sugera numai ideea unei anumite mâncări, pronunţându-se de pildă cuvântul „prăjitură". Imediat, era pus în funcţiune aparatul pentru măsurarea apetitului, care înregistra o uşoară creştere a secreţiei salivare. Apoi, se prezenta persoanelor o imagine în negru şi alb a unei prăjituri, deci un element vizual. Aparatul înregistra o nouă recrudescenţă a salivaţiei. Urma o imagine colorată a aceleiaşi prăjituri, care avea darul să provoace un stimulent şi mai puternic al glandelor salivare. In sfârşit, vederea directă a prăjiturilor se traducea printr'un salt impresionant al acului aparatului.

Conservarea ouălor

In numărul trecut s'a terminat seria ouălor o substanţă străină pentru'a le menţine astfel în stare proastă, un savant chinez din California a pus la punct un nou procedeu chimic care realizează acelaş scop.

Procedeul constă în impregnarea coajei de ou cu carbonat de calciu natural, adică însăşi materialul din care e constituită. In felul acesta, îngroşându-se artificial învelişul extern, se întârzie eventuale deteriorări prin excluderea aerului şi a umezelii şi în acelaş timp ouăle dobândesc o mai mare rezistenţă mecanică pentru mânuire.

Ing. I. S.

Concursurile Adeverului Literar

20.000 Lei premii în numerar şi în volume

„Adevărul Literar" institue trei concursuri cu premii:

1) Un concurs de probleme, care urmează a fi deslegate de cetitorii noştri.
PREMII:
5.000 lei numerar.
5.000 lei în volume.

2) Un concurs de teze de limba română ale elevelor şi elevilor din ultima clasă de şcoală secundară — teze recomandate de Stat sau particulari. Lucrările vor fi înaintate la redacţie până la 15 Iunie 1937.
PREMII:
2.000 lei numerar.
3.000 lei în volume.

3) Un concurs de pasagii din literatura română. Cine e autorul şi despre ce se vorbeşte în cartea de unde-i extras pasajul.
PREMII:
5.000 lei în volume.

Concursul de probleme al revistei noastre

Premiile acordate deslegătorilor

Pentru a stimula spiritul de perspicacitate şi ingeniozitate, revista noastră a organizat începând cu numărul 852, — un concurs de probleme ingenioase, ale căror soluţii urmează să le găsească cititorii noştri.

In zece numere succesive ale revistei am publicat câte-o problemă din domeniul matematicei şi fizicei elementare, chestiuni din viaţa practică, etc., fiecare problemă fiind însoţită de un clişeu. Soluţiunile, împreună cu seria celor zece bonuri de premii, care au apărut în acest timp în revistă, vor fi trimise redacţiei, până la 1 Iulie. Cele mai bune deslegări vor fi premiate, iar fotografiile deslegătorilor vor apărea în revistă. Se vor acorda următoarele premii:

5.000 lei numerar şi 5.000 lei în volume din editura „Adevărul", alese de câştigător după o listă ce vom publica ulterior. Total 10.000 lei.

In cazul unor răspunsuri egal de bune, premiul se va acorda prin tragere la sorţi.

Concursul nostru de probleme

In numărul de faţă se termină seria celor zece probleme propuse prin concursul nostru. Dezlegătorii sunt rugaţi ca până la data de 1 Iulie crt. să trimită soluţiunile, — împreună cu cele 10 bonuri respective, complectate cu numele şi adresa — pe adresa redacţiei „Adevărul Literar". Pe plic se va adăuga menţiunea *„Pentru premii"*.

Rezultatul concursului va fi publicat la timp în revista noastră.

A apărut
ROMANUL CAVALERESC

O regină pe care o înconjoară un triplu nimb: de nobleţă, de dragoste şi de martiriu!

în „ROMANELE CAPTIVANTE"
15 Lei. — La chioşcari şi librari

Incep amintirile

Topîrceanu nu mai este printre noi. A plecat pentru totdeauna, lăsând în urmă vieţi sfâşiate, dureri, tristeţi şi regrete.

In viaţă fiind încă, din sensibilitatea bogată a sufletului său de poet, Topîrceanu a semănat cu dărnicie sentimente alese. In sufletele celor cu care a venit în contact au rămas urme adânci, care s'au schimbat acum în amintiri duioase.

Ştergându-şi lacrima de durere vărsată pe mormântul lui Topîrceanu, cei care l-au iubit şi l-au preţuit prietenia, încep a-şi deschide „lădiţele cu amintiri".

Publicăm mai jos o scrisoare din partea d-nei C. M. Moscu, însoţită de o scrisoare a lui Topîrceanu şi alta a d-rei Otilia Cazimir, scrise la aceiaşi dată şi pe aceiaşi foae de hârtie.

Adresate d-nei Moscu, scrisorile relevă bucuria celor doi poeţi când au aflat că „a murit moartea" unei prietene scumpe.

Incovoiată de ani şi de adânci tristeţi, am deschis iar lădiţa cu amintiri, şi cu durere, am recitit scrisorile pe care marii mei prieteni, poeţii Topîrceanu şi Otilia Cazimir, mi le-au dăruit în ziua când au aflat că nu murisem.

C. M. M.

Supranumele „Madame Tolstoi" a fost inspirat, poeţilor de chipul meu tătar şi de haina, rusească, ce purtam.

●

Iaşi, sara de Anul Nou 1932

Scumpă Madame Tolstoi, înainte de a-ţi scrie Didi ce are ea de scris pe aceste patru feţe mari, dă-mi voe să-ţi urez mult noroc şi plină sănătate din pragul anului care începe. Şi să ştii că ţi-a murit moartea ca şi mie, — care am mormânt cu inscripţie în Vlaşca (mai mult nu mă întreba). Şi să mai ştii că, fără să am aerul, te iubesc tare. Te iubesc mai profund şi te preţuiesc mai mult decât toate fiinţele care ţi-au eşit vre-odată în cale. Crezi, nu crezi... n'am ce-ţi face, dar aşa-i. Te rog să mă erţi pentru orice neplăcere pe care ţi-o voiu fi pricinuit vreodată fără voe. Şi-ţi sărut mânile, vrednice şi bune, de departe — cu nădejdea că în cursul anului care începe voiu putea să-ţi şterg cu fruntea, aevea, de pe dosul mânii matale, urma acestor sărutări aeriene.

G. TOPARCEANU

●

Anul Nou 1932

Draga şi buna mea prietenă, pentru mata am scris întâia oară numărul 1932. Nu-s meşteră în formule de felicitare. Dar crede-mă că din toată inima îţi doresc linişte, sănătate şi mulţumire. Şi cu atât mai mult ţi le doresc, cu cât am tremurat că... n'o să am cui le dori.

Iartă-mă, n'aş fi vrut să-ţi spun anumite lucruri. Sunt furioasă pe Top că m'a trădat. După ce'mi mănâncă o pagină întreagă, — mai şi dă de gol secretul nostru: al lui, al Lizei şi al meu.

Cum să-ţi spun „povestea"? O am în mine tulbure, ca pe un coşmar. Dragă M-me Moscu, să ştii că o după-amiază şi o noapte (răstimpul între expedierea telegramei mele şi primirea răspunsului matale) — am crezut, nu de tot, dar măcar pe un sfert că... că nu mai eşti! Asta-i.

O Mercuri sara. Top se întâlneşte cu Manoliu, bărbatul Liei Sadoveanu. Acela-i spune că a venit frate-său dela Paris. Top îl întreabă ce mai ştie despre Titi şi Nuţa. Foarte senin, Manoliu îi răspunde: — „Păi, ci-că Titi era tare supărat că a murit M-me Moscu... nici nu-i spusese soră-sii..." Il întreabă Top, îl descoase. Omul atâta ştia, atâta spunea. Erau la club. Top a zvârlit tac-ul de biliard şi a fugit. Inţelegi mata: a murit M-me Tolstoi! A venit la mine. Din drum a văzut întuneric. S'a întors fără să intre. A gândit: mai bine, tot o să afle prea devreme... Şi o noapte întreagă s'a gândit la mata, singur, „ca atunci când a murit soră-mea". A doua zi, aveam treburi la el. M'am dus devreme. L-am găsit livid.

— Ce-i? — Nimic... Dar de când nu ţi-a mai scris M-me Moscu?

Intrebarea asta mi-o punea des în vremea din urmă. I-am dat toate lămuririle: — ...şi de-atunci nimic.

Atunci mi-a spus — Nici nu mai aştepta nimic...

Dragă M-me Moscu, nu ştiu ce-a fost cu mine. Ştiu că mi-am trântit pumnii în tâmple şi am bocit ca o nebună. Pe urmă m'am dismeticit. Nu se poate. Trebuia să ştim şi noi ceva. M-me Moscu e M-me Moscu, nu un tip anonim care poate închide ochii incognito. M'am ridicat: mă duc la Liza. M'am dus. Ea fusese dimineaţa pe la mine. M'a văzut, s'a speriat. S'a făcut galbenă, — pe urmă a bătut din picior: nu se poate! Ne-am dus amândouă la poştă. Eu ţi-am telegrafiat matale (superstiţie: dacă telegrafiam altcuiva, era rău), ca Alisei Sturdza. Pe urmă, ne-am uitat una la alta: ce facem până primim răspuns? Ne-am dus la restaurant, unde Top înghiţea cu noduri o friptură ş-am stat ca nişte curci plouate. Pe urmă ne-am dus cu toţii la Top acasă. Ne-am suit în fundul patului. Am discutat până am răguşit, ca să ne convingem unul pe altul (şi mai mult ca să ne convingem fiecare singur) că „nu se poate". Ajunsesem la convingerea că mata nici n'ai dreptul să mori, că ar fi o trădare, o ticăloşie, să ne laşi. Şi, după o tăcere, unul începea, cu alt glas: Dar dacă?... Am stat aşa până la ora când ştiam că familiile respective se alarmează. Acasă, alt rând de plâns, alt rând de „nu se poate" cu mama şi cu Leta. Nici una n'am mâncat în sara ceia. Mama mi-a spus: — Cum o să mai plângi după mine, dacă acuma plângi aşa?...

M'am culcat, ş'am stat toată noaptea cu genunchii la gură, dârdâind de frig într'o căldură de cuptor. Am adormit în ziuă — şi m'am sculat foarte liniştită. M'am instalat la geam. Pe la 9, văd unul cu telegramele intrând la Michiu. Mi-am zis: asta-i telegrama mea. L-am văzut întorcându-se dela uşă, am deschis fereastra şi am aşteptat. A întrebat de la poartă: Domnişoara Otilia Cazimir?... In loc să-i răspund, am fugit la mama: Trăeşte! Pentrucă, dacă n'ar fi fost dela mata personal, răspunsul venea pe adresa Alexandrei Gavrilescu, — numele cu care fusese dată telegrama.

Ce-a mai fost, n'are importanţă. Am mai plâns un rând, — de bucurie.

Scrisoarea matale mi-a explicat pe jumătate eroarea. Cea de-a doua scrisoare, pe care mi-a adus-o Moş Crăciun, mi-a limpezit şi mai bine lucrurile. Auzi, să mi te ucidă pe mata, — fie şi pentru câteva ceasuri numai! Ne gândeam, în după amiaza ceia de îndoială: oricum, este ceva. Şi ceva rău. Unul din noi, trebue să vie la mata, — dacă trăeşti. Top, n'avea rost. Eu, — calicuţă. Atunci, făcusem înţelegere: Top îmi dă voe..., Liza face rost de bani şi eu viu, dacă eşti bolnavă sau prea amărâtă.

Ne hotărîsem să nu ţi le spunem astea. Ţi le-am spus însă, pentrucă Top a avut mâncărime la limbă (şi ci-că e cusur feminin ăsta!) şi pentrucă... e Anul Nou, şi e păcat să intri în an proaspăt minţind pe cine ţi-e drag. Acum înţelegi alarma noastră şi tandreţa (de zile mari) a unui om închis cu şapte zăvoare, ca Top.

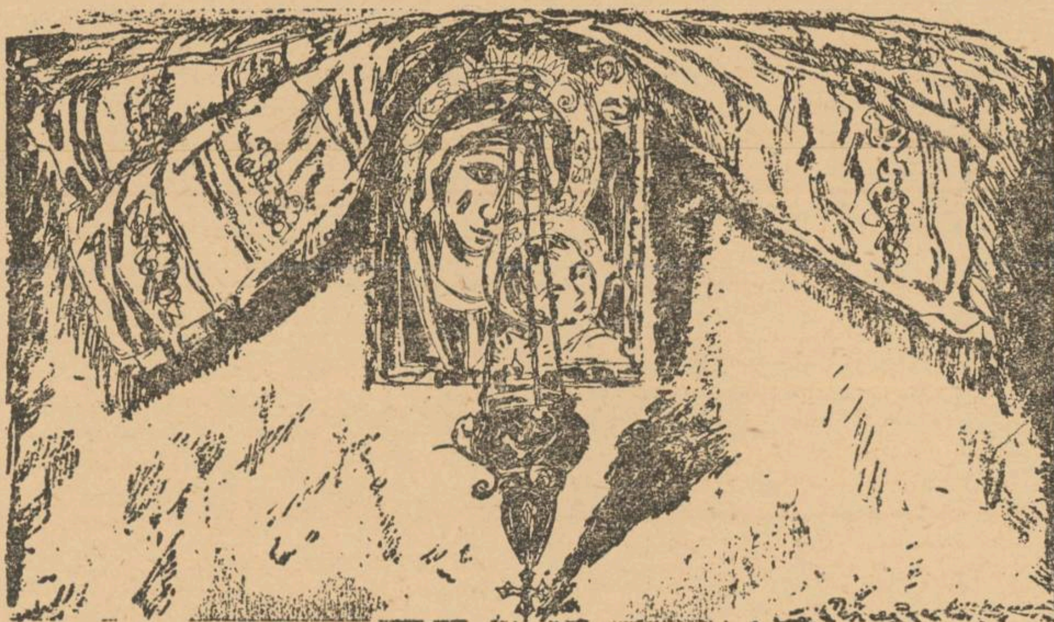
Astea aş fi vrut să le uit. Mă crezi că m'a tulburat amintirea lor? Mă gândesc că ar fi putut începe un an fără mata. Şi parcă mă clatin.

Dragă M-me Moscu, oare mărturisirea mea nu ţi-a făcut rău? Nu era mai bine să fi tăcut? Tare te rog să-mi răspunzi un cuvânt, — şi să mă ierţi, şi să ne ierţi, şi să ne crezi.

Te sărut şi-ţi sărut mânile cu dragoste.

A matale

DIDI

H. de Montherlant

Din „Le Démon du bien"

In materie de căsătorie, toată lumea minte: oameni însuraţi rar o să mărturisească că sunt nenorociţi. Ar mărturisi singuri că s'au înşelat: o complicitate generală contribue să menţină în viaţă această instituţie.

●

Se cunoaşte cuvântul celebru al lui Seneca asupra femeii: animal impudens. *Schimbaţi o literă şi aveţi bărbatul:* animal imprudens.

●

Căsătoria fără divorţ, căsătoria creştină, pentru bărbat este o monstruozitate. Contra naturii însăşi.

●

Firea bărbatului este făcută să se plictisească din obişnuinţă: lumea vrea ca el să rămână credincios unei femei, care, în fiecare lună, îşi pierde câte puţin din atracţie.

●

Un bărbat de 55 de ani, dacă nu este un abrutizat, este în puterea vârstei: poate fi satisfăcut de o femee de 50 de ani, cu condiţia să nu fie vicios? Dacă o face din datorie, natura îşi arată repulsia: sănătatea suferă. Toţi medicii inteligenţi sfătuesc pe bărbatul de vârsta aceasta, dacă are temperament, să fie infidel.

●

La baza căsătoriei creştine, se adună numai ofense la adresa raţiunii şi naturii, ceiace este, dealminteri, spiritul însăşi al creştinismului: quia absurdum.

●

Iţi vine să crezi că D-zeu „gelos" a vroit ca bărbatul să fie nenorocit şi l-a creat dobitoc, pentruca dobitocia lui să-l facă să caute de bună voe condiţiile nenorocirii sale.

●

Limita de vârstă, pentruca o femee să fie dorită de un bărbat, este cam de la 26 in sus. La 26 sau 27 ani, femeia îşi schimbă sexul, devine altceva decât o femee, devine ceva pe care nu o mai doreşti.

●

Un om mediocru poate să se căsătorească. Un bărbat puţin excepţional, care se căsătoreşte, să se ferească. Mariajul oamenilor mari, asta e partea lor nemărturisită. O femee este o cauză de griji, şi un om excepţional trebue să aibă mintea liberă.

●

Numai cei slabi de caracter şi cei cu mintea simplă vor avea întotdeauna de lăudat căsătoria.

●

Acei care apără mai mult căsătoria, în cuvinte, sunt tocmai acei care suferă mai mult din cauza ei. Se prefac că sunt marii fericiţi, de frică să nu fie ghiciţi şi plânşi.

●

Nimic nu este mai de dispreţuit decât căsătoria concepută ca un pact de garanţie între oameni săraci, incapabili fiecare să înfrunte singur „greutăţile existenţei".

Căsătoria nu este făcută decât pentru oamenii mediocri.

●

Mă îndoesc că Diavolul a putut vreodată să se încreadă unei femei, pentrucă el este prin esenţă toată Inteligenţa.

●

Prin căsătorie, bărbatul alungă dragostea. Dragostea este îndepărtată nu numai prin căsătorie, dar şi prin posibilitatea căsătoriei numai. Spectrul căsătoriei, care-şi zângăne lanţurile — lanţurile căsătoriei, se înţelege! — otrăveşte orice dragoste cu o fată.

●

Singurul chip de a face dintr'un lucru smintit, cum e căsătoria, un lucru aproape raţional, ar fi de a permite divorţul după voinţa unuia din soţi, fără justificare din partea lui.

●

De obicei, o femee începe să iubească dragostea, universul, natura, pe D-zeu, fleacuri, mai ştiu eu ce, după aceia observă că are nevoe numai de o singură fiinţă.

●

Regulă generală: bărbatul este mai stricat decât femeia, poate pentrucă este mai evoluat.

●

Condiţiile sine qua non *care ar trebui puse oricărei căsătorii:*

regim de separare a bunurilor;

ceremonia undeva departe, fără altă prezenţă decât a martorilor;

fără cununie religioasă;

trei luni de vacanţă conjugală pe an, în timpul căreia fiecare s'ar duce unde ar voi. Cei doi soţi vor fi ca nişte străini unul pentru altul.

●

După ce-ai cunoscut o fată, ai făcut proba sentimentelor ei şi ale tale, înainte de a te căsători, consultă un avocat ca să-ţi precizeze în ce mod unul din soţi poate divorţa fără consimţimântul celuilalt.

●

Nu trebue să te însori dacă n'ai găsi mijlocul să eşi din căsătorie, când îţi place. Un om de spirit, care pleacă la răsboiu, se gândeşte mult în ce mod, la momentul oportun, va fi evacuat. Tot aşa şi în căsătorie trebue să prevezi cum vei face să fii evacuat.

●

E mare lucru să reuşeşti în ceiace dispreţueşti, pentrucă trebue să învingi nu numai obstacolul, dar şi pe sine.

●

Am înfruntat adolescenţa şi norii ei oribili, am înfruntat răsboiul, am înfruntat expediţiile depărtate, am înfruntat singurătatea, plăcerea, succesul. Numai în faţa unui monstru am şovăit întotdeauna: căsătoria.

Trad. de Dr. J. K. — R.-S.

Cronica şahului

Inovaţiuni teoretice

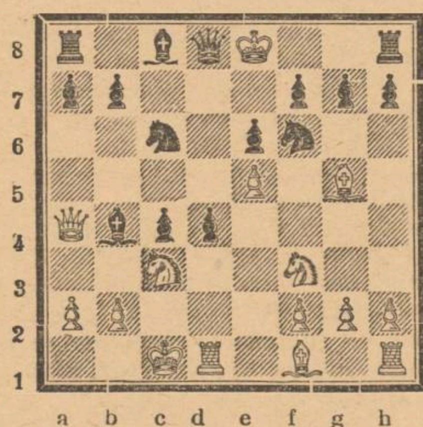
In ultimul timp, marii maeştri au pus la încercare, în diferitele turneuri internaţionale, mutări nouă, căutând a răsturna unele variante vechi şi a îmbunătăţi unele noui. Incercările s'au făcut mai mult în deschiderea Gambitului Damei. După câte suntem informaţi, maeştrii Euwe, campionul lumei şi Dr. Alehin, în vederea matchului lor care va avea loc la 3 Octombrie 1937, fac mari pregătiri teoretice, care vor constitui o surpriză pentru lumea şahistă.

Mai jos dau două variante ale Gambitului Damei, cu adnotările maestrului sovietic Loewenfisch, variante în care s'au încercat diferite inovaţiuni.

VARIANTA VIENEZA

Marea însemnătate practică a acestei apărări, care se obţine după: 1. d4, d5; 2. c4, e6; 3. Cf3, Cf6; Cc3, Nb4; 5. Ng5, dxc4; 6. e4, c5 constă în aceia că şi pe alte căi se poate ajunge la această poziţie.

Pentru a aprecia această deschidere, decisivă e următoarea variantă: 7. e5, cxd4; 8. Da4+, Cc6; 9. 0-0-0 (vezi diagrama).

a b c d e f g h

In partida Gereben-Baros (Budapesta 1936) continuarea a fost *9... N×c3* (slab 9..., Da5; 10. Dxa5, Nxa5; 11. exf6, dxc3; 12. fxg7, cxb2+; 13. Rxb2, Tg8; 14. Nf6 cu superioritate pentru Alb). 10. bxc3, Nd7!; 11. exf6, gxf6; 12. Nh6, b5; 13. Dxb5, Tb8; 14. Dc5, dxc3; 15. Nxc4, c2!; 16. Rxc2, Tc8 şi Negrele au câştigat.

In partida Vidmar-Bogoliubow (Nottingham 1936) Negrul a jucat *9..., h6* şi după 10. exf6, hxg5; 11. fxg7, Tg8; 12. Cxd4, Nd7; 13. Ce4! De7 a intrat într'o poziţie grea, în care după 14. Cb5! Albul a căpătat dintr'odată o superioritate zdrobitoare.

In partida Gereben-Grost (Muenchen 1936) Negrele au răspuns cu *9..., Nd7*. Continuarea a fost: 10. Ce4, Ne7; 11. exf6, gxf6; 12. Nh4, Cb4; 13. Dxb4!! Nxb4; 14. Cxf6+, Rf8; 15. Txd4, Da5; 16. Cxd7+, Re8; 17. Cf6+, Rf8; 18. Ce5, h5 şi lupta interesantă a Damei contra trei figuri uşoare s'a terminat cu remiză.

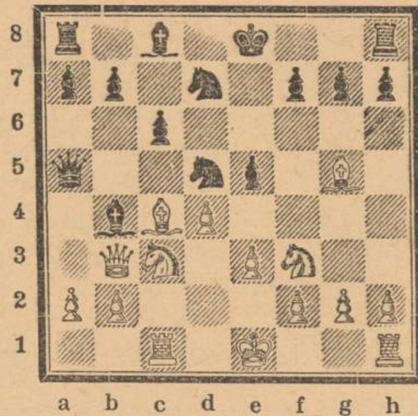
Partida Fine-Gruenfeld (Amsterdam 1936) corespunde până la 18-a mutare cu partida precedentă. Fine a întărit pentru Alb varianta: 18. Nxc4, Tc8; 19. Rb1, h5 20. Thd1, Ne7; 21. Cd7+, Re8; 22. Ng3! şi câştigă partida.

Trebue notat că Euwe nu consideră 13. Dxb4 ca cea mai tare mutare şi crede că e mult mai bine; 13. Da3! Dacă acuma 13..., Cd3+, atunci 14. Txd3, Nxa3; 15. Txa3 cu avantaj clar pentru Alb.

Nu se pot face încă observaţiuni asupra variantei vieneze, căci ea e încă prea complicată şi încâlcită. Fără îndoială că în laboratoriul şahist a lui Euwe, unde fierbe deja lucrul în vederea matchului revanşă, varianta vieneză va fi analizată cu multă atenţiune.

APĂRAREA CAMBRIDGE-SPRINGS

După 1. d4, d5; 2. c4, e6; 3. Cc3, Cf6; 4. Ng5, Cbd7; 5. e3, c6; Cf3 (La 6. Dc2, Da5; 7. cxd5, Cxd5; 8. e4, Cxc3; 9. Nd2 poate urma 9..., Da4; 10. Dxc3, e5! cu egalizare) Da5 7. cxd5, Cxd5; continuarea 8. Dd2 esă puţin câte puţin din practică. La turneul din Zandwoort s'a încercat de două ori vechea mutare 8. Db3, la care a urmat: 8..., Nb4; 9. Tc1, e5! (invenţia lui Vucovici) 10. Nc4! (Slab 10. dxe5, Cc5. E insuficient şi 10. Cxe5, Cxe5; 11. dxe5, Ne6; 12. a3, Nxc3+; 13. bxc3, 0-0; 14. Db2, Cb6).

a b c d e f g h

In partida Landau-Spielman continuarea a fost: 10..., exd4; 11. exd4, C7b6; 12. Nxd5, Cxd5; 13. 0-0, 0-0? (Nxc3!; 14. bxc3, 0-0; 15. c4, Cb6; 16. Nd2, Da6; 17. d5 cu egalare). 14. Cxd5, cxd5; 14. Nf4, Ne7; 16. Tc7 cu avantaj pentru Alb.

In partida Landau-Bogoliubow s'a continuat cu: 10..., C7b6; 11. Nxd5, Cxd5; 12. Cxe5, Ne6; (f6; 13. Cc4) 13. a3? (13. Cc4!, Da6; 14. e4, Nxc3+; 15. bxc3, Cb6; 16. Cd6+, Rd7; 17. Db4 şi Alb stă mai bine) Nxc3+? (Câştigă 13..., Cxc3! 14. axb4, Nxb3; 15. bxa5, Ca2 cu ameninţările Cxc1 şi f6) 14. bxc3, Cb6; 15. Dd1, Dxa3; 16. 0-0, f6; 17. Dh5+, Rd8; 18. Nf4 şi Alb stă mai bine.

Astfel reînviată de Landau vechea noutate merită atenţiune.

In varianta veche: 1. d4, d5; 2. c4, e6; 3. Cc3, Cf6; 4. Ng5, Cbd7; 5. e3, c6; 6. Cf3, Da5; 7. Cd2, Nb4; 8. Dc2, dxc4; 9. Nxf6, Cxf6; 10. Cxc4, Dc7; 11. g3, 0-0; 12. Ng2, Nd7; 13. a3 Ne7; 14. b4 Negrele cu toată perechea de Nebuni au joc greu, căci Albele împiedică mutările c6—c5 sau e6—e5 care ar fi eliberat poziţia.

In partida Alehin-Bogoliubow (Nauheim 1936) Negrele au jucat: 14..., Cd5; şi după 15. 0—0, Cxc3; 16. Dxc3, Tfd8; 17. Tac1, Ne8; 18. Tfd1, Tac8; 19. Ca5, a6; 20. Cc4, b6; 21. Tb1 au putut să ajungă cu c6—c5 la egalizare. Alehin considera că greşala Albelor consta în aranjarea greşită a Turnurilor. Just era 17. Tab1 şi 18. Tfc1. Vechea mutare a lui Rotlevi 7. Cf3—d2 e considerată în varianta Cambridge-Springs, totuşi ca cea mai tare mutare.

DELA ASOCIAŢIA PROBLEMIŞTILOR ŞI DEZLEGĂTORILOR ROMÂNI (A.P.D.R.)

De curând a luat fiinţă „Asociaţia problemiştilor şi dezlegătorilor români". Scopul acestei asociaţiuni este de a dezvolta gustul pentru problemele de şah şi a ridica nivelul problemistic în România. In acest scop asociaţia va organiza concursuri şi matchuri naţionale şi internaţionale, conferinţe, publicaţiuni speciale, etc.

Asociaţia a lansat un apel către toţi iubitorii de probleme ca să se înscrie în această organizaţie, care după cum se vede n'are alt scop decât cultivarea poeziei şahului.

Preşedinte provizor a fost ales d. ing. Anatole Ianovcic, fondatorul „Revistei Române de Şah", iar ca secretar-casier a fost ales d. Paul Leibovici, talentatul compozitor din Iaşi.

Oricine se poate înscrie în această asociaţie, plătind o modestă cotizaţie de 5 lei lunar. Inscrieri şi informaţiuni se pot cere dela d. Paul Leibovici, Iaşi str. Lăpuşneanu No. 6. Până acum s'au înscris în asociaţie peste 50 de persoane.

In cadrul acestei asociaţiuni, s'a constituit în capitală un cerc al amatorilor problemişti din Bucureşti, cu sediul la d. Paul I. Negreanu, Bul. Carol 71, etaj IV.

BIBLIOGRAFIE. — Am primit „Revista Română de Şah" Nr. 5 (Mai) anul XIII, de sub direcţiunea d-lui Mihail Sadoveanu, care are următorul bogat cuprins: Varianta Nimzovici din Partida Indiană de H. Kmoch, Concursul celor 4 jucători din Bucureşti, Un articol asupra concursului olimpic de studii din 1936 de d. Ing. Farago, partide amănunţit analizate dela turneurile din ţară şi străinătate, sfârşituri de partidă, partide scurte etc. Deasemenea remarcăm bogate rubrici de probleme directe, feerice şi studii. Numărul se prezintă ca deobiceiu, în condiţii excelente atât redacţional cât şi technic. Toate felicitările noastre d-lor Menciu şi Augutştein pentru excelenta publicaţie ce ne-o pun la dispoziţie în fiecare lună.

Abonamente: Un an 300 lei, 6 luni 150 lei. In Bucureşti se poate procura şi cu numărul dela chioşcul „Carpaţi" lângă Universitate. Adresa redacţiei: M. Augutştein, Brăila, str. Unirii 115.

AUREL LERNOVICI

Andre Gide

Din „L'Ecole des Femmes"

Prietenia e anticamera amorului.

Dacă o căsătorie nu e întotdeauna bună, celibatul, din contră, e întotdeauna rău... pentru femei cel puţin.

Fiecare din noi are defecte, iar armonia nu poate fi menţinută într'un menaj fără indulgenţă şi fără mici concesii mutuale.

In faţa morţii, poţi compara puţinul bine ce l-ai făcut cu tot binele ce l-ai fi putut face.

Nu înţelegi de obicei preţul unei bune reputaţii decât după ce ai pierdut-o.

Aspecte din Mexic

In Mexico-City nu veţi putea asculta ghitare, nu veţi putea visa la sunetele languroase ale unui adevărat tango mexican, ci veţi dansa un shimmy la sunetele unui mediocru jazz american. Aci, caşi în Europa, jazzul domină. Totuşi, Mexicul mai păstrează laturi caracteristice ale trecutului, mizeria supravieţueşte sub diferite aspecte.

La intrarea hotelului vă vor acosta băeţi murdari, zdrenţăroşi şi guralivi, deşi ai impresia că sunt nedormiţi. Iţi vor oferi bilete de loterie. Te vei uita mirat la ei, văzându-i înveliţi — cu toată căldura — în pătura lor mexicană; şi nu vei scăpa de ei decât după ce vei fi achiziţionat numărul care te va face milionar. Câţiva paşi mai departe, cerşetori bolnavi de ochi întind mâna intonând un refren plângător şi monoton. Indieni desculţi trec alături de domni şi doamne corect îmbrăcaţi. Iată un călăreţ solitar, în costum brodat cu argint şi pălărie cu borduri largi trecând indiferent şi solemn prin mulţime.

Claxoanele Fordurilor punctează vacarmul cu sunetele lor stridente. Ele sunt parcă fanfarele unei lumi noi ce vrea să se realizeze într'un tempo febril. Alături de indolenţa mexicană şi de murdăria „pitorească", se manifestă ritmul muncii industriale, se lărgeşte din ce în ce mai mult şi în tempo rapid sfera civilizaţiei mercantile, technico-industriale, se înalţă case cu multe caturi, în stil rectangular, magazinele americane oferă mărfurile lor standardizate. In restaurante fără muzică şi fără bucătărie te serveşti repede şi îţi vezi de drum.

Mexicul face exact ceiace face toată lumea, se modernizează. Când eşi din oraş, te afli deodată în faţa deşertului. Aproape de porţile oraşului sunt piramidele rămase din antichitate. Este templul unde se oficia în timpul aztecilor (populaţia antică a Mexicului) cultul soarelui. Kukulcar (şarpele înaripat), Quetzcoatl (zeul de rasă albă) erau adoraţi în templele la care le transportă Fordul în câteva minute.

Insă Mexicul modern nu prea se interesează de gloriosul său trecut pierdut în negura timpurilor şi incomplect descifrat de ştiinţa istorică.

Cronica mizantropului

Fericirea

Oamenii au despre fericire o concepţiune cu totul personală, încât cu drept cuvânt nu poţi încerca să dai nimănui criterii obiective. Vă voi prezenta două femei care umblă după fericire.

Madam X. este înaltă ca un fus, galbenă ca un pergament, cu păr rar şi gros ca de cal, cu dinţi laţi şi galbeni, cu mers plin de acră demnitate. Are avere şi o casă impunătoare. Insă madam X. este bolnavă. Organismul ei cere diete stricte, odihne prelungite şi alte precauţiuni de soiul acesta, fiindcă mi se pare că măruntaiele ei, rinichii în deosebi, sânt în stare rea. Doamna cu afecţiuni renale cronice are un soţ de aceiaşi categorie socială ca şi ea, şters, blând şi cu oasele subţiri încât compararea între soţi nu duce la nicio concluzie prea defavorabilă pentru celălalt. Luni de zile doamna a stat în pat bolind, luni de zile am văzut-o câteva clipe la geam, lipindu-şi de sticla rece un obraz îngălbenit de sudori şi de regim.

Soţul pleca blând, resemnat ca un Crist la serviciu, se întorcea cu punctualitate, alerga după cumpărături, se purta în aşa chip încât îşi câştigase simpatia neexprimată a întregii străzi.

Era soţul credincios care ar fi făcut fericită pe orice femee de categoria lui. De câtăva vreme madam X. nu se mai sprijină pe braţele servitoarei sau a soţului, nu mai este aşa de galbenă, ba nici chiar aşa de osoasă. Un început de obezitate îi dă un aer sigur de sine, jovial. A început să iasă în oraş, să se îmbrace bătător la ochi. Madam X. s'a făcut bine. Insă soţul a dispărut. Toţi ochii care i-au urmărit martiriul întreabă cu lăcomie: unde este domnul X.? In sfârşit aflăm. Doamna X. şi-a gonit soţul. Ea găseşte că sănătatea lui nu e satisfăcătoare, că el ar putea fi tuberculos şi în acest caz să-i transmită periculoasa boală. Ea vrea un om sănătos, voinic, vrednic de ea, vrea fericirea.

Doamna Y e o femee de bună condiţie socială, discretă, demnă şi mai ales foarte morală. A fost căsătorită de mai multe ori, are copii şi e de o vârstă oarecum înaintată. Deşi de loc frumoasă, şi-a căutat soţii cu vigilenţă, temându-se să nu se înşele. Vestita Elena n'ar fi fost mai pretenţioasă în alegerea unui bărbat ca doamna Y. Şi lucru curios, a găsit soţi bogaţi, culţi şi chiar cu graţii personale, dar i-a părăsit negăsindu-i vrednici de ea. Târziu, cu copii mari şi fără soţ, la o vârstă când oricare altă femee ar căuta singurătatea, s'a pus să-şi aleagă un soţ. Căutarea a fost nefericită şi imprudentă fiindcă doamna a căpătat o gravă infecţie a sângelui. De loc demoralizată, doamna şi-a găsit totuşi un soţ, care nu e Adonis, e drept, dar care nu merita o astfel de însoţire primejdioasă pentru sănătate. Totuş d-na e nemulţumită. Ar voi un soţ mai bun şi-l caută pe furiş. Vrea fericirea.

ARISTARC

VOIAJURI LITERARE LA PARIS

Cunoaşterea Parisului de altădată prin prisma actualităţii cu ocazia Expoziţiei Internaţionale 193.7

După circuitul oraşului cu mijloacele moderne de comunicaţie, se va face vizitarea pe îndelete a tuturor monumentelor din trecutul frământat, glorios şi idilic al celui mai celebru oraş din lume.

CONFERINŢE LITERARE şi ISTORICE

30 IUNIE—21 IULIE

Nu se primesc decât maximum 20 înscrieri, pentru fiecare voiaj.

Reţineţi locurile la Biroul de Voiaj „EUROPA", Banca Cornea, Calea Victoriei, 22 Telefon 42725

Domniile lor, Domnii şi Doamnele... de PROFIRA SADOVEANU

Un plagiat

Am anunţat în numărul trecut al revistei noastre că vom întreprinde o serie de studii documentate asupra cazului d-lui Şt. Gr. Berechet, profesor universitar la Facultatea de Drept din Iaşi, despre care în ultima vreme circulă zvonuri că mai multe din lucrările d-sale, care l-au ridicat la rangul de profesor universitar, ar fi fost plagiate.

Incepem seria de articole cu cel de faţă.

Prima lucrare de asemenea natură este: *Autobiografia stareţului Paisie Velicikovskii*. Iaşi, 1918, 27 pag., în 8°.

Prefaţa, având ca titlu:

„O LAMURIRE TREBUITOARE" (p. p. III-VII), ne arată că avem de a face cu o lucrare originală, unde ni se spune: *„In clipele de ascultarea lecţiilor şi examenelor la cari şcoala rusă supune pe orice student al „său" şi „strein", găsiam o deosebită plăcere în a-mi nota tot ce găsiam prin bibliotecile şi arhivele oraşului meu de studiu — Kiev — cu privire la trecutul istoric al patriei mele. La început, lucrul acesta era o „distracţie", mai apoi devenise o patimă, din momentul ce mă convingeam de interesantele lucruri ce se pot găsi, dacă se caută cu toată atenţia şi evlavia"* pag. III).

Iată deci un om care munceşte, care adună de colo colo într'o muncă surdă, pentru a lumina neamul său. Iată omul care „găseşte".

Deaceia mai departe, la pag. IV-V din prefaţă domnia sa explică:

„In cărţulia de faţă se cuprinde rezumatul unei autobiografii a marelui Paisie Velicikovskii, stareţul mănăstirei Neamţului, care se află în Biblioteca Academiei imperiale de ştiinţe din Petrograd. Ea este intitulată în slavoneşte:

„Povestea despre sfântul sobor al prea iubiţilor mei părinţi, fraţi şi fii spirituali, în Domnul, cari în numele lui Hristos au venit la mine nevrednicul, pentru mântuirea sufletului, prin pronia dumnezeiască sălăşluită în sfintele şi cinstitele aceste locaşuri: în sfântul şi marele locaş al Inălţărei Domnului Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, numit Neamţu şi în sfântul locaş al cinstitului şi slăvitului prooroc Mergător înainte şi Botezător al Domnului, Ioan, numit Secul, — cum şi pentru care pricină s'a adunat acest sobor la mine păcătosul şi nevrednicul".

*„Ea este într'un manuscris *) din colecţia preotului T. Ghepeţkii pe care cunoscutul slavist A. I. Iaţimirskii l-a tipărit în întinsa sa lucrare intitulată: „Manuscrisele slave şi ruse din bibliotecele române **) din „colecţiunea secţiunei limbei şi literaturei ruse a Academiei imperiale de ştiinţă (Volumul LXXIX").*

* Inv. cat. 58.4.

** Pag. 516—27.

Dar odată cu încheerea prefeţei, rămânem desamăgiţi, căci această *autobiografie* se găseşte întocmai şi la savantul rus Iaţimirschi. Nici decum ea nu presupune o cercetare personală şi paralelă care ar fi putut fi făcută de domnul St. Berechet. Atunci rămîi şi uluit şi indignat, ba îţi vine şi a râde, căci în fond nu este decât o traducere din lucrarea lui Iaţimirschi, cuprinsă în opera de mai sus, la paginele 517-527, — dar însuşită de d. profesor Berechet ca *originală*.

Nu numai cuvintele îşi capătă sensul lor românesc, dar şi numerotaţia capitolelor, şi litera mică dela sfârşitul lucrării, precum şi ghelemetele, parantezele şi toate semnele de punctuaţie, sunt la fel cu ale autorului rus, Iaţimirschi, de care savantul român a prins atâta dragoste, dusă până la patimă.

Iată colaţionarea primei pagini a acestei Autobiografii:

Iaţimirschi, *op. cit.* pag. 517: *(traducere liberă).*

Autobiografia se începe cu povestirea despre naşterea lui Paisie (f. 2):

„Eu nevrednicul de călugărie şi preoţie ieroschimonahul Paisie m'am născut şi am crescut în prea slăvitul oraş malorus (adică ucrainian) Poltava din părinţi cuvioşi şi drept credincioşi.

Pe margini: „M'am născut la sfârşitul anului 1722, Decembrie 21 şi din baia botezului dumnezeesc mi s'a dat numele de Petru, în amintirea celui între sfinţi părintele nostru Petru mitropolitul Chievului şi a toată Rusia.

Tatăl meu se numea Ioan Velicikovschi, protopop de Poltava. Mama se numea Irina, numită fiind în călugărie Iuliana călugăriţa. Bunicul bunicului meu după tată se numea Simeon, cazac cunoscut şi bogat. Iar bunicul-Luca Velicikovschi, protopop de Poltava. Străbunicul meu după mamă însă era un lăudat şi bogat negustor de neam evreesc, poreclit Mandea, care s'a botezat în Poltava în parohia Schimbării la Faţă cu toată casa. Iar bunicul (f. 2. verso) se numea Grogorie Mandenco".

La vârsta de patru ani copilul pierdu pe tatăl său şi împreună cu fratele său Ioan, mai apoi parohul bisericei Adormirei Maicei Domnului din Poltava, a crescut sub grija mamei. La şapte ani a fost dat la şcoală la învăţătura cetirei şi scrierei, după doi ani a eşit din şcoală şi a continuat să înveţe acasă la fratele cel mai mare. Sub influenţa cetirei de cărţi ascetice şi a vieţii sfinţilor, în sufletul copilului se zămisleşte râvna pentru părăsirea lumei şi primirea sfinţitului cin al călugăriei (f. 3).

In 1735 moare Ioan, fratele lui Petru, şi mama se duce la cunoscutul mitropolit al Chievului Rafail Zaborovschi, cu recomandaţie din partea naşului copilului — colonelul Vasilie Vasilievici Cociubei. După obiceiul timpului, copilul rosteşte în faţa preasfinţitului „nişte stihuri, făcute de un bărbat învăţat", „cu toată îndrăzneala, cu glas tare şi pronunţia trebuitoare". Arhiereului îi plăcu acest copil îndrăzneţ; el dete mamei o scrisoare care da dreptul copilului să înlocuiască pe tatăl său răposat în parohie, dar mai întâi a poruncit să-l dea pe Petru în şcoala dela Chiev, unde a şi stat trei ani.

St. Berechet, p. p. 9—11: *(traducere literară).*

Această autobiografie se începe cu povestirea despre naşterea lui Paisie (f. 2):

„Eu nevrednicul de călugărie şi preoţie ieroshimonahul Paisie, m'am născut şi crescut în prea sfântul oraş malorus Poltava din părinţi cuvioşi şi drept credincioşi.

Pe margini: M'am născut la sfârşitul anului 1722, Decembrie 21 şi din baia botezului dumnezeesc mi s'a dat numele de Petru, în amintirea celui întru sfinţi părintele nostru Petru mitropolitul Kievului şi a toată Rusia.

Tatăl meu se numia Ioan Velicikovskii, protopop de Poltava ; mama se numia Irina numită fiind în călugărie Juliana călugăriţa. Bunicul bunicului meu după tată era Simeon, cazac cunoscut şi bogat; iar bunicul — Luca Velicikovskii, — protopop de Poltava. Bunicul meu după mamă era un lăudat şi bogat neguţător *de neam evreesc*, poreclit Mandia, care s'a botezat în Poltava în parohia Schimbărei la Faţă cu toată casa. Bunicul mamei (f. 2 verso) se numia Grigorie Mandenco".

Când fu de 4 ani pierdu pe tatăl său şi împreună cu fratele său Ioan, mai apoi parohul bisericei Maicei Domnului din Poltava, a crescut sub grija mamei. La 7 ani a fost dat la şcoală la învăţătura cetirei şi scrierei (gramota) după 2 ani a eşit din şcoală şi a continuat să înveţe acasă la fratele cel mai mare. Sub influenţa cetirei de cărţi aschetice şi a vieţilor de sfinţi, în sufletul copilului se zămisleşte râvna pentru părăsirea lumei şi primirea sfinţitului cin al călugăriei (f. 3).

In 1735 Ioan fratele lui Petru moare şi mama se duce la cunoscutul mitropolit al Kievului Rafail Zaborovskii, cu recomandaţia din partea naşului copilului — Colonelul Vasilie Vasilievici Cociubei. După obiceiul vremei, copilul rosteşte în faţa mitropolitului „nişte stihuri, făcute de un bărbat învăţat", „cu toată îndrăzneala, cu glas tare şi pronunţia trebuitoare". Mitropolitului îi plăcu acest copil mişcat, el dete mamei o scrisoare care da dreptul copilului să înlocuiască pe tatăl său răposat în parohie, dar mai întâi a poruncit să-l bage în şcoala de la Kiev, unde a stat 3 ani.

Şi acuma dăm aceeaşi pagine, fotografiată după originalul lui Iaţimirschi ca să se înţeleagă şi mai bine de este vorba de plagiat, sau de lucrare originală, pe care slavistul dela Iaşi ne-o înfăţişează.

10

Autobiografia lui Paisie Velicikovskii

Această autobiografie se începe cu povestirea despre naşterea lui Paisie (f. 2): „Eu nevrednicul de călugărie şi preoţie ieroshimonahul Paisie, m'am născut şi crescut în prea sfântul oraş malorus Poltava din părinţi cuvioşi şi drept credincioşi. [pe margini: M'am născut la sfârşitul anului 1722, Decembrie 21 şi din baia botezului dumnezeesc mi s'a dat numele de Petru, în amintirea celui întru sfinţi părintele nostru Petru mitopolitul Kievului şi a toată Rusia]. Tatăl meu se numia Ioan Velicikovskii, protopop de Poltava; mama se numia Irina, numită fiind în călugărie Juliana călugăriţa. Bunicul bunicului meu după tată era Simeon, cazac cunoscut şi bogat; iar bunicul—Luca Velicikovskii, – protopop de Poltava. Bunicul meu după mamă era un lăudat şi bogat neguţător *de neam evreesc*, poreclit Mandia, care s'a botezat în Poltava în parohia Schimbărei la Faţă cu toată casa. Bunicul mamei (f. 2 verso) se numia Grigorie Mandenco".

Când fu de 4 ani pierdu pe tatăl său şi împreună cu fratele său Ioan; mai apoi parohul bisericei Maicei Domnului din Poltava, a crescut sub grija mamei. La 7 ani a fost dat la şcoală la învăţătura cetirei şi scrierei (грамота), după 2 ani a eşit din şcoală şi a continuat să înveţe acasă la fratele cel mai mare. Sub influenţa cetirei de cărţi aschetice şi a vieţilor de sfinţi, în sufletul copilului se zămisleşte râvna pentru părăsirea lumei şi primirea sfinţitului cin al călugăriei (f. 3). In 1735 Ioan fratele lui Petru moare şi mama se duce la cunoscutul mitropolit al Kievului Rafail Zaborovskii, cu recomandaţia din partea naşului copilului—Colonelul Vasile Vasilievici Cociubei.—După obiceiul vremei, copilul rosteşte în faţa mitropolitului „nişte stihuri, făcute de un bărbat învăţat", „cu toată îndrăsneala, cu glas tare şi pronunţia trebuitoare". Mitropolitului îi plăcu acest copil mişcat, el dete mamei o scrisoare care d

I.

Автобіографія начинается разсказомъ о рожденіи Паисія (л. 2): «Азъ монашества и священничества недостойный іеросхимонахъ Паисій рожденъ и воспитанъ есмь въ преславномъ малороссійстемъ градѣ Полтавѣ отъ благочестивыхъ и православныхъ родителей [На поляхъ: «Родихся азъ на концѣ 1722 лѣта декемврія 21 и отъ купѣли божественнаго крещенія дано мнѣ имя Петръ, на память иже во святыхъ отца нашего Петра митрополита Кіевскаго и всея Россіи]. Отецъ мой бѣ Іоаннъ Величковскій протопопъ полтавскій. Мати же Ирина, яже во иночествѣ преименована бысть Іуліанія монахиня. Прѣпрадѣдъ мой бѣ по отцу Симеонъ, знатный и богатый козакъ. Прадѣдъ же — Лука Величковскій, протопопъ полтавскій. По матери же прадѣдъ мой бѣ славный и богатый купецъ еврейскаго рода, прозываемый Мандя, иже и крестися въ Полтавѣ въ приходѣ Преображенія Господня со всѣмъ домомъ своимъ. Дѣдъ же — (л. 2 об.) Григорій Манденко».

Четырехъ лѣтъ мальчикъ лишился отца, и вмѣстѣ съ братомъ своимъ Іоанномъ, впослѣдствіи настоятелемъ Успенской церкви въ Полтавѣ, воспитывался подъ надзоромъ матери. Семи лѣтъ онъ отданъ былъ въ первоначальное ученіе грамотѣ, черезъ два вышелъ изъ школы и продолжалъ учиться дома у старшаго брата. Подъ вліяніемъ чтенія аскетическихъ книгъ и житій святыхъ, въ душѣ мальчика зарождается ревность къ оставленію міра и воспріятію святого монашескаго образа (л. 3). Въ 1735 году умираетъ братъ Петра Іоаннъ, и мать отправляется къ извѣстному кіевскому митрополиту Рафаилу Заборовскому,

Credem că nu numai plagiatul ca atare primează, dar chiar şi traducerea, căci până şi încheerea din lucrarea lui Iaţimirschi, scrisă cu litere mici, la domnul St. Berechet este reprodusă aidoma şi *tot cu litere mici*. De pildă:

Iaţimirschi, *op. cit.* pag. 527:

Că însemnările autobiografice ale lui Paisie nu au fost terminate şi s'au întrerupt tocmai în locul acesta, ne arată descrierea amănunţită a vieţii lui în mănăstirea Cîrnul. Noi anume dăm sfârşitul acestor însemnări, foarte caracteristice, ca ziar de zi al stareţului nostru:

(apoi — cu litere mici)

„Primăvara am semănat puţine fasole şi bob şi ceapă. Ceapa însă a fost semănată într'un loc neprielnic, aşa că nu s'a făcut decât puţină. Bobul s'a făcut din destul, dar şoarecii l'au mâncat aproape pe tot. Fasole am luat o cutie. Mere şi prune s'au făcut din cale afară de multe, iar nuci mai puţine. Toate poamele din grădină au fost culese de către fraţi împreună cu egumenul şi prunele au culese împreună şi au fost împărţite în părţi egale tuturor împreună cu egumenul. Acestuia din urmă i s'a dat o parte din toate, pe deasupra, pentru călători. Prisosul însă rămas după împărţirea merelor adunate, care erau multe, şi foarte multe prune

St. Berechet, *op. cit.*, p. p. 26—27:

Se cunoaşte, cu părere de rău, că însemnările autobiografice ale lui Paisie nu au fost terminate. Ele se termină tocmai în locul acesta, şi se poate vedea din descrierea amănunţită a vieţii lui în mănăstirea Cârnul. Noi, anume, dăm sfârşitul acestor însemnări, foarte caracteristice, ca ziar de zi al stareţului nostru:

(apoi — cu litere mici)

„Primăvara am semănat puţină fasole, bob şi ceapă. Ceapa însă a fost pusă într'un loc neprielnic, aşa că nu s'a făcut de cât puţină. Bobul s'a făcut din destul, dar şoarecii au mâncat ceva din el. Fasole am luat o cutie. Mere şi prune s'au făcut din cale afară de multe, iar nuci mai puţine. Toate poamele din grădină au fost împărţite în deobşte cu egumenul. Acestuia din urmă i s'a dat o parte din toate, pe deasupra, pentru călători. Prisosul rămas după împărţirea poamelor făcută fraţilor, puţine nuci şi foarte multe prune neculese, au fost vândute unui neguţător, de stareţ, pe preţ de

neculese, stareţul le-a vândut unui negustor, pe preţ de opt lei, iar din mere a luat douăsprezece căruţe, iar din prune a făcut rachiu cam la cincizeci de vedre. Din nuci s'a cuvenit fiecărui frate câte opt mii, iar din prune bine uscate, câte patru sau cinci ştiubee.

Din nuci fraţii n'au vândut, iar din prune uscate au vândut puţine. Preţul nucilor era patru parale mia, iar al prunelor o pară patru ocale. Punând toţi fraţii câte patru mii de nuci, au stors din ele ulei și au împărţit tuturor câte patru ocale de ulei curat.

Când nu ajungea vre-unui frate pâne, atunci cu binecuvântarea stareţului aduna de la iubitorii întru Hristos făină de porumb, care cu bucurie şi mare osârdie le dădeau nu numai făină de porumb, ci și de grâu, precum și diferite feluri de seminţe. Şi astfel aducând la sine toate cele dăruite, își ducea viaţa mulţumind lui Dumnezeu. Mi-am făcut rost de toate sculele trebuitoare pentru facerea lingurilor şi m'am obișnuit puţin cu acest lucru de mână, dar am făcut puţine, neavând cine să mă îndemne.

După ce am ernat în acest schit când a sosit vara, cu binecuvântarea părintelui stareţ, am plecat".

8 lei, şi 12 căruţe de mere, iar rachiul de prune ca la vre-o 50 vedre. Nuci a venit fiecărui frate cam vre-o 8 mii, iar prune uscate, foarte bune, câte 4 sau 5 uleie.

Din nuci n'au vândut fraţii, iar din prunele uscate au vândut puţine. Preţul nucilor era 4 parale mia, iar al prunelor o para patru ocale. Punând toţi fraţii câte 4 mii de nuci, au stors din ele ulei şi au împărţit tuturor câte 4 ocale de ulei curat.

Când nu ajungea vre-unui frate pâinea, atunci cu binecuvântarea stareţului putea să adune de la iubitorii de Christos mălai de porumb şi chiar făină de grâu precum şi tot felul de seminţe. Şi astfel aducând la sine toate cele dăruite își ducea viaţa mulţumind lui Dumnezeu. Ni-am făcut rost de scule pentru facerea lingurilor şi ne-am obişnuit puţin cu acest lucru de mână, neavând cine să mă îndemne.

După ce am ernat în acest schit, când a sosit primăvara, cu binecuvântarea părintelui stareţ, am plecat".

După cum se constată din penultima frază a rândurilor de mai sus, d. profesor St. Berechet nici nu traduce măcar exact din originalul rusesc. Apoi, se vede, domnia sa nu cunoaște nici cuvântul ULEI — subliniat de noi —, pe care nu-l traduce, şi care însemnează *ştiubei*, sau *stup*. Vina însă este probabil a dicţionarului de cuvinte care nu l-a înserat.

Pentru a evidenţa şi mai bine această anomalie, reproducem fotografia originalului dela pagina 527.

ПАИСІЙ ВЕЛИЧКОВСКІЙ. 527

вую просторную келлію спеціально для собесѣдованій и общей трапезы и, между прочимъ, разрѣшилъ монахамъ ѣсть кислое молоко и сыръ, приносимые богомольцами. Рыбы въ томъ скитѣ совсѣмъ не было.

Что автобіографическая записка Паисія не была закончена и прерывалась какъ разъ на этомъ мѣстѣ, показываетъ подробное описаніе его жизни въ Кырнулѣ. Мы нарочно приведемъ окончаніе этихъ записокъ, очень характерное, какъ дневникъ нашего старца:

«На веснѣ мало посѣяхъ бѣхъ фасоли и бобу и цыбули. Цыбуля, зане на неприличномъ мѣстѣ посѣяна бѣ, неуродила, развѣ мало нѣчто. Бобъ зѣло уродилъ, но мыши мало не совсѣмъ поѣли. Фасоли взялъ едину коробку. Яблока и слива уродили преизобильно, орѣхи умѣренно. Всю садовину вся братія обще съ начальникомъ собирали, и сливы обще сушили, и по равной части всѣмъ и начальнику раздѣлили. Странныхъ же ради еще начальнику часть едину отъ всѣхъ плодовъ отдѣлили. Преизбывшыя же отъ раздѣла братіямъ яблоки собранныя, ихже бѣ немало, и сливы несобранныя, ихже бѣ премного,— начальникъ продаде единому купцу за осмь левовъ, иже яблокъ взя съ двападесять возъ, съ сливъ же ракѣви (т. е. водки) выгналъ, яко пятьдесять водеръ. Орѣховъ припало всѣмъ братіямъ по осмь тысящей, сливъ же прекрасныхъ сушеныхъ по четыри или по пять ульевъ. Отъ орѣховъ убо братія купцу не продавали, отъ сливъ же сушеныхъ мало продали. Цѣна же орѣхамъ бѣ четыри пари тысяща, сливамъ же — пара едина четыри оки (т. е. три фунта). Сложившеся вси братія по четыри тысящи орѣховъ, забили олѣй и раздѣлили всѣмъ по четыри оки олѣя чистыя. Егда не доставаше у нѣкихъ братій хлѣба, то по благословенію начальника прошаху у христолюбцевъ муки попушойныя (т. е. маисовой), иже доброхотнѣ и съ веліемъ усердіемъ подаваху не точію муку попушейну, но и пшеничну, еще же и отъ различныхъ сѣмянъ. И тако приносяще къ себѣ подаваемая, препровождаху свое житіе, благодаряще Богу. Стяжалъ бѣхъ вся орудія приличныя къ дѣланію ложокъ и пріобучился бѣхъ мало къ сему рукодѣлію, обаче зѣло мало дѣлахъ, не имѣя на сіе кого побуждающа мя.

По презимованіи моемъ въ семъ скитѣ, егда наста лѣто, съ благословеніемъ отца начальника пойдохъ».

27

„Primăvara am semănat puţină fasole, bob şi ceapă. Ceapa însă a fost pusă într'un loc neprielnic, așa că nu s'a făcut de cât numai puţină. Bobul s'a făcut din destul, dar şoarecii a mâncat ceva din el. Fasole am luat o cutie. Mere şi prune s'au făcut din cale-afară de multe, iar nuci mai puţine. Toate poamele din grădină au fost împărţite în deobşte cu egumenul. Acestuia din urmă i s'a dat o parte din toate, pe deasupra, pentru călători. Prisosul rămas după împărţirea poamelor făcută fraţilor, puţine nuci şi foarte multe prune neculese, au fost vândute unui neguţător, de stareţ, pe preţ de 8 lei, şi 12 căruţe de mere, iar rachiul de prune ca la vre-o 50 vedre. Nuci a venit fiecărui frate cam vre-o 8 mii, iar prune uscate, foarte bune, câte 4 sau 5 uleie. Din nuci n'au vândut fraţii, iar din prunele uscate au vândut puţine. Preţul nucilor era 4 parale mia, iar al prunelor o pară patru ocale. Punând toţi fraţii câte 4 mii de nuci, au stors din ele ulei şi au împărţit tuturor câte 4 ocale de ulei curat.

Când nu ajungea vre-unui frate pâinea, atunci cu binecuvântarea stareţului putea să adune de la iubitorii de Christos mălai de porumb şi chiar făină de grâu precum şi tot felul de seminţe. Şi astfel aducând la sine toate cele dăruite își ducea viata mulţumind lui Dumnezeu. Ni-am făcut rost de scule pentru facerea lingurilor şi ne-am obişnuit puţin cu acest lucru de mână, ne având cine să mă indemne.

După ce am ernat in acest schit, când a sosit primăvara, cu binecuvântarea părintelui stareţ, am plecat"

D. profesor universitar St. Berechet nu poate fi scuzat — dacă ar intenţiona să-o facă, că a vroit să ne dea o *traducere* din Iaţimirschi şi *nu o lucrare originală, făcută caşi acesta, după acelaş manuscris.* Intenţia de a ne prezenta ceva original, domnia-sa o dovedeşte prin mai multe fapte, şi anume: a) traducerile ce le-a publicat în alte ocaziuni, au indicaţia că sùnt traduceri; b) Autobiografia stareţului Paisie Velicikovskii ne-o dă ca lucrare absolut originală, a sa proprie, după cum se constată din nota 1 dela pag. 64 a colecţiei de alte plagiate, sub titlu: *Picături mărunte,* extrase din revista Luminătorul; c) din pagina a patra a copertei diferitelor opere ale d-sale, autobiografia de mai sus ne este dată iarăşi ca *lucrare originală;* d) în fine ea a fost trimisă tuturor bibliotecilor — dată şi pe la prieteni — ca dar *„din partea autorului"*, scrisă cu mâna d-lui Berechet.

Credem că domnia-sa şi-a dat seama când a făcut aceste pronosticuri!!

Istoria unui alb ce s'a asimilat vieţii indigenilor africani

Călătorii francezi — deobicei scriitori şi reporteri — care au fost la Tumbuctu, aproape toţi au vizitat pe Yacouba, alias Auguste Dupuis, fost misionar, care de dragul vieţii localnicilor negri din Tumbuctu, — a lepădat haina bisericii devenind cetăţean paşnic şi simplu al oraşului african, cu o soţie şi o mulţime de copii negri.

Reporterul american William Seabrook l-a vizitat nu de mult şi a încercat să afle detaliile şi cheia acestei existenţe bizare.

Auguste Dupuis şi-a început cariera ca simplu preot de ţară. Avea însă prea mult temperament pentru o existenţă monotonă. Această fază a vieţii sale n'a fost, dealtfel, de lungă durată. In 1890, intră în ordinul de misionari ai părinţilor albi (ordre des pères blancs) din Alger.

Pentru misiuni de felul acesta nu e suficientă cunoaşterea bibliei, a cărţilor sfinte şi a tratatelor teologice. Indigenilor trebue să li se vorbească în limba lor şi e necesară o familiarizare cu felul lor de viaţă, cu riturile şi obiceiurile lor. Părintele Auguste Dupuis înzestrat cu talent linguistic remarcabil își însuși cu uşurinţă limba arabă, kabilă şi diversele dialecte regionale.

In acele timpuri Franţa era ocupată cu stabilirea imperiului ei colonial în Africa occidentală. Misiunile religioase conlucrau cu armata şi părintele Auguste Dupuis fu desemnat împreună cu alţi câţiva misionari, pentru o expediţie la Tumbuctu, oraş din deşertul african, al cărui acces era riscat, din cauza triburilor sălbatice, pe care convoaele le întâlneau în drum şi care nu odată masacraseră pe emisarii Franţei.

Sosirea misiunii era un eveniment senzaţional pentru oraşul musulman din deşertul african. Cadi-ul (judecătorul), Imanul Marei Moschei şi şeful unei societăţi oculte mahomedane, Mokkadem-ul Senussilor, veniră să prezinte noilor veniţi salamalecurile lor. Zile întregi Mokkadem-ul a purtat cu părinţii misionari discuţii asupra doctrinelor religioase. Intre ei se stabiliră legături de relativă prietenie, înăsprită uneori de aprige controverse.

„Părinţii albi" începură construirea şi organizarea unei clinici, care deveni populară printre indigeni.

Dintre toţi misionarii Auguste Dupuis deveni cel mai popular. Era şi cel mai tânăr, dar pe lângă aceasta ştia să se apropie, să ia parte la bucuriile şi necazurile indigenilor ca şi unul de-ai lor.

S'au văzut cazuri când anumiţi indivizi, deşi crescuţi şi educaţi într'un anumit mediu, își găsiră climatul firii lor abia mai târziu, în alte ţinuturi, cu altă mentalitate şi cu alte moravuri.

Părintele Auguste Dupuis își îndeplini câţiva ani îndatoririle de misionar cu însufleţire. Intr'o bună zi însă, primi instrucţiuni de a părăsi Tumbuctu în mod definitiv, având însărcinarea să înlocuiască pe vicarul apostolic al Saharei şi Sudanului, care decedase.

Auguste Dupuis se aclimatizase prea mult la Tumbuctu, firea sa se înrădăcinase prea mult în viaţa indigenă. După o scurtă dar grea luptă cu sine, el lepădă rasa bisericească şi cu mânile goale păşi spre o nouă existenţă.

Devenit laic şi simplu cetăţean al oraşului Tumbuctu, Auguste Dupuis a ştiut să se facă util patriei sale franceze şi în această nouă ipostază a vieţii sale.

Frumuseţea acestei vieţi constă în faptul că schimbarea existenţei sale n'a avut drept consecinţă nici un fel de decădere. Auguste Dupuis, numit Yakouba după convertirea lui, cunoscător perfect al dialectelor indigene şi cu legături multiple printre localnici, a fost primit în mai multe asociaţiuni secrete arabe şi a servit Franţa ca interpret, şef al serviciului de informaţii. Pentru meritele sale, a fost învestit cu titlul de prim asistent la afacerile străine. A contribuit la pacificarea regiunilor ocupate şi sfatul său a fost mult apreciat de administraţia franceză.

Astăzi Yakouba, care s'a căsătorit cu o negresă frumoasă şi sănătoasă, își închee zilele în seninătate în mijlocul numeroşilor copii şi nepoţi.

L. SEREANU

Katina Paizis

Nocturnă

Noaptea asta dulce m'a surprins
Pe uliţa cea veche şi-atât de cunoscută
Şi cum treceam, o rază din lună s'a desprins
Şi'n părul meu de aur îndată s'a făcut
O alintare fragedă şi un fermecat sărut.

La porţile de lună zăvorite
Fire de argint se ţes în mii de flori şi împletiri
Minuni şi vrăji pe praguri vechi; şi toate
Balcoanele-s cu fete încărcate
Cu graţii tinereţe şi iubiri.

Şi rătăceam stingheră pe ulicioară
Şi sufletu-mi cel mic era vrăjit
De arome şi efluviile de seară
Şi parcă înoptasem visând pe undeva
Că poarta bucuriei am găsit.

Din l. elenă de
ANTON MISTAKIDE

A apărut
AVENTURA 8 LEI — ROMANE DE ACŢIUNE ŞI PASIUNE
HERVÉ de PESLOUAN — AMIRALUL NISIPURILOR
VAPOARE DE RĂZBOI IN SAHARA?!
DRAGOSTEA SALVEAZĂ FRANŢA!
Un ultra-senzaţional roman complect LEI 8
La chioşcari, librari şi în gări.

VÂRTEJUL
roman
de
Romulus Cioflec

Casa de pe culme*

Viaţă de câine
roman
de
C. ARDELEANU

Eduard învinsese greutăţi mari pentru a se înapoia la Hirth. Nadia, nefiind înclinată a le răscumpăra, jertfindu-se plăcerii lui asemeni nenorocitei lăsate în patrie, desamăgirea profesorului e nemărginită. Răscolit de ciudă, care-i mocneşte în adânc, el batjocoreşte tot şi toate. Abia pare alinată mânia stârnită de nimic şi fără veste el se înfurie iar, din pricini la fel de neîntemeiate. Ca o insectă, Eduard trecuse printr'o metamorfoză uluitoare. Insul distins, mândru, pierise. In locul lui venise o făptură greoaie, cu mişcări nedibace, parcă turtind la mers toată laba piciorului, ca un urs. La masă, înmărmureşte vecinii. Se serveşte cu porţii năprasnice în stare a sătura cinci oameni obişnuiţi. Mănâncă tare aplecat asupra farfuriei, cu coatele larg desfăcute, cu luciri hulpave în ochii căscaţi, soarbe cu sgomot lichidele, şi se tânguieşte cu gura plină, spre marele haz al mesenilor:

— N'am poftă de mâncare. Aerul de aci nu-mi prieşte...

La început Nadia crezu că e o glumă. El se grăbise a întregi:

— Bucătăria nu e la înălţime. Am făcut un sacrificiu nerod... Mai bine plecam în Italia...

In van îşi chinuia tânăra fată creerii spre a-şi aminti manierele de odinioară ale lui Eduard. Stăteau departe unul de altul. Se mai ridica întrebarea dacă în starea ei de atunci ar fi găsit destulă limpezime de cuget, spre a observa cel mai mărunt cusur. Sau profesorul se schimbase într'adevăr?

Fricos, frate bun cu Kemp, nu-şi suferea cusururile oglindite în acesta şi izbucnea cu năduf:

— Kemp e desgustător cu dragostea nebunească de sine însuşi, caraghiosul...

Inainte de a se aşeza pe scaun, potriveşte subt picioare pături aduse anume...

In schimb, la cea mai uşoară răceală, Eduard se credea îndreptăţit a repeta de zece ori pe minut:

— Din ce, din ce mi-a venit din nou?

Nu înţelegea că răul dintr'însul aşteaptă, alteori nu aşteaptă prilej neînsemnat de a răbufni iar.

Adesea suntem îndrumaţi, călăuziţi, covârşiţi de idei străine. E aproape cu neputinţă de desluşit; noi hotărîm asupra unui lucru, oamenii ceilalţi, împrejurările?

Dacă Eduard ar mai fi fost preţuit în sanatoriu, gândurile Nadiei n'ar fi luat o întorsătură atât de amară. Când nu învrednicea pe nimeni cu luare-aminte, lumea se rotea, ameţită, în jurul lui. Acum admiratorii se risipiseră. Tamara, târîtă într'o lume necunoscută şi întunecată, plecase fără să-i fi fost îngăduite pregătiri lungi de călătorie. Nimeni nu-şi mai amintea respectul înmărmurit încercat înaintea profesorului, pururi îngândurat, pururi tăcut, mâncând la masă separată.

Cu un an în urmă, el nu vorbea.... de teamă.... Boala învechindu-se, teama schimbată în frică blajină, domoală, îngăduia abateri mici. El răsbuna cu prisosinţă stăpânirea de sine trecută. Uneori stăruia în acelaş haz searbăd până la desnădăjduirea ascultătorilor.

Odinioară, când o tachina pe Nadia, sora Ilse spusese cu invidie abia ascunsă:

— Toate fetele ar dori să fie necăjite astfel...

Nadia chemă în ajutor această frază, devenită magică, pentru a se mângâia ori de câte ori avea impresia că Eduard întrece măsura.

Şi dintr'odată, tot sora Ilse o dojenit-o:

— De ce îi dai voe lui Eduard să te înjosească?

Nadia s'a întrebat, îngrijorată, dacă glumele nevinovate, drăgălaşe cu un an înainte, nu deveniseră răutăcioase, distrugătoare. Vremea scurgându-se, aduce în fiinţe prefaceri necontenite. Mulţi, pierzând o prietenie sau o iubire, caută, buimăciţi, greşala în ei, în ceilalţi. Aruncă nenorocirea în sarcina împrejurărilor, fără a bănui: timpul nu îngăduie oprirea în loc nici a sentimentelor, nici a bucuriilor, nici a durerilor. Svârlite în vălmăşagul vieţii, ele iau, fără oprire, altă formă şi alt conţinut.

Cun un an înainte, Eduard se credea iubit, era fericit. Astăzi, gelos, îngrozit că ar putea-o pierde, era firesc să se schimbe. E ciudat că alţii ne atrag atenţia asupra unor împrejurări, în care actori principali, nu suntem în stare a ne judeca. Putem privi dinăuntru în afară, nicidecum de afară înăuntru.

Nadia se ruşinează de fosta ei dragoste, devenită de neînţeles. Eul care iubea şi admira a amuţit, făcând loc altui eu, pripit a-l batjocori şi a-i critica alegerea.

Eduard a redevenit străin. Nu încearcă în preajma lui nici o tresărire, nicio dorinţă. I-ar fi neplăcut a mângâia faţa lui buhăită, galbenă. Aerul său trudit o scârbeşte. Totul în el începe a-i displace: corpul, obrazul, ideile, cuvintele.

Descoperise o nouă pricină de mâhnire: poeziile, citatele din cărţi nu ţâşneau din străfundurile unei memorii uluitoare. Decând vorbea mult, profesorul le repeta mereu. Frazele ademenitoare nu fuseseră întocmite anume pentru dânsa. Incremenită de uimire, tânăra fată îl auzea, spunând tuturor noilor cunoscuţi:

— Dăm ceiace mediul şi firea a pus în noi. A aduna notele pentru a reda o melodie şi a compara oamenii între dânşii e acelaşi lucru...

Doi sol, trei fa, patru do... Ce poţi înţelege, nu?... O deviere mai sus sau mai jos, la dreapta sau la stânga, schimbă concertul sau situaţia oamenilor cu desăvârşire...

In asemenea clipe, Nadia îl aţintea drept în lumini, fără a clipi. Zadarnic căuta în vocea lui ecoul înmlădierii înăbuşite, turburătoare şi grave. Glasul lui devenise anost şi uniform.

Orice observaţie din partea altora fiind vrednică de dispreţul cel mai adânc, numai ceiace aducea el în discuţie avea valoare. Devenind îngâmfat, împărţise omenirea în două: în trecuţi şi în netrecuţi prin şcoli înalte. Pentru ultimii păstra un înălţat din umeri:

— Fereşte-te de semi-docţi...

Diploma era totul, când lipsea... Dacă o avea cineva, Eduard răsărea cu necaz:

— Cine ştie cum a c' hândit tipul licenţa... Invăţatul papagalicesc nu-i dovadă de superioritate. Şi cine-mi dă chezăşie: mai cunoaşte a mia parte din ceiace a silabisit, fără a asimila, în nădejdea slujbei, a pânii?... Cultură generală nu există... Poate specialitate... Şi încă... De deşteptăciune l-a ferit Dumnezeu, iar de dorinţa de a se instrui după cucerirea titlului, nu e de învinuit, săracul...

Inteligenţa, dorul de a se lumina erau bunuri hărăzite profesorului Paul Eduard în atât de largă măsură, încât nu mai rămăsese nimic pentru alţii...

Se împrăştiaseră şi protivnicele de la care Nadia năzuise să-l răpească. Eva, copleşită de marea ei iubire pentru Vincse Tivar, devenise o făptură nouă. Pe vicleana semeaţă Nadia ar fi vrut s'o pedepsească, însă, de mult, ea fusese răpusă de vreme. Nadia nu se mai înverşună împotriva nouei Eve, îngenunchiată, nenorocită, suferind, la rându-i, chinurile geloziei şi ale trădării. Ar fi avut senzaţia că face pe o proaspăt născută răspunzătoare de păcate străine, atât de adânc simţea Nadia chiar schimbările din sufletele celorlalţi.

In legătură cu Eva se ivea amintirea, gonită degrabă, a unei fapte rele.

...Printr'o uşă crăpată, se furişează o lucire ştearsă. Ca ademenită de ceva, Nadia se apropie de odaia Evei, păşind mărunt. Pe măsuţă, printre nimicurile cunoscute de mult, fotografia ei, dăruită Evei la începutul prieteniei lor...

Are impresia: fotografia a înviat subt degetele tremurătoare. Obrazul trudit, cu sprâncene mult arcuite deasupra ochilor miraţi, o roagă: să-l ia de acolo...

Nadia cercetează împrejurimile ca o hoaţă, scoate chipul din rama cea mică, dă s'o aşeze domol la loc. Scăpându-i din mână, rama s'a izbit de noptieră, zornăind. Nadia a tresărit, îngrozită ca de vuet cumplit. Feţele albe de pe cărţile poştale au înlemnit, cătând la ea cu frunţi înăsprite de mustrarea săpată în colţul gurii. Infricoşată, Nadia se repede afară, urmărită de înfăţişarea neînduplecată a martorilor muţi ai furtului ei...

Intre timp, profesorul, silit să se minuneze singur de însuşirile sale, clocotea de ciudă, asupra Nadiei, vinovată de înapoerea lui zadarnică la Hirth. Ii cerU cu glas urcat socoteală de neplăceri adevărate sau închipuite, de ploi, de ceaţă, de vânturi, de scurgerea întregii firi. După o vreme, o osândi cu asprime pentru greşeli necunoscute, mai ales viitoare. Incheia scene ciudate, dojenindu-se singur, batjocorind usturător, nemăsurata sa slăbiciune, căptuşită cu prostie.

Nadia se întreba ce îi caută în viaţă, de ce o hărţuieşte, de ce răstimpul scurt în care simţise iubire era plătit cu asemenea frământare. Păstrase cu evlavie icoanele vechi, le torcea pe fusul cugetului, când simţea nevoia de a se desprinde de prezent. Şi dintr'odată, în traiul ei liniştit, năvălise un străin nepriceput, cu mişcări largi, cu vorbe răstite şi rele, înegurând şi ştergând cu desăvârşire amintiri greu înfiripate şi gata de ofilire, ca florile de subt clopot de sticlă, ferite de dogoarea soarelui, de furia vântului. Cu ce le va înlocui? Pe ce se va năpusti imaginaţia flămândă de ideal şi de iubire? Sfâşiată de mâhnire, biruită de dorul dragostei asfinţite, are impresia că duce la ţintirim cea mai scumpă fiinţă, nimicită deapururi.

Nu mai suferea fălcile lui umflate, felul său morocănos, încumetarea de a o lipsi de altă societate. Totdeauna Nadia fugea de oameni. Dela venirea profesorului, găsea pe oricine, în afară de el, plăcut şi simpatic.

Temându-se că încordarea neîncetată o va îmbolnăvi, Nadia îl urî. Ura născu desgust. Insă era desgust

(Continuarea in pag. 16-a)

* Fragment din romanul Nadia.

Jose Maria de Heredia

Vilula

Da, Galus stăpâneşte ograda cea deşartă
Ce tainic se ridică pe dealul cisalpin;
Căsuţa 'ntreagă este ferită de un pin
Şi-un înveliş de pae de-asupra dânşii poartă.

I-ajunge unui oaspe când vine să o 'mpartă
Cuptor de pâine are şi vie ce dă vin,
Iar în grădină-i creşte nipralu. E puţin?
Dar Galus nu râvneşte de loc o altă soartă.

Pădurea îi dă unul sau doi buşteni pe iarnă
Şi umbră deasă, vara, venind să se aşearnă,
Iar toamna prinde sturzii ce 'n pomi s'au abătut.

Acolo, el, ferice, trăeşte înainte,
Sfârşindu-şi viaţa 'n locul pe care s'a născut.
Hai, ştii acum că Galus e om cu multă minte.

ION PAVELESCU

straniu. Paul Eduard întrebuința Odol și umbla adesea în manta de cauciuc. Nadiei i se făcea aproape rău, simțind cele două mirosuri îmbinate. Odată crezuse că o să leșine de groază și de silă, când profesorul încercase s'o sărute. Deși atingerea întâmplătoare a mânilor lui o umplea de greață, în urmă rămânea înfiorată și stingherită.

Mai ales nu-i erta fățărnicia în mijlocul căreia o silea să trăiască. Pentru a ocoli scene crunte de gelozie, Nadia mințea. Fiecare minciună grămădea o piatră nouă asupra inimii însetate de adevăr, nevoe neapărată a întregii ei făpturi și prăvălea în desnădejde adâncă.

Veni o clipă când Nadia pricepu: sufletul ei nu mai primește poveri noi și fățărnicia îl va dobori. Il întrebă pe Eduard dacă nu crede că s'au înșelat amândoi, și dacă n'ar fi mai nimerit să se despartă pe veci, pe căi deosebite.

El a privit în jur rătăcit, și-a adunat cu anevoe gândurile, spre a da răspuns:

— Intre noi a luat sfârșit tot, tot...

S'a răsturnat greoi în jeț, cu priviri lipsite de lustru, ațintite în gol, cu buzele desfăcute; dar nu pentru zâmbet. Parcă a pierdut însușirea de a ține gura strânsă. Fruntea i s'a îngustat, cearcănele din jurul ochilor s'au adâncit învinețite, obrazul s'a încrețit trudit, iar cutele din preajma nasului s'au tras spre urechi, retezând fălcile în două. Gura s'a aplecat în îndoitură amară, îmbătrânindu-l. Corpul, sguduit de suspine adânci, s'a destins fără veste, brațele au căzut dealungul covârșelor, covârșite de o soartă rea și — pe neașteptate — în dosul ochelarilor au sticlit lacrimi.

OLGA MONTA

Varia

Epidemiile în trecut

In epocile anterioare, epidemiile cele mai groaznice au fost: ciuma din Atena, cu cinci sute de ani inainte de era noastră, cea dela Roma în sec. II și III și cea așa zisă a lui Justinian în sec. VI și VII.

Pentru epidemiile din evul mediu există documente mai precise.

După ce a devastat Asia, omorând douăzeci și trei milioane de locuitori, ciuma și-a făcut apariția în Europa la 1 Noembrie 1374, când a făcut douăzeci și cinci milioane de victime.

In 1418, ciuma, variola și febra tifoidă au nimicit mai mult de un sfert din populația pariziană (optzeci de mii din trei sute de mii de locuitori). Către 1660, în patru ani, Europa a pierdut șaptezeci și șapte milioane de indivizi datorită bolilor contagioase și epidemice. Urmează apoi ciuma dela Milano și Londra în 1655, și cea din Marsilia în anul 1720.

In preajma anului 1817 apare holera, care cuprinde Persia, Siria, Arabia, trece marea Caspică și pătrunde apoi în Astrakan și Orenburg. Ea-și continuă drumul și ajunge în 1830 la Moscova, în anul următor în Polonia, trece în Germania prin Hamburg, apoi în Anglia și America.

Franța e deasemenea invadată de această nemiloasă boală, care pătrunde în 1832 la Calais și face ravagii in cincizeci și două de departamente.

In 1849 se menționează o revenire a epidemiei într'o formă mai gravă, apoi începe să scadă către 1866. In 1892 se mai produce o ușoară revenire, dar e înăbușită de măsurile profilactice devenite însfârșit eficace.

Editori și Edituri

Tipografiile și librăriile bucureștene

Către sfârșitul primei și începutul celei de a doua jumătăți a secolului XIX-lea, numărul școlilor era în creștere, absolvenții deveneau din ce în ce mai numeroși, iar gazetele — cu tiraj mărit — se înmulțeau, încât cele două edituri de stat — tipografia Mitropoliei și tipografia școlilor — nu mai erau suficiente. Așa dar, nevoile mărindu-se și spre a se umplea golul lăsat de activitatea insuficientă a statului în direcția aceasta, a început a avea căutare inițiativa particulară pentru deschiderea de noi edituri și librării, care apar în număr din ce în ce mai mare.

Cea mai veche editură a fost tipografia Mitropoliei, care a funcționat între 1678—1836 și apoi între 1851—1860, purtând numele de „Tipografia Nifon Mitropolitul". Incepând cu anul 1860, ea s'a numit „Tipografia Statului Nifon".

Vine apoi la rând „Tipografia dela Cișmeaua lui Mavrogheni", înființată de către dr. C. Caracaș, stolnicul Radu Clinceanul și slugerul D. Topliceanul. Ea a funcționat din Aprilie 1818 până în Octombrie 1830, purtând și numele de „Tipografia Nou Inființată". Intre alte tipărituri, aici a apărut proclamația lui Tudor Vladimirescu, din Martie 1821. In anul 1830, luna Octombrie 11, Irina Caracaș vinde partea sa, pe timp de 20 de ani cu 25.000 lei, slugerului N. Rădulescu, zis Racotă și nepotului de soră al acestuia, Ion Eliade, care fu părtaș la tovărășie până în 1832, Mai 18.

Urmează tipografia de muzică bisericească a lui Petre Efesiul, unde a fost director și Anton Pan, tipărindu-și multe din lucrările sale. Se spune că lui Efesiul i s'ar fi tras moartea din pricina lui Anton Pan. Tovarășii la această tipografie au fost argintarul Serafim Hristodor și Gr. Razon și apoi Stefan D. și Hagi Theodosie Sterghiu din Nausis.

Ion Eliade a avut și el tipografia sa, între 13 Martie 1830 și Septembrie 1848, și care în Decembrie 1859 s'a transformat în tipografia „Eliade și asociații".

La început, tipografia lui Eliade era mică și avea literă nouă, adusă dela Leipzig. S'a mărit însă când s'a unit, în 1832, cu tipografia dela Cișmea. Aici a scos Eliade „Curierul Românesc", după ce la început îl tipărise în tipografia Mitropoliei, de unde, din cauza ciumei, în Mai 1829, îl mutase la tipografia instalată pe podul Târgului de afară (moșii de azi). Mai târziu Eliade a tipărit aici și „Curierul de ambe sexe".

Mai amintim tipografia curții „Frederic Wolbancu" (1837—1846), tipografia serdarului Zaharia Carcalechi (1838—1854), unde s'au tipărit ziare și diferite lucrări având tovarăș pe Tencovici; tipografia lui August Ruaf (1825—1836); tipografia Colegiului Național „Sf. Sava" (Aprilie 1839—1860) care a fost o tipografie de cărți didactice a statului unită în 1863 cu tipografia Comisiei Centrale dela Focșani „Tipografia Statului", azi Imprimeriile Statului. In 1866 s'a adăugat aici și tipografia închisă a ministerului de războiu.

Mai avem tipografia pitarului Constantin Pencovici (1839—1844); tipografia „Iosif Copainig" (1844—1859); tipografia „Anton Pan" (1844—1854); tipografia „C. A. Rosetti et Enric Winterhalder" (1846—1852) și apoi „C. A. Rosetti" (1858—1873).

Se pare că C. A. Rosetti, de prin August 1865, sau Februarie 1866, a avut și o tipografie clandestină, adusă de Eugen Carada dela Paris, în care se publica, sub conducerea lui C. P. Conduratu, „Clopotul" și alte publicațiuni împotriva lui Cuza-Vodă.

Locuința și tipografia lui Rosetti erau pe atunci în str. Academiei, pe locul unde au fost „Carpații".

Urmează tipografia „Naționala" a lui Iosif Romanov (1855—1862), „Naționala" a lui Ștefan Rasidescu, la care în 1877 s'a asociat C. N. Rădulescu, înființând „Noua tipografie națională", care a ținut până în 1880, când a fost contopită de Ion St. Rasidescu cu „tipografia lui Carol Gobl", formând una singură.

Mai avem tipografia lui „M. Hagi-Fecu", care a ținut până la 1890, tipografia „Secolul" a lui Gr. Bosuioceanu, tipografia „Emanoil Poenescu", tipografia „Lexicografică" a lui Nifon Bălășescu, Adolf Ulrich, Carol Sathmari, C. Petrescu-Conduratu, N. Blarenberg (cu „Teara") și „Le Peuple Roumain".

Teodosiu Ioanițiu, un editor erudit, este întemeetorul editurii sistematice și organizatorul comerțului cu cărți în țara noastră. A tipărit, pentru prima dată la noi „Calendarul pentru toți românii" și a editat primul calendar numit „american", cu foi detașabile. Firma sa se mai păstrează în str. Șelari.

In timpul acesta, au apărut și tipografii bulgărești: tipografia lui Ben Caravelof, numită „Zvoboda", (1873—1877) și a lui D. Ivansco (1874—1877).

In Aprilie 1876, Carol Göbl înființează, din îndemnul lui C. A. Rosetti, tipografia „Românul", pe care o înzestrează cu instalații grafice perfecționate, cu o secție de litografie și legătorie și una de turnătorie de litere. Carol Göbl, în anul 1901, transformă firma moștenită, în „Institutul de arte grafice Carol Göbl,S-sor I. St. Rasidescu". In editura lui Göbl și-au făcut ucenicia toți marii tipografi din ziua de azi. Fiind o tipografie de elită, multă vreme Academia Română și-a publicat lucrările la această tipografie.

Editura I. V. Socec & Comp. se datorește plecării lui Ion Socec, din Săcele, de lângă Brașov și venirii lui la București, unde s'a asociat cu Gheorghe Ioanid. Socec a îndemnat pe Ioanid să extindă comerțul de cărți și să editeze o serie de romane franțuzești. Intreprinderea a reușit de minune.

Socec a stat în tovărășia lui Ioanid până în anul 1856, de când a înțeles să lucreze pe cont propriu, închiriind casele din calea Mogoșoaia (calea Victoriei, localul Socec și galeriile Lafayette de azi).

Socec și-a asociat pe Sander și Teclu și au înființat împreună casa editoare „I. V. Socec, Sander și Teclu", dând o mai mare desvoltare editurii, litografiei și comerțului cu obiecte de artă.

Mai târziu, el a ajuns proprietar al imobilului, despărțindu-se de cei doi tovarăși.

Tipografia Socec, fiind înzestrată cu cele mai moderne instalații, a tipărit aproape toate lucrările de seamă ale timpului, înființând și numeroase biblioteci.

Dintre lucrările de artă grafică, putem cita publicațiile Academiei Române, ale Comisiunii istorice a României, precum și operele complecte ale scriitorilor noștri și ale „Junimii", mutată la București.

Din anul 1905, firma Socec s'a transformat în societate anoninmă, sub numele de „Socec & Comp., S. A.".

Pe lângă tipografie și librărie, I. V. Socec s'a ocupat și cu înființarea de fabrici de hârtie. Astfel, el a luptat pentru înființarea fabricii de hârtie „Letea" și cea dela Câmpulung, în unire cu Ștefan Ioanid. Ocupația sa de predilecție însă a rămas editura și librăria. Printre alte lucrări mai de seamă apărute în această editură amintim: „Buletinul Societății Regale Române de Geografie", care și azi apare aici, „Buletinul comisiunii istorice a României", „Istoria românilor lui V. A. Ureche" și lucrările lui Hasdeu.

Editura Socec & Comp. S. A. a fost și este una din cele mai serioase edituri din București, fiind condusă cu multă dragoste și cu multă pricepere.

Ca și I. V. Socec, un alt ardelean venit dela Brașov, care și-a închinat viața editurii și comerțului de librărie, a fost Constantin Sfetea. El și-a început cariera în întreprinderile Socec și și-a căpătând gust pentru editură, a trecut ca director al Institutului grafic „Progresul" din Ploești, unde și-a făcut o situație materială bună, reușind să cumpere fondul comercial al lui Enice Bălteanu și s'a reîntors apoi la București, deschizând pe seama sa, în anul 1891 „Librăria școalelor" din calea Moșilor.

Intreprinderea devenind prosperă, Sfetea și-a înființat și o tipografie cu secții de litografie, construindu-i un local propriu tot în calea Moșilor.

In editura „Sfetea" au apărut pentru prima dată poeziile lui Gh. Coșbuc și revista „Vatra".

MIH. POPESCU

Cântec trist

Tu nu ești Solweg...
Ani s'aștepți de-arândul
Și să-ți petreci în depărtări cu gândul
Iubitul prins în iureșul vieții,
Să stai pe culmi în faptul dimineții
Și-aminte să-ți aduci de câte fură
Cari l-au trimis spre marea aventură
Cu doruri și miragii ce te mint
Pe tragicul Peer Gynt

Tu nu ești Solweg...
Să-ți aduni tot dorul
Și lacrimile și nădejdile și amorul;
In cântece de ce jale să 'mpletești
Tot ce a fost și câte le dorești,
Să le închizi în cânt și-așteptând
Să fii aceeași Solweg până când
Din țări cu coaste de argint
Ar reveni Peer Gynt.

Tu nu ești Solweg...
Anii lungi vor trece
Ca vântul nordic, — aspru, trist și rece —
Vor prăbuși și sufletul și trupul
Cari n'au știut că pot să fie stupul
Unde se-adună, de pe 'ntinse drumuri,
In faguri dulci atâtea dulci parfumuri,
Și toate câte nu-l mai mint
Pe tragicul Peer Gynt.

Tu nu ești Solweg...
Deci rămâi cu bine.
Nici când n'oi reveni din depărtări spre tine,
Mi-e dor de vis, de cântece prelungi
Cu cari durerea și tristețea le alungi,
Mi-e dor de Solweg, tânără și castă,
Cu patima ca marea nordică de vastă,
Cu crestele lucind ca de argint
Spre care, din ținuturi ce te mint,
S'a 'ntors Peer Gynt.

G. SPINA

Arcadie Averceneo

Domnul Țațchin

L-am cunoscut pentru prima oară dupăce, sburând din fereastra etajului al doilea, a trecut prin fața ferestrei din etajul întâi, unde locuiam pe-atunci, și a căzut pe pavaj.

Am scos capul pe fereastră și am întrebat compătimitor pe necunoscutul, care sta frecându-și spatele stâlcit:

— N'aș putea să fiu folositor cu ceva?

— Dece să nu puteți? — dădu el binevoitor din cap și în acelaș timp amenință dojenitor cu degetul în direcția etajului al doilea. — Desigur că puteți.

— Treceți pela mine, în cazul acesta! — spusei eu, depărtându-mă de fereastră.

El intră vesel și zâmbitor. Imi întinse mâna și spuse:

— Țațchin.

—Imi pare bine. Nu v'ați lovit?

— Nu pot să spun că da. Fleacuri.

— Probabil din cauza vreunei femei drăguțe? — zisei eu,făcându-i cu ochiul. — Hi-hi!

— He-he! Dar dumneata ești probabil amator de astfel de subiecte? He-he! Nu doriți, pot să vă propun o serie de cărți poștale foarte amuzante.. Gen nemțesc. Oamenii pricepuți îl prețuesc mai sus decât pe cel francez.

— Nu, mulțumesc — spusei eu mirat, privindu-l mai atent. — Ascultă, figura dumitale îmi pare cunoscută. Nu cumva dumneata ești acela pe care un domn l-a dat ieri jos din tramvai?

— Deloc. Asta a fost acum trei zile. Ieri am fost aruncat depe o scară, tot pe strada dumneavoastră. Dar la drept vorbind, ce scară a fost aia? Vreo șapte trepte nenorocite.

Observându-mi privirea nedumerită, domnul Țațchin lăsă ochii în jos și zise amărît:

— Și toate astea pentrucă vreau să le asigur viața. Eu mă îngrijesc de viața lor, iar ei îmi caută moartea.

— Aha, dumneata ești, prin urmare, un agent de asigurare! — observai eu sec. — Și cu ce ți-aș putea fi folositor?

— Puteți să-mi fiți folositor dându-mi un minuscul răspuns la această micuță întrebare: Cum vreți să vă asigurați la noi? Cu rentă, sau cu achitarea unui premiu rudelor dumneavoastră, dupăce, Dumnezeu să vă dea sănătate, — o să muriți?

— Nu vreau să mă asigur în nici un fel, — dădui eu negativ din cap. — Nici pe viață, nici altfel. Iar rude n'am. Sânt singur.

— Dar soția dumneavoastră?

— Sânt holtei.

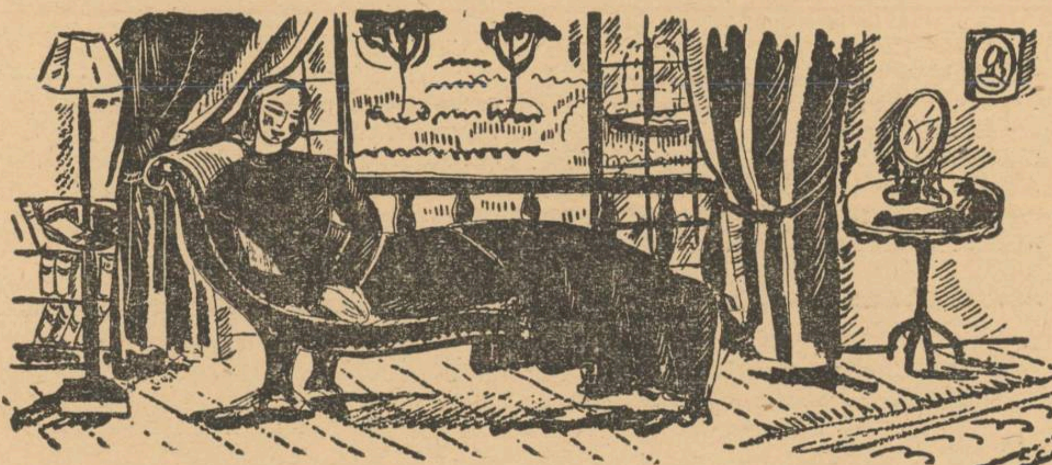
— Atunci trebue să vă insurați. Foarte simplu. Pot să vă propun o fată, de o să vă lingeți pe degete. Dotă, douăsprezece mii, iar tatăl are două magazine. Fratele e puțin cam zănatec, dar ea e o brunetă de-ți vine să te minunezi. Sunteți liber mâne? Chiar mâne am putea să ne ducem ca s'o vedem. Surtuc, vestă albă... Dacă nu le aveți, — le puteți cumpăra gata. Adresa: magazinul „Deverul", casă de-a noastră...

— Domnule Țațchin! — îi răspunsei eu. — Crede-mă pe cuvânt că nu vreau și nu pot să mă însor! Nu sânt deloc creiat pentru viața de familie.

— Ce, nu sunteți creiat pentru asta? Dece? Poate ați trăit prea intens până acum? Să n'aveți nici o grijă. Fleacuri. Pot să vă propun un remediu, care aduce fericire celui mai melancolic bărbat. Avem o mulțime de mulțumiri. Un flacon de probă...

— Păstrează pentru dumneata flacoanele dumitale de probă! — spusei eu iritat. — Eu n'am nevoe de ele. Infățișarea mea nu e dintre acelea, care să inspire dragoste. Pe cap pleșuv, urechile clăpăugi, sbârcituri, statură mică...

— Ce înseamnă cap pleșuv? Dacă-l ungeți cu remediul, al cărui reprezentant sânt eu, o să vă umpleți de păr ca scuzați, o nucă de cocos, iar sbârciturile, urechile... Luați aparatul nostru perfecționat, care se poate pune noaptea... Vă ia vițiturile ca cu mâna... Statura... Aparatul nostru de gimnastică mărește statura cu cinci, centimetri în șase luni de zile. Peste doi ani puteți să vă însurați, iar peste cinci ani o să vă arate lumea cu degetul.

Iar dumneavoastră îmi vorbiți de statură!

— N'am nevoe de nimic, — spusei eu, strângându-mi tâmplele cu palmele. — Iartă-mă, dar din cauza dumitale devin nervos.

— Nervos! (Și el tăcea). Dușuri reci patente, montabile și demontabile. Avem cu robinet, avem și cu stropitor. Dumneavoastră sunteți un om cult și foarte simpatic.... Deaceia vă sfătuim să luați mai bine cu stropitor... dar...

Eu mă apucai de cap.

— Ce? Vă doare capul? O singură vorbă și vă trimitem orice număr de tuburi din pasta noastră „Migrenin". Vi se expediază acasă.

— Scuză-mă, — spusei eu, mușcându-mi buzele, — dar te rog să mă părăsești. Sânt ocupat. Am obosit și afară de asta mai am de făcut și un lucru foarte obositor: am de scris un articol...

— Obositor? — întrebă compătimitor domnul Țațchin. — Trebue să vă spun că e obositor pentrucă până astăzi nu v'ați cumpărat pupitrul nostru demontabil pentru citit și scris. Poziția normală, înclinarea comodă... Două bucăți, șapte ruble, trei,—zece...

— Ieși afară! — strigai eu, tremurând de mânie. — Sau îți sfărâm capul cu acest presse-papier!

— Cu acest presse-papier! — zise disprețuitor domnul Țațchin, pipăindu-mi presse-papier-ul depe masă. — Cu acest presse-papier... Sufli în el și el sboară! Nu, dacă vreți să aveți un presse-papier adevărat, greu, pot să vă propun un asortiment întreg din malachită.

Apăsai pe butonul soneriei electrice.

— Acuș vine servitorul, — o să-i poruncesc să te scoată afară.

Trecură două minute. Mai sunai o dată.

— Bună sonerie, n'am ce zice! — clătină din cap domnul Țațchin.—Să poate să țineți o sonerie, care nu sună? Imi dați voie să vă propun o sonerie cu instalare și cu elemente pentru prețul de șapte ruble șaizeci de copeici? Buton elegant...

Sării din loc, îl apucai pe domnul Țațchin de mânecă și-l trăsei spre ușă:

— Pleacă, sau o să-mi provoci o lovitură de cord!...

—Doamne ferește, dar nu aveți totuși nici o grijă! O să vă înmormântăm destul de impozant după rangul doi. E, adevărat, nu o să aveți splendoarea rangului întâi, dar carul...

Inchisei ușa în urma domnului Țațchin, întorsei cheia și mă așezai din nou la masă.

Peste un minut, băgai de seamă că mânerul ușii se mișcă și ușa, împinsă încetișor, se deschide.

Domnul Țațchin intră timid în camera și zise, clipind din ochi:

— In cele din urmă, pot să vă spun că încuietoarea ușii dumneavoastră nu e bună de nimic... Se deschide la o simplă apăsare. Prin mine puteți să aveți încuietori englezești foarte bune: o bucată două ruble patruzeci de copeici, iar cinci bucăți...

Am scos din sertarul biroului revolverul și, scrâșnind din dinți, am strigat:

— Trag în dumneata!

Domnul Țațchin râse cu o mină mulțumită și zise:

— Voi fi foarte bucuros, pentrucă asta o să vă dea putința să vă convingeți de calitatea excelentă a zalei contra gloanțelor,cu care sânt îmbrăcat de probă și pe care pot să v'o propun. O bucată optsprezece ruble, două mai ieftin, iar trei și mai ieftin. Vă rog să vă convingeți!...

Pusei la o parte revolverul și, apucându-l pe domnul Țațchin, îl aruncai cu un urlet sălbatec, pe fereastră.

Căzând jos mai avu timpul să-mi strige:

— Aveți niște butoni foarte nepractici. Colțuri ascuțite, care rup hainele și mi-au sgâriat obrazul. Pot să vă propun butoni de aur african, cu incrustații. O pereche — două ruble, trei — pa...

Inchisei fereastra.

Din l. rusă de M-SKI.

Concursul de pasagii al „Adevĕrului Literar"

Publicăm mai jos șase extrase din cărțile unor scriitori cunoscuți.

Participanții la concurs vor răspunde de cine este autorul fiecărui pasaj, din ce volum e și care este cuprinsul cărții.

Celor ce vor da cele mai bune răspunsuri li se vor decerne premii în valoare de 5000 lei, în volume.

Răspunsurile urmează a ne fi trimise până la 15 Iulie 1937.

●

...Și hribii, așezați pe spete și cu pântecele 'n sus, sfârâiau pe cărbuni; iar măruntul meu călugăr îi presura pe piept cu sare și piper și punea, în această îndeltnicire, atâta măsură și chibzuială și, fără să-și dea sama, așa își țuguia buzele pe linia întinsă a celor două degete cu care-i presura, încât ai fi zis că vrea să-i sărute pe toți, de rând. Din când în când câte un hrib, mai puțin răbdător la usturimea focului, râdica dintr'un șold, pocnea și așăzându-se iarăși pe cărbuni, sfârâia înainte...

●

...mulțimea de țărani, furioasă și gălăgioasă, nu se dădea deloc dusă parcă și-ar fi pierdut somnul. Chiotele unei bucurii năpraznice înăbușea trozniturile focului. In lumina roșie oameni viermuiau ca niște umbre fără odihnă, cu glasuri aspre, hârbuite care se topeau într'un sgomot straniu izbucnit parcă din rărunchii pământului... Târziu după miezul nopții coperișul cu căpriori arși se prăbuși peste tavanul etajului. Un nour uriaș de scântei răbufni brusc și se împrăștiă în văzduhul roșu, urmat de un cârd de flăcări proaspete desprinse din mormanul de jăratec. Din sute de piepturi porni ca la comandă supremă, un urlet prelung de mulțumire. Apoi, ca și când numai acest semn de izbândă deplină l-ar mai fi așteptat, țăranii se risipiră încetul cu încetul. Doar câțiva se încăpățînară a rămânea de teamă să nu se mai întâmple ceva și ei să lipsească. Astfel înspre ziuă curtea se mai liniști de oameni și focul însuși ardea mai potolit și sătul, cu pâlpâiri somnoroase...

●

...Fără îndoială că frunzișul gingaș, și ecourile, și răsuflările pădurii aveau un îndemn, dar și fata, cu înmlădierea-i de ramură și cu privirea-i de șarpe, visase clipa aceasta pe când în blănuri moi o legăna căruța. Cum stăteau alături, deodată oșteanul o cuprinse scurt cu brațul și ea se abătu la pieptul lui. Sta înlănțuită ca o liană de el, și primea cu ochii închiși sărutările lui pătimașe. Un braț o strângea s'o frângă și ea ofta biruită de iubirea furtunoasă a bărbatului și de bolnava ei curiozitate de fecioară.

Răzbătură pe subt mesteceni mai departe în umbră, se făcu pe urma lor tăcere; și tainica bătaie a castorilor iar începu a suna în adâncimi...

●

....Supărările iubirii
Sunt ca ploile cu soare:
Repezi, dar cu cât mai repezi
Cu atât mai trecătoare...

●

...Și pieptul începe să-mi bată.
De sus fluturând a căzut
Pe bancă o foaie uscată,
O frunză din anul trecut...

●

...Septembrie veni cu cer palid și nopți clare cum nu mai fuseseră de multe toamne. Soarele învăluia colinele unduioase ale țării cu lumină ca niciodată blândă, apusurile erau roze ca sideful dinlăuntrul scoicilor, iar sus pe mătasea decolorată a înaltului, se topea alb și ireal, câteodată numai o fulguire de nor, câteodată numai o legănare de funigel, dar de atâtea ori risipit, fumul ghiulelelor.

Era coaptă și bună și îndelungă toamna, ca în amintirea bătrânilor. Să pârguie fructele, să rumenească strugurii, să fiarbă mustul, să ghiftuie hambarele, să duduie morile.

Dar sub cerul acesta clement, fără ploaia și vânturile echinoxului, ceva înfricoșat și hain strângea inima oamenilor ca o pasăre gâtuită.

Când listele de morți deveniră păharul înveninat din fiește ce dimineață, câte-o femeie se împleticea cu un a! scurt și cu fruntea rezemată de perete, ascunsă sub brațul încovoiat, rămânea stană până când alături nu mai suna nici un vuiet de pași. Acesta era războiul? Cu nevinovată surpriză, ochii întrebau dureros și încă nedumiriți, cerșind un răspuns de amăgire. Iar în locul răspunsului mereu alte comunicate și alte liste de morți...

Reprezentaţie de gală

De o săptămână s'a instalat, în dealul poştei vechi, circul. Oraşul s'a umplut de svon. Copiii fug de la şcoală ca să privească pânza — cort imens, rotund — înlăuntrul căruia se petrec lucruri atât de minunate şi mişună animale rare, pe care ei le cunosc numai din poze.

Ziua, circul defilează cu alai pe străzi. O ceată de copii desculţi înaintea muzicii „proprii" (după cum glăsueşte programul!) merg de-„andaratelea" ca să nu piardă nicio clipă, din ochi, tabloul... Urmează un clown, spoit ca o pichire, călare pe un ponei, cu picioarele atingând caldarâmul. Apoi vin călăreţii — şi mai ales călăreţele, îmbrăcate în fracuri roşii, — căluţi coloraţi frumos ca 'n cărţile de poveşti, cu hamuri elegante cu bumbi strălucitori... şi în fine, la urmă, ursul, într'un camion, de care e legat cu lanţ. Priveşte plictisit la lumea ce se înghesue să-l vadă. Din când în când alaiul se opreşte. Ursul cască şi deodată întinde botul spre lumea care se trage înapoi îngrozită. Cu un mormăit scurt, se culcă iar şi închide ochii plictisit...

Seara, în faţa uşii de pânză, pe care scrie „Intrare" e lume multă. Publicul care trece pe la „cassa" — (unde casieriţa grasă, îmbrăcată în roz abia pridideşte să rupă bilete, cu degetele groase pe care le moaie des în gură) — e mai puţin caracteristic. Afară, însă e totdeauna aceiaşi scenă, acelaş tablou din „Ciufulici"... Aceiaşi soldaţi, unguroaice cu cizme şi fuste creţe, un covrigar, copii desculţi, un sergent, apaşi, o vânzătoare de seminţe...

Particip regulat la reprezentaţie, de aici de acasă. In fiecare seară, aceleaşi numere se succed, fără nici o schimbare. Dela marşul tunător care adună mulţimea de gură-cască în faţa circului, devreme, până la marşul grăbit care-i alungă spre casă, la miezul nopţii... Ştiu precis când intră clownii... când ies caii... Un acord lung... Apoi vin gimnasticii. Ii văd intrând, cu pas elastic, făcând bezele în dreapta şi în stânga, agăţându-se apoi de aparate, cu agilitate de maimuţe. Aici am emoţii. Când tace muzica, mă gândesc cu groază: dacă omul de la trapez nu şi-a luat suficient avânt, sau celălalt nu şi-a dat drumul la timp?...

Dublu salt mortal. Muzica tace mereu, emoţia creşte. Imi ţiu răsuflarea, cu inima oprită... Dacă s'a întâmplat ceva?... Nervii îmi sunt încordaţi ca un arc... In fine un acord... şi apoi dansul mateloţilor.

Mă liniştesc şi îi văd dansând. Doi copii frumoşi îmbrăcaţi în costume marinare. Apoi iar bezele, iar surâsuri convenţionale... Urmează valsul echilibriştilor (un vals vechiu de pe vremea filmului mut, care-mi aduce aminte de Francesca Bertini, Maria Carmi, Max Linder...)

Dar iată echilibriştii: mama, tata şi copiii (deci o familie). *Mama* e grasă, îmbrăcată într'o rochiţă roz (care se ţine pe umeri numai cu bretele şi atât de scurtă încât genunchii apar ca nişte chifle scăpate dela inundaţie), însă surprinzător de mlădioasă. (Parcă n'are oase). *Tata* e înalt, slab, cu mustăţi lungi, răsucite în sus. *Copiii* sunt doi: un băeţel blond, frumos şi o fată brunetă, urîtă şi slabă. (Probabil că mama e vitregă, altfel i-ar mai da puţină grăsime!)... Lucrează toţi odată trecându-şi cu îndemânare sticle de lemn, ouă, pălării, farfurii, torţe aprinse şi cuţite...

Clownii încearcă şi ei... îşi dau cu sticlele în cap, pălăriile cad pe jos... August dă o palmă lui Ciupilică... Amândoi cad cu nasul pe o torţă... Lumea se svârcoleşte de râs. Tata (care e totdeauna şi directorul!) a îmbrăcat fracul şi cizmele (mustăţile le-a pă- strat!), s'a înarmat cu biciul lung care pocneşte scurt, fără să vezi unde loveşte şi prezintă caii de „înaltă şcoală..."

Cât mă impresiona pe mine când eram copil, această *înaltă şcoală!* Miaduc aminte de o călăreaţă de circ care-şi luase pomposul nume de... Contesa de Mirmont. Era tânără şi foarte frumoasă. Umbla pe stradă într'un costum coborît parcă dintr'o stampă de Malbourough cu o rochie de catifea bleu lungă, drapată într'o parte „à l'amazonne", cu o pălărie cu pană mare, — de aceeaşi culoare, care se culca graţios peste buclele blonde de pe gâtul alb, cu cizmuliţe de piele bleu şi cu cravaşă. Aşa se plimba pe stradă — cu tot regimentul în urma ei, — ceiace nu mi se părea de loc curios pe vremea ceia (aveam 12—13 ani). Ba adeseori adormeam visând la făptura ei armonioasă şi... dacă nu mi-ar fi fost frică de tata, desigur că aşi fi dorit să mă fac — dacă nu contesă — măcar călăreaţă de circ!...

. . . .

Privesc pe geam şi văd diadema de lumini de la circ, ca o coroană aşezată pe creştetul oraşului... Programul se desfăşoară sub ochii minţii... Astă seară, însă, probabil din cauza atmosferei grele, aud aproape numai toba: bum... bum... bum... bum... Parc'ar fi un „tam-tam" de negri. Regret că nu m'am dus la circ. Să fi urmărit de aproape programul şi mai ales extazul în ochii copiilor, şi să râd din toată inima cu ei când se tăvălesc clownii pe jos, lipăind ca nişte foci scăpate pe uscat!... Dacă eram la circ nu aveam timp s'aud „tam-tam"-ul! Ce rezistenţă la toba asta! Trebuie să fie făcută din pielea elefantului mort anul trecut, de bătrâneţe... O adiere răcoroasă îmi aduce pe aripa ei iar o frântură de cântec: Rim-tam-tam, rim-tam-tam, tra-li-li, ram-pam-plan... cu triluri ascuţite de oboe şi clarinet.

Şi de-odată... marşul funebru: a murit Ciupilică... Un acord lung, apoi iar: rim-tam-tam, ram-pam-plan... August i-a dat o palmă, mortul s'a sculat... şi a plecat ţinându-se de coada calului... Marşul se rupe brusc... luminile se sting. S'a terminat reprezentaţia. Un sergent a şuerat lung... Oraşul a adormit. Noaptea e plină de taine şi freamăt... Am rămas cu coatele pe geam... cu gândul la fetiţa care-o visa pe contesa de Mirmont...

Copiii s'au întors, încântaţi — „Păcat că n'ai fost"... N'am fost?... Ba am fost şi eu la circ. Dar ei nu cred... şi nu 'nţeleg... căci sunt la vârsta când nu pot trăi decât clipa prezentă şi nu pot vedea decât ceiace au în faţa ochilor...

DOINA BUCUR

Scrisoare deschisă

D-lui Simion Mehedinţi

D. Simion Mehedinţi a spus la Academia Română că *dreapta* îşi are originea în opera „Junimii".

Nu ştiu, zău, cum de-ţi venise că aşa chiar din senin
Ai lăsat în părăsire cvarţul, şistul cristalin,
Rocele şi toate câte le cunoşti ca geograf
Şi te-ai apucat pe dată să devii istoriograf.
Asta-i greu. Nu ştii matale că pământul — care-i mut —
A trecut prin mii de faze până când a fost făcut.
Straturi, falii şi-alte cele: munţi înalţi şi'ntinse ape,
Văi adânci, câmpii de humus şi coclauri şi hârtoape
Despre cari, din bibliotecă, scrii toptane de manuale
Ce-ţi aduc — aşa se spune — dulci venituri anuale?
Dacă presupun că-ţi este cunoscută chinuirea
Ce-a'ndurat-o până astăzi toată, toată omenirea,
Cum de ţi-a trecut prin minte că-i uşor şi că se poate
Fără duh, într'un domeniu unde duhul sfânt străbate
Să te-avânţi, să dai sentinţe — uite-aşa — definitive,
Parcă-ar fi, — mai ştiu eu? — vorba de-alizee, de motive
Pentru care vântul bate când din sud şi când din nord,
Ori de peşteri, stânci şi gheţuri, de golf-stream
[sau de-un fiord?
Ai greşit. Cine te puse să cobori, hăt, în trecut,
Şi să te ocupi de chestii cari nu-s pietre, nici mamut?

Şi-ai vorbit: ai spus că dreapta *nu-i creată la'ntâmplare,*
Ci că undeva, în vremuri de demult, culcuş îşi are,
Că „Junimea" — ştii, „Junimea" lui Pogor şi Maiorescu,
Unde radicalul Panu, P. P. Carp şi Eminescu
Străluceau prin duh şi slovă, unde spiritul uman
Se'ntrecea pe sine însuşi şi-adunase an cu an
Tot ce a făcut ca ţara s'urce treaptă după treaptă —
E originea mişcării denumită astăzi dreaptă!
N'ai aflat mata nimica din ce-au scris şi-au comentat
Toţi poeţii, filosofii, sociologii, câţi au stat
In cenaclul de cultură din oraşul sfânt Moldovei,
Că acolo toată lumea se'nchină în faţa slovei
Că prostia era pusă la index, că orice iotă
Din ce-ai spus mata deunăzi ar fi fost o anecdotă
Din acele cari acolo făceau hazul asistenţii?
Cum de ai descoperit matale cum că'n cultul violenţii
Au trăit şi George Panu, Maiorescu, Carp, Pogor?
N'ai simţit vreo remuşcare? N'ai simţit nici un fior
Mai ales când-dând de-oparte tot ce-i adusese Muza —
Ai descoperit, — vai, Doamne! — că „Junimea"-i...
[A. C. Cuza?

Şi nu ştiu de ce, deodată, aşternând aici aceste
Rânduri ce-ţi trimit matale, îmi apare fără veste
Din atâtea anecdote, una singură şi bună:
La „Junimea" câteodată, rar, aşa, din lună'n lună
Venea unul Gheorghe Paicu, cumsecade, dar — săracu' —
Nu prea priceput în toate câte le scornise dracu
Printre cei cu minte multă, cu talent şi câte încă
Transformaseră „Junimea" într'o forţă ca de stâncă.
Rătăcit printre atâţia oameni mari, celebri chiară,
Paicu îndrăznea cuvântul uneori şi el să ceară;
Şi vorbea — ne spune Panu — într'un stil ca vai de lume,
Că era în adunare numai râs şi numai glume,
Şi se încetăţenit nărăvul când lua cuvântul — vai cu
Câte greutăţi, săracu' — să se strige: „Prost îi Paicu!"

Uite, vezi mata, îmi pare că atunci când te-ai grăbit
Să evoci ci-că „Junimea" 'n termenii ce i-am citit,
Nu te-ai inspirat din duhul ce plutea atuncea când
Maiorescu, Carp sau Panu — fiecare rând pe rând —
Expuneau atâtea gânduri, filozofice sisteme,
Ci te-ai inspirat, maestre, din ale lui Paicu teme.

DIAVOLO

Viaţa Romînească

A apărut numărul pe Iunie al revistei „Viaţa Romînească", cu colaborarea d-lor: Mihail Sadoveanu, Ion Minulescu, Cezar Petrescu, Prof. Rainer, Demostene Botez, Tudor Vianu, G. Călinescu, Al. Philippide, Andrei Şerbulescu, Gr. Mladenatz, D. I. Suchianu, etc., etc.

Primim la redacţie

Cărţi

B. Blanchard: Arta vorbirei *(trad. P. Musoiu).*

B. Blanchard: Arta tăcerei *(trad. P. Musoiu).*

Biblioteca Revistei Ideei Buc.

Reviste

Insemnări ieşene *No. 10 (15 Mai).*

Preocupări literare *No. 5—6 (Mai Iunie).*

Grădina mea *No. 4-5 (Aprilie—Mai).*

Buletie

Buletinul agricultorilor *No. 6 (Iunie).*

Buletinul pregătirii premilitare *No. 3—4 (Martie—Aprilie)*

Pagini din trecut

Preţuri maximale în trecut

In totdeauna şi la toate neamurile pofta de câştig a stăpânit, în special, pe negustori şi de aceia s'au luat măsuri pentru înfrânarea speculei.

In condica domnească N. XVII ce se păstrează la Arhivele Statului se găseşte o asemenea măsură pentru înfrânarea speculei, luată la 1786, Mai 22, de către Domnitorul de pe atunci Alexandru Ipsilanti, împotriva băcanilor care începuseră să speculeze pâinea, carnea şi celelalte alimente de primă necesitate.

Porunca domnească este îndreptată către edilii comunei şi prefectul poliţiei, Domnul ordonându-le să cerceteze preţul alimentelor de primă necesitate şi după ce vor afla adevărul preţului cum era şi mai înainte să-i raporteze pentru ca să dea hotărîre pentru aceasta:

●

Pitac către boerii epitropi dinpreună cu dumnealui vel agă să pue să facă cercetare dă nartul băcăniilor la pâine i carne i la altele.

Dumneavoastră boerilor epitropi împreună cu dumnealui vel agă, adunându-vă la un loc, să faceţi cercetare pentru băcănii dă toate felurimile i pentru pâine şi pentru carne în ce chip este nartul care să urma până acum şi cum este cu dreptate dă a să urma vânzarea lor dă aici înainte, făcând bună cercetare ca să ne arătaţi adevăr ceiace este drept şi pentru toate anume să ne daţi pliroforie în scris, cu arătare pă larg.

1786 Mai 22

Condica XVIII, fila 7.

Circulaţia pe stradă în Epoca fanariotă

Domnii fanarioţi, crescuţi la Constantinopol şi cu studiile făcute în oraşele apusene, odată veniţi în Principate, au început să le considere ca fiind patria lor şi de aceia o mulţime de măsuri de edilitate fură hotărîte în favoarea acestora.

In epoca fanariotă s'a început pavarea oraşelor, ca în Apus, lăsându-se loc şi pentru pietoni; adică s'au făcut trotuare. Acum s'a adus apă potabilă dela munte, făcându-se cişmele, încuindu-se fântânile cu găleată. S'au făcut băi publice şi s'a intensificat paza cu gardişti.

S'au făcut parcuri în jurul oraşelor, ca să meargă potipendada să asculte muzica domnească ce cânta de două ori în săptămână.

S'au luat măsuri pentru luminatul străzilor cu felinare în care ardeau la început lumânări de seu, iar mai apoi petrol.

Cele dintâi oraşe ale ţării care au cunoscut aceste binefaceri au fost capitalele: Bucureşti şi Iaşi, apoi Botoşani, Focşani, Craiova, etc.

Măsurile edilitare nu erau numai simple măsuri luate pe hârtie, ci ţinute cu multă rigoare.

Mai jos publicăm un pitac din anul 1787 Martie 16, dat de Domnitorul Alexandru Ipsilanti, către marele spătar, ministrul de răsboiu şi marele Agă, prefectul poliţiei, privitor la circulaţia pe străzi.

Din „bicisnicia" vizitiilor care „din blestemată firea lor" s'a întâmplat un omor şi de aici măsurile de mai jos, de care aveau să ţină seamă şi să înfrâneze pe vizitii lor, mari şi mici, veri arhierei, veri boer mare sau veri cine altul:

●

Pitac către vel Spătar, i către vel Agă, ca să nu umble caretele, i butcile şi carele tare pe stradă.

Dumneata liv vel postelnice Constantine, vechil spătării, i Dumneata vel Agă, fiindcă mergerea fără de orânduială a caretelor, a butcilor, a carelor şi a altor căruţe pe uliţile Bucureştilor este o acatastasie, nesuferită din care s'au şi întâmplat cum ştii primejdie de moarte, că un Ion Surugiul mergând pe uliţă cu carul lui şi întâlnindu-se cu o caretă vizitiul caretei au zis să abată, iar el din becisnicia lui fiind fost poate beat au înghesuit carul şi vizitiul caretei ce nu fu ştiut ca un bicisnic iarăşi silind pe Ion chirigiul lovindu-i caii cu biciul şi speriindu-se au dat dosul şi în fuga lor drept casele Dumnealui vornicului Prăşcoveanul călcând roata carului pe o muere au omorîto, care această întâmplare fiind cu tot nesuferită a vedea o moarte de om din mergerea cea fără de orânduială şi fiind aproape de cunoştinţă că vizitii din blestemată firea lor obicinuiţi fiind a se întrece unul cu altul şi a alerga cu tot cu butcile şi caretele pe uliţă. Şi fiindcă pe uliţă a pururea nelipsit urdină oameni pe jos şi călare la trebuinţa lor negreşit se poate întâmpla şi altele multe ca dol de acestea. Pentru aceia dar iotă cu hotărâre se porunceşte să faceţi ştiut la toată obştea cu pristav ca de acum înainte toţi de rând mari şi mici, veri arhiereu, veri boer mare sau veri cine alt să-şi înfrâneze vizitii cu poruncă straşnică ca pe uliţă când merg să meargă încet cu orânduială bună, şi cu mare luare aminte privighind şi deoparte şi de alta şi strigând înainte ca să se păzească.

Iar mai vârtos când este buluc ori să aştepte să se curețe strada şi să se lărgească locul de a trece sau să urmeze mergerea cu mare linişte încetinel ca să nu vatăme pe cinevaş.

Asemenea poruncă să daţi D-voastră şi chirigiilor şi cărăuşilor făcând dar făr de voe de a urma negreşit.

Iar când vreunul din vizitii şi după aceasta va face o catastasis cu mergere fără de orânduială pe un acela să aibă voe zapcii şi căpitanii răspântiilor a-l da jos, a-l opri şi a-l înştiinţa D-voastră Domniei Mele, ca să i se facă căzuta pedeapsă. Care această hotărâre după ce o veţi face Dvoastră cunoscută la toţi zapcii mari şi mici ai târgului şi la căpitanii răspântiilor apoi să fiţi înşivă cu mare privighere şi purtare de grijă a pururea ca să nu se întâmple vreun cusur, pentrucă nu numai acel zapciu sau căpitan într'al cărui popor să va face una ca aceasta i se va face de către Domnia Mea straşnică pedeapsă ci şi asupra D-voastră foarte mult ne vom scârbi.

Şi nu veţi avea nici un cuvânt de îndreptare ci dar fiţi cu mare luare aminte pentru toată vremea ca şi ziua şi noaptea mergerea a tuturor pe uliţă să fie cu linişte.

1787 Martie 16

Condica Domnească N. XVII fila 159.

Măsuri împotriva focului în trecut

Zicătoarea bătrânească „să te ferească Dumnezeu de foc şi apă" a fost întotdeauna în grija conducătorilor Principatelor noastre; şi de aceia se luase măsuri riguroase pentru preîntâmpinarea mai ales a focului.

Mai jos, reproducem un pitac privitor la măturarea coşurilor în vreme de iarnă.

Porunca este dată marelui spătar, ministrul oştirii şi prefectului de poliţie ca să ia măsuri pentru aceasta, căci ştiut este, spune porunca, că din necurăţatul şi nemăturatul coşurilor se întâmplă primejdie de foc, care pricinueşte vătămare şi pagubă la obşte rămânând unii săraciţi şi stinşi de tot:

●

Pitac către vechilul spătării i către Dumnealui vel Agă să dea poruncă să măture coşurile cei casnici şi cei cu prăvălie.

Dumneata vechilul spătării i Dumneata vel Agă, fiindcă din necurăţitul şi nemăturatul coşurilor, se întâmplă primejdie de foc care pricinueşte vătămare şi pagubă la obşte rămâind unii săraciţi şi stinşi de tot, iată că vă poruncim Domnia mea cu pristav să daţi de ştire la toţi de obşte atât casnicilor cât şi prăvăliaşilor ca să fie cu purtare de grijă fieşcare a-şi mătura şi a-şi griji coşurile în vreme fără de a le lăsa la uitare şi nebăgare de seamă, pentru care să daţi de ştire straşnică poruncă şi coşarilor ca nelipsit pe toate zilele să umble prin mahalale şi pretutindenea a mătura coşurile, aşijderea să daţi în ştire prăvăliaşilor ca fieşcare să-şi aibă putină cu apă după obiceiu, care să fie totdeauna plină cu apă pentru că cel ce nu va urma după cum poruncim şi din nepurtarea lui de grijă se va întâmpla primejdie de foc nu numai se va pedepsi greu ca un pricinuitor de vătămarea obştii ci încă şi paguba care se va face la altora vecini dintr'acea primejdie iarăşi acela o va răspunde.

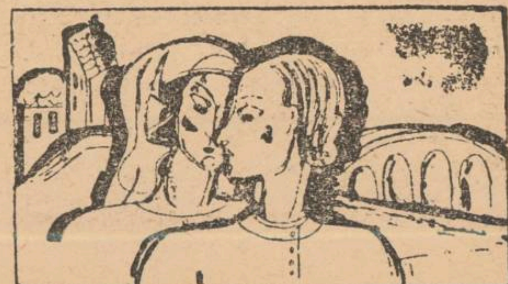
Ce dar să fiţi cu mare băgare de grijă şi privighere la aceasta pururea cercetând şi deşteptând pe toţi ca să fie coşurile totdeauna măturate, spre a nu se întâmpla primejdie, căci şi asupra Dumneavoastră ne vom turbura şi nu veţi avea nici un răspuns.

1786 Mai 20

Condica XVII, fila 7.

Astfel se îngrijeau de binele locuitorilor conducătorii de pe vremuri.

MIH. P.

M. Sadoveanu: „Baltagul"

Despre acest roman al lui Mihail Sadoveanu, Baltagul, s'a scris mult. El a fost tradus în nemţeşte şi în franţuzeşte şi cu acest prilej presa străină s'a pronunţat cu multă înţelegere asupra operei şi omului care a creat-o. Cât de mult a fost citit acest roman, se poate vedea din numărul de volume pe care le-a mistuit repede şi cu sete publicul cititor...

Am zis *cu sete* şi n'am luat acest cuvânt la întâmplare. El este caracteristic atât pentru nevoia la care răspunde romanul în alcătuirea sa proprie cât şi pentru nevoia momentului desvoltării noastre culturale, în care ne-a fost dăruit romanul.

Baltagul este inspirat din izvorul creaţiunii proprii lui Mihail Sadoveanu în general, în el găsindu-se materialul baladei populare, cu dramatismul luptelor, printre întâmplări, oameni şi mediuri felurite, care fac conţinutul şi condiţionează succesul romanului. Prin aceasta romanul răspunde nevoii cititorului de azi, care este setos de aventură şi de senzaţie, de aţâţare extremă şi de curioasă nelinişte asupra sfârşitului problemei care i-a fost pusă de carte. Romanul este în aşa fel alcătuit încât răspunde tuturor cerinţelor genului. Cu fiecare clipă, acţiunea se înfiripează, interesul creşte. Parcurgem cu Vitoria satele, oraşele, ţinuturile moldoveneşti, desfăşurate ca într'un film, care rulează repede, fără să pierdem o clipă interesul palpitant pentru ceiace trebuia să urmeze şi să ne ducă la încheere...

Lumea în care se petrece aventura este lumea pe care un istoric german, Hans Neumann o numeşte „Gemeinschafts Kultur" şi care nu e tot una cu ceiace Lévy Bruhl numeşte mentalitatea primitivă. Nuanţa este foarte subtilă şi reuşit redată de Mihail Sadoveanu în tipurile sale de munteni şi aceasta dă un colorit şi o putere de viaţă proprie creaţiunii lui M. Sadoveanu într'un gen iubit de cititori, dar banalizat de scriitorii care-l cultivă. La aceştia din urmă personagiile nu sânt decât „comparsi" ai acţiunii. Mihail Sadoveanu, dimpotrivă, încarnează acţiunea în personagii, care-şi trăesc viaţa în mediul lor propriu.

Ceiace n'au înţeles criticii săi este tocmai caracterul acestor oameni de la ţară şi adevărata natură a sufletului lor. Ei nu mai sânt troglodiţii de odinioară, alcătuiţi numai din instincte şi inconştient. Mihail Sadoveanu a dat la lumină nu numai partea brutală şi animalică pe care unii o cred singură reală în sufletul omului dela ţară. El a exprimat, într'o formă literară desăvârşită, cunoaşterea intimă a „vieţii rurale", a sufletului ţărănesc, cu toate credinţele străbune şi tradiţia milenară a poporului. O asemenea cunoaştere, la Sadoveanu, este aproape înăscută.

N. Sadoveanu

Baltagul este şi rămâne o splendidă operă de maturitate a unui autentic scriitor românesc. Această apreciere aparţine atât publicului românesc cât şi opiniei literare din Apus.

Iz. S.

Cronica modei

Visul oricărei femei ori cât de modestă i-ar fi situația sa materială, este un cămin confortabil și un interior care să dea impresia de desăvârșită intimitate. Aceasta cere mult gust, răbdare și o stăruință neobosită, căci fiecare obiect, fiecare amănunt trebue ales și așezat la locul ce i se cuvine, cu cea mai mare grijă și pricepere. Radio, patefonul trebue să ne fie la îndemână pentru a ne înveseli timpul liber, după cum îl cere dispoziția sufletească, mai ales că avem putința de a-l reduce la tăcere când ne-o cere inima. Confortul și intimitatea trebue să se simtă deci în fiecare colțișor al locuinței noastre. Aci este piatra de încercare a unei distinse stăpâne de casă.

Cred că fiecare dintre noi privește masa ca centrul de interes al casei, căci ea poate avea un rol deosebit după camera în care se găsește și după locul ce i-l destinăm. Ne servim de masă în unele camere ca să așezăm pe ea cărți, hârtie de scris, jocuri, flori și bibelouri. Unele mese însă sunt singure adevărate opere de artă și nu sufăr obiect, vas, statue, cupă sau lampă, pentru a le sublinia armonia și puritatea liniilor. Altele nu comportă pe fața lor lăcuită de cât flori și mai ales „cactee", a căror frumusețe ciudată și impunătoare, e foarte la modă.

Mobila în favoare, e, fără îndoială, divanul pat. El este expresiunea celui mai desăvârșit confort. La stânga, în etajera de sticlă, buteliile, care alcătuesc „cabaretul". Pe etajeră Radio, la dreapta pe altă etajeră cărți, adică toate obiectele cu care să ne putem potoli setea: setea de muzică, de lectură, etc. ceiace e mai curios, însă, la această mobilă ultra modernă, este un negru ca în secolul trecut, negrul bunicilor noastre pe care nu-l mai întâlnim decât la vânzarea obiectelor lăsate prin moștenire. Azi el devine din ce în ce mai la modă...

In ceiace privește luminatul, moda cere sau lumina difuzată prin plafon și pereți după ultimul confort, sau culoare cu vaze de opal în care se ascund becurile sau lampadarele de altă dată, bine înțeles cu aparate electrice difuzând lumina cu generozitate.

Secolul al XIX-lea, atât de disprețuit după războiu, își reia drepturile și sub alte forme: „chaise longue" mai mult sau mai puțin Mme Récamier, taburete în formă de X, acoperite cu cren alb sau ivoriu. Covoarele însă sunt înlăturate. Marele chic sunt parchetele lustruite impecabil cu un colorit mai cald decât tonul general al camerei, în care trebue să domine nota arămiu.

Interiorul confortabil ne face să ne gândim la rochia de casă pentru doamne și la halatul comod pentru domni. Rochia șorț pentru doamne să se facă din taffetas lavable ecosez, cu mânecile scurte, încheiată în față, până jos, cu nasturi. Buzunarele pot fi cât de mari, de ambele părți, puțin deschise și involte. Pentru grădinărit multe doamne poartă chiulote de pânză, rezervată de obiceiu numai vacanțelor la plajă.

Domnul pe divan, cu țigareta în gură și o carte bună în mână, nu trebue să uite nici „ținuta" în interiorul său confortabil. Halatul pentru că trebue să-i zicem pe nume, poate fi de o eleganță confortabilă, fără a fi însă pretențios. El poate fi de velur, cu reveruri de satin, de flanelă subțire, cu guler de crêpe de chine etc.

Ca încheere: nu uitați că parfumeria autentică din casele mari și toate produsele pentru frumusețe ale Parisului, se vând în salonul Mignon, ale d-nelor Barca, Blocul Malaxa-Ioanid, bdul Brătianu.

BITRIX

Cronica cinematografului

Reluări și premiere

Săptămâna aceasta a fost mai degrabă slabă. In multe săli de premieră s'au dat „reluări".

(Parada Dragostei, Dezonorata, Prințesa Olga, etc.). Merită a se revedea „Theodora", care, la a doua vizionare, devine un film încă mai fermecător. Deasemeni „Păianjenul", la a doua prezentare, capătă interesul suplimentar al unei combinații de evenimente unde nici o spărtură nu se poate observa în plauzibilitatea istorică.

Cât despre premiere, semnalăm „Invitația Doamnei Potter", comedie germană cu o vădită factură americană (ceeace-i dă un farmec deosebit) — și „Casa cu 100 de lumânări".

Casa cu 100 de lumânări

Romanul, drama, nuvela, filmul conțin, pe lângă valoarea lor de voluptate, emoție și agrement, încă o valoare de ordin istoric, psihologic și documentar. Taine spunea odată că nu dă o căruță întreagă de documente diplomatice pe un singur volum de Balzac, când e vorba de căpătat informații exacte asupra unei epoci.

In cinematograf coincidența (și uneori chiar confuziunea) între frumusețe și autenticitate este poate încă și mai vizibilă, pentru bunul motiv că ecranul e o artă... vizuală. Intr'o nuvelă poți spune: cutare personaj era îmbrăcat cu o deosebită eleganță; în film mai trebue să și probezi. Autorul nu-i crezut pe simplu cuvânt. Evenimente, personagii, trebue să fie adevărate — adică, mai corect, istoricește verosimile.

Acestei plauzibilități psihologice și sociologice îi corespunde, în viața reală repetarea frequentă a aceluiaș caz. Dacă de pildă, în cutare societate, femeea, de un mare număr de ori, se arată a fi mai de treabă ca bărbatul, mai inimoasă și mai destoinică, însamnă — în limbajul abreviativ și extrapolant al Artei — că acolo femeea este (pur și simplu) superioară bărbatului, în ciuda opiniunii contrarii a acestuia din urmă.

Și vice-versa: când în literatura sau cinematograful unei țări vedem repetându-se aceiaș situație morală, putem fără grije induce că și în viața reală lucrurile stau în acel fel.

Aceste mici explicațiuni prealabile le-am socotit necesare pentru a înțelege un fapt, la prima vedere de mediocră importanță, cuprins în noul film de la „Scala", anume „Casa celor o sută de lumânări". E vorba de un tânăr diplomat, însărcinat a face să parvină la Liga Națiilor un document și care tânăr este impedecat dela aceasta de o bandă de spioni. Firește, povestea face să alterneze succesele și insuccesele simpaticului erou, „levalele" câștigate și cele pierdute în acest joc al onoarei, carierei — și chiar morții. In timpul acestei oscilații de destin, aproape tot ce e izbândă provine din colaborarea unei fermecătoare domnișoare, un fel de logodnică a eroului, pe care însă acesta din urmă se luptă din răsputeri să o expedieze acasă și s'o convingă să nu-și mai vâre nasul în lucruri care nu-s de ea. Dar femeea nu cedează. Gonită, ea se reîntoarce cu forțe nu numai proaspete, ci sporite. Și, în mare parte datorită ei, el scapă cu față curată.

Așadar gagul care ni se servește ca leitmotiv în acest film este supărarea lui de a o găsi pe dânsa vecinic amestecată în trebile sale, și întrebuințarea celor mai varii și chiar uneori violente metode pentru a se cotorosi de ea — firește, totdeauna fără rezultat.

Insistența asupra acestei situații probează că realmente ea este frequentă în societatea americană. (Poate și în altele; dar sigur în cea yankee). Destoinicie și îndărătnicie de a colabora — din partea femeii. Atitudine înțepată și agasată din partea bărbatului, care contestă putința acestui ajutor feminin și se enervează constatând că zisul ajutor e aproape totdeauna eficace — uneori salvator. Totuși încăpățânare în a-i nega valoarea. Incăpățânare de efect ușor humoristic, de vreme ce încăpățânarea cealaltă, a femeii, țâșnește ca un „Jack in the box", în ciuda încăpățânării adverse.

Superioritatea femeii

Se va spune poate că situația prezentată în filmul precedent nu trebue extrapolată. Să nu conchidem deci, după un caz răzleț, că așa se petrec totdeauna lucrurile în lumea americană.

Decât, cazul tocmai nu este răzleț. Cu o insistență remarcabilă (și mereu remarcată de noi în aceste cronici), ecranul din Statele-Unite ne înfățișează povești „polițiste", povești de luptă, invenție și competițiune, unde regulat descoperirile se datoresc unei femei. Și pentru ca afacerea să fie încă mai savuroasă, femeea este pusă să pară principial prostuță; ceiace dovedește că impresia de a fi o gâsculiță nu trebue să o primim așa lesne. Subt orice toantă aparentă se poate ascunde o prea capabilă persoană. Micul aer gogoman pe care îl poate eventual lua femeea este o haină, pusă, ca toate celelalte, din cochetărie, — ca un supliment de farmec. In ultima lună am avut două filme Metro-Goldwin „detective" cu William Powell. In ambele, femeea („Mirna Loy în „Nick Gentleman Detectiv" și Jean Arthur în „Păianjenul") avea mutră zăpăcită, se dedea la acțiuni incoherente, emitea ipoteze abracadabrante, care însă duceau — tocmai ele — la dezlegarea enigmei.

Ca un acompaniament sonor al acestei false imbecilități, aveam bombănitul eroului, picarisit și superior. Zadarnic eroina, prin tâmpeniile ei aparente și prin exasperantul ei nărav de a se afla mereu în treabă, zadarnic, zic, eroina salva efectiv pe erou de la moarte. Impermeabil la experiență și la evidență, eroul arăta o singură dorință: de a vedea pe eroină stând cuminte acasă și ne mai mișcându-se de acolo.

Așa dar situația se repetă în filmele americane; se repetă cu aceiaș aspect, cu aceiaș raport psihologic între prostie aparentă și destoinicie reală, între ajutor efectiv și agasare a ajutatului. E semn că lucrurile trebue sigur să se petreacă așa și în viața adevărată. Filmul american confirmă deci cu dovezi materiale ceiace mulți călători de peste ocean observaseră cu privire la femeile de acolo.

De altfel, un bărbat fără prejudecăți masculine se va fi fost de multă vreme convins despre asta. In ultima carte a lui Bergson, am găsit cu plăcere, prizărită într'o modestă notă — ca un lucru care ar fi „mers dela sine" — această observație... „desigur, femeea este, în general mai deșteaptă decât bărbatul, după cum acesta e, la rându-i, mai pasional".

Pare paradoxal. Acelor ce nu vor să creadă, le voi semnala, pentru numărul de Iulie al Revistei Fundațiilor, un lung studiu despre „Femeea în cinematograf", unde toate acestea sunt explicate cu deamănuntul.

D. I. SUCHIANU

Viața teatrală

„Kontușovca-Palace" de A. Nielsen la Teatrul Comoedia

D. Sică Alexandrescu este un om de inițiativă. Ne-a dovedit-o în nenumărate rânduri până acuma, iar de astă dată s'a întrecut pe sine însuși. Nu pentru alegerea piesei cu care și-a inaugurat Duminica trecută stagiunea de vară, sau pentru realizarea de ansamblu a spectacolului, ci pentru inspirata idee de a fi utilizat sala Teatrului Comoedia pentru reprezentații în aer liber.

O sală atât de cochetă ca a Teatrului Comoedia, atât de bine situată în centrul Bucureștiului, și prevăzută cu un plafon mobil, se cădea a fi întrebuințată vara. D. Sică Alexandrescu s'a gândit s'o facă înaintea altora. Deși lucrul era atât de ușor — și de aceia îl felicităm sincer.

Această primă stagiune de vară a Teatrului Comoedia s'a inaugurat cu piesa „Kontușovca-Palace", comedie cu cântece (așa precizează programul) în trei acte de autorul A. Nielsen.

Piesa este departe de a fi o capodoperă. Are totuși un mănunchiu de calități ce-i dau posibilitatea de a înfrunta cu succes cerințele unui program de vară. In cariera noastră de spectatori nu am întâlnit până în prezent numele d-lui A. Nielsen. Dacă este sau nu, un autor de talent, nu ne-am putut da seama Dumineca trecută, întrucât posibilitățile d-sale dramatice au fost copleșite de verva atât de savuroasă a unuia dintre adaptatori, d. Tudor Mușatescu. Am recunoscut, în nenumărate rânduri, acel dialog sclipitor, atât de variat, plin de umor, ce caracterizează talentul d-lui Tudor Mușatescu, încât ne-ar mira tare să nu-i fi dibuit momentele colaborării sale atât de prețioase.

Cât despre scheletul piesei „Kontușovca-Palace", nu ar fi prea mult de vorbit. Din punct de vedere dramatic el se prezintă destul de sărac în inventivitatea intrigii și conturarea personagiilor. Adaptorii români au avut însă grija de a nu păstra din întreaga piesă, decât un motiv de inspirație, realizând astfel cu un colaborator muzical inedit (d. G. Timică), un spectacol agreabil, ușor, adeseori bine pus la punct.

Nu-l cunoșteam pe d. Timică în ipostaza unui compozitor de tangouri. Un om talentat ca d-sa, se descurcă însă în orice domeniu, chiar și în domeniul muzicii, atunci când i se cere acest lucru. Mai demnă de reținut însă, ni se pare creațiunea d-lui Timică, compusă cu o nesfârșită serie de nuanțe, într'un rol extrem de amuzant. D. G. Timică a dovedit încă odată că arta nu cunoaște niciun fel de îngrădire, și că d-sa poate juca cu seriozitate și convingere chiar când spectacolul nu este nici serios, nici convingător.

D-na Sylvia Dumitrescu, în rolul principal, a avut momente agreabile, pline de un umor sănătos. Dar ne întrebăm, oarecum mirați, de ce această excelentă actriță, cu nesfârșite posibilități, se crede mai întotdeauna în fața unui auditoriu surd? Adeseaori replicele fie ele cât de spirituale, își pierd farmecul, când sunt debitate cu un timbru atât de tare.

D-na Marietta Deculescu și d. C. Lungeanu au alcătuit cu mijloace simple, un tânăr cuplu idilic, un ansamblu bine strunit, din care am remarcat pe d-nii N. Antoniu și C. Sion, au contribuit la succesul acestei reprezentații.

GH. NENIȘIOR

Cartea românească

Cronica literară

Ion Pilat, Ţărm pierdut; V. Voiculescu, Urcuş

Părerea noastră strict personală, este că poeţii noştri scriu şi publică prea multe versuri. Uşurinţa de a publica pentru un poet de valoare, plăcerea de a face stihuri poate, au ca urmare apariţia aproape în fiece an, şi uneori de mai multe ori pe an, a câte unui volum de versuri semnat de acelaş nume. Este bine, este rău? Tot ce este sigur e că psihologiceşte criticul şi cititorul se află într'o poziţiune care poate fi defavorabilă bunei receptări a operei poetului. Poezia e un aliment intelectual condensat ca o dulceaţă. Prea mult dulce produce saţietate şi în orice caz o incapacitate de a mai distinge nuanţele. Există o bine ştiută lege în psihologia experimentală a raportului între creşterea excitaţiei şi creşterea senzaţiei. Unei sporiri a excitaţiei, organismul adaptându-se, nu-i mai corespunde o sporire de acelaş grad a intensităţii senzaţiei. Legea a formulat-o de mult Gr. Alecsandrescu:

După suferiri multe, inima împietreşte. Am putea spune şi noi:

După plăcere multă, inima împietreşte.

Poezia trebue izolată ca o statue, aşezată pe un fond de solitudine, aşa încât să fie ţinută minte pe dinafară. Poeţii cu un volum de poezii ca Baudelaire, sânt mult mai memorizaţi decât alţii cu zeci de culegeri. Este la mijloc, fireşte, şi o chestiune de temperament. Un poet poate aduce într'un volum nu poeme memorabile ci o atmosferă nouă rezultând din toată culegerea. Atunci, da, apariţia unui volum pare îndreptăţită. Toate aceste consideraţii n'au însă, repetăm, niciun raport cu valoarea intrinsecă a producţiei, ci privesc numai metoda publicării poeziilor.

O atmosferă cu desăvârşire nouă nu aduce d. Ion Pillat în această nouă culegere, *Ţărm pierdut*, dar rămâne mereu poetul graţios şi tare pe meşteşugul său pe care îl cunoaştem.

Ţărmul pierdut este pe cât se pare Balcicul. Se ştie că Balcicul se ridică pe ruinile vechiului oraş grecesc Dionysopolis şi acest fapt e frumos prilej pentru poet de meditaţie archeologică. Se obişnueşte a se obiecta în astfel de împrejurări că poezia este contaminată de elemente culturale caşi când ar fi cu putinţă ca un poet să trăiască cu totul în afara culturii. Cel mai de seamă poet francez actual, Paul Valéry, este şi cel mai cultural poet. Totul depinde de puterea de creaţie, de facultatea de a face din simboluri trecute simboluri încă valabile. D. Pillat retrăeşte priveliştea meridională dându-i unica formă ce i se potriveşte în imaginaţia noastră plină de amintiri, cea clasică. Pictura e colorată, dar simplă, aeriană, văroasă:

Măslinu-şi tremură sub munţi argintul
Aerian şi oleandrul floarea. Unde
Mireasma pipărată terebintul
Şi albe aripi pescăruşi pe unde
In lunecări fugare ţi le lasă,
Insulă, te-ascunzi ca într'o leasă
De viţe atârnate şi glicine
Cu flori plăpânde peste ţărmul frânt.
Din piscuri vezi oglinzile senine,
Auzi al mării veşnic cânt.
Insulă, aicea nici un pas
De om sau fiară urma nu şi-a tras.
Pe plaje scânteind prundiş de stele,
Doar trupul Venerii crescu din mări
Şi desfăcând desişurile grele
Diana doar, în albe desfătări
De raze, a pătruns pe muşchiul unde
Endymion în codrul ei s'ascunde.

Mitologicul serveşte aici la scoaterea poeziei din planul simplu descriptiv şi la introducerea ei într'un cerc de valori supra-sensibile.

Facultatea aceasta de a depăşi impresia se vădeşte în chip mai izbitor în *Cină cu peşti*. Poetul mănâncă la Balcic lufari, guvizi şi barbun. Nimic mai prozaic în aparenţă. Insă peştii aceştia încă fragili de prospeţimea mării trezesc nu atât apetitul cât încântă ochiul uimit de graţioasa lor monstruozitate, mirosul izbit de salinitatea lor. Lumânările care luminează masa capătă un contur fantastic, farfuriile devin talgere şi toată scena devine un festin enigmatic şi de mare gală fabuloasă la marginea mării:

In sfeşnice lumini de ceară,
Cum tremurau cu roşii dungi,
Pe mare luna 'ntinse iară
Năvod de-argint cu fire lungi.

Ne-aduse 'n talgere pe masă,
Cu ochi brumând talaz străbun,
Veniţi din verdea lui mătasă;
Lufar, guvidii şi barbun.

Priveam uimiţi cum odihneşte
Lumina sfântă peste ei,
Cum lumii noastre îi răpeşte,
De taina mării tot mai grei.

I se poate observa d-lui I. Pilat, şi lucrul l-am mai spus şi altădată, că e surprins prea mult în căutarea unor forme rare. Căutarea nu e dinăuntru în afară ci invers, adică e o simplă căutare de modalităţi. Asta sună uneori fals ca în *Insulă* unde repetarea imperfectelor şi alternarea lor geometrică cu plusquamperfecte sună artificial:

Insula mică era
Albă de anemone.
Amurgul cu aur podea
Plaja pustie.

Pas omenesc pân'atunci
Pacea n'o turburase —
Ecoul vrăjise din stânci
Murmurul vremii.

Făcând din toate astea o maşină poetul repetă sistemul şi în strofele următoare.

●

Nota distinctivă a d-lui V. Voiculescu, poet original şi talentat, este apocalipticul. Poetul aspiră întunecări ale lumii, apariţii enigmatice de îngeri, revelarea simbolică a divinităţii. Toate acestea nu sunt simulaţiuni ci stări autentice, care se pot explica printr'o lungă convieţuire cu literatura bisericească, în deosebi hagiografică. Raportul între individ şi factorul divin nu se obţine pe calea speculaţiunii, ci pe aceia a unui sentiment de subordonare. Este de altfel singura potrivită în poezie. Poetul gustă plăcerea degradării şi închipue multiple moduri scoase din viaţa de toate zilele, de nimicire în Spirit. Imaginile şi-le ia cu deosebire din viaţa pastorală, unde sunt lupi şi oi, deci suferinţă, păstori contemplativi, buciume amintind trâmbiţa judecăţii de apoi, cerul nocturn cu stele. In astfel de compuneri d. Voiculescu pune o tristeţe gravă, bolnavă de nelămuriri, cu un ton galben ca de făclii. Iată o pildă:

Somn roditor de vise ombri peste gehene
Şi'n ochii ce păstrează domesticitul foc
Sub pleoape pânditoare cu aripe de gene
Am găzduit surâsuri şi lacrimi la un loc

Pe cin' să-mi razim plânsul şi frageda lui mare
Cu rădăcini în moarte când văd fără să stea
Prin mintea nopţii luna trecând ca o visare
Şi amintirea zilei luând chip tăiat în stea.

Mă mângâiam cu basmul zidirii pământene,
Prin slavă albe imnuri de nori călătoriai,
Păuni ca heruvinii cu ochi sădiţi în pene,
Şi lupii ca păstorii nostagic buciumai.

Compunerea pare hermetică, dar nu este în chipul obişnuit. E numai o viziune creştină unde, după modul iconografic, totul e plin de simboluri. Păunul, păstorul sunt fiinţe tipic creştine, alegorice. Poezia e o simplă contemplaţie, dar aluzia la păuni, la lupi buciumând nostalgic, adică luând funcţiunea păstorilor, trezeşte fiorul unui miracol neînţeles. Toamna îi apare poetului ca un moment de apocalips, cu făclari în Occident, cu mormane de oase umane:

Când galbena vecernă a toamnei iar mă arde,
Din occident de pară în ceasul dens de dor
Lin pasărea ursitei se lasă peste coarde
Şi alăuta pieptului îmi aue a sbor:

In alba-i visterie de oase puse'n furcă
Eroica tristeţe a lumii a'mpietrit.
Auzu-l greu din aur lăuntric cum se urcă
Sunetul sufletului slăit.

Ca să guste sentimentul degradării, poetul se închipue nalbă ruptă de trecători, sau vrea să devină stâncă spre a fi trăznit:

Eu sânt pe fund de văi o biată nalbă,
Mă poartă lumea'n piept la sărbători.
Iar Tu mă vrei în slăvi o stâncă albă
Ca'n trăznete pe mine să cobori...

De altfel sentimentul nimicniciei individului duce la o adevărată dorinţă de distrugere şi e pomenită chiar Nirvana:

Ce lung e sufletul, o Doamne,
Ce lung e sufletul şi ce neomenesc.

Eu ştiu un schit în peştera Nirvanii
Mă trag acolo singur şi mă'nchid...
Dar singur, singur, gol... chiar anii
S'aştepte-afară şi să'nghete zid.

Unele imagini ale poetului, ieşite din împerecherea unei abstracţiuni şi a unui concret, ni se par silnice: cobuz de gând, liane de dor, inel de gând. Viaţa sufletească dă materia, iar lumea fizică forma. Insă totul e arbitrar.

Trebue să mai adăogăm că atât d. I. Pillat cât şi d. V. Voiculescu au aceastǎ particularitate comună de a cânta nostalgiile sufletului care se 'ndreaptă spre vârstele grave.

G. CALINESCU

Cu privire la...

D. Barbu Lăzăreanu, distinsul nostru colaborator a scos în Editura „Cultura Românească" o serie de cărţulii „Cu privire la"... diferiţii noştri clasici, cărţile prezintă un deosebit interes.

Cunoscând bine opera, şi momentul cultural în care au trăit Eminescu, Hasdeu şi Creangă, d-sa îndreaptă lanterna unei abundente documentări, asupra unor aspecte şi probleme din viaţa şi opera lor, care ne redau viziunea coprinzătoare şi plină de viaţă a personalităţii acestor creatori.

Cărţuliile acestea formează o lectură plăcută şi reîmprospătătoare pentru oricine. Le socot însă admirabile pentru adolescenţi, care posedă un bogat material informativ de cunoştinţe.

Momentele alese de d. Barbu Lăzăreanu şi lumina în care prezintă problemele pe care orice cititor ar trebui să şi le pună, constitue adevărate sinteze şi judecăţi morale. Mintea tânără, care poate şi le-a pus în trecere fără să le adâncească, este provocată să se oprească asupra lor şi să tragă concluziile care nu-i sânt impuse, ci numai propuse.

Marele merit al acestui „soarece de bibliotecă" este modul în care se serveşte de materialul adunat prin lungi şi minuţioase cercetări. Acest material este prezentat nu numai de un erudit pasionat pentru descoperirile sale, dar, mai ales, de un om care a meditat îndelung asupra acestui material. Apoi după ce l-a trecut prin sufletul său, îl prezintă cititorului în lumina sa proprie, nu pentru a-i „preda" cunoştinţe noui, ci pentru a-l îndemna să reflecteze, cu el împreună, asupra unor chestiuni pe care poate şi le-a pus şi cititorul, dar în fugă, fără să stărue în rezolvarea lor. Modul acesta este nu numai o caracterizare a sufletului şi împrejurărilor vieţii şi creaţiunii autorilor, ci şi o *revalorizare* a scriitorului în viaţa şi opera sa, într'o nouă lumină şi o nouă perspectivă. — *Is. Sd.*

Gazeta cărţilor

Gazeta Cărţilor, publicaţie de Bibliografie, Literatură şi Cultură generală, apărând de două ori pe lună, sub îngrijirea profesorului Munteanu-Râmnic, a intrat în anul al VI-lea al existenţii sale. In numărul 19—20, ea cuprinde articole de cea mai interesantă informaţie, printre care cităm „Noile relaţii culturale cu Rusia", de prof. D. Munteanu-Râmnic. In acest articol d. Munteanu-Râmnic vorbind de recentul dar al vecinei noastre, prin ministrul său d. Ostrowsky, către Academia Română, şi anume portretul lui Mihai Viteazu de Franken, exprimă nădejdea întăririi şi amplificării relaţiilor noastre culturale cu Rusia, într'un viitor apropiat, arătând care ar fi posibilităţile.

Alt articol de o deosebită valoare este cel al savantului matematician dela Universitatea din Cluj, Petre Serghiescu, asupra unui nou volum din Enciclopedia Franceză, cu care prilej face consideraţii asupra nevoii de sinteză care să exprime în mod sumar ideile conducătoare, metodele şi rezultatele din diferite discipline, spre a ne ţine în curent cu producţia din ce în ce mai formidabilă a activităţii intelectuale a lumii. Ultimul volum al Enciclopediei se ocupă cu „Boala şi sănătatea", fiind un excelent îndreptar medicului şi dând o ideie, oricui s'ar interesa, asupra tainelor vieţii trupeşti a omului.

Menţionăm traducerea autobiografiei scriitorului Ivan Bunin, din ruseşte, de către d-na Sarissa Iordăchescu, articolul d-lui Aurel Mureşeanu „Corvinii şi Biblioteca lor", publicat în continuare, versuri de Alice Soare, I. Buzdugan, precum şi o amănunţită şi atentă prezentare a unei, bibliografii cât se poate de complete a tuturor cărţilor, publicaţiilor, revistelor şi gazetelor literare de pe tot cuprinsul României Mari.

Gazeta Cărţilor astfel întocmită împlineşte o mare lipsă în viata noastră culturală până în prezent.

Cartea străină

Iolán Földes: La rue du chat qui pêche

Edit. Albin Michel

Premiul internaţional de roman pe 1936 consacră această carte, care aduce întâia oară faima autoarei peste graniţele ţării sale. E vorba într'însa de o familie maghiară, Barabas, care emigrează, din cauza mizeriei de după război, în capitala Franţei, unde vine în contact cu alţi emigranţi: Ruşi, Polonezi, Greci, Spanioli, Italieni, etc. Se pare că toate naţiile continentului şi-au dat întâlnire aici, la o amplă des-[illegible]tere a nenorocirilor războiului şi a schimbărilor de regim care i-au urmat.

Nu ni se prezintă oamenii, ci însăşi [illegible] întâmplărilor trecute şi numai în lumina lor aceştia evoluiază în viaţa de acum.

Boeri şi intelectuali declasaţi ca Bardişinov şi Lüv, lucrători şi şomeri, ca Barabas şi Istvan, îşi preumblă nostalgia prin hoteluri, sau discută, în atmosfera de ghetto a cafenelei, cele din urmă întâmplări din ţara lor.

Barabas e lucrător blănar. Fiica-i mai mare, Ana, e croitoreasă. Imprejurări de ordin politic contribue la concedierea lor din atelierele unde lucrează. Strada Chat-qui-pêche — în jurul căreia gravitează acţiunea romanului — devine mai sumbră. Jani şi Klari, ceilalţi doi copii, rămân bursieri în şcolile franceze. Boriska, nevasta lui Barabas, caută de lucru.

Economiile împărţite pe din două, Barabas şi Ana iau calea Americii de Sud. După multe peripeţii Boriska e nevoită să trimită şi restul economiilor, pentru ca eroii noştri să se reîntoarcă în Franţa, unde schimbarea regimului permite reluarea lucrului în ateliere. Ana este avansată contramaistră chiar în atelierul care o concediase.

Tristeţa îşi face însă din nou loc, căci Bardişinov se îmbolnăveşte grav, iar Lüv încearcă să se sinucidă. Convalescenţa lor, sub privegherea lui Jani şi Klari, ca şi cauza sinuciderii lui Lüv, sunt neserioase, de-a dreptul idilice. Intr'o bună zi, plimbându-se singură, Ana întâlneşte pe Fedor, dispărut după moartea tragică a prietenului său Vasia, care-i inspirase primul simţământ de dragoste. Incep să se revadă şi în cele din urmă ea i se dă cu simplicitate amicală, ca şi cum i-ar servi o cafea.

Dar evenimentele se precipită. Regele Alexandru al Jugoslaviei şi Louis Barthou sunt asasinaţi. Din cauza diversiunilor politice, Barabas şi Ana sunt iarăşi concediaţi. In această situaţie, ei hotărăsc să se întoarcă în patrie.

La Budapesta Ana găseşte de lucru. Dă şi de urma lui Istvan — expulzat din Franţa pentru escrocherie — care a ajuns regisor de filme naţionale. După scurt timp, însă, Barabas negăsind de lucru, se reîntorc amândoi în Franţa.

Klari se logodeşte cu un coleg de studii. Jani pleacă inginer în Congo. Unii emigraţi ajung în patrie, alţii, ca Bardişinov, îmbătrânesc printre străini. Barabas a reluat lucrul. Ana îl regăseşte pe Fedor. Pia Monica pleacă în America de Sud, ca dansatoare. Şi aşa se sting, triste, în aşteptarea sfârşitului tuturor, vieţile acestor oameni fără patrie.

Povestirea păcătueşte mai întâi prin abundenţa faptului divers cu toate consecinţele lui. Naraţiunea este supraîncărcată de amănunte. In grija de a caracteriza, lipsită de darul de a prinde în câteva trăsături caracterele secundare, de câte ori scriitoarea vine în atingere cu un asemenea personaj este ispitită să-i refacă starea civilă. De aici, o discordanţă în unitatea acţiunii, întocmai ca o soluţie în suprasaturare care aşteaptă zadarnic să cristalizeze, lipsindu-i ultimul grăunte.

Iolán Földes este în stare să organizeze fapte, să transpună în viaţa reală un personaj, dar nu poate declanşa în mod firesc acţiunea din care decurg aceste fapte şi la care participă personajele. Nu ştie decât să relateze. E un fel de gazetărie literară, sau cum spunea regretatul Paul Zarifopol: simplă literatură. Trebue ca simţămintele şi oamenii să fie transfiguraţi, înoiţi de creaţia artistului, pentru a da ecoul măcar al artei adevărate.

Naraţiunea în sine nu-i lipsită de valoare emoţională. Dar — ceiace importă în artă — evenimentele la care asistăm nu-s tălmăcite prin viaţa autoarei către viaţa posibilă a eroilor săi. In La rue du chat-qui-pêche mijloacele de realizare artistică ajung la nivelul azi apreciat şi puţin pretenţios al simplei informaţii.

Renunţând la analiza cartea trebue să fie actuală. Contemporanul nostru e grăbit. Pentru el literatura e un divertisment. Dostoewski îl chinue; Balzac e prea îmbâcsit. Erau admirabile reportagiile lui Remarque, iar mai recent, sunt romanele cinematografice ale lui Vicki Baum şi maldărul de biografii romanţate în care te admiri eroic.

Viaţa nu-i atât de veşnic tulburătoare şi nici emoţiile veacului în care trăim atât de frecvente cum se întâmplă în scrierile clasice. Trece viaţa şi scriitorul apucă şi el o grămăgioară de evenimente, unde vine vorba de cât mai multe naţii, de moarte, de violuri, şi alte mizerii crâncene — şi „romanul social" e gata. Cetitorul revede viaţa şi totuşi aprobă cartea care o începe. Cărţile bine cumpănite îl obosesc; îl izolează de realitate; nu-s autentice. Francezul, Rusul, Ungurul, Turcul, indiferent, se bucură de o prezentare oarbă, sunt una. Aşa cere „romanul social". Altădată exista chiar un specific individual; avem azi conglomeratul grupului uman cu singure deosebiri de nume.

Viaţa trece în afara eroilor: nu deosebim într'înşii ce se petrece în Franţa şi în America de Sud. Pe când aşa cum e, în realitate, viaţa condiţionează psihologia individului după loc şi împrejurări.

La un moment dat, pentru a recomanda în atelierul unde lucrează un nou manechin, Ana cere informaţii dela o refugiată vieneză care îndeplineşte şi ea acest rol. Şi „contesa Margareta" e primită într'un monolog genealogic, absolut fără legătură cu ce ştim sau ceiace urmează, indiferent de starea ei nervoasă. Insfârşit, când păşeşte la obiect, acest monolog nu ni-l putem explica — în dauna personajului şi a povestirii — ca în acele scrieri împovărate de întortocheli şi ornamente inutile, în care jocul grafic predomină sensul. Cu aceiaşi deficienţă psihologică se intercalează o exaltare romantică în faţa mării, în timp ce Barabas şi Ana călătoresc spre America de Sud. Deasemeni, cetitorul se întreabă ce rost are expediţia în patrie şi întoarcerea lor bruscă. Poate o competiţiune pentru un premiu internaţional explică şi această abatere în logica faptelor. Dialogul romanului nu-i natural, căci, fără voie, urmărim efortul autoarei către finalitatea pe care o imprimă personajului.

Dragostea dintre Istvan şi Ana este factice. Pia-Monica: personaj ca în străvechile romane cu zâne şi cu trandafiri, construcţie livrescă, în contact cu realitatea nu poate fi niciodată cum o vedem. Intr'o totală lipsă de naturaleţă, un singur om autentic, bine conturat: e Klari, fiica mijlocie a lui Barabas, care găseşte o nouă orientare în viaţă, căsătorindu-se cu Raymond şi pare că închide cartea cu o speranţă pe cale de a înflori.

Incolo, cartea e mediocră şi, prin aceasta, premiul compromis.

M. CROITORU

Ilias Venezis: Numărul 31328

Ilias Venezis ocupă un loc de frunte în generaţia tânără a prozatorilor eleni. Romanul său care l'a consacrat din primul moment al apariţiei (1935) cuprinde o frântură din propria sa viaţă, plină de adâncă şi neînchipuit de sfăşietoare experienţă. In timpul retragerii Grecilor din Asia Mică, patru ani după războiul mondial, Turcii au năvălit însetaţi de o cruntă răzbunare pe urmele fugarilor. Populaţia greacă depe coaste şi din interiorul regiunii, rămasă neacoperită de armatele ei, a avut de îndurat chinurile şi umilinţele cele mai cumplite, atunci când, din întâmplare, scăpa dela moarte. O bună parte din refugiaţi fusese îmbarcată în grabă pe vase de război greceşti sau străine; Turcii însă au avut vreme să pornească o goană nebună după bărbaţii rămaşi. Şi atunci s'au format adevărate convoiuri siberiene de prizonieri greci, care au fost transportaţi în interiorul ţării şi puşi la munca silnică în condiţiunile cele mai groaznice. Mii de oameni tineri şi bătrâni au fost siliţi să muncească luni de zile ca nişte sclavi sub arşiţa dogoritoare a soarelui sau iarna, goi şi aproape flămânzi, îndurând mizeriile şi cruzimile cele mai neomeneşti.

Cartea, dela un capăt la altul, e istorisirea acestei înspăimântătoare sclavii. In fiecare capitol eroii apar smulşi pentru câteva clipe din iad, din marea masă anonimă a nenorociţilor, ni se înfăţişează în culorile cele mai reale, numai cu câteva trăsături, ca nişte lucruri lipsite de nume, de personalitate, în mijlocul unui cataclism de bestialităţi. Intriga propriu zis lipseşte. Toţi eroii ne sunt prezentaţi sumar, iar episoadele şi micile „intrigi" sunt expuse, cinematografic, într'o lumină directă şi bătătoare. E o istorisire simplă ca o călătorie de agrement, cu tablouri succesive a căror unitate şi legătură dintre ele o formează eroul principal. Autorul nu are timp să reflecteze. Sufletul său e cuprins în lanţuri. Cele câteva reflecţii sunt scurte, concise, şi pline de sugestie, din care ţâşneşte durerea adâncă a omului făcut sclav de semenul său dintr'o ură animalică şi înjositoare. Până şi puţinul lirism, presărat pe ici pe colo, e sobru, tare, ca o cioplitură de piatră. Incât cartea pare oarecum aridă, întocmai ca şi meleagurile uscate de arşiţa soarelui pe care şi-au înscris suferinţele miile de sclavi.

Ilias Venezis nu vrea să facă artă. Opera sa e un simplu reportaj — scris într'o formă concisă, lapidară, fără înflorituri — o experienţă trăită adânc, care vine să adauge un nepreţuit isvor de emoţii în proza elină de după război şi un document de cea mai perfectă autenticitate.

ANT. MIS.

Alberto Moravia în limba franceză

Romanul lui Alberto Moravia, editat de Plon, „Les Ambitions déçues" este privit ca opera cea mai puternică apărută în literatura italiană de după război. Eşit dintr'o veche familie aristocrată, după ce a petrecut doi ani într'un sanatoriu, a scris „Les Indifferents", operă de debut, aspră şi puternică, tradusă de asemenea în limba franceză şi care a avut, în Italia casi în Franţa, un mare succes. După acest succes, Moravia a călătorit în lumea întreagă.

Foarte tânăr, după o copilărie tristă şi bolnăvicioasă, din care nu a păstrat nici o amărăciune, a căutat să evadeze timpuriu din cartierul aristocratic, rafinat până la anemie, în care s'a format. „Boerii mari de altă dată, — zice el, —dispreţuiau banul, nobilii de azi, săraciţi, din fericire, îl idolatrizează. Casa, serbările, dragostea lor, sânt de o plictiseală înăbuşitoare", — continuă el vorbind de Roma, — dar ceiace e mai grav, e că nu pot trăi, în altă parte". Aceasta o spune el după ce-a călătorit prin Londra, care l-a sedus, prin Berlin, unde n'a stat decât două zile şi despre care ne spune că este „un oraş cu conştiinţă rea şi cu miros rău" şi după ce a vizitat New-York, care l-a entuziasmat şi a sfârşit prin a-l dezamăgi.

„Les Ambitions déçues" este o carte mult mai densă şi mai coaptă, dar ea n'a fost imprimată decât la şapte ani dela succesul său de debut. E o operă lentă, cu atmosferă grea, cu personagii complicate şi totuşi foarte caracterizate. Eroii săi sânt un grup de cinci sau şase personagii legate între ele prin familia, clasa socială şi educaţia care au primit-o, oameni mediocri, din mediocritatea cărora autorul a scos toată drama.

Moravia ştie să descopere în sufletul lor aspiraţii, perversităţi care intră, încet, încet, în conflict unele cu altele izbucnind în violenţe nemaipomenite. Astfel e Andrea, femee uşoară, având relaţii cu trei bărbaţi în acelaş timp şi prin care acţiunea, insinuantă, se îndrumează cu o violenţă crescândă spre sfârşit: o crimă, Andrea, dezamăgită în ambiţiile sale, ucide pe soţia unuia dintre cei trei bărbaţi. Deznodământul acesta pare natural în atmosfera cam melodramatică în care autorul îi sileşte să-şi îndeplinească destinul necunoscut.

Ceiace face însă valoarea romanului este studiul minuţios în care autorul excelează şi care face ca cele mai mici fapte, o conversaţie, o primblare, să se încarce de dramatism şi mersul lent al acţiunii să se accelereze apoi, din ce în ce, ajungând până la brutalitate. Prin aceasta se manifestă calitatea fineţii sale de analist. Această subtilitate în studiul sufletesc face ca să nu putem să ne pronunţăm, chiar după ce-am închis cartea, asupra categoriei personagiului. Astfel se întâmplă de pildă, cu Pietro, din „Ambitions déçues", despre care nu ne putem pronunţa, dacă e un laş sau un erou, un mincinos sau un om sincer şi care e una din figurile cele mai grele de tratat pentru romancierul care şi-a ales-o.

Pesimismul său liniştit, care-i e reproşat în Italia, unde o asemenea stare de spirit nu e îngăduită, dispreţul zâmbitor pentru omenire, care este poate un rest din moştenirea sa aristocratică, opoziţia veşnică din sufletul său de intelectual, care cere libertate şi intransigenţă în artă, şi instinctele profunde ale eului care-i impun „voinţă de îmlădiere" pentru a se bucura de viaţă în toată amplitudinea sa, toate aceste contraste şi trăsături personale, în care persistă şi puţin machiavelism italian, fac din opera acestui *de după război*, una din cele mai autentice şi mai interesante reprezentări ale sufletului actual italian.

PREMIUL DE 20.000 LEI oferit de „CARTEA ROMANEASCA" a fost acordat anul acesta de ACADEMIA ROMANA D-LUI GENERAL C. MANOLACHE pentru romanu d-sale SFANTA DREPTATE apărut în Editura „ADEVERUL", S. A

INSEMNARI

MEMORII (volumul III) de E. Lovinescu

Volumul omagial și personalitatea D-lui C. Kirițescu.

Cu ocazia sărbătoririi a treizeci și cinci de ani în învățământ și treizeci de ani în funcțiuni de control și conducere în administrația școlară, prietenii și admiratorii d-lui Constantin Kirițescu i-au închinat un volum omagial.

Despre viața sărbătoritului, în acest volum, d. Ion Zamfirescu scrie că d. Kirițescu „s'a strecurat cu artă și măsură printre greutăți mari, care îi dădeau în permanență grija apăsătoare a zilei de mâne". Dar a învins toate greutățile, condus fiind numai de idealul spre care tindea.

Intrat din 1902 în învățământ, în 1907 intră în administrația școlară, moment care marchează întâlnirea d-sale cu Spiru Haret, marele dascăl care l-a chemat în postul de inspector

C. Kirițescu

al școalelor secundare. Pentru opera pe care și-o propusese s'o înfăptuiască, Haret avea nevoe de oameni noi și tineri, de energii care să știe a se devota unei cauze.

In 1919, în calitate de inspector general, i se încredințează direcția învățământului secundar, unde e definitivat în 1925 cu delegație de secretar general al Ministerului.

Despre activitatea sărbătoritului pe tărâmul educației, ne vorbește și d. Dr. C. Angelescu: „In toate reformele învățământului, în toate transformările ce școala românească a suferit dela 1919 până astăzi, Kirițescu are partea lui de contribuție și — fără îndoială — o contribuție cât se poate de însemnată. Și faptul se concepe, căci omul luminat, cu un spirit atât de clar, cu cunoștințe atât de profunde în ceiace privește problemele de învățământ, cu o experiență necontestată, nu poate să nu fie apreciat, să nu fie consultat și să nu fie părtaș la marea operă a organizării de după războiu".

Dar nu e numai atât. Activitatea d-lui Kirițescu s'a desfășurat și în alte direcții. D-sa a scris istoria războiului nostru de întregire, operă de mare valoare istorică. Despre acest lucru se pronunță personalitățile competente și scot în evidență meritele. D. general Alexe Anastasiu ne spune că istoria războiului nostru „este un răspuns caustic pentru bârfitori și un îndreptar pentru căutătorii sinceri ai adevărului".

Același lucru îl spune și profesorul de istorie I. Lupaș, adăogând că „putem spune fără exagerare că lucrarea d-lui Kirițescu este, ca operă de educație patriotică, una din cele mai valoroase cărți apărute în limba română dela războiu încoace".

In același sens se pronunță și d. mareșal Prezan: „Cunosc munca stăruitoare și neobosită ce ai depus, timp de mai mulți ani, pentru a te documenta la Marele Stat Major, așa că lucrarea d-tale corespunde adevărului istoric, servind în acelaș timp de educație pentru generațiile viitoare".

De multeori inteligențe sclipitoare, dacă intră în ad-ție, sânt sortite a fi distruse de biurocratism. D. Kirițescu a știut să se ferească de acest lucru. D. I. Petrovici a sesizat și ne spune: „Constantin Kirițescu a știut totuși să folosească din plin serviciile acestei habitudini invederate, a acestei lungi experiențe biurocratice, în calitate de vechi funcționar administrativ, fără a i se robi însă câtuși de puțin, ci păstrând deplina frăgezime a frumoasei sale inteligențe".

In afară de acestea d. Kirițescu a dus o acțiune în legătură cu relațiile țării noastre cu organismele internaționale de apărare a păcii și strângere a raporturilor dintre popoare. Din acest punct de vedere, d. Oprescu ne spune că d. Const. Kirițescu „a militat în favoarea principiilor Societății Națiunilor prin conferințe, publicații, articole, etc. El s'a străduit mai ales să arate că întreținerea ei prin idei greșite sau tendențioase creiază o stare de spirit defavorabilă cunoașterii reciproce a popoarelor și stabilirii adevărului".

Volumul omagial închinat d-lui Constantin Kirițescu este încununarea unei rodnice activități în slujba țării și a binelui obștesc.

Generația nouă la Academie

Academia Română a cunoscut, cu prilejul recepției d-lui Lucian Blaga, o atmosferă primăvăratică de înoire. Venerabila instituție n'a șovăit să aleagă ca membru activ pe un scriitor tânăr, care în opera lui multiplă și diversă a sfărâmat multe tipare tradiționale. Alegerea aceasta trebue fără îndoială salutată ca un eveniment considerabil în evoluția literaturii noastre prin semnificația generală pe care o capătă. E un rodnic sondaj în prezent cu care, deobicei, Academiile nu se prea îndeletnicesc.

Lucian Blaga

In cuvântarea Sa, cu care a încheiat solemnitatea, M. S. Regele a relevat acest fapt, când adresându-se noului membru a rostit vorbe de-o grea însemnătate pentru literatura noastră actuală.

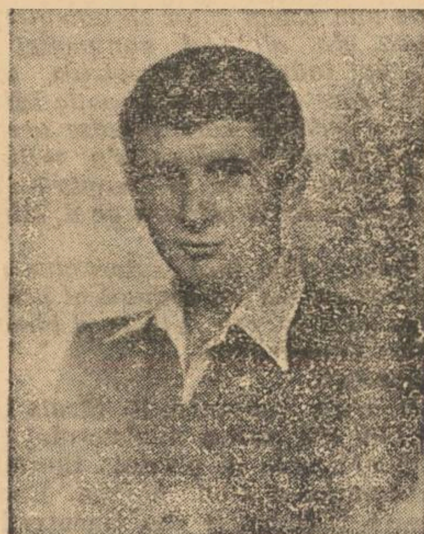
„Te felicit pentrucă ai fost ales — a spus Suveranul — dar felicit mai cu seamă Academia că te-a ales; căci și-a făcut ei însăși un bine, introducând sub cupolă literatura modernă și vie a României de astăzi.

„Și, salutându-te pe tine Lucian Blaga, salut literații de astăzi ai Țării Mele care, chiar dacă își permit uneori licențe în arta lor, sunt o generație de scriitori plini de avânt și de talent".

Vorbele au semnificația unui act de înaltă solidaritate cu scriitorii de azi, împotriva nepriceperii și a relei credințe cu care d. Brătescu-Voinești, stimulat de orăcăitul unor vagi admiratori ai artei sale țărăite, a găsit de cuviință să defăimeze libertatea artei în numele unei moralități deplasate și meschine. Licențele, fără îndoială, nu compun talentul, nici nu-l condiționează; dar talentului adevărat îi sânt îngăduite aceste licențe. Vorbele M. S. Regelui au venit la timp, să împrăștie cu senina lor înțelepciune discordia zădarnică și penibilă care amenința să pună stăpânire pe literatura noastră, în dauna evoluției ei normale.

Aurel C. Costache

La redacție a venit un părinte îndurerat. Abia stăpânindu-și năvala lacrămilor, cu glasul sugrumat, a cerut colecția revistei.

Aurel C. Costache

— Sânt părintele lui A. C., Aurel Costache, „căutătorul de comori", pe care l-am pierdut zilele acestea...

Ani dearândul, tânărul poet Aurel C. Costache a trimis redacției poezii, ascunzându-se sub inițialele „A. C."

— A trecut prin viață tăcut și neștiut de nimeni și m'a lăsat pe mine să-i caut comorile alese ale sufletului...

Și părintele ne arată un toc cu cerneală verde, singura legătură materială cu cel dispărut. Îi mai caută manuscrisele.

Aurel C. Costache s'a născut la 17 Noembrie 1917 în comuna Fundeni-Frunzănești-Ilfov, urmând școala primară la Oltenița.

O boală necruțătoare l-a urmărit de tânăr, ducându-l prin spitale și sanatorii. In Ianuarie 1937 are loc o operație de apendicită, care-i este fatală: la 22 Mai a murit.

Tânărul Aurel C. Costache a trăit în singurătate, fugind de lumea care-l înconjura. Și-a ferit sufletul până și de ochii părinților săi. Abia după moarte, tatăl său și-a dat seama că a avut un fecior favorizat de muze și umblă să-i adune poeziile și manuscrisele pe care, discret, Aurel Costache le trimetea la redacție, de fiecare dată ca venind din altă parte a țării.

Boala de care suferea, l-a făcut de tânăr să aibă intuiția clară a apropiatei sale dispariții. De aceia poeziile sale sânt brăzdate de o adâncă tristețe și nostalgie pentru trecutul încărcat de comori. Ciclul de poezii și l-a intitulat „căutătorul de comori". Prin prisma acestui trecut el contemplă viața prezentă, sortită să-i aducă tristeță amară:

In urna mică cât o jucărie,
S'a prăbușit o viață ca oricare...
O rază de lumină viorie
O nesfârșit de mare bucurie,
Or, poate-un strop mai mult de
întristare.
(Urna)

Simțindu-și sfârșitul apropiat, tânărul poet cânta zădărnicia vieții sale:

Căci înțeleg abia acum, că munca
Și truda mea întreagă e'n zadar,
Din slovele unui străin, rămase
In pergamentu-acesta secular.
(Pergament)

In floarea vârstei, Aurel C. Costache s'a dus din viață, fără a ajunge să dee tot ce putea din bogăția de comori pe care de tânăr a început să le caute și să le găsească.

Revista noastră, care i-a adăpostit poeziile, fără să-l știe, fără să-l cunoască de aproape, se închină în fața proaspătului mormânt deschis și-i deplânge moartea timpurie.

Reflexii medicale

Intr'o revistă, un medic care își publică reflexiile sub titlul „Din orele de analiză" — fără a preciza despre ce fel de analiză e vorba — scrie:

„Poetul își preface sufletul în gând și gândul în vorbe, iar noi prin acele vorbe, peste gând, ajungem la sufletul lui și astfel ne putem înfrăți și identifica cu el".

Problema cu sufletul care se preface în gând și cu gândul care se preface în vorbe prin care la rândul nostru peste gând ajungem la sufletul poetului ca să ne putem înfrăți și identifica cu el, o supunem celor în drept: colegilor psihiatri ai autorului.

Dar nu ne putem opri să mai cităm o „reflexie" de alt ordin decât literar:

„Impăratul din poveste, care râdea cu o față și plângea cu cealaltă, suferea de... paralizie facială; lenesul care adormea cu lingura dela strachină până la gură, avea encefalită letargică (boala somnului)".

Va recunoaște oricine că incursiunea medicilor în lumea basmelor e direct amenințătoare: eroii lor nu devin decât simple „cazuri" pe care își pot exercita cunoștințele urmașii lui Hypocrat.

Rilke mereu viu...

Rilke mereu viu. Astfel se intitulează amintirile, scrisorile și convorbirile cu Rainer Maria Rilke, publicate de Maurice Betz. Cartea a fost caracterizată de André Billy ca o introducere mișcătoare la opera lui Rilke, scrisă de un tânăr francez din timpul războiului, care arată cum a ajuns la o concepție a vieții prin poezie. Cei ce nu au citit pe Rainer Maria Rilke, vor intra în legătură cu două spirite rare, cu ajutorul unor pagini frumoase cuprinzătoare de adevăr și emoție.

Operele lui Rainer Maria Rilke, traduse în limba franceză de Maurice Betz sunt: Les cahiers de Malte, Laurids Brige, Histoire du bon Dieu, Fragments en Prose, Auguste Rodin și Lettres a Rodin. Toate sânt scoase de Editions Emile-Paul Frères.

O JUMATATE DE OM
roman
de
LUDOVIC DAUŞ

Polemici

DRUMURI ALBASTRE
de
Const. Argeşanu

Antisemitismul „Vremii"

Continuându-şi linia de dreapta, revista „Vremea" a ajuns şi la antisemitism — practicat alături de reclamele firmelor evreeşti.

In ultimul număr, „Vremea" publică un articol intitulat „Destinul Evreilor" sub semnătura d-lui N. C. Angelescu.

In rezolvarea problemei evreeşti, „Vremea" caută mai întâi să-şi fixeze atitudinea de perfectă obiectivitate.

„Vom încerca în cele ce urmează, — spune revista cu pricina, — să studiem cu obiectivitatea noastră obicinuită acest fenomen caracteristic al epocei noastre şi să cântărim şansele de reuşită ale unei conjuraţii pe cât de întinsă pe atât de subtilă".

Cum se manifestă această obiectivitate?

Iată cum „demonstrează" d. Angelescu „incapacitatea" şi „perfidia" Evreilor:

„Desigur, reclama evreiască ne arată producţia pseudo-artistică de astăzi sub culorile cele mai seducătoare. Sunt însă evreii sinceri atunci când pretind că arta inspirată de ei are într'adevăr o valoare oarecare? In această privinţă, marele Richard Wagner scrie undeva, în lucrarea citată *: „Dacă evreul ar avea conştiinţă de faptul că nu există nimic în arta noastră — populară sau savantă — care să aibă ceva comun cu rasa lui, dacă el şi-ar sonda adâncimile sufletului şi ar fi conştient că nu este pentru noi decât un străin, el s'ar retrage înspăimântat şi n'ar mai încerca cu noi o colaborare desamăgitoare". Indrăsnesc să cred că evreii îşi dau perfect seama de non-valoarea pe care ei o reprezintă în toate ramurile de viaţă spirituală. Dacă ei impun totuş „colaborarea lor desamăgitoare", fac aceasta în urma unui plan diabolic de desagregare a societăţilor naţionale şi creştine, plan care pe vremea lui Wagner era numai schiţat, dar care astăzi este în plin curs de înfăptuire".

Vrasăzică, Evreii — după „Vremea" — nu numai sânt incapabili... dar îşi şi dau seama de incapacitatea lor, de lipsa lor de talent, etc.

De ce colaborează cu celelate neamuri? Ca să le dezagregheze!?...

Prin urmare colaboratorii evrei ai „Vremii": d-nii Tudor Vianu, F. Aderca, M. Sebastian, I. Călugăru, etc. sânt incapabili, lipsiţi de talent, non-valori...

Dacă ei au colaborat şi colaborează la „Vremea" — au făcut şi fac acest lucru, conştienţi de netrebnicia lor... cu gândul însă la dezagregarea revistei şi a societăţii româneşti.

Cum a fost „Vremea" aşa de naivă, atâta timp, lăsându-se atrasă în cursă de scriitorii evrei — şi cum se face că i-a fost dat tocmai d-lui Angelescu s'o lumineze?

*) Das Judentum in der Musik.

D. Mircea Eliade pornograf

Vă mai aduceţi aminte de atitudinea d-lui Mircea Eliade faţă de problema pornografiei în artă şi a arestării scriitorilor pentru opera lor „pornografică"?

In adunarea Soc. Scriitorilor Români, d. Liviu Rebreanu ridicase această chestiune şi ceruse organizaţiei de breaslă a scriitorilor să adopte o atitudine hotărîtă, pentrucă era în joc însăşi libertatea scrisului. D. Mircea Eliade s'a ridicat şi a „justificat" măsura întemniţării scriitorilor. Dacă sânt pornografi, să stee la puşcărie!

Ştim că d-sa a făcut lucrul acesta nu pentrucă este convins că pretinsa problemă a pornografiei trebue să fie rezolvată de judecătorul de instrucţie. Dacă e să privim opera unui scriitor prin prisma acestui punct de vedere, atunci şi scrierile d-lui Eliade sânt vulnerabile din acest punct de vedere. Şi lucrul acesta i-a fost amintit de unii colegi chiar în adunare.

Mircea Eliade

D-sa s'a alăturat campaniei de prigoană îndreptată împotriva scriitorilor spre a se face simpatic ideologiei de dreapta, care pornise această campanie şi urmărea s'o utilizeze pentru scopurile ei. Şi dreapta l-a îmbrăţişat cu toată căldura pe d. Mircea Eliade.

Zilele acestea însă, autorităţile universitare au dat un comunicat privind opera d-lui Mircea Eliade şi tânăra-i carieră universitară.

Ascultaţi:

„In urma comunicării făcută Universităţii din partea ministerului educaţiei naţionale în privinţa literaturii pornografice a d-lui Mircea Eliade, Senatul Universitar din Bucureşti în unire cu Decanatul facultăţii de litere au hotărît ca d. Mircea Eliade, care funcţiona intermitent ca asistent onorific pe lângă conferinţa d-lui Nae Ionescu, să nu mai aibă dreptul de a fi utilizat nici chiar în calitate de asistent onorific".

Mai este nevoe de vreun comentariu?

Era fatal ca atitudinea d-lui Mircea Eliade, străină de interesele de breaslă ale scriitorilor şi adoptată de circumstanţă spre a capta simpatiile dreptei să se soldeze cu această situaţie ridicolă.

Oul, găina, raţa, d. A. C. Cuza şi altele

Intr'o revistă de dreapta, citim următoarele, cu privire la procesul care se desfăşoară în sânul mişcării de dreapta:

„Ce a făcut Dumnezeu mai întâiu, oul sau găina?

„Oul sau raţa, spre pildă?

„Hai să zicem, că Dumnezeu, a făcut întâiu găina.

„Găina, care toată ziua râşcăie pământul, după râme şi pentru nimica în lume nu intră să înaapte în apă. Prietena ei, raţa nu râşcăie deloc şi întreaga ei viaţă o petrece înotând pe apă.

„Raţa îşi face un cuib, în care zilnic depune câte un ou. Găina proastă nu ştie să-şi facă cuib, ci ouă unde se nimereşte.

„Când îi vine vremea să clocească, găina proastă, dă peste cuibul plin de ouă a raţei şi se aşează peste ele. Raţa, de bună credinţă, se bucură de ajutorul găinei şi îşi vede de treabă. Mai târziu, când se întoarce la cuib, găina se umflă în pene, proastă cum e dela fire şi alungă raţa din propriul ei cuib.

„Dumnezeu a făcut să iasă câte un puişor de raţă din fiecare ou şi găina, mărginită cum este, duce puişorii la plimbare. Par'că ar fi puii ei proprii şi nu observă, proasta, că uliul îi fură zilnic câte un puişor.

„In scurt timp. puii cresc şi ajunşi la malul apei, intră în râu, şi înnoată bucuroşi şi fericiţi, că au dat de elementul lor. Cloşca, la mal, ţipă, sare, se sbate îngrozitor, dar nu cuteză să intre după puii de raţă în apă.

„Puii se uită speriaţi la cloşca turbată şi de frica scandalului ce-l face se refugiază în stuful apropiat. Acolo dau de mama lor tristă, care nu-i cunoaşte, şi se ţin, din instinct, după dânsa.

„Să vezi ce scandal îi face apoi cloşca că i-a „furat" puii!"

Mai departe, autorul articolului, d. Al. Ţieranu, ne spune că tot aşa se petrece şi între oameni, şi că şi între oameni: „Vine momentul, când puii de raţă, urmând glasul instinctului, îşi dau seama, că locul lor este în apă şi părăsesc cloşca, care se sbate turbată şi neputincioasă la mal".

Ştiţi cine este raţa din mişcarea de dreapta, corespunzătoare raţei din poveste? Ne-o spune d. Ţieranu: d. A. C. Cuza. In ce priveşte cloşca şi puii de raţă, scoşi din ou de o găină „neghioabă", sunt uşor de ghicit.

„Mireasmă de petale"

In aceiaşi revistă, cineva ne vorbeşte despre „naţionalismul care mârşăluieşte". *Ca să ne convingă, iată ce argumente întrebuinţează (păstrăm ortografia exactă):*

„Miresmele petalelor cuziste, purtate de-a lungul şi de-a latul Ţării, de uraganul tinereţii dela „922" a 'nceput să dărâme sclereticile creaţii policicianiste, să ozonizeze până şi casa internaţional-ţărăniştilor".

In altă parte a aceleiaşi reviste, sub titlul „Jos laba de pe zvastică", citim unele lucruri care nu prea seamănă a „mireasmă de petale".

Să ascultăm:

„Păduchii ce s'au înfipt în partidul naţional-creştin îşi fac socotelile cum să sugă din „Sf. putere". De hoiturile unora din ei ne-am mai ocupat; de ale altora n'am avut însă timpul necesar, îi asigurăm însă că-i avem pe listă şi trăgându-i la sorţi, îi vom scoate în arenă, unul câte unul".

Aşteptăm „scoatarea" pe arenă. Până atunci, suntem siguri că şi aşa „mireasma" este de-ajuns de capabilă să „ozonizeze" atmosfera „sclereticilor creaţii politicianiste".

Eleganţă

Ceiace caracterizează presa de extrema dreaptă — literară sau nu — este mai ales spiritul de exclusivism. Datorită acestui spirit orice fiţuică aparţinând pomenitei prese afirmă că ea singură reprezintă doctrina naţionalistă integrală. Este, între toate aceste foi o întrecere de purism doctrinar, care se manifestă, însă, sub forme foarte puţin pure. In „polemicele" cu care ziarele acestea se împroaşcă unele pe altele, insultele ţâşnesc la fiecare capăt de frază ca noroiul sub copite. Dobitoc, măgar şi porc sânt epitetele obişnuite cu care corifeii redacţionali ai acestei prese se tratează reciproc.

E firesc, la urma urmei, ca fiecare din aceste ziare să se creadă depozitar al adevăratei doctrine. Găsim mai puţin firească însă, pretenţia unei reviste săptămânale aparţinând acestei prese de-a fi... elegantă.

Sub titlul de „Pentru un măgar" (titlu cam ciudat, când e vorba de eleganţă), „Sfarmă Piatră" vorbeşte astfel de d. Toma Vlădescu:

„E un om bolnav. De aceia gesturilor lui iresponsabile, calomniilor ordinare şi înjurăturilor birjereşti din „Blagoveştenia", nu le putem răspunde aici, în aceste coloane elegante şi de idei".

N'am avea nimic de obiectat faţă de această afirmaţie dacă n'am zări în „elegantele" coloane ale aceleiaş reviste şi sub titlul de „Gura dobitocului adevăr grăeşte" rânduri ca acestea: „Agramentul Albert, care întotdeauna a fost mai sincer şi mai imbecil decât fratele lui" etc.

A vorbi de eleganţă sub asemenea titluri şi cu asemenea epitete este o dovadă de uşurinţă. O revistă care pretinde că mai are pe lângă eleganţă şi idei în coloanele ei, ar trebui să mediteze ceva mai mult asupra valorii şi sensului precis al cuvintelor şi să nu le întrebuinţeze anapoda.

Rolul criticii

Intr'o publicaţie provincială, găsim următoarele rânduri, printre nenumărate altele, asupra criticii şi poeziei:

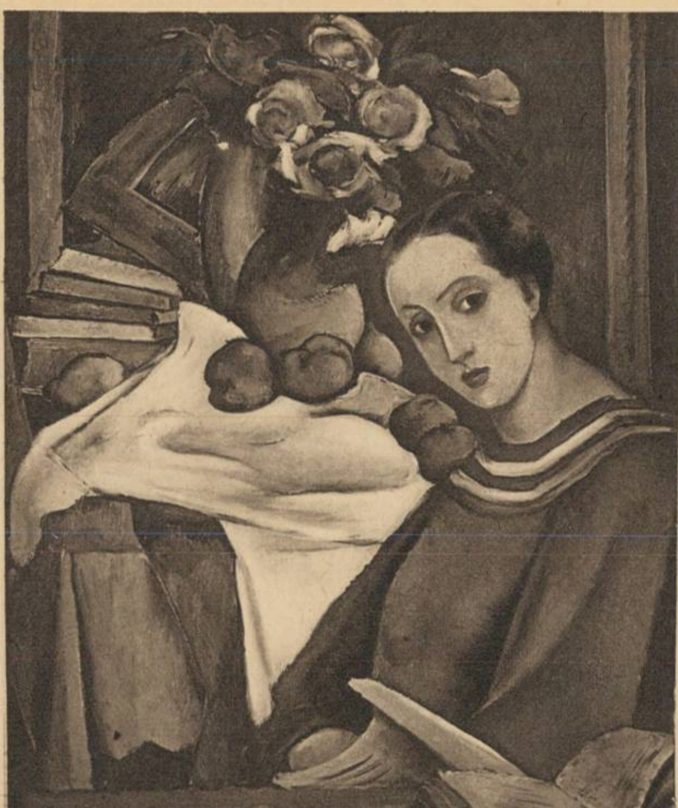
„In măsura în care criticul de artă, participă cu inima şi iubirea sa la efortul poetului de a-şi exprima cât mai desăvârşit adâncimile, în aceeaşi măsură sporeşte şi arta criticii şi valoarea poeziei. Este o sărmană critică, aceia care caută să privească „obiectiv" elanul sufletului, după „criterii" care se pretind a fi „ştiinţifice", sau care caută să reducă la „justa valoare" opera şi calităţile poetului".

Să mărturisim întâi că nu prea pricepem cum devine cazul cu participarea criticului la efortul poetului; pentrucă, pe cât ştim, rolul criticului începe după ce acest efort a fost împlinit şi mai ştim că dacă „valoarea poeziei" poate spori ţinându-se seamă din partea poetului de observaţiile criticii, în nici un caz „arta" acesteia nu „sporeşte".

Dar autorul poznaşelor note de care ne ocupăm se ridică împotriva obiectivităţii criticului, îi neagă dreptul de a analiza opera poetică după criterii ştiinţifice şi, mai ales, e teribil de pornit împotriva faptului că analiza aceasta stabileşte justa valoare a operei şi a calităţilor poetului? Cum adică, ar dori preopinentul nostru? Criticul să vorbească despre orice, să bată câmpii pe unde poetul a cules floricele literare, să discute despre hârtia pe care sunt tipărite versurile sau despre litera cu care sunt culese şi — sub pedeapsă de a nu-şi vedea sporită, vorba ceia, arta criticii — să nu care cumva să se atingă de valoarea şi încă cea justă a poeziei? Atunci care e rolul criticii? Atunci ce sens mai are ea?

Intrebările ar putea continua la infinit. Dar ne oprim pentrucă ar fi prea greu să-l urmăm pe autorul notei cu pricina pe drumurile întortochiate ale nouei sale teorii a criticii literare.

Portret — **Portret** — **Compoziție**

Premiul national de pictură

Trecerea d-lui Victor Iamandi pe la Ministerul Artelor va rămânea definitiv legată de propășirea noastră artistică și culturală, pentru generozitatea cu care d-sa înțelege să stimuleze și să răsplătească eforturile creației autohtone.

Reînființând marile premii naționale, d. ministru Iamandi îndeamnă la viață și la luptă nouă pe făuritorii de frumos.

Să nădăjduim că juriile chemate să distribue an de an aceste distincțiuni, nu le vor bagateliza.

Laureat al premiului național de pictură e anul acesta d. I. Teodorescu-Sion. Un pictor care se realizează cu egală îndemânare în subiectul rustic și'n peisajul citadin, în vibrante imagini interiorizate și'n cromatizări statice, în grupări viguros echilibrate și'n sugestive figuri stinghere, în gingășia florilor și'n trandafiriul plastic al nudului.

In toate d. Teodorescu-Sion subjugă forma și nuanța, linia și atmosfera. In toate pune armonie, gust, tehnică desăvârșită.

Când mlădioasă și vioae, când cumpănită și gravă, pictura aceasta, evocatoare a unor specifice icoane din cuprinsul caracteristic al țării, s'a apropiat cu căldură, cu înțelegere, fără afectare și fără fals retorism, de ceiace s'a numit sufletul nostru etnic.

D. Teodorescu-Sion nu face însă patriotism ieftin și ostentativ. Opera sa e românească prin ecourile pe care le stârnește, nu prin definirea pedantă a aspectelor. De-aceia poate, stilul său îmbină decorativ povestea colorată, n'o traduce burtal, direct, în pastă.

Preludii, preludii cromatice, savante descifrări de gânduri și de sens, se străduesc, biruitoare, să definească viața din calea noastră, viața cu care toți ne încrucișăm, dar pe care atât de puțini o văd.

Penelul meșter al d-lui Sion ne lămurește virtuos și expresiv câtă frumusețå și cât adevăr ignorăm.

Necontenita-i frământare de artist, pasiunea pentru cercetare, diversitatea facturii, legătura cu tradiția ghicită la fiecare pas, dau operei d-lui Sion prestigiul unei activități în plină ascensiune.

Nu-i vorba de practica rutinară a unei meserii și nici de vreo demonstrație tendențioasă.

D. Teodorescu-Sion face artă în fiecare tablou. E unitar în nesfârșita complexitate a viziunii sale și cu cât se multiplică, cu atât e mai original.

Premiul național, de rândul acesta, n'a fost acordat la agonia unei cariere, ci — credem — la apogeul ei.

H. BLAZIAN

← **Peisaj** — ↑ **La fântână** — **Compoziție** →

Adevĕrul literar
si artistic

Coperta ultimă a „Adeverului Literar" de săptămâna trecută reprezenta compoziția „TOAMNĂ" a cunoscutului pictor S. MUETZNER.

I. Teodorescu-Sion: Nud

„Atelierele Adeverul", S. A

Adevěrul literar și artistic

Milița Pătrașcu: Poarta daco-romană
bronz turnat; pavilionul român dela expoziția din Paris

Anul XVIII. Seria a-III a. No. 863 — 20 Iunie 1937 — 20 Pagini, Lei 5

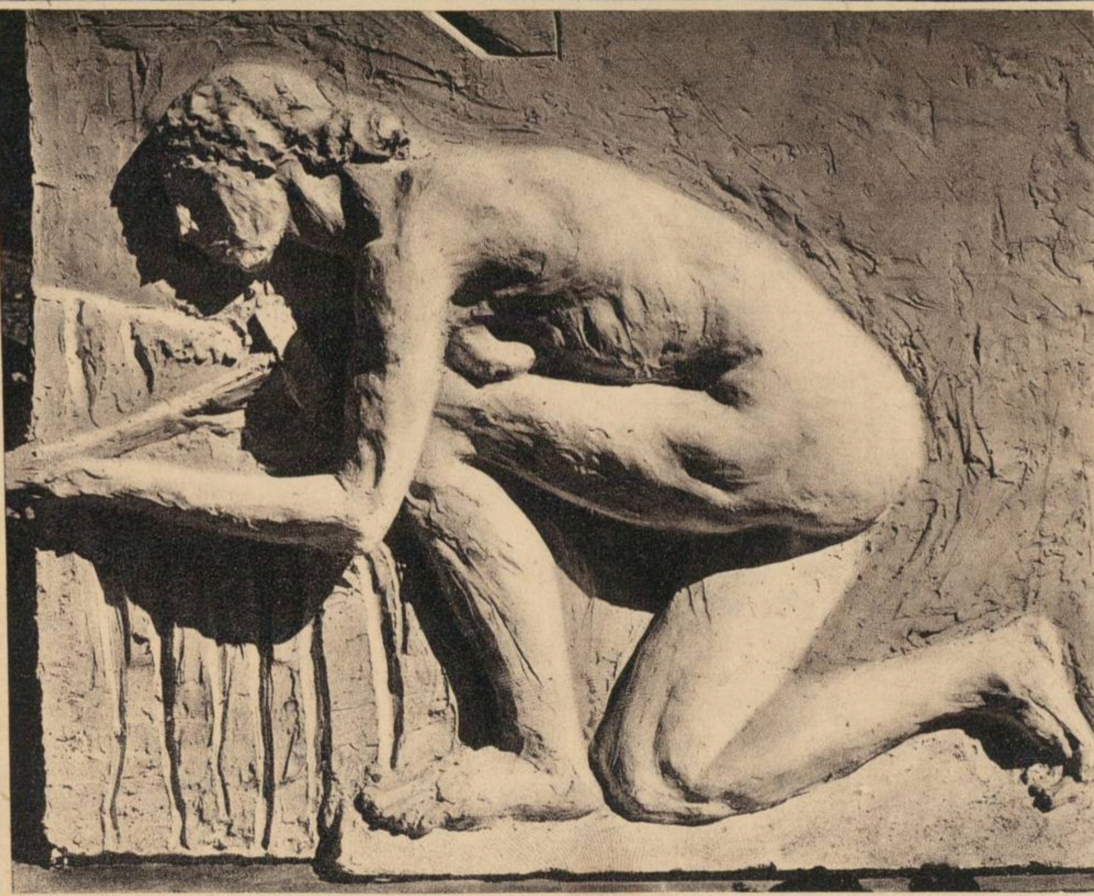

Sus: **Miliţa Pătraşcu: Grupul femeilor din friza Judecătoriei Ocolului de Verde din Bucureşti.**

St: **Miliţa Pătraşcu; Monumentul Ecaterinei Teodoroiu din Tg. Jiu.**

Jos: **Miliţa Pătraşcu: Nud**

Duminică 20 Iunie 1937 — 5 LEI EXEMPLARUL — No. 863

Adevěrul literar și artistic

Anul XVIII • Seria III-a
Lei 5 exemplarul în țară

Lei 10 exemplarul în străinătate

Mihai Eminescu

Noui prilejuri se ivesc de a comemora pe Eminescu și lucrul se face cu mari elanuri. Asta merită oricum toată lauda.

Când generația noastră a intrat în luptă a găsit o stare foarte curioasă. Clasicii formau obiectul de ocupație într'o formă discretă și modestă a câtorva inși numiți cu dispreț „istorici literari" și care n'aveau aproape nici un contact cu adevărata lume literară. Acești cercetători erau mai toți foști colaboratori sau admiratori ai „Semănătorului" d-lui N. Iorga, singurul om de cultură care s'a bizuit totdeauna pe clasicitatea noastră. „Criticii" nu se ocupau decât de prezent și încă și acum critică literară și cronică literară sunt termeni sinonimi. Ce părere are critica noastră mai veche despre Eminescu, despre Alecsandri, despre Ghica, despre Odobescu, despre Caragiale, etc? Niciuna, absolut niciuna. Prăpastia dintre generații vine în cea mai mare parte din această rezervă a unei false critici pierdute în cotidian.

M. EMINESCU

Acum clasicii, și în deosebi Eminescu, incep să fie cultivați însă cu un fanatism, cu un spirit de agresivitate, care cere din partea noastră unele recomandări la moderațiune. Eminescu este cel mai mare poet al nostru, indiscutabil. A-l prețui înseamnă a-l cultiva ca poet, a-l citi, a-l comenta, a-l discuta, a-l folosi chiar pentru progresul literelor. Dacă Eminescu e un poet mare atunci înseamnă că și formula lui de poezie cu condiția firește de a fi mânuită de oameni de talent, este încă valabilă, fiindcă ar fi absurd ca Eminescu să fie poet mare cu o poezie care nu mai este exemplară. Insă ce se întâmplă? Nici un poet român nu îndrăznește să tăgăduiască direct pe Eminescu, dar îl tăgăduește pe furiș. O poezie care s'ar bizui, ca romanța eminesciană, pe enunțarea simplă a sentimentelor ar fi respinsă principial ca perimată, lipsită de enigmă. O poezie ca a lui Eminescu, ca a lui V. Hugo, cu idei, cu filosofie, cu mare retorică, a fi deasemeni ironizată. De altfel tot ce are cât de puțin structură eminesciană, adică oarecare profunditate intențională, tot ce depășește imagina măruntă, grația impreciziei, este osândit. Atunci la ce se reduce cultul nostru pentru Eminescu? De multe ori la un conformism timorat.

Adevărul este că progresul oricărei arte stă pe imitația valorilor durabile, pe o imitație firește care a știut să se elibereze de amănunt. Citirea lui Eminescu n'a crescut în proporție cu numărul comemorărilor. Afirmăm în cunoștință de cauză că prea puțini sunt aceia cari, printre intelectualii noștri, cunosc opera întreagă a poetului. Foarte mulți n'au citit de loc proza, articolele politice sunt aproape necunoscute. Cititorii de cărți caută distracțiunea și asta se capătă mai ușor cu un roman franțuzesc. Cultul lui Eminescu se reduce la cei mai mulți în a arăta un dispreț absolut pentru literatura modernă, pe care n'au citit-o, în numele lui Eminescu pe care nu l-au citit, în a aduna în Eminescu toate prejudecățile și dușmăniile lor personale. E de dorit ca acest cult exterior și ipocrit să fie înlocuit printr'o cultivare adevărată, substanțială.

Dar mai este o aberație care ar trebui cât mai curând vindecată. Eminescu e un poet mare și un mare polemist. A-l admira pentru forma ideilor lui nu înseamnă a-l urma în chiar aceste idei și mai ales a-l deforma. Eminescu slujește azi celor mai mulți ca ferment de agitațiune și intoleranță. Cu Eminescu se face azi nu literatură, ci politică. Iată ce înseamnă a caricaturiza. A obișnui pe tânăr să întoarcă pe toate fețele un scriitor ca să găsească acolo îndreptățirea intereselor lui proprii, acesta e mijlocul sigur de a perverti pe acest tânăr și a-l îndepărta de valorile permanente.

Dorim din tot sufletul ca prețuirea lui Eminescu să sporească spre prestigiul în afară al țării, dar ca Eminescu să fie eliberat din mâinile fanaticilor și redat literaturii.

G. CĂLINESCU

I. L. Caragiale

S'au împlinit douăzeci și cinci de ani dela moartea lui Caragiale.

I. L. Caragiale este un autor care trebue pomenit nu numai în anumite împrejurări. El este mereu prezent în mijlocul nostru, ori care ar fi generațiile din care facem parte. Caragiale este „cel mai mare creator de tipuri frapante în literatura noastră". — după cum îl caracterizează Ibrăileanu. Trăsături, imagini și atitudini prinse în diferite momente, la diferiți indivizi, se suprapun în personagii, realizând o imagine finală, ca o rezultantă esențială, vie și complexă, proectată pe scena lumii și a teatrului. Creațiile condensate într'o perspectivă violent de scurtă, cerută și impusă de teatru, se prezintă sub formă „de șarjă", de exagerare a unor trăsături caracteristice, spre a realiza comicul și a răspunde biciurii satirice. Ele își au însă complexitatea tipică nu ca indivizi, ci ca gloată fără consistență, silindu-se să intre în formula unei civilizații noi, care nu se exprimă în ființa lor decât deformând-o, caricaturând-o și uniformizând-o în serii de Popești, Ionești și Protopopești... Aceste tipuri, cu numele și poreclele lor, exprimă moravurile unei epoci, în care amestecul de apucături originale și de forme noi, este în plină fierbere. Ele caracterizează atitudinea unei colectivități, în care formele vechi în descompunere nu sunt încă înlocuite, față de formele noi ale prefacerilor impuse, care abea începeau a se slei, ca o coaje subțire și nerezistentă.

Această perioadă nu s'a terminat încă, amestecul continuă a fierbe și multe din tipurile caragialești sunt încă viabile și expresive. Va trebui desigur, să treacă încă multă vreme până ce se va creia din acest amestec, o cultură autentic românească după ce vor fi ars multe rămășițe și se vor fi asimilat în specificul național elementele vii ale culturii universale.

Teatrul și întreaga operă a lui Caragiale vor rămâne expresiunea comică și biciurea satirică a acestei gloate care, în lupta sa pentru a se ridica la un nivel mai înalt de cultură poartă și va purta încă stigmatele unei superificialități urâte și dăunătoare.

Caragiale este scriitorul care ne face să mai râdem de moravurile rămase în bună parte aceleași, deși într'un cadru din ce în ce mai sever și

I. L. CARAGIALE

într'o atmosferă din ce în ce mai amenințătoare și mai tragică.

Dar acest maestru al cuvântului, care a pătruns cu inteligența sa până în adâncul relelor pe care le ridiculiza, creind în proză conștiința artistică și controlul mijloacelor de realizare, după ce Eminescu le creiase în poezie, rămâne pentru noi nu numai actual. Pentru literatura noastră el este o valoare spirituală nu numai semnificativă, ci și simbolică. Scrisul său desăvârșit tăiat ca un cristal din stâncă, este puterea geniului, turnate în materie literară. Scrisul său este unic, într'o formă fără defect.

Opera și personalitatea lui Caragiale trebuesc primite așa cum s'au cristalizat definitiv, încă dela început și așa cum vor rămânea în literatura noastră.

IZABELA SADOVEANU

Eroii si democrația

Vorbind de „ziua eroilor", o publicație de extrema dreaptă răpește democrației jertfele ei eroice pentru Țară.

Iată cum privește lucrurile această publicație:

„Visul jertfei eroice a trecutului există. Există în ciuda anumitor socoteli democratice".

„Nu discontinuitate, — ci integrarea generațiilor într'un destin. Generația înfeodată spiritului umanitarist — internațional, a frânt continuitatea generațiilor și s'a plasat în afara Neamului. Tineretul se reîncadrează în Neam. El nu-și aparține. Nu trebue să-și aparțină. El e al lor. Al eroilor. Al Neamului. E realitatea visului lor".

„Ziua Eroilor. Duhul lor ctitorește (!) peste țară; jertfa lor își înmulțește rodirea. După douăzeci de ani, e drept. Douăzeci de ani de rușinoasă abdicare, dar și de mândră neînduplecare. Abdicarea, pentru democrație; neînduplecare, pentru vrerea tinereții. Ei (!) străjuesc țara".

De ce există antagonism între democrație și eroism?

Doar războiul nostru a fost făcut de democrație. Impotriva autocratismului prusac s'au ridicat democrațiile franceză, engleză și americană.

Triumful războiului echivealează cu triumful democrației, cu triumful principiului de autodeterminare al popoarelor — grație căruia noi ne-am întregit hotarele!

Spiritul umanitarist-internațional e un pericol? Dar el ne-a educat generația de conducători ai războiului. Din guvernul reîntregirii neamului au făcut parte V. G. Morțun și Al. Radovici, spirite umanitarist-internaționale.

Iar d. profesor C. Kirițescu, care a scris istoria Marelui Război, a spus deunăzi la Ateneul Român ce importanță covârșitoare — în plămădirea caracterului său — a avut spiritul umanitarist-internațional.

Democrația ne-a dat România Mare. Iar hitlerismul și fascismul — prin ațâțarea războinică și prin sprijinirea tendințelor revizioniste și revanșarde ne amenință cu desmembrarea.

Acesta-i adevărul. Eroii au murit pentru libertate și dreptate socială — nu pentru triumful cizmei prusace.

Eroii nu-s ai dictaturii, ci ai democrației.

Actualități științifice

Developarea electrică în fotografie

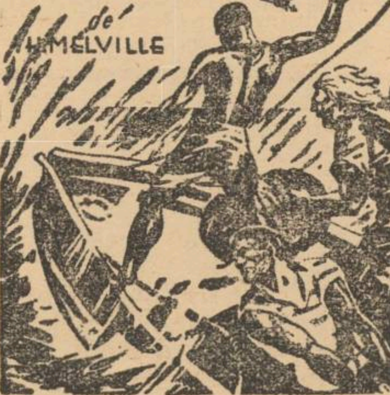
Savantul francez Daguerre, inventatorul fotografiei, încercase încă în anul 1839 efectul unui curent electric, care străbate placa sensibilă, în timpul expunerii la lumină. Incercările au fost atunci părăsite din cauza lipsei unor rezultate încurajătoare.

In cursul ultimilor ani, mai mulți cercetători au reluat problema, propunându-și să obțină developarea plăcilor fotografice prin intervenția curenților electrici. Nici de astă dată rezultatul n'a fost satisfăcător, întrucât imaginile astfel realizate păcătuiau prin lipsa de claritate.

CEREȚI AZI
la chioșcari și librari

CORABIA BLESTEMATĂ
de H. MELVILLE

EXOTISM
FATALITATE SUPRANATURALĂ
ROMANUL RISCULUI ȘI AL INDRĂZNELII

De curând s'a reușit să se dobândească pe cale electrolitică, o fotografie perfect clară. In acest scop, vasul pentru developare trebue să conție o celulă de argilă, care desparte spațiul anodic de cel catodic. După operația developării, ce durează aproximativ 15 minute, filmul este fixat și ia o colorație verde care însă dispare prin spălare.

Noul procedeu nu prezintă încă o însemnătate practică. E probabil însă că el va fi valorificat mai târziu, întrucât permite economisirea materialelor prime chimice, folosite în sistemele obicinuite.

Climatizare la viespi

Naturaliștii, care au studiat mai deaproape felul de viață al albinelor și viespelor, au constatat în stupurile de viespi un interesant procedeu, folosit de aceste insecte pentru a lupta împotriva căldurilor caniculare.

Când stupul se încălzește excesiv din cauza arșiței soarelui, viespele intervin imediat pentru a face atmosfera mai suportabilă. Dacă temperatura poate fi îndurată fără prea multă suferință, insectele se mulțumesc să facă vânt cu aripioarele lor. Dacă însă căldura se menține supărătoare, cu toată această intervenție, se recurge la un mijloc mai radical. Viespele frâng atunci o picătură de lichid și preling umezeala pe suprafața stupului. Prin evaporarea lichidului, se produce o răcoreală, întocmai cum oamenii se răcoresc prin evaporarea transpirației. Lichidul folosit de viespe în acest scop este o soluție diluată, zaharoasă.

Parfum de rechin

Un chimist german a reușit să realizeze o excelentă esență de parfum care, are aproape acelaș miros ca și acel al violetelor. In acest scop, el folosește o secrețiune a rechinului.

Intr'adevăr, oricât ar părea de surprinzător faptul, s'a constatat că pielea acestui fioros animal de pradă, — spaima mărilor, — conține un ulei ce emană un miros aproape identic cu aroma esenței de violete.

Una din cele mai mari parfumerii germane s'a organizat acum pentru a fabrica pe o scară întinsă asemenea parfumuri de rechin, care vor stârni desigur senzație pe piață.

Hormoni contra surzeniei

Un medic austriac, profesorul Koch din Graz, a făcut la recentul congres medical din Cassel, o interesantă comunicare asupra unui nou tratament împotriva surzeniei progresive, datorită bătrâneții.

Profesorul Koch susține că surzenia senilă e provocată ca și multe alte manifestări ale bătrâneții, de altfel, de funcționarea insuficientă a unor gla.. de cu secrețiune internă.

Intrucât remediul pentru stimularea acestor secrețiuni este — după cum se știe — infuziunea unor extrase de hormoni adecvați, savantul austriac a administrat un tratament asemănător pacienților atinși de infirmitatea pomenită. Rezultatul a fost că, în curs de câteva săptămâni și uneori chiar și câteva zile, surzenia a fost considerabil ușurată și în unele cazuri definitiv înlăturată.

A apărut
ROMANUL CAVALERESC

O regină pe care o înconjoară un triplu nimb: de noblețǎ, de dragoste și de martiriu!

în „ROMANELE CAPTIVANTE"
15 Lei. — La chioșcari și librari.

Tapete din porțelan

Un technician din New-York a reușit să realizeze un tapet confecționat dintr'o masă lichidă de natura porțelanului,care așternută pe pereți și apoi solidificată, împrumută camerelor un aspect foarte estetic.

Această massă, constituită din caolină — materia primă a porțelanului — poate fi vopsită în orice culoare dorită, prin adăugirea unor materii colorante. Materia, astfel obținută, este proiectată pe pereți cu ajutorul unor aparate cu aer comprimat, formând o combinație stabilă cu tencuiala, pe care se așterne. In aparență, acest tapet amintește înfățișarea teracotei, cu deosebire că e mult mai atrăgător și estetic, întrucât pe tot peretele se obține o suprafață cu un luciu neîntrerupt. Pe lângă aceste avantagii, se cuvine să semnalăm și faptul că noul sistem de tapet e foarte eftin și se poate spăla cu ușurință. Prezintă însă neajunsul că nu permite introducerea nici unui cui în perete și creiază o atmosferă oarecum rece a camerei de locuit. Procedeul este recomandabil în special pentru ateliere, birouri și coridoare.

..ng. I. S.

Cronica șahului

PAUL KERES

Din generația tinerelor talente care s'au ilustrat în ultimul timp în arena internațională, estonianul *Paul Keres*, ocupă un loc principal. El s'a dovedit jucător de primă forță, cu însușiri de mare maestru. Deasemenea s'a ilustrat ca compozitor genial de studii, amintind lucrările unui Reti.

Paul Keres s'a născut la 7 Ianuarie 1916 la Narva (Estonia) și joacă șah dela vârsta de 5 ani. La 13 ani, câștigă campionatul din Pernau și în anul următor iesă primul într'un turneu studențesc la Talin (Reval).

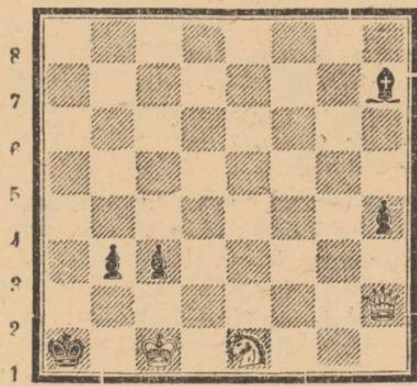
Dela 1934 e campion necontestat al Estoniei: competițiile internaționale îi sunt deschise. A condus cu succes echipa estoniană la Olimpiada din Varșovia (1935) și a obținut un mare succes personal, totalizând 12½ puncte din 19 partide jucate. N'avea decât 20 de ani când a împărțit primele două premii, cu ex-campionul lumei dr. Alehin, la turneul internațional dela Bad Nauheim. La turneul din Zandwoort (1936) iesă imediat după Euwe și Reuben Fine.

La Olimpiada dela München din 1936, Keres obține cel mai bun rezultat individual, cu scorul record de 15½ puncte din 20 partide.

E inutil de a reaminti că la Margate a câștigat partida sa contra lui Alehin și a împărțit victoria cu Fine. De curând a reușit să bată pe acesta din urmă la Ostanda și în clasamentul final ocupă, cu elvețianul Grob, primul loc. La recentul turneu dela Praga obține premiul I cu 10 puncte din 11 partide jucate.

Keres a știut să evite pericolul obișnuit al jocului nostru; nu lasă prea mult ca să-i rătăcească imaginația pe cele 64 câmpuri. El n'a pierdut până acum nimic din dispozițiile sale naturale pentru combinație. Stilul său e făcut din ușurință, fără a fi însă prin aceasta superficial.

Mai jos dăm un studiu: o lucrare adevărat genială, a tânărului estonian, precum și câteva partide excelente, jucate în ultimele turneuri internaționale.

Alb joacă și câștigă

Alb: 3 piese (Rc1, Dh2, și Ce1).
Negru: 5 piese (Ra1, Nh7, Pb3, c3 și h4).

Olimpiada dela München 1936.

Keres (Estonia) — *Gifler* (Islanda)

1. d4, Cf6; 2. c4, e6; 3. Cc3, Nb4; 4. Dc2, 0—0; 5. e4, d5; 6. e5! Cfd7; 7. a3, N×c3+; 8. b×c3, e5; 9. Cf3, c×d4; (Mai bine era Cc6) 10. c×d4, d×c4; 11. N×c4, h6; 12. h4, Te8; 13. Th3, Cf8; 14. Tg3, Rh8; 15. N×h6! Da5+; 16. Re2! (pentru a juca eventual Th1) g×h6; 17; Dc1, Rh7; 18. Cg5+!, h×g5; 19. D×g5, Cg6; 20. h5 și Negrele cedează.

Romi (Italia) — *Keres* (Estonia)

1. d4, e6; 2. e4, d5; 3. Cd2, c5; 4. d×c5, N×c5; 5. Nd3, Cc6; 6. Cgf3, Cf6; 7. De2, e5!; 8. Nb5? 0—0; 9. 0—0, Ng4; 10. N×c6, b×c6; 11. e×d5, Te8! 12. d×c6, e4; 13. Dc4, Db6! 14. Cb3, N×f2+; 15. T×f2, e×f3; 16. g×f3 (silit din cauza amenințării Ce4), Te1+, 17. Rg2, Nh3+; 18. Rg3, Tg1+; 19. R×h3, D×f2; 20. Df4, Dg2+; 21. Rh4, h6; 22. Dg3, D×g3+; 23. h×g3, Th1 mat.

Turneul din Margate 1937

P. Keres — *Dr. Alehin*

1. e4, e5; 2. Cf3, Cc6; 3. Nb5, a6; 4. Na4, d6; 5. c4, Nd7; 6. Cc3, g6; 7. d4, Ng7; 8. Ne3, Cf6; 9. d×e5, d×e5; 10. Nc5, Ch5!; 11. Cd5, Cf4; 12. C×f4, e×f4; 13. e5!, g5? (Sacrificiul trebuia primit: după C×e5; 14. C×e5, N×e5; 15. De2, f6; 16. 0—0—0, c6 Albul recâștigă pionul). 14. Dd5!, Nf8 (g4? 15. e6!) 15. N×f8, T×f8; 16. 0—0—0, De7; 17. N×c6!, N×c6; 18. Dd3, Nd7; 19. C×g5, 0—0—0; 20. Cf3, f6; 21 e×f6, T×f6; 22. The1, Db4?; 23. D×d7+ și Negrele cedează.

Turneul din Ostenda 1937

P. Keres — *R. Fine*

1. Cf3, d5; 2. d4, Cf6; 3. c4, e6; 4. Cc3, c5; 5. c×d5 (Se poate și 5. Ng5, c×d4; 6. C×d4, e5; 7. Cdb5, a6; 8. Ca3 etc.) C×d5; 6. e4, C×c3; 7. b×c3, c×d4; 8, c×d4, Nb4+; 9. Nd2, N×d2+; 10. D×d2, 0—0; 11. Nc4, Cd7; 12. 0—0, b6; 13. Tad1, Nh7; 14. Tfe1, Tc8; 15. Nb3, Cf6; 16. Df4, Dc7; 17. Dh4, Tfd8; 18. Te3, b5; 19. Tde1, a5; 20. a4, b4; 21. d5!, e×d5; 22. e5, Cd7; 23. Cg5, Cf8; (La h6; 24. C×f7!, R×f7; 25. e6+, etc.) 24. C×h7! C×h7; 25. Th3, Dc1; 26. D×h7+, Rf8 27. Te3, d4; 28. Dh8+, Re7; 29. D×g7, Tf8; 30. Df6+, Re8; (Rd7; 31. e6+). 31. e6!! (Mutarea de câștig imediat. După d×e3 urmează 32. e×f7+, T×f7; 33. N×f7+, Rd7; 34. De6+, Rc7; 35. T×c1+ și câștigă). Negrele au cedat.

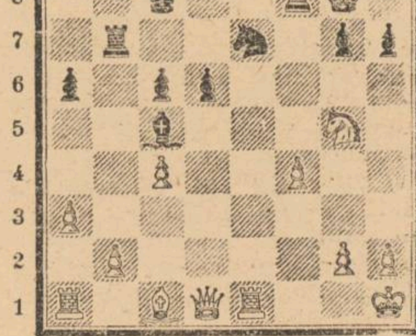
Turneul din Praga 1937

J. Foltys — *P. Keres*

1. d4, e6; 2. e4, d5; 3. Cc3, Cf6; 4. Ng5, Ne7; 5. N×f6, N×f6; 6. Cf3, (Se joacă aici 6. e5 urmat de Dg4.) 0—0; 7. Nd3, c5; 8. e5, Ne7; 9. d×c5, Cd7; 10. h4, f5! 11. e×f6, N×f6; 12. Dd2, C×c5; 13. 0—0—0, Da5; 14. a3, Nd7; 15. Tde1, Tac8; 16. Ce5, N×e5; 17. T×e5, d4!; 18. T×c5, D×c5; 19. Ce4, Dd5; (Albul e deacum pierdut, a mai urmat încă:) 20. Rb1, e5; 21. f3, h6; 22, b3, Ne6; 23. h5, a5; 24. a4, Rh8; 25. Tg1, Tc6; 26. Nb5, Tc7; 27. Nd3, Nd7; 28. g4, T×f3; 29. g5, Nf5; 30. g×h6, N×e4; 31. h×g7+, T×g7; 32. T×g7, R×g7; 33. Dg5+, Rf7 și Albele cedează.

O interesantă poziție finală

Landau

List

Poziția din diagramă s'a prezentat la recentul turneu din Ostanda.

S'a jucat: 1. Ce6, Nf2; 2. Te2, Tf6;3. C×g7, Dg4; 4. Dd3, Tb3!; 5. De4?, Th3!! (amenință T×hh+ și Dh4 mat). 6. f5, Dg3!! și Albul cedează.

Soluția problemei A. M. Dobrodjindze (Adev. Lit. Nr. 861 din 6.VI.1937) 1. Re7—f7!, c5—c4; 2. Db8—e8+, Re5×d6; 3. De8, e7 mat; 1..., d4—d3; 2. Cd6—b5+, Re5×e4; 3. Db8—e8 mat; 1..., f5×e4+; 2. Cd6—f5+, Re5×f5; 3. g3—g4 mat; 1..., d5×e4+; 2. Cd6—c1+, Re5—d5; 3. Cc4—b6 mat.

Soluția: 1. Cc2!, N×c2; 2. Db8!! La 1..., Ra2; 2. Cb4+!, Ra1; 3. Da2+, b×a2; 4. 4.Cc6 urmat de Cd4. La 1..., Ra3; 2. Cd3, N×d3; 4. Dd6+, Ra2; 5. Dd5!

AUREL LERNOVICI

Școala lui Pecete

Din ciclul „Alte vremi"

Au trecut aproape optzeci de ani de atunci. In locul cântăreților dela biserică, singurii care se mai ocupau în treacăt și de 'nvățătura copiilor, stăpânirea rânduise un învățător anume.

De altfel, dascălii nici nu mai puteau dovedi cu multele lor ocupații: slujbe la biserică, slujbe în sat, gospodăriile lor, și mai cu seamă foarte complicata gospodărie a popei, le lua mai tot timpul zilei. Abea la vreme de iarnă de mai puteau rupe un ceas, ori două cel mult pe săptămână, pentru ca să se puie cu vergile pe spinările celor copii.

Noul învățător era un tânăr mărunt, bine închegat la trup, cu fața bălană și rotundă ca o lună, dar foarte vioi la mișcări. Avea privirea fixă a omului care știe pe deplin ce are să facă. Invățase carte pe buchile de modă nouă la Brașov, de unde și venise.

Nistor Burnăchel, vornicul satului, îl primise cu deosebită dragoste.

— Domnule Dascăl, să știi că am toată grija cu d-ta!... Am rânduit ca să stai cu gazda la Coana Ileana Vânduta, văduva tinerică, frumoasă, și gospodină fără seamăn pe fața pământului!... Lucrurile școalei le-am mutat din turla bisericii într'o cameră dela primărie, unde ai să faci învățătura copiilor!... Hai să ți-o arăt!...

Pe un podeț lung și larg, erau trei săli: primăria, judecătoria de curând înființată și subprefectura. Intre aceasta și peretele clădirii de alături, fusese continuat acoperișul și podețul, iar în încăperea astfel realizată, fură aduse lucrurile școalei: nouă bănci lungi, o masă și un scaun, și o bucată de scândură lată, vopsită cu negru.

— Ce ți-o mai trebui, să-mi spui, domnule Invățător, că fac!

Tânărul privi la lucrurile prăfuite și aruncate grămadă unele peste altele.

— Să-mi dai, deocamdată, doi oameni să fac regulă aici! Apoi să-mi faci rost de vreo două baniți de porumb din cel cu boabele colțuroase, și de un sac plin de coji de nuci!

— I... ra! Așa te vreau!... Până spre seară s'a făcut!...

— Și încă un lucru: am văzut că aveți și un butuc!

— Avem unul foarte bun: cu șase rânduri de cătușe și pentru mâni, și pentru picioare!... Să ți-l arăt!

Pe podul înalt, sub geamul primăriei, se lungea un trunchiu gros de ulm, lung de șase metri și având șase perechi duble de cătușe cu lanțuri mai groase de cât piedicele cailor.

Invățătorul îl privi cu admirație:

— Bun lucru!

— Zece galbeni austriaci a costat făcutul lui!... In tot ținutul nu găsești altul mai solid!

Vă mai trebuie, domnule primar?

— Acu' nu mai avem nevoie de el! Cu legea asta nouă...

— Atunci mi-l dați mie la școală!.. Pune oameni să-l mute într'un loc unde este soare tot timpul zilei!

— Bun lucru, domnule învățător!... Foarte bun lucru!... Au huruzit ei, dracii de copii, pân'acuma, dar... Bine că li s'a înfundat!.. Văd eu că dumneata ești om care se pricepe cum să strunească și pe diavoli!... Am să trimit un om la pădure să-ți aducă un snop de vergușoare de alun!...

— Și încă ceva, domnule primar! Mâne dimineață pe la ceasurile șapte și jumătate, toți copii să vie la școală!

— Pun să se bată toba!.. Care n'or veni, trimit pe comisarul comunei și ți-i aduce legați cobză!..

Oamenii din sat, și mai ales copii, aflară despre sosirea învățătorului și priviră de departe la toate pregătirile ce se făceau. Gospodarilor le surâdea inima de mulțumire, femeilor li se lua o mare greutate de pe suflet, iar copiilor li se făcea negru în fața ochilor.

In dimineața următoare, satul căpătă o 'nfățișare cum nu o mai avusese niciodată în lungul său trecut: copii care veneau cu traistele lor de casă pe după gât, cu pasul trist, și cu ochii tulburi de nesomn și de grijă, și se îndreptau către școală. Pe alții îi târau mamele lor, iar pe câțiva îi aduceau gospodarii pe umerii lor voinici.

Nici odată nu se mai văzuseră copii mai gravi de cât în ziua aceia, și nici femei mai vesele.

Copiii de școală nu erau tocmai copii, ci băieți dintre care își răsuceau musteața, și fete care se gândeau la măritiș cu mult mai mult decât la învățătură.

Școlarilor li se tăie respirația dacă văzură în fața școalei trupul ca de balaur al butucului cu grelele lui cătușe. Infiorați până la măduva oaselor, pășeau în clasă cu mare sfiiciune, dar... acolo o și mai mare surpriză: nu mai erau lavițele șchioape din odaia clopotniței, ci bănci noi rânduite frumos una în fața alteia, și toate aveau împotrivă o masă cu un scaun, frumos cum numai la primărie mai văzuseră ei. Pereții erau plini cu poze mari și frumos colorate, cu hărți, iar în colțurile din dreapta și stânga „mesei domnului", ținute printr'o scândurică, sticieau grăunțele de porumb colțuros dintele calului, și coji de nuci frumos fărămițate. Pe masă se lungea o linie în patru colțuri cu mâner frumos sculptat, iar jos, între picioarele aceleiași mese, se odihnea un mănunchiu gros cu vergi de alun.

Toate aceste lucruri noi ucisese ori ce dorință de gălăgie în inimile școlarilor. O liniște de moarte plutea în văzduhul cel limpede al clasei.

— Măi Pecete! — șopti un vljgan care se trudea să apuce între degete tuleiele mustăților; — aista nu-i domnu Marin, ca să aruncăm noi cu pietre după iel, bre!...

— Am dat de dracu', măi Pecete! adause un alt școlar.

Pecete Z. Marin tăcea din gură. Se vedea că nu-i erau boii acasă. De cum venise în clasă, își răsucea mustățile dus pe gânduri adânci.

Curând, intră și „domnul". Cu linia în patru colțuri într'o mână și catalogul în cealaltă, el se plantă în fața băncilor.

— Rugăciunea! zise el cu glasul aspru.

Un școlar spuse tatăl nostru, după care nimeni nu mai îndrăzni să șeadă.

— Toată lumea stă jos!

Domnul aruncă o privire către clasă, apoi începu apelul:

— Alexe Miron!

— Aici!

— Nu aici! Veți răspunde „prezent!..." Ați auzuit?... Pre-zent!...

— Alecu Neculai!

— Prizănt!..

— Aramă Vasile!

— Ai... Prizănt!

Dar domnul îi arse o linie peste umăr cu atâta putere încât mâna școlarului căzu mai moartă în jos.

O tăcere grea apăsa asupra sufletelor celor din clasă. Nimeni nu mai îndrăznea să se miște. Toată lumea era parcă turnată din plumb.

Domnul privi pe sub sprâncene. Se auzea clar cum intră și cum ese aerul din piepturile școlarilor. Surâdea inima în el de mulțumire: stăpânea bine clasa!...

Nimeni nu mai greși până la terminarea catalogului.

— Atențiune!.. Vreau să văd cam ce învățătură aveți voi! Clasa a doua deschide abecedarele de anul trecut la lecția... „Pod"!...

Școlarii își muiară degetele pe limbă, apoi deschiseră abecedarele.

— Citește.. Costea Sanda!

Fata se ridică tremurândă. Domnul se apropie și se sprijini în linie pe căpătâiul băncii.

— Pâ-o-dă... pod! Pâ-e... pe pâ-odă.. pod tâ-râ-e--câc... târâ...

Aici lucrurile se 'ncurcară.. Fata nu mai înțelegea cum trebue să citească pe acest tâirâ-e-câ-e.

— Ei da!... Tâ-râ-e-câ-e!... Ce i asta?

— Este târae câ e!

— Nu știi, dobitoaco!... Treci în genunchi pe cojile de nuci!

Și cum fata se furișa pe lângă perete, îi pocni o linie peste spinare cu atâta furie, încât școlărița căzu grămadă jos, urlând, și se târă pe brânci până la colțul cojilor de nuci.

— Chilim Ignat!... Ce este tâ-râ-e-câ-e?

Dar nici Chilim Ignat nu știu, căpătă și el o linie peste umăr și trebui să stea cu talpa goală într'un picior peste grăunțele de porumb.

După un ceas de groaznică trudă și sudoare, cele trei rânduri de pe fila abecedarului fură, în sfârșit, citite!

Domnul își ridică lata condică și deschise larg ușile către curtea primăriei.

— La recreație!

Școlarii eșiră în liniște.

Lângă zăplaz, Pecete Marin o ținea de mână pe Costea Sanda.

— Da' di și n'ai vinit tu, fa, asarâ la râpâ? D'apăi așa ni-a fost vorba?..

— Lasâ-mă 'n pași, Marin, câ tata o auzât câ-s în dragosti cu tini șâ mi-o tras un toc di bătai... Vai di schinarea mea!

— Da șini i-o spus, fa?

— Șini?.. Aramă Neculai i-o zâs lu' Bâta Ana!

Pecete dădu drumul fetei.

— Lasâ câ i-o coc eu!

Pecete se 'ndepărtă sucindu-și mereu tuleele de de-asupra buzei.

In ora următoare, domnul făcu o lecție de socoteală, dar, în durerea lui, Pecete nu auzi și nu știu nimic. De aceia se căpătă cu o linie peste umăr și stătu un ceas într'un picior, cu talpa goală de-asupra cojilor de nuci.

Dușmanul de Aramă huzurea de plăcere, făcea mereu zâmbre și-i bătea din pumni. Lui Pecete îi venea să se repeadă la el și să-l strângă de gât.

In recreația următoare, Pecete a rămas în clasă, a rupt o foae de caiet și muindu-și mereu plumbul între buze, scrise pe ea câteva rânduri. Și, după ce o strecură în geanta elevei Costea Sanda, eși mai mulțumit printre ceilalți școlari.

O clipă mai pe urmă însă, domnul se ivi în cadrul ușei cu o foae de hârtie în mână. Cu fața veselă, Aramă Neculai îl urmă.

— Pecete Z. Marin!..

— Prizănt!...

— Tu ai scris asta?... Și-i flutură sub nas foaia de-adinioarea.

Pecete nu mai văzu nimic în fața ochilor. Patru lovituri grele date cu muchea liniei, îl trântiră la pământ.

Aramă!... Tu ai să fi monitorul meu pentru toată școala!... Acum ia-l pe măgarul ăsta și, după ce mi-l legi de mâni și picioare la butuc, mi-l ungi pe cap și pe față cu miere de albine și mi-l ții așa până la terminarea lecțiilor!

Aramă triumfa. Ceilalți elevi îl priviră cu admirație.

Dar când fură amândoi pe podeț, și când Aramă se plecă să ridice unul din grelele cătușe, lui Pecete îi năvăli tot sângele în obraz și nu mai văzu nimic în fața ochilor. El izbi pe protivnic în burtă cu piciorul și-l dete peste cap, apoi, așa cum era, fără traistă și fără de căciulă, o zbughi în goană nebună către râpa pe lângă care curgea liniștit apa vioae a gârlei.

Așa s'a 'ncheiat pentru totdeauna învățătura de carte a elevului Pecete Z. Marin din clasa II-a a școalei primare din satul numit altă dată Mânăstirea Florii.

M. I. P.

Poezii poporale

Frunză verde mărule,
Ia-mă'n brațe, dorule,
Și mă trece dealurile
Să nă vadă mândrele;
Io frumos oiu fluera
Și ele m'or asculta;
Și frumos oiu chiui
Și'nainte mi-or ieși

●

Țu! țu! țu! murguțu meu,
De aci pân' la Brașeu
Dela Brașeu la Turda,
Dela Turda la mândra!
Mândra'n grădină ședea
Cu florile se sfâdea:
Rujă mare, pârîtoare,
M'ai pârît către măicuța
Că mie mi-i drag Ioniță,
Dar io-l plac pe Vasilie,
Că-i cu peană de tulie;
Când vântu peana îi bate,
Doamne ce bine-i mai șeade!

●

Măi bădiță d'ângă iaz,
Fă-ți fântână la pârleaz
Și strigă seara pe lună:
„Hai, lele, că-i apă bună:
— Ba io, bade, n'oi veni,
Că n'am vorbe de-a vorbi,
Nice pânză de-a'nâlbi,
Că vorbile le-am gătat
Când, bădiță, ne-am lăsat,
Și pânzele le-am nălbit,
Când, bădiță, ne-am iubit.
Fă-mă puiu de curcubeu
Să mă duc la Dumnezeu,
Să scobor Dumineca
Peste toată Lipova
Ca să îmi văd iubita,
Cum o bate maică-sa;
Cum o bate și-o mustrează,
Unde seara-mi înserează?
Insereazá la fântână.
Cu iubitul ei de mână.
— De mi-i bate, maico, bate,
Și mi-i pune pe-un cărbune,
Eu iubitul nu l-oi spune,
Că-i frumos și tinerel
Și mi-e tare drag de el.

●

Cine strică dragostile,
Mânce-i grâul paserile:
Șeadă'n sânge până'n brâu
Să-l mânce corbii de viu;
Mânca-i-ar casa pustia
Și copiii sărăcia!
Să meargă prin sat a cere
Ca țigăncile surcele!

●

Codrule solgăbirău
Nu judeca capul meu,
Că n'am făcut niciun rău.
Ce? am tăiat o nuelea
Și-am făcut o frigărea,
De am fript o turturea
Și am mâncat-o cu mândra?
Nu mi-ai zis când am supt țâțâ,
Dar acum când am drăguță?

(Din Gazeta Transilvaniei pe 1892).

Incepe o viață nouă...

Din Valea Cornului, unde apele de ploae au săpat alături de şleah prăpastie adâncă şi primejdioasă pentru care şi drumeți întârziați, drumul urcă la deal, grăbindu-se să se desfacă în două: spre mănăstire pe la Movila Lată şi spre Valea Coşti.

Scăldați dela spate în soarele dogoritor de vară, drumeții înaintau până la genunchi prin colb: în frunte, aproape de capătul dealului, de unde muchia te înghite pentru cei din vale, cei doi bărbați, încovoiați şi purtând greul pribegiei, la jumătatea dealului, femeile, cu legături mai uşoare şi mărunțişuri de-ale gospodăriei; iar în urmă de tot, de unde drumul abia începe a-şi sălta primii paşi la deal, cei doi copii, Catrina şi Micheşa, trăgând după ei o hodoroabă de prins peşte şi un cotei flocos şi asudat.

— Măi Tărcuci, ți-o crescut limba ca la năzdrăvani...

Tărcuci se oprise în mijlocul drumului şi-şi vărsa sufletul de nădușală și trudă. Işi aruncă o clipă privirea în ochii prietenilor opriți — pentru a câ-a oară ? — să-i îngădue odihnă, apoi îşi îndreaptă botul ascuțit la deal, de unde presupunea că vine toată cazna pentru el. Mirosi în gol scheunând a jale şi hămăi scurt, să zmulgă depărtărilor dezlegarea tainelor.

— Mai este, Tărcuci, mai este!... Dar şi când vom ajunge... Numai şarau fript ai să mănânci.

Şi Micheşa se lăsase jos în genunchi şi mângâia capul înfierbântat al coteiului, să-i insufle încredere şi putere. Tărcuci şi-a rezemat capul pe genunchii băiatului, a mai hămăit odată şi i-a lins mânile a înțelegere şi recunoştință. Ce nu făcea Tărcuci pentru o bucată de peşte fript ?

Din deal, de undeva de după creastă, a răsunat un fluerat prelung..

— Am întârziat, Tărcuci.

Micheşa sări în picioare şi se pregăti de drum. Flueratul din deal îi aminti-se de supărarea lui moş Pintilii. Nu de alta, dar până la urmă, ştia că tot în capul lui Tărcuci se va sparge această supărare. De două zile de când bat cale lungă, sărmanul Tărcuci era să cadă jertfă de atâtea ori. Vorbele pline de amar ale lui moş Pintilii îl dureau, dar cum să renunțe la Tărcuci ? Erau frați buni de mici.

Catrina avu o clipă de îndoială.

— Măi Micheşa...

Şi fata se bătu cu palma peste fruntea înegrită de arşiță şi colb, să scoată de acolo descoperirea care-i trecuse ca un fulger prin minte.

Micheşa ştia că fata poate să descurce uneori lucrurile grele. Aştepta cu sufletul la gură. Tăcuci hămăi şi-şi roti coada, stârnind norişori de colb, semn că-şi dădea seama că persoana lui intră în preocupările celor doi pui de oameni. Aştepta şi el să vadă minunea.

Şi minunea n'a întârziat. Catrina i-a deslegat curmeiul dela gât, a băgat un capăt prin împletitura de lozie a hodoroabei şi a legat nod strâns. A întors apoi hodoroaba şi a aşteptat un semn de pricepere.

Micheşa a dat din umeri nedumerit. Tărcuci a privit într'o parte. Nu era pentru dânsul.

— Nu pricepi ?

Verdele crud din ochii Catrinei juca neastâmpărat să-l întărîte pe Micheşa.

— Dar amu?

Catrina l-a luat pe Tărcuci în brațe, l-a băgat în hodoroabă şi şi-a pus mâinile în şolduri să-l sfideze pe Micheşa.

De astădată Tărcuci a fost primul care a înțeles şi şi-a dat pe față satisfacția lătrând înăuntru. De-afară i-a răspuns râsul plin de mulțumire al copiilor.

Din deal a răsunat iar flueratul, mai lung, mai insitent. Creasta dealului înghițise şi pe cele două mame.

— Ne fărâmă oasele tata, Micheşa..

Au împletit capetele funiilor în pumni, le-au adus peste umeri şi încovoiați de povara prieteniei din hodoroabă, au pornit la deal.

La jumătatea drumului s'au oprit să mai capete suflet. In hodoroabă, Tărcuci strănuta înecat de colbul stârnit.

Când să pornească din nou la deal, curmeiul de care trăgea Micheşa s'a rupt şi i-a dat drumul să cadă cu fața în colb.

— Măi Tărcuci, parcă eşti flămând caşi noi, dar tare greu te-ai mai făcut...

Absorbiți amândoi să facă nod trainic, Catrina şi Micheşa n'au auzit sunetele clopotului. S'au trezit pe neaşteptate cu hodoroaba răsturnată şi cu Tărcuci schelălăind. Cei doi cai de poştă sforăiau înălbiți de spumă.

Micheşa n'a avut vreme să-şi şteargă colbul de pe față. L-a şfichiuit până la sânge o lovitură usturătoare. Pe obrazul crud, a rămas urmă adâncă.

— De unde sunteți ?

— E în deal tata, — a arătat cu capul Catrina.

— Dar voi nu puteți vorbi ? — s'a încruntat omul din căruță.

Catrina a privit la Micheşa. Nici unul nu ştia cum s'o descurce.

Căruța a prnoit la deal, învăluindu-i într'un nor greu de colb.

Mâna lui Micheşa înțepenise pe urma din obraz, să astupe usturimea de foc. Totul venise atât de neaşteptat, atât de fulgerător, încât nici plânsul navusese vreme să capete glas. Doar lacrămile curgeau.

Catrina a încercat şi ea să pună mâna şi să alunge durerea. Dar s'a oprit la jumătatea drumului. Micheşa împietrise. Intr'un târziu, după codiri multe, ea n'a mai putut răbda şi a isbucnit în hohote de plâns.

— Ii om rău, Micheşa, — mărturisea ea printre sughițuri.

Micheşa aproba din cap să-i potolească plânsul. Deodată însă îşi aminti de ceva.

— Dar dacă ne bate moş Pintilii, c'am încurcat-o ?

La plânsul fetei s'au adăogat şi alte izvoare.

In deal îi aştepta mânia nestăpânită a lui Pintilii.

— Duceți-vă la crăpat, diavolilor!

Şi parcă să-şi descarce amarul, lovi aşa în neştire, cu ciubota în hodoroabă ca într'un duşman pe care-l credea că vine dinăuntru. Şi din hodoroabă a răspuns cineva. Tărcuci a schelălăit scurt şi speriat şi s'a refugiat umil sub o tufă de scumpie, să evite mânia stăpânului.

— Ce ai la obraz ?

Mâna a scăpat speriată bucata de mămăligă şi a astupat iar urma de pe obraz.

— Tărcuci, hai ?

A intervenit Catrina. Omul rău din căruță îl lovise cu puha.

Cei doi bărbați s'au privit încruntați. Nici n'au ajuns în sat şi a şi început ? Urmărind parcă un gând de mai înainte şi ca să şi-l astupe pe acest proaspăt născut, Pintilii a pus capăt discuției, stabilind adevărata vinovăție.

— Cu voi şi cu Tărcuci al vostru, nici la anul nu ajungem.

— Lasă, măi Pintilii, că atâta bucurie au şi ei în viață. Pentru noi, cu Tărcuci,ori fără Tărcuci, tot una e...

Şi Harlaşca netezi răvrătirea de aur din părul Catrinei.

— Nu-i aşa, Catrină ?

Catrina s'a înecat cu boțul de mămăligă, pe care s'a grăbit să-l înghită. Dar cu răspunsul a fost exactă. Aşa era. Ce-avea tatăl ei cu sărmanul Tărcuci ? Ii lua bucățica dela gură ? Dacă se'ndura, îi arunca un boț de mămăligă, dacă nu, hrana lor era împărțită frățeşte. Şi Tărcuci era un frate atât de înțelegător! Le semăna lor. Dacă era ceva, bine. Dacă nu, se culca şi nemâncat. Atât numai, că dacă-l răzbea foamea prea mult, Tărcuci dădea dovadă că-şi poate croi o viață independentă în ce priveşte hrana: mirosea prin vecini sau pela cămara boerului şi tot se alegea cu ceva.

Cei doi copii înghițeau pe nerăsuflate din bucatele dela prânzul părinților: o bucată de mămăligă rece şi câteva căpățâne de usturoi.

Micheşa urmărea cu încordare mişcările lui moş Pinilii. Când a prins o clipă de neatenție, a rupt un boț de mămăligă şi l-a aruncat în tufa de scumpie, unde ştia că aşteaptă prietenul gonit. Tărcuci l-a simțit, a înțeles situația şi s'a retras şi mai în adâncul tufelor, să prânzească şi el.

Harlaşca a văzut gestul copilului şi i-a zâmbit cu înțeles şi complicitate.

Femeile zăceau sfârşite de oboseală. Lisaveta, soția lui Pintilii, gemea cuprinsă de dureri, cu talpa piciorului crăpată şi opărită de jăratecul colbului.

— Ajungă-vă, hapsânilor, că nu ne aşteaptă nimeni cu masa întinsă!

Catrina şi Micheşa s'au privit ruşinați. Au îngrămădit repede resturile, le-au legat cu grijă în tulpan şi s'au retras şi ei în tufiş, să-l caute pe Tărcuci şi să-i ceară iertare pentru ofensa de al fi lăsat să ospăteze fără ei, ca o slugă.

Dincolo de Botna, soarele cobora împurpurând o creastă de deal. Pe dreapta, albia Botnei se depărta lărgindu-se şi pierzându-se în imensități de verde: păduri, grădini. De după vârfurile periei de verdeață , undeva în depărtări, strălucea oraşul. In satul de sub coasta dealului de dincolo de Botna, fumegau case răzlețe. Se apropia seara. Pe Botna, luntrile, mici ca scoicile, mânau grăbite să termine cercatul de seară al cotețelor de peşte.

— Frumoase locuri, măi Harlaşca. Parcă-ți vine să uiți de sărăcie şi foame.

Harlaşca pufăia liniştit din țigară. Era mulțumit. Asta dorea şi el. Să-şi ştie prietenul împăcat. Cât despre el, se deprindea cu mai multă uşurință.

Din depărtare, de după vârfurile copacilor, se ridica până la cer o limbă uriaşă de fum negru. Un țipăt cu ecouri prelungi şi trenul s'a arătat de după cotul dealului.

— Şi zici, ăsta-i starostele... Cine ştie ce ne mai aşteaptă ?!

Pintilii privi adânc în ochii tovarăşului să capete deslegare la chinul de întrebări care-i munceau sufletul.

După câteva clipe apoi, ca pentru sine, să nu-l audă nimeni şi să-şi descarce veninul.

— Amară viață mai avem... De ce nu ne ia de pe fața pământului ? Cică ne încearcă. Au fost încercați părinții noştri, ne încearcă pe noi, am făcut copii de încercare, dar...

Se opri însă, îngrozit de proporțiile pe care le luaseră propriile-i gânduri.

Harlaşca zmulgea distrat câte un firicel de iarbă. Parcă absenta. Urmărea însă atent furtuna dezlănțuită în sufletul lui Pintilii. Aştepta să se ogoiască prăpădul.

— Ştii că-i mai bine să 'noptăm aici.. Ajungem noaptea şi unde să ne odihnim oasele ? Aici, slavă Domnului, acoperământu-i mare...

Şi arătă cu mâna spre înălțimile cerului.

Pintilii nu răspunse. Se închisese numai cu gândurile lui.

Amurgul cobora încet. Rar, una câte una, o mână nevăzută semăna lumini de veghe pe întinsul cerului, călăuze credincioase pentru drumeți întârziați. De prin mirişti şi din adâncurile pădurii, începură concertele de noapte.

— Fa Lisavetă, scoate boarfele că mânem aici.

La adăpostul tufarului de scumpie şi înveliți cu un țol, Catrina şi Micheşa, cu fața în sus, urmăreau jocul de lumini al stelelor. In desişul tufarului, cineva strica liniştea firii. Intâi s'a mişcat iarba înaltă, în joc de umbre misterioase, apoi a început să se umfle țolul. Atingerea caldă şi aspră pe obrazul Catrinei a semnalat prezența prietenului o clipă lăsat singur. Mâna Catrinei l-a încolăcit şi l-a apăsat în jos să se facă una cu țolul.

— Să nu te vadă tata, Tărcuci...

Tărcuci a înțeles şi sa supus, îndoindu-şi picioarele. Nu s'a putut stăpâni însă şi a întors capul şi spre Micheşa, să-l răsplătească cu un sărut frățesc. Micheşa i-a cuprins grumajii, întâlnind mâna Catrinei. N'a trecut multă vreme şi cei doi copii au adormit înfrățiți prin prietenul lor comun. Când te trage la pământ truda, nici minunile nopții nu te pot ține treaz.

Un timp s'a mai auzit gemătul surd de durere al Lisavetei. Din ce în ce mai slab însă, mai înăbuşit. Oboseala drumului era mai tare decât durerea cărnii.

Peste fire s'a aşternut tăcere adâncă. Noapotea trecuse în stăpânirea umbrelor.

ALEXANDRU ANTOHI

José Maria Heredia

Floarea seculară

Pe locul ars de lava ce-a curs cândva şiroae,
Acolo unde fluxul vulcanic se opri,
Sămânța, vânturată pân 'la Gualatieri,
A prins, iar blânda plantă se cățără vioae.

Crescu. Cum rădăcina în neguri îşi înmoae,
Sorbind la flăcări, trunchiul puternic se hrăni;
Iar soarele un secol îi coapse zi cu zi
Bobocul greu ce face tulpina să se 'nfoaie.

Dar însfârşit, sub jarul ce arde purpuriu,
Răsbind pistilul mostru se sparge dintr'odată,
Şi-aruncă 'n zări stamina polenul auriu;

Şi aloesul falnic cu floarea 'nflăcărată,
Pentru hymenul tainic ce 'n visuri a dorit,
Trăind un veac, el numai o zi a înflorit.

Victimă politică

Agentul elctoral — caricatura omului politic — este cu desăvârșire trebuincios organizațiunii politice. Omul politic, având o profesiune, nu poate să-și întrebuințeze toată vremea pentru partid, pe când agentul electoral, care n'are nici o meserie, nu face decât politică de dimineața până seara. După cum se vede, povara grijilor țării apasă mai mult pe umerii agentului electoral, ca pe cei ai omului politic.

Ilie Chioftea ,cel mai strașnic agent electoral al unui șef politic din Ploești, așteaptă să fie răsplătit, cu prilejul venirii partidului la guvern, pentru activitatea ce o desfășurase în timpul opoziției. Ilie, ce e drept, merita o răsplată, de oarece toate erau pe capul lui. El recruta pe partizani, încercând să convingă cât mai mulți, el colinda mahalalele pentru a îndemna pe cetățeni ca să ia parte la întrunirile partidului; el da semnalul aplauzelor și al strigătelor „Bravo! Să trăiască! Ura!" — când vorbea șeful lui; el făcea expediția ziarului; el lipea afișele pe uluci; el era șeful echipei de spioni, care aduceau vești de prin celelalte cluburi; și tot el învârtea suveica în timpul alegerilor.

Așteptarea lui Ilie n'a fost zădarnică. Șeful său, când a venit la putere, l-a numit șef al grajdurilor comunale.

Intotdeauna am fost nedumerit din ce cauză postul acesta este cerut cu stăruință și preferat altor slujbe mai importante. Ilie Chioftea mi-a risipit nedumerirea, aducându-mi la cunoștință numirea lui:

— Coane! Șeful a vrut să-mi dea o slujbă mai simandicoasă, dar — cum știți — eu sunt modest.

— Bine, Ilie, dar leafa ți-ajunge?

— Vai de mine, coane! Nu pot pentru ca să zic c'aș putea să trăesc numai din leafă, dar vedeți, coane, la grajduri ai — ca să zic așa — mici înlesniri, un sac cu ovăz, cu porumb, nițeluș lapte, o bucățică de brânză, puțintică smântână, mai lemne, mai una-alta, vorba aia, dacă nu curge, pică, dar în mod cinstit, coane, în mod cinstit.

— Bine înțeles, — spusei eu zâmbind.

— Apoi am vrut să iau slujba asta și dintr'altă pricină. Mi-am pus în cap să organizez serviciul de la grajduri, coane, care e un serviciul foarte însemnat pentru Primărie, că dac'ați ști ce-am găsit acolo, coane, v'ați cutremura de neregula ce era sub liberali și eu vreau să fac regulă, e trudă multă, dar nu mă las pân'n'oi face regulă și...

— Nu te lăsa, Ilie, bravo ție!

Cine mai era ca Ilie, când trecea cu trăsurica la care erau înhămați doi cai sprinteni, spre grajduri? De câte ori da cu ochii de vr'un gardist, lăsa caii mai moale ca să fie salutat. Odată, văzând că gardistul nu-l salută, a oprit trăsurica și i-a strigat:

— Știi tu cine sunt eu, mă?

— Nu știu, boerule, — răspunse gardistul încremenit.

— Eu sunt șeful grajdurilor comunale, așa să știi, mă. Când m'oi vedea să nu stai ca un bou, să faci drepți! Ai înțeles?

— Am înțeles să trăiți, — zise păzitorul ordinei publice ducând mâna dreaptă la chipiu.

După doi ani de muncă necurmată, Ilie a izbutit să... facă regulă la grajduri. De câtva timp el nu se mai ținea ca la 'nceput de slujbă, pentrucă era ocupat cu construirea casei lui și da zor pentrucă voia să facă 'n casă nouă nunta fetei, ce și-o logodise c'un funcționar de la percepție.

●

Trei agenți electorali ai partidului liberal vorbeau la o cârciumă:

1. — Grele vremuri!

2. — Cui i-o spui?

3. — Opoziția e ca seceta, usucă.

1. — Altădată conservatorii se cărau după un an, un an și jumătate. A trecutără doi ani și nici gând n'are să se urnească din loc, dom'le.

2. — Mi se pare că Vodă s'a dat cu ei.

3. — Bine că veni vorba. Știți ce-am auzit? Că Regele nu prea'l are la stomac pe Conu Mitiță al nostru.

1. — Se prea poate. Și-o fi adus aminte de cărticica aia, ce-a scris-o șeful împotriva lui pe vremuri.

2. — Să știi c'asta-i pricina.

3. — Nu uită Neamțul mă, să știți de la mine, că sunt mai bătrân și mai cu ixpiriență decât voi.

1. — Da, dar vorba aia, Neamțul știe de frică.

2. — Ia să-l amenințăm cu rivoluția.

3. — Când poporul nu mai poate să rabde, se întâmplă și drăcia asta.

1. — Și rivoluția, de s'o face, de aici pornește, că Ploeștenii e dați dracului, a mai făcutără ei și ripoblică.

2. — D'ocamdată, s'o lăsăm mai moale, fraților, că vezi 'mneata rivoluția e ușor s'o începi dar e greu s'o oprești. Să te ferească 'Mnezeu de furia poporului. Așa, că e mai cuminte să-l luăm pe Vodă cu binele, poate c'o fi om de 'nțeles.

3. — Dacă n'o 'nțelege însă, trebue să-i dăm la cap. Auzi 'mneata! Liberalii, care se trage din Tudor Vladimirescu, care a făcutără rivoluția de la paș'opt, care adusără denastia străină în țară pen'ca să pună capăt intrigilor și certurilor pentru domnia pământeană, care a făcutără rigatul și indipindența, care a făcutără războiul de la șeapt'șeapt, șeapt'opt, însfârșit liberalii, care a făcutără tot ce e'n țara asta, să stea în opoziție mai mult de un an?

1. — Eu cred că ouăle roșii le mâncăm noi la putere.

Agenții ciocniră paharele cu vin și strigară:

— Intr'un ceas bun!

2. — Și-a furatără conservatorii dom'le, de data asta c'a stinsără.

3. — Șeful grajdurilor comunale, Ilie Chioftea, și-a legat măgarul de gard.

1. — Las'că nea Ilie înfundă pușcăria, când om veni noi la putere.

2. — Numai de nu s'o întinde sfânta mușama.

3. — Hoții, la pușcărie!

1. — Ilie, prea a făcut-o de oaie! A furat ca la Vlăsia, mă! Caii nu mai suntără cai, e umbre, că le da erburi să mănânce și ovăzul îl dosea; tot laptele de la vaci îl vindea în piață și încasa el banii; în statele de serviciu a pus vre'o douăzeci de oameni care nu sunt pe lumea asta și lefurile lor le lua el; cumpărăturile le făcea pe un preț mai mic decât acela din chitanțe și deosebirea o băga el în buzunar și câte... și câte alte matrapazlâcuri!

2. — Ilie nu e prost ca mine să-l apuce opoziția sărac.

3. — Nici tâmpit ca mine...

1. — Nici bleg ca mine...

●

Guvernul conservator căzuse și Regele însărcinase pe șeful liberalilor cu formarea noului guvern. La ferestrele clubului liberal din Ploești erau rânduite lumânări mici aprinse, iar cetățenilor, care veniseră să manifesteze bucuria că țara a scăpat de ciocoi, conducătorul liberalilor din localitate le vorbea din balcon.

Nu știu bine unde am citit transformarea, schimbarea care s'a săvârșit în soarta balconului.

La picioarele sale a îngânat Romeo către Julieta primele sale cuvinte de dragoste; de la fereastra balconului a ascultat Margareta serenada ispititoare a lui Mefisto, dar la balcon astăzi nu mai zărești chipurile lor îngerești ci mutrele mitocănești ale proprietarului sau chiriașului imobilului, care privesc cu îngâmfare pe trecători.

Balconul a pierdut însemnătatea lui poetică și romantică, dar a câștigat în schimb o netăgăduită importanță politică.

Astăzi partidele politice au la cluburile lor un balcon de unde fruntașii vorbesc ca din anvon mulțimii îngrămădite pe stradă și bietul balcon în loc să asculte cuvinte duioase sau serenade delicioase, este osândit să înghită baliverne și să aziste la nemiloasa schingiuire a gramaticei române.

Cea dintâi grijă a șefului unei organizațiuni politice din provincie când vine la putere, este să dea afară pe slujbașii numiți de fostul guvern și să-i înlocuiască cu partizanii lui.

Printre primii concediați, a fost și Ilie Chioftea șeful grajdurilor comunale. Unul dintre cei trei agenți electorali liberali de la cârmă, care a fost numit în locul lui Ilie, a cerut să se facă o anchetă pentru ca să se constate potlogăriile înaintașului său.

Anchetatorul a dovedit vinovăția lui Ilie și-a sesizat Parchetul.

In ziarul partidului conservator din localitate „Prahova" a apărut următoarea informație:

„Guvernamentalii, potrivit unui vechiu și urît obicei, au început prigoana împotriva prietenilor noștri. Ei nu s'au mulțumit să dea afară pe un vrednic și scrupulos funcționar Ilie Chioftea, dar au mers cu nerușinarea până a zvârli pe spinarea prietenului nostru fapte necinstite.

In numărul viitor vom dovedi netemeinicia tuturor acuzațiunilor. Până atunci încredințăm pe cititorii noștri că d. Ilie Chioftea este victimă politică.

QUINTUS

Misoginisme

Femeile sunt avide de căsătorie, ca să între în circulație.

Anatole France

După o lungă și dureroasă experiență a vieții, credem că e mai bine să te lași ars de flăcările infernale și eterne, decât de eternul feminin, nu mai puțin infernal.

Cine a comparat femeia cu un mare copil, a avut dreptate. Amândoi sânt niște feroci egoiști.

In egalitate strigătoare: Codul poruncește femeilor să se ducă după bărbatul lor, iar morala interzice bărbaților să se ducă după femei.

Oamenii însurați trebue să trăiască mereu împreună, ca să fie pedepsiți de prostia ce au făcut-o căsătorindu-se.

Unde intră femeia pe ușă, iesă liniștea pe fereastră.

Romaind Rolland

Câți bărbați, înzestrați cu o oarecare putere de gândire printr'o educație privilegială, obișnuiți ca prin combinațiuni adânci să strălucească, fie în politică, fie în literatură, în artă, în comerț sau în viața privată, se căsătoresc cu intenția de a fi fericiți, de a stăpâni o femee prin dragoste sau forță, și cad cu toți în aceiași capcană: devin niște proști.

H. de Balzac

Trad. de Dr. J. K. — R.-S.

Cronica mizantropului

Scriitorul

Prietenul meu scriitorul îmi spunea deunăzi niște lucruri foarte interesante. Scriitorul, zicea, a observat că urmarea socială a scrisului este gloria și acum el confundă cauza cu efectul și îl caută numai pe acesta din urmă. De fapt numai vremea îndelungă ne poate spune dacă aveam de afacе cu un scriitor și nu cu un om comun care scrie. Apoi scrisul e întâi de toate un meșteșug care trebue să placă scriitorului ca atare, indiferent de opinia publică. Artistul din Renaștere era un meșteșugar furnizor de tablouri și sculpturi. El lucra ca să-și perfecționeze arta, ca să câștige clienți și însfârșit pentru plăcerea personală a meseriașului care-și dă toată măsura. Scriitorul clasic francez era un furnizor de literatură plătit de rege, fără o poziție socială deosebită, fără critică exaltatoare. Modest, el lucra din patima scrisului și ca să trăiască. De o sută de ori mi se pare mai bună situația scriitorului care scrie ca să satisfacă publicul, ca să vândă, ca Balzac. El va apela la toate resursele lui, la tot ce-i poate asigura succesul material, care nu-i deloc așa de facil cum cred unii. Scriitorul modern umblă după gloria contemporană și asta duce la multe aberații morale. Invidios de gloria altora, el va căuta s'o atenueze și totodată va fi în stare să-și câștige reputație prin reclame și articole de complezență. E curios ce naiv este un astfel de scriitor. El însuși și-a scris elogiul și începe să creadă în el. Sunt scriitori care au pierdut cu totul plăcerea efortului. Câteva laude convenționale sunt deajuns și se tem să nu le compromită. Atunci nu mai scriu nimis. Scriitorul modern a ajuns analizând destinul lui Homer la convingerea că literatura dă o viață eternă. De aci orgoliul, privirea de sus și mai ales iritația. Căci opinia publică prețuește în genere corpul scriitoricesc dar nu are nicio considerație pentru scriitorul izolat în care vede un om ca toți oamenii. Intr'o zi mă întâlnii cu un vechiu coleg de școală.

— Ce mai faci? — mă întrebă. Cu ce te ocupi?

Eu, cum știi, n'am nicio ocupație, mă „ocup" cu literatura. Văzând că nu răspund nimic, colegul îmi oferi propoziția încântată pe care o avea pregătită de mult:

— Eu, zice, slavă Domnului, am cariera făcută. Sunt șef de birou în cutare minister și sunt propus la înaintare.

Apoi într'un târziu:

— Parcă am văzut că faci niște cărți!

—Fac! — am zis eu cu capul în jos.

Barim, iese ceva? îmi făcu amicul cu coada ochiului.

— Nu prea!

— Rău! zise dezamăgit colegul, apoi cordial reprobativ:

— De ce nu vrei tu să-ți faci o carieră ca oamenii?

— Fiindcă nu sunt om ca toți oamenii!

Așa i-am răspuns eu glumind și desigur că amicul a interpretat răspunsul în felul cel mai defavorabil. Dar apoi m'am gândit că redusul prieten avea dreptate. Ce are deaface scrisul cu viața? De ce să cerem dela oameni o stimă pe care nu pot să ne-o dea, fiindcă în chip sincer nu ne prețuesc? Să uităm iarăși efectul secundar al artei și s'o cultivăm în sine: ca pe o meserie ca oricare alta.

ARISTARC

A APĂRUT
VÂRTEJUL
roman
de
Romulus Cioflec

EDITORI ŞI EDITURI

A APĂRUT
Viaţă de câine
roma
de
C. ARDELEANU

Arta tipografică şi librăriile după răsboi.

După războiul pentru întregirea neamului, viaţa statului nostru intrând într'un nou ritm, comerţul editorial şi cel de librărie a căpătat şi el un nou impuls.

Unitatea culturală a românismului după război cerea imperios un număr mare de cărţi româneşti, care trebuiau tipărite după metodele cele mai perfecţionate ale tehnicei moderne.

Micile noastre edituri şi librării nu puteau face faţă acestor mari cerinţe şi de aceia imediat după război a început o schimbare în arta grafică românească şi în comerţul de cărţi.

Micile edituri personale, spre a face faţă cerinţelor noi, se unesc şi alcătuesc edituri mai mari, înzestrate cu maşinile cele mai perfecţionate, iar librăriile încep să-şi deschidă sucursale în toate oraşele mari ale ţării.

De această reformă este cuprinsă şi arta tipografică a ziarelor.

„Dimineaţa", „Adevĕrul" şi „Universul", şi chiar „Imprimeria Statului" cu vechile maşini nu mai pot face faţă nevoilor şi se transformă în societăţi anonime, îşi măresc capitalul şi se înzestrează cu maşini rotative, care pot scoate ediţiile ziarelor în sute de mii de exemplare.

Semnalul reformei îl dă un grup de cărturari care s'au sfătuit şi au aranjat această chestiune încă dela Iaşi, unde erau refugiaţi din pricina răsboiului.

In luna Iunie 1919 la Bucureşti s'au pus bazele societăţii anonime *„Cartea Românească"* la care au fuzionat cele mai vechi firme de tipografie şi librărie, din Bucureşti, ajutate de Banca Românească, în frunte cu *Constantin Sfetea*, care a condus societatea ca director general până în 1924. Printre aceştia mai erau: Sfetea Const., T. Ioaniţiu şi fii şi I. St. Rasidescu care au cumpărat localul Institutului „Minerva" din Bulevardul Academiei.

Noul institut de arte grafice şi librărie a deschis sucursale noi în toate oraşele ţării, ridicându-şi în Bucureşti, pe Bulevardul Academiei (fostă Minerva), o clădire măreaţă de librărie, iar pe Ştefan cel Mare îşi instală atelierele înzestrate cu cele mai perfecţionate maşini de tipografie. Din atelierele acestui institut apar cele mai frumoase ediţii de cărţi didactice şi literare, care pot sta, din punct de vedere tehnic editorial, alături de cele din apus. S'au editat scriitorii clasici, Istoria Românilor a lui Xenopol în XIV volume, precum şi diferite biblioteci pentru răspândirea culturei în masele poporului.

După îndemnul acestei asociaţii, luă fiinţă alt Institut de arte grafice „Cultura Naţională", sub conducerea d-rului Ion Cantacuzino, Al. Rosetti, Dr. Ionescu-Mihăeşti, Vasile Pârvan şi alţii. Această asociaţie este ajutată de Banca Marmorosch Blank, care aduse din Austria cele mai moderne maşini de tipografie.

Atelierele au fost instalate într'o mare clădire, adaptată pentru aceasta, în calea Şerban Vodă, iar sediul societăţii şi l-a stabilit în „Palatul Nifon", din calea Victoriei.

In acest Institut au început să se tipărească clasicii români şi operile scriitorilor de după războiu.

Ediţiile apărute aici sunt cele mai frumoase din punct de vedere tehnic, producând o mare atracţie pentru cititor.

Din nefericire acest institut de Arte grafice nu s'a putut menţine, căci Banca ce-l susţinea, din pricina inflaţiei, neputându-se susţine, a atras după sine şi Institutul cultural. Statul având nevoe de un asemenea Institut, l-a cumpărat trecându-l în serviciul său personal, ca afiliat al *„Imprimeriei Naţionale"*.

Nici vechea editură şi librărie a lui I. V. Socec şi comp. S. A. n'a putut rezista noilor transformări şi din 1919, acţiunile ajungând în mâinile Băncii Marmorosch-Blank, se formează primul consiliu de administraţie, având ca preşedinte pe *Ştefan Lambru*, iar membri pe *Popa-Lisseanu, Bădulescu, etc. şi* administratori delegaţi pe *Iosif Şaraga* şi *Samuel Schwartz*, ambii încercaţi în ramura comerţului.

Direcţia tipografiei şi a librăriei a trecut în seama lui Mihail Rudinescu, care a condus-o cu multă pricepere şi succes până în 1935.

De data aceasta „Societatea Socec et Co." a început să ia o nouă desvoltare. Priceperea şi iscusinţa administratorilor delegaţi i-a dat o desvoltare de nebănuit. S'au adus maşini noi pentru confecţiuni de hârtie, maşini pentru fălţuit coalele tipărite, maşini pentru tipografie cu automate pentru aranjatul coalelor. S'a mai adus prima maşină în ţară „Offset" în două culori, maşini Linotype, Intertype, maşini automate pentru tipărituri mercantile, maşini de turnat litere, maşini speciale de numerotat, etc.

Deasemenea, n'a fost neglijată nici zincografia, care a ajuns la ultima perfecţiune, executând ilustraţiuni în mai multe culori. Producţiunile fotolitografice ale casei Socec sunt în stare să rivalizeze cu cele din străinătate.

Materialul de maşini a dat posibilitate ca să se reia cu mai mult succes tipărirea cărţilor didactice şi a bibliotecilor. La numărul vechilor biblioteci ca: Biblioteca istoricilor Români, Biblioteca Contemporană, condusă cu mult succes de *Gârleanu* şi apoi de *Mihail Dragomirescu*, s'au adăugat: Biblioteca Clasicilor Români, „Povestind Copiilor", şi în urmă minunata şi mult potrivita ca text şi vârstă pentru copii, „Biblioteca Noastră", care fiind începută în Ianuarie 1937 a ajuns la peste 20 de numere cu lucrări moderne şi foarte folositoare.

In ultimul timp s'a început publicarea „Insemnărilor zilnice' ale lui Titu Maiorescu.

Tipografia caşi librăria sunt conduse cu multă pricepere de *Iosif Şaraga*, administratorul delegat şi de Ihil Şaraga, director, ambii din vestita familie *Şaraga*, care a ajuns cam la a şaptea generaţie de conducători în arta editării şi răspândirii cărţilor didactice şi literare în ţara noastră.

Editura şi librăria „Socec" are azi o mulţime de sucursale în mai toate oraşele mari din ţară şi merge într'un progres uimitor.

Clădirea prea mare, desvoltarea şi cerinţele vremei au îndemnat consiliul de administraţie să utilizeze şi alte raioane ca anexe.

In 1930, *Samuel Schwartz* a reuşit să intereseze marile magazine pariziene „Aux Galeries Lafayette" şi să încredinţeze deschiderea unei sucursale în Bucureşti, devenind firma „Socec et Co. S. A.-„Aux Galeries Lafayette", cea mai vastă întreprindere din ţara noastră.

In felul acesta, mica întreprindere a lui I. V. Socec a ajuns la o desvoltare foarte mare după o existenţă de peste 8 decenii.

Succesul dobândit de întreprinderea Socec şi dragostea de a ajuta editura şi comerţul de librărie, au îndemnat pe administratorii-delegaţi ai întreprinderilor Socec I. Şaraga şi S. Schwartz, care au căutat să ajute o altă firmă de editură şi librărie veche *„Leon Alcalay"*, pe care au achiziţionat-o pe numele lor propriu.

Salvând editura şi librăria *„Alcalay"*, au salvat vechea şi minunata *„Bibliotecă pentru toţi"* înfiinţată de Carol Müller, cea mai răspândită şi mai populară bibliotecă din ţara noastră, care a ajuns la peste 1500 de numere.

Vechea librărie Alcalay care are la bază comerţul de cărţi de anticvariat a fost menţinută în rândul marilor edituri şi librării, datorită şi conducerii pricepute a lui Em. Ocneanu.

Tot după război s'a reorganizat şi a luat un mare avânt şi editura „Casa Şcoalelor şi a Culturii Poporului". Nevoia de cărţi didactice şi literare şi de material didactic a îndemnat pe *T. Alessianu*, iscusit şi merituos profesor, să se îngrijească de mărirea şi perfecţionarea instituţiei de stat pe care o conducea.

Sub priceputa conducere a lui Alessianu, s'au înfiinţat o mulţime de biblioteci folositoare ca: *„Steaua"*, *„Albina"*, *„Biblioteca Pedagogică"*, *„Traducerile din autorii clasici"*, *„Biblioteca cărţilor didactice"* etc. şi un atelier special pentru material didactic, tablouri, figuri geometrice, maşini pentru produs electricitate şi căldură, etc.

Din nefericire, această activitate bogată, din pricina crizei financiare din 1930, a încetat şi lipsa ei se simte din ce în ce mai mult.

Editurile care-şi au începutul numai în tipărirea de gazete suferă şi ele schimbări, fiind transformate în societăţi anonime şi înzestrate cu material bogat de maşinării. Ele nu se mulţumesc să rămână la prima ocupaţie şi atât „Universul" s. a. cât şi „Dimineaţa" şi „Adevĕrul" s. a. încep şi o activitate editorială, mai întâi de cărţi literare şi apoi didactice, făcând o concurenţă destul de simţită celorlalte edituri, a căror activitate e mărginită numai la publicarea de cărţi literare şi didactice.

Am mai avea de amintit în rândul editorilor şi librăriilor de azi, „Tipografiile Unite", „Cultura Românească", „Tipografia Cărţilor Bisericeşti", „Vremea", „Lupta lui Stroilă", „Carol Göbl" şi „Cugetarea", cea mai tânără dintre edituri numărând aproape două decenii.

Editura Cugetarea, condusă cu multă pricepere de *Georgescu-Delafras*, a luat o mare desvoltare, reuşind să fie înzestrată cu maşinile cele mai moderne.

Lucrările care apar la „Cugetarea" pot sta din punct de vedere al însemnătăţii culturale şi al tehnicei alături de lucrările similare nu numai din ţară, dar şi din străinătate.

In ultimul timp, „Cugetarea" şi-a întins activitatea şi la cărţi didactice, astăzi reuşind să editeze cărţi didactice în toate ramurile învăţământului.

Pentru încurajarea literaturii, „Cugetarea" a introdus şi o serie de premii literare, înfiinţând şi o bibliotecă proprie.

In Bucureşti, astăzi avem 34 de librării şi 67 de tipografii.

MIH. POPESCU

H. de Montherlant

Din „Pitie pour les femmes"

Femeile au tendinţa de a se crede mai puţin iubite, când nu sunt iubite ceva mai mult, iar bărbaţii, specie lipsită de dragoste, dacă nu vor să le amăgească, trebue să se supravegheze mereu.

●

Unui bărbat nu-i place prietenia unei femei, a cărei dragoste nu-i place.

●

Numai minţile proaste şi falşii filosofi pot concepe viaţa ca o luptă.

●

„Nu sunt înţeleasă". — îşi spun toate femeile în care nu e nimic de înţeles.

●

Bărbatul face din femee aşa cum o vrea, şi femeea acceptă. Numai că bărbatul nu ştie ce vrea.

●

Tot efortul societăţii — poate: tot efortul bărbaţilor — tinde să arate, să facă interesante pe femeile care nu valorează cine ştie ce.

●

Toată lumea a remarcat că trupul femeii, când nu mai e tânăr, are tendinţa de a deveni un obiect ridicul şi uneori respingător, veselia caricaturiştilor, în timp ce corpul bărbatului, la apropierea bătrâneţii, îşi păstrează o înfăţişare mult mai bună. La fel şi cu moralul.

●

Cei mai răi duşmani ai femeilor sunt femeile.

●

Bărbatul nu iubeşte cu inima decât ce a dorit mai întâi în mod sensual; la femee, e invers: ea iubeşte mai întâiu cu inima şi de acolo ajunge la dorinţă.

●

Bărbaţii urîţi sunt iubiţi, femeile urâte nu sânt. O femee care iubeşte, nu se ocupă dacă bărbatul ei nu e bărbierit de două zile. In timp ce un bărbat nu ar îmbrăţişa o femee cu barbă.

●

Prima calitate a unei înamorate este să fie punctuală la o întâlnire. Tot restul este secundar.

●

Luat în total, ceiace leagă pe bărbat de femee, e mai mult mila decât dragostea.

●

Niciodată femeea nu s'ar fi închipuit egală cu bărbatul, dacă bărbatul nu i-ar fi spus-o, din „gentileţă".

●

Jumătate din căsătoriile afurisite sunt căsătoriile în care unul din soţi s'a căsătorit din milă.

●

Femeile nu au nici un mister în ele. Bărbaţii le-au făcut să creadă că au mister în ele, din galanterie şi ca să le momească, pentrucă le doreau. Şi femeile, bine înţeles, s'au lăsat duse şi chiar au acceptat.

●

La început, o femee este o enigmă şi rămâne aşa atât timp cât n'ai cucerit-o; căci numai dorinţa te-a făcut să crezi aşa ceva. Odată cucerită, imediat îţi apare din nou la fel ca şi celelalte.

●

Când lumea oferă atâtea motive de bucurie, a suferi însamnă a fi un nătărău (suferinţa, care se plăteşte pe lumea asta şi care nu e plătită în cealaltă).

●

In dragostea platonică, nu fata se satură cea dintâi.

●

Femeile nu vor să ştie niciodată câtă minciună, calcul, desgust, caritate cuprinde dragostea pe care le-o arată bărbaţii.

●

Femeile au un mijloc sigur ca să nu mai sufere: să se privească în oglindă când suferă.

●

Viaţa devine un lucru delicios, îndată ce începi să nu o mai iei în serios.

●

Bărbaţii sunt mai incoerenţi decât femeile, pentrucă sânt mai inteligenţi.

●

Tinereţea se lipseşte de iubire, pentrucă nu cunoaşte posedarea (din timiditate) iar maturitatea se lipseşte de posedare pentrucă nu mai poate iubi (din saturaţie).

●

Nu există decât trei surâsuri care se aseamănă între ele întrucâtva: surâsul morţilor, al femeilor fericite şi al dobitoacelor decapitate.

Trad. de Dr. J. K. — R.-S.

PROFESOR UNIVERSITAR PLAGIATOR

Să aruncăm o privire asupra altei opere a d-lui Șt. Gr. Berechet: *„Picături mărunte”* (137 pag.). Această lucrare cuprinde 10 articole, publicate pe îndelete în Luminătorul, revistă clericală din Chișinău.

In prefață, sub titlul *„Lămurire”*, neobositul cercetător pe ogorul științei românești ne spune:

„Am adunat aici o parte din munca ceasurilor mele de noapte. Am înfrățit chestiuni de istorie cu chestiuni de slavonie, pentru că le-am găsit rude apropiate. La unele am adus lumini noi la altele m'am apropiat de adevărul lor desăvârșit. ...Nu sunt picături bogate de toamnă, ci picături de bură.

Primiți-le așa cum cad”.

Din felul cum d. Berechet și-a desăvârșit munca ceasurilor de noapte, pentru a se apropia de adevărul desăvârșit, vom cerceta câteva din studiile menționate, ca să ne convingem intrucât a îmbogățit literatura noastră istorică.

Primul din aceste studii: *„Ajutorarea Bisericei române de către stăpânitorii ruși în secolele XVI-XIX-lea”*, pag. 13—38, este traducerea fidelă, ca și „Autobiografia starețului Velicikovski”, a unui studiu documentat, publicat de A. I. Iațimirschi în revista rusă „Ruskii Vestnic”, pe anul 1899, din care s'au făcut și extrase aparte, cu titlu: *„Binefacerile Impăraților ruși făcute în România în veacurile XVI—XIX”.*

Și aici ceva curios: totul este reprodus la fel, doară în limbi diferite. Ba ceva mai mult; domnul Berechet traduce aidoma nu numai textul cu semnele de punctuație corespunzătoare, împreună cu ghelemetele, parantezele, notele respective dela fiecare pagină, ci chiar și *ordinea de numerotație a notelor.*

Astfel, Iațimirschi numerotează notele în ordinea cronologică, dela 1 până la 41. Slavistul ieșan face la fel, cu singura deosebire că numărul total al notelor este de *39*. Să fi dispărut aceste două note?

De loc și iată cum: *primele două note din corpul studiului lui Iațimirschi, s'au rătăcit în textul lucrării d-lui profesor Berechet.* Aceasta desigur pentru a nu cădea la bănuială chiar din cetirea primelor rânduri, ale operei domniei sale.

Ca să fim și mai lămuriți asupra năsbâtiilor domnului Berechet, colaționăm chiar primele două pagini cu bucluc:

Iațimirschi, op. cit., p. p. 3—4:

Legăturile marilor cneji moscoviți cu domnitorii Moldovei au început încă de prin secolul al XV-lea. Pentru istoria legăturilor diplomatice dintre Moscova și Moldova se află prețioasa colecție de documente editată de V. A. Ulianițchi [1]). Fără îndoială, aceste legături formează obiectul cercetărilor istorice amănunțite. Dar alături de legăturile diplomatice stau și cele culturale, a căror început poate fi considerat spre timpul mai înaintat, cel puțin către începutul veacului al XV-lea, pe vremea cunoscutului mitropolit al Chievului Grigorie Țamblac (1415-1419).

Desigur binefacerile revărsate asupra mânăstirilor și bisericilor avea un caracter exclusiv de cultură rusească, de cultură cu direcție în deosebi spirituală. In al doilea rând, nu trebue să uităm și concepția marilor cneji și împărați moscoviți, care se socoteau singurii împărați ortodoxi, singurii apărători al bisericilor apăsate din Răsărit, purtătorii autorității dumnezeești ai împăratului bizantin și stăpânitorii „Romei a treia”. Astfel, binefacerile țarilor ruși față de mânăstirile din Sinaia și Sfântul Munte al Atosului — fapt bine cunoscut din lucrarea profesorului N. Th. Capterev [2]). Fără îndoială că nu puțin interes prezintă faptele de binefacere ale țărilor și țarinelor ruși față de mânăstirile române, cu atît mai mult că această problemă o atingem pentru prima dată iar ca izvoare pentru studiul nostru ne-au servit lucrările savanților romîni, puțin cunoscute în literatura rusă științifică, precum și cercetările noastre proprii.

Se pare, că prima faptă după timp de binefacere rusească în România, se referă la jumătatea a doua a veacului al XVI-lea. Cel puțin în pămîntul Valah, adică în Moldova, se pomenește o mănăstire oarecare clădită din porunca țarului Ioan Vasilievici al IV-lea [3]). In cuvântarea lui Timotei, fiul lui Deomid Acundinov din Vologda către subdiacul Timotei Mosolitinov, între altele, se vorbește despre această mănăstire următoarele: „In anii trecuți am trimis în Moldova la mănăstirea care-i ctitoria țarului Ioan Vasilievici pentru treaba noastră un om al nostru; dar când a ajuns la domnitorul țării Moldovei Vasile, atunci acesta i-a poruncit să se numească Dimitrie, țar, l-a încoronat și l-a trimis la sultanul turcesc în Constantinopol” [4]).

Mai degrabă această mănăstire a fost chiar în Iași, fosta capitală a Moldovei, fiindcă cel trimis „pentru treaba sa” cu greu ar fi putut trăi în oricare altă localitate. Apoi, clădirea acestei mănăstiri cu o anumită măsură de posibilitate se poate dovedi la începutul jumătății a doua a veacului al XVI-lea, fiindcă în acest timp are loc un fapt foarte interesant cu privire la legăturile dintre țarul Ivan Vasilievici și Alexandru al IV-lea Lăpușneanu, domnul Moldovei. Anume, în biblioteca mănăstirei Sf. Onofrei din Lvov s'a găsit sintagma lui Matei Vlastarie într'o copie din anul 1560. La urma manuscrisului într'o lungă post-cuvîntare a traducătorului ei, Mitropolitul Macarie, ne transmite în chip amănunțit toată istoria legăturilor dintre țarul Ivan Vasilievici și domnul Moldovei.

Negăsind în Rusia sintagma lui Matei Vlastarie, de care avea nevoe, țarul Ivan Vasilievici, s'a hotărît să o comande în Moldova, slăvită pe atunci prin preoții săi învățați. El s'a adresat la 1556 prietenului și domnitorului Moldo-Valah Alexandru Lăpușneanu (1552—1568), care îndeplinind dorința țarului, a încredințat această afacere episcopului de Roman, Macarie, ca unul din cei mai învățați și talentați ierarhi. Preasfințitul Macarie a început să o copieze la 1556 terminând-o după toată probabilitatea nu mai de vreme de anul 1560, după cum se poate deduce din faptul că ea a fost trimisă abea la 18 septembrie 1561 [5]).

---

1) *Materială dlea istorii vzaimnâh otnoșenii Rosii, Polși, Moldavii, Valahii i Turții v XIV—XVI v. v. citenia v Obșcestve Istorii i drevnostei rosiischih 1887 g.*

2) *„Russcaia blagotvoritelnosti sinaischim obiteleam „v. XVI i XVII v. v.”* citenia v. obșc. liubit. Prosvesc, *za 1881 g. cn. II; „Russcaia blagovoritelnosti afonschim obiteleam v. XV—XVIII v. v. v teh psc* Citenia *za 1882, cn. I.*

3) S. Soloviev. *Istoria Rossii, t. VI, izd. 1877 g., str. 120—121; t. VII, izd. 1879 g., str. 261; Sr. Bessarabia, izd. P. N. Batiușcova. Spb. 1892 g., str. 108, prim. 249.*

4) S. Soloviev. *Istoria Rossi, t. X, izd. 1869 g. ctr. 276 „Voloșskii vladeteli Vasili” — eto, nesomnenno, gospodar moldavski Vasili Lupul cneapsivșii s. 1634 g., po. 1654 g. (A. Nakko, „Istoria Bessarabii”, t. II, str. 446).*

5) *E. Kalujneațchii „Obzor slaveanoruskih pameatnicov iazâca; i pisma, nahod. v, bibl. i arhiv. Levovschih* Trudâ III arheologhicescago sezda v Kiev, *str. 258—259, prim. 208 i 209.*

Berechet, p. p. 13—16:

După toate cercetările istorice, făcute până astăzi, legăturile marilor cnezi moscoviți cu domnitorii români încep de prin secolul al XV-lea. Una din bogatele colecții de documente, care lămurește o parte din aceste legături dintre Rusia și Țara românească este prețioasa lucrare a lui V. A. Ulianițki, intitulată: Materială dlea istorii vzaimnâh otnoșenii Rossii, Polși, Moldavii, Valahii i Turții v. XIV-XVI vecah. (Materiale pentru istoria legăturilor de reciprocitate dintre Rusia, Polonia, Moldova, Valahia și Turcia în secolele XIV—XVI-lea)”, tipărită în 1887 în revista: Citenia obșcestve istorii i drevnostei rossiischix. (Lecturile societății pentru istoria și antichitățile ruse)” *pe anul 1887.*

Fără îndoială, că aceste documente, au fost întrebuințate de istorici dintr'o parte și alta în cercetările lor. Noi totuși socotim, că marile arhive ruse și polone mai așteaptă lucrători, cari să îmbogățească literatura istorică cu încă multe volume de documente. Dar se vede, că acest lucru este sortit pentru generațiile, cari vin, deoarece și acum suntem bolnavi de boala veche, că în Rusia nu se poate găsi nimic bun pentru limpezirea multor colțuri din istoria noastră națională, rămase încă în întuneric, în ceiace privește legăturile noastre cu acești vecini pe cari împrejurările istorice i-a așezat lângă noi. Firește, că alăturea de legăturile diplomatice stau și cele culturale, cari se pot împinge chiar până la începutul veacului al XV-lea, în vremea cunoscutului mitropolit Grigorie Tamblac (1415—1419).

Binefacerile pe cari le-au revărsat stăpânitorii ruși asupra noastră se referă mai mult față de mânăstiri și biserici, deci dar aceste binefaceri au mai de grabă un caracter spiritual. Ceiace a îndemnat pe marii cnezi și împărați ruși să răspândească aceste binefaceri este numai faptul că ei se socoteau singurii împărați ortodoxi, mai cu seamă acum după slăbirea puterei bizantine, și singurii apărători ai popoarelor apăsate din Răsărit. De aceia și reprezentanții acestor biserici răsăritene priviau la dânșii cași la purtătorii autorităței dumnezeești ai împăratului bizantin și ca la stăpânitorii „Romei a treia”. Astfel, noi cunoaștem binefacerile stăpânitorilor ruși față de mânăstirile și locașurile sfinte din Sfântul Munte al Atosului și din Sinaia, din prea interesanta lucrare a profesorului N. T. Capterev, pe care nici Academia noastră de științe nu o posedă. Cartea poartă numele: Russcaia blagovoritelnosti afonskim obiteliam v. XVII-XVIII v. v. Binefacerea rusă față de mânăstirile atonitice din veacurile al XVII-XVIII-lea”, capitole care s'au publicat pentru prima dată în „citenia v obșcestve liubițelei duhounago prosveașcenia = Lecturile societăței iubitorilor de luminare spirituală”, *pe anul 1881, cartea II, primul articol; iar al doilea pe 1882, cartea. Fără îndoială, că nu puține sunt binefacerile cnezilor și țarilor ruși față de biserica română. Ne vom sili după puterile noastre ca pe temeiul documentelor aflătoare în actele și lucrările științifice rusești să alcătuim o slabă schiță asupra acestui subiect.*

Se pare, că prima faptă de binefacere a stăpânitorilor ruși față de noi ar fi clădirea unei mânăstiri în Moldova, cam în a doua jumătate a veacului al XVI-lea. Această mânăstire a fost clădită din porunca țarului Ivan Vasilievici al IV-lea. [1]) In cuvântarea lui Timotei Deomid Acudinov din Vologda către subdiacul Timotei Mosolitinov, între altele, se vorbește și despre această mânăstire următoarele: „In anii trecuți am trimes în Moldova la mânăstirea, care-i ctitoria țarului Ivan Vasilievici pentru treaba noastră un om al nostru: dar când a ajuns la stăpânitorul țărei Moldovei, — Vasilie, — atunci acesta i-a poruncit să se numiască Dimitrie, țar, l-a încoronat și l-a trimis apoi la sultanul turcesc în Constantinopole” [2]).

Noi credem că aici nu poate fi vorba de vreo altă mânăstire de cât de vreuna din Iași unde se găsia și domnitorul Moldovei și unde putea să aibă țarul rus „treaba sa”. Avem un indiciu destul de tare prin care se poate dovedi că anume aceste legături prime au putut avea loc în a doua jumătate a veacului al XVI-lea, anume că în timpul acesta se încep legăturile dintre Alexandru Lăpușneanu cu țarul Ivan Vasilievici. Aceasta o dovedim prin faptul că în mânăstirea Sf. Onufrie din Lemberg s'a găsit Sintagma lui Matei Vlastarie într'o copie din anul 1560 la urma căreia într'o lungă „posleslovie” a traducătorului ei care este mitropolitul Macarie, care posleslovie ne transmite în chip amânunțit toată istoria legăturilor dintre acest domn al Moldovei și țarul Rusiei, Ivan Vasilievici. Acest țar, negăsind niciun exemplar din Sintagma lui Matei Vlastarie s'a adresat domnitorului Moldovei de pe atunci, Alexandru Lăpușneanu, (1552—1568), ca să-i procure această carte rară. Acesta la rândul său a rugat pe episcopul de Roman, Macarie, ca să îndeplinească dorința țarului, luând măsuri ca să se copieze. Macarie unul din cei mai renumiți ierarhi de pe vremea aceia, a început să o copieze la 1556, terminând-o, după toată probabilitatea, nu mai de vreme de 1560, căci ea a fost trimisă abia în 18 Septembrie 1561.

---

1) *S. Soloviev:* „Istoria Rossii”, *t. VI, ed. 1877, p. p. 120—121; t. VII ed. 1879 p. 261 Sotr.* „Besarabia”, *ed. P. N. Batiuscov, S. Petersburg 1892, p. 108, obser 249.*

2) *S. Soloviev:* „Istoria Rossii”, *t. X, ed. 1860, p. 276. „Voloșskii vladeteli vasilii” acesta-i Vasile Lupul, care a stăpânit dela 1634—1654; vezi și la A. Nakko „Istoria Besarabii”, p. II, p. 449.*

Din colaționarea acestor pagini se constată următoarele:

a) Domnul profesor Berechet ține atât de mult la originalul rusesc, încât cuvântul *posleslovie* preferă să-l lase în vechea limbă a cronicarilor;

b) Profesorul Iațimirschi, după cum am văzut, tratează studiul în cauză pentru prima oară, *„iar ca isvoare pentru studiul nostru — clarifică — ne-au servit lucrările savanților români, puțin cunoscute în literatura rusă științifică, precum și cercetările noastre proprii”.*

c) Domnul profesor St. Berechet, însă pentru a dovedi originalitatea studiului, făcut cu atâta competință, ne spune cu totul altele: *„Ne vom sili după puterile noastre ca pe temeiul documentelor aflătoare în actele și lucrările științifice rusești să alcătuim o slabă schiță asupra acestui subiect”.*

Bietul savant, cât se arată de modest!

Partea însă tragi-comică a acestui plagiat are o altă latură, și anume: Iațimirschi a păcătuit cu lucrarea lui Calujneațchi, deși o citează.

Domnul St. Berechet, înflăcărat de textul lui Iațimirschi, traduce și plagiatul din Calujneațchi, desigur ca original.

Pentru a demonstra și aceasta, dăm frazele cu bucluc din opera profesorului E. I. Calujneațchi: Obzore slaveanoruskih pameatnicov iazăca i pisma, nahodeașcihsea v bibliotecah i arhivah levovskih.

(Descrierea limbei și scrisului de pe monumentele literare, aflătoare în bibliotecile și arhivele din Lvov), apărută în: Trudâ III arheologicescago sezda t. II, prilojenia (Lucrările Congresului al III-lea arheologic, vol. II Anexe), pag. 259:

Ivan Vasilievici cel Groaznic, negă-

(Urmare în pagina 10-a)

(Urmare din pagina 9-a)

sind în Rusia Sintagma slavonă a lui Matei Vlastarie de care avea nevoe, s'a hotărît să o ceară, iar mai bine să o comande în Moldova, slăvită pe atunci prin preoţii săi învăţaţi. El s'a adresat apoi la 1556 prinţului şi domnitorului Moldo-Valah Alexandru (1552—1568), care a încredinţat această afacere episcopului de Roman, Macarie, ca unul din cei mai învăţaţi şi talentaţi ierarhi. Macarie a început să o copieze la 1556, dar a terminat-o după toată probabilitatea, nu mai de vreme de 1560, deoarece manuscrisul a fost trimis la 18 Septembrie 1561.

Colaţionăm şi ultima pagină, 18 din lucrarea lui Iaţimirschi, care se referă la studiul de faţă a domnului profesor St. Berechet.

Pentru a încheia se cuvine să adăugăm că şi domnii Munteniei şi Moldovei au dăruit diferite daruri mănăstirei ruse dela Atos, numită mănăstirea Sf. Pantelimon. Astfel, ni s'au păstrat actele dela Vlad, domnitorul Munteniei care a dăruit mănăstirei acesteia suma de şase mii de aspri pe fiecare an (1487), dela Radu câte trei mii de aspri (1496 şi 1502), din partea câtorva domni moldoveni — incepînd cu anul 1673 şi sfîrşind cu anul 1814 — care au ajutat mănăstirea „Doamna" închinată mănăstirei ruse dela Ataos; etc. 39).

Romînii cinstesc amintirea împăraţilor binefăcători. Astfel, P. Sacovici, care a vizitat mănăstirea Neamţul din Moldova, după toată probabilitatea, la mijlocul veacului trecut, povesteşte că la ectenia cea mare se pomenea numele împăratului rus şi toată casa imperială 40). Tot acelaş lucru îl spune şi călătorul-călugăr rus Parthenie, care a cercetat cîteva mănăstiri din Bucovina prin anii 1840. Călugării, zice el, „citesc şi cântă slavoneşte, după cărţile tipărite în Rusia; la ectenii pomenesc pe blagocestivul împărat rus" 41).

39) Actâ russcago na sveatom Atone monastârca sv. velicomu, telitelea Pantelimona. *Kiev 1873, g. Acia* praesertim Graeca Rossici in monte Athos monasterii, *p. p. 437—554.*

40) Russkii Invalid *za 1854 god. no. 288.*

41) Skazanie o stranstvii i putejestvii po Rossii, Moldavii i pr. ci. I, str. 19.

Berechet, p. p. 37—38:

Pentru a încheia aceste ştiri, adăogăm că şi domnii munteni şi moldoveni au dăruit mănăstirei ruse dela Atos, numită mănăstirea Sf. Pantelimon diferite daruri. Astfel că ni s'au păstrat actele de întărire ale acestor domni către mănăstirea despre care am vorbit mai sus. In acest chip, Vlad domnul Munteniei a dăruit mănăstirei acesteia suma de 6000 aspri, pe fiecare an, în 1487, iar dela Radu câte 3000 aspri în 1496 şi 1502. Din partea câtorva domni moldoveni s'au trimis diferite gramate de confirmare dela 1673 — 1814, cari au jertfit mănăstirei Doamna şi altor mănăstiri ruse din Atos 37).

In general, poporul român prin glasul conducătorilor lor au cinstit amintirea împăraţilor ruşi, cari au făcut multe daruri bisericilor şi mănăstirilor româneşti. Astfel P. Sacovici, care a vizitat mănăstirea Neamţului din Moldova povesteşte cum pe la mijlocul veacului trecut la ectenia cea mare se pomenea numele împăratului rus şi toată casa imperială 38). Tot acelaş lucru îl spune şi cunoscutul călător călugăr rus, Partenie, care a cercetat cîteva mănăstiri pe la anul 1840". Monahii, *zice el,* citesc şi cântă slavoneşte după cărţile tipărite în Rusia şi la ectenii pomenesc pe blagocestivul împărat rus" 39).

37) Vezi: Actâ russcago na sveatom Atone *monastârea velicomucenica i ţelitelea Pantelimona* = (Actele mănăstirei ruse dela sf. munte Atos a Sf. marelui Mucenic şi tămăduitor Pantelimon)". *Chiev, 1873.* Actâ prasertim Graeca, Rossici in monte Athos monasteri p. p. 437—*554.*

38) „Russkii Invalid" pe 1854, No. 288.

39) „Skazanie o stranstvii i puteşestoii po Rossii, Moldavii" i pr. ci. I, p. 19.

Dar spre a dovedi totodată că şi d-l profesor St. Berechet are ceva original în această lucrare, îi reproducem încheerea domniei sale:

Iată cum sună această încheere, pe care o dăm cu litere mari, pentru a fi citită mai lesnicios şi care se află la pag. 38:

„Acestea sunt numai o mică parte din binefacerile împăraţilor ruşi, revărsate asupra bisericei româneşti în deobşte. In adevăr vom aduce şi alte fapte de ajutorare din cari se poate vedea şi se poate înţelege, de ce poporul, în deosebi, din Moldova, nu putea să-şi pună toată nădejdea decât în această ţară odinioară puternică".

Cu durere în suflet constatăm că, sub acest raport ştiinţific, domnului profesor Berechet îi lipseşte cel mai elementar simţ de *mîndrie naţională,* de care este mînat orice cercetător în domeniul trecutului său naţional. Dacă domnia sa ar fi avut cea mai mică bunăvoinţă ar fi putut lesne — nu în oraşul său de studiu, Chiev, unde statul român l-a întreţinut atîţia ani de zile ca bursier, pentru ca să ne vie cu asemenea descoperiri, — ci cercetând în bibliotecile noastre, aşa sărace cum sînt, să evidenţieze lucruri cu totul contrarii, că anume *noi am fost aceia care am dat în mare parte cultură poporului rus.*

Intoarcerea în Rai

Stă Budha trist: nimeni nu vine să-i mai închine vre-o odă
In umbra ce se'ntinde jalnic în grandioasa lui pagodă,
Nuştie sfântul ce să fie: plecaţi spre Vazinistan
Unde se luptă, toţi fakirii conduşi de Ipi de vreun an ?
Sau Gàndhy iar luând comanda cu a lui non-rezistenţă
A redus pe toţi budiştii la eternă somnolenţă ?
Stă Budha trist şi pe când sfântul repetă-al miilea verset
Din cele şapte mii cuprinse în Veda, se aude 'ncet,
Timid de tot, cum se strecoară cu pasul rar, uşor, felin,
In umbra vastă a pagodei, tăcut şi grav, un pelerin.
Se-apropie de sfânt, se 'nchină şi ia cea mai smerită poză,
Apoi grăeşte: „Mare Budha, mânat de-a Vânturilor Roză
Am rătăcit pe mări întinse, bătut de arşiţă şi ploae
Şi am venit să-ţi fiu discipol de când nu-i mai pot fi lui Nae,
Tu nu ştii, cred, că este-o ţară ce se numeşte România
In care nu e chip să predici la facultăţi pornografia,
Tu nu ştii, Budha cel ce ştie de toate, câte sufăr — vai !—
De când am arătat acolo ce e Intoarcerea din Rai;
Românii, vezi, toţi au pretenţii câ 's oameni tare cumsecade
Şi că i-aşi fi corupt cu scrisul, EU, Marele Mircea Eliade,
EU care sunt asemeni ţie şi filozof şi înţelept
Şi 'ncerc sprea dreapta *cale lumea întreagă astăzi s'o îndrept,*
EU care-am scris atâtea pagini cântând amorul şi-euforia
Şi-am obţinut cândva şi premiul ilustru dat de Eforia.
M'am întrebat în miez de noapte când pe la geamuri bate luna
Dacă mai face 'n România, hulit, să fiu întodeauna
Şi-un glas divin, din sfere 'nalte, îmi spuse: „Nu vei mai trăi
Decât acolo unde-alt' dată o cunoscuşi pe Maitrey,
In ţaravastelor pagode pe la Bombay sau la Calcuta,
Unde fecioare goale joacă în ritm lasciv,—o, nu bătuta
Sau alte dansuri fără graţii, — ci se îndoae ca un Şarpe
In ritm de muzică indiană, prin aer fluturând eşarpe,
Fecioare goale, goale, goale, atât de multe şi de „bine"
Că numai de te uiţi la ele şi fericirea 'ndată vine...
Şi am plecat, cum îţi spusesem, mânat de-a vânturilor roză
Şi am venit umil la tine, precum mă vezi în astă poză.
Aici, în sunet de tam-tam-uri cu Gandhy, Krihna şi cu tine
Voi scrie cărţi pe cari ochii cenzurii n'or să se închine,
Stând într'un cort pe malul apei, pe undeva pe Brahmaputr
Voi comenta foae cu foae tot ce cuprinde Kamasutra,
Voi fi supus oricui mă cere: maharadjalei din Nepal
Ii voi trimite pe-un papyrus în orice zi un madrigal,
Lui Aga-Khan cânta-voi caii ce-aleargă'n Derby la Epsom,
Voi face 'ntinsă propagandă din sat în sat, din om în om,
Pentru ce scrie Krishnamurti şi, — şi, ce să-ţi mai spun alabala ?
Chiar eunuc mă fac pe lângă frumoasa de la Kapurtala.
Sunt dintre voi, vă ştiu chiar limba deprinsă de la Bàlowahuty,
Care-mi şopti cândva în sleeping: Opàsna jé van sé nágmii!"

. . . .

Şi iată cum prin Budha sfântul şi mai cu chiu şi mai cu vai.
Elyádhy poetul indic s'a reîntors din nou în rai;
S'a reîntors acolo unde e numai har şi numai vis.
Minunea Budha a făcut-o: de-unde-a venit, el l-a trimis.

DIAVOLO

Cronica modei

După drepturile femeii, azi se vorbeşte foarte insistent de „drepturile copilului". Din clipa în care părinţii i-au dat viaţa, ei au contractat şi obligaţia de al ocroti şi îngriji, trup şi suflet, până ce se va maturiza, spre a se dezvolta şi a creşte după posibilităţile cu care a venit pe lume şi a putea profita de toate şansele pe care i le va da viaţa...

Un cămin modern, astăzi, nu poate fi conceput fără odaia copilului. Dacă dispunem de o cameră mare, o putem împărţi în două printr'un perete mobil. Apoi deşi, în general, camera fetiţei este mobilată la fel cu acea a băiatului, sunt totuşi unele amănunte pentru camera fetiţei, spre a-i da cât de timpuriu un accent de feminitate, necesar în desvoltarea sa, pentru ca să se deprindă cu anume lucruşoare drăgălaşe, pentru gingăşia sa de fetiţă.

In căminul propriu, pentru cele care-l posedă, să se caute vopsirea pereţilor în culori pastel, roz, bleu, verde, etc., sămănaţi cu stele în ton mai închis sau opus. Să se armonizeze cu perdele de pânză sau de percal, colorate într'un singur ton. Cuvertura din pânză groasă să fie împodobită cu scoici şi jumătăţi de scoici, care să mai îndulcească lumina. La unul din pereţi să dispunem rafturi sau altă mobilă, pentru aşezarea păpuşelor, care nu trebue să fie împrăştiate pe parchet, nici grămădite în vreun saltar.

Pentru băeţel, mai multă simplicitate. Pat simplu, perdele de pânză, o masă lungă cu sticlă fără lustru, pe care să se aşeze diverse jocuri, un raft dedesubt pentru cărţi. Un pupitru lăcuit, cu fotoliul său. In ambele camere amenajarea bună a iluminatului pentru ca să nu se strice ochii în timpul studiului. Curăţenie meticuloasă şi ordine severă.

In ce priveşte îmbrăcămintea fetiţei, să avem ca principiu simplicitatea, rochiţa îngrijită şi graţioasă. Pentru vară, rochii uşoare, practice, uşor de spălat şi călcat, care să reziste la soare şi la ploae. Pentru cele mai mici de 16 ani, lenaj subţire cadrilat, poplină ecosez, jersey în dungi sau uni, muselina de lână, pânza mătăsoasă cu ţesut regulat şi colorată pastel sau cu desemne vesele şi amuzante, mai ales pe fond alb. Jupele se fac plisate cu bluza sau vesta din alt ţesut sau rochii întregi încheiate cu nasturi în faţă şi guleraş alb de pichet sau popelină.

Mantoul pentru fetiţe se închee de obicei cu nasturi „jumelés", cu revenuri, fără guler, foarte caracteristic pentru moda actuală. O rochie de serj mai plină, sau una de olandă, poate să se facă cu jupa în cute mari şi corsajul ajustat, împodobit cu nasturi. Dacă vrem să înoim o rochie din sezonul trecut, îi facem un bolero, cu eşarpă şi pălărie asortate.

BITRIX

Varia

Un vaccin contra cancerului

S'a constatat că anumite forme ale cancerului nu se localizează în aceeaş măsură la femei ca la bărbaţi. Aşa, de pildă, tumorile esofagului le găsim aproape numai la bărbaţi. Deasemenea, cancerul laringelui, al cerului gurei şi al sinusului nasal — atât de frecvente la bărbaţi — sânt aproape inexistente la femei.

Acest fenomen, multă vreme inexplicabil, a sugerat o interesantă descoperire unor savanţi francezi, doctorii André Blum şi René Grimaut, de la Facultatea de Medicină din Nancy.

In urma unor cercetări sistematice, aplicate unui mare număr de pacienţi canceroşi, cei doi medici au ajuns la concluzia că inegalitatea mai sus menţionată este datorită prezenţei în organism a unei substanţe de curând descoperită: foliculina. Intr'adevăr, în anumite cazuri, foliculina favorizează apariţia cancerului — şi mai probabil — a unor anumite varietăţi de cancer. Or, acţiunea acestei substanţe poate fi frânată şi chiar anihilată de un element antagonist, care dispare la bărbat la vârstă de 50 de ani, pe când la aceeaşi vârstă, isvorul de foliculină seacă la femei.

Problema se luminează astfel pe deplin. Foliculina, nefiind cu nimic contrariată, poate provoca adevărate ravagii la bărbaţii de o vârstă mai înaintată şi dimpotrivă, femeile în vârsta corespunzătoare sunt scutite de un asemenea risc.

Soluţia, pe care au preconizat-o cei doi savanţi francezi, e pe cât de simplă, pe atât de ingenioasă. Extrăgând din organismul femeii substanţa antifoliculină şi infuzând-o prin ingestiune sau injecţiune în corpul bărbatului, se obţine pe cale artificială ceiace femeea realizează în mod natural: dispariţia cancerului esofagului. Tratamentul aplicat pe această bază a reuşit pe deplin.

Răpire în „Doamne-Ajută"...

De trei ore plouă neîntrerupt. Plouă mărunt şi des. O pânză cenuşie, ca un cearşaf murdar, s'a întins peste întregul „Doamne-Ajută". Picături reci şi grase zăngănesc acoperişurile de tablă, ciocănesc olanele şi bat zorite în geam.

Uliţa îngustă pare un fluviu pitic — fluviul „Doamne-Ajută" — care curge la vale, împleticindu-se ca un beţiv. Lacrămile picurate de sus îl spuzesc cu mii de ochiuri tremurătoare. Pământul chifteşte sub paşii trecătorilor, siliţi s'o pornească la drum. Prin curţile pustii, băltoacele care îşi măresc necontenit proporţiile şi îşi modifică formele geometrice, aşteaptă cu primul armistiţiu al ploii, năvala picioruşelor desculţe şi desfăşurarea flotei de hârtie.

Privirea se 'nalţă zadarnic spre clopotul nepătruns de plumb. Zăgazurile cerului, desfundate de o mână nevăzută, toarnă cu nemiluita. După o secetă cumplită de cinci săptămâni, iureşul acesta de apă este capabil să aducă şlepurile din Dunăre, în mahala. Şi... cine ştie? Poate că Muşchin îşi va svârli postrovul ferecat cu plumbi şi chipcelul chiar de pe acoperişul casei...

●

In salon la „Olimpia" e gălăgie mare. Tinerii aşteaptă nerăbdători sosirea fetelor, care întârzie, oprite de ploae. Domnu Marcu, patronul „salonului", apare din când în când în prag, căutând să străpungă perdeaua groasă de nori.

Sunt orele două şi-i aproape întuneric. Ce ghinion, tocmai astăzi când se inaugurează aparatul de radio.

Pân'să vie domnişoarele, băeţii dau pe gât la repezeală câteva „jumătăţi". E toată şleahta acolo. Mitică dela uzină, Nae Cocoş, Mielu Barbă Aspră, Ilie Donciu, Muşchin şi restul cetei de *mardeaşi* şi *pilangii*. Echipa reprezentativă a Fundăturei „Doamne-Ajută".

Beau cu toţii la o masă şi trag cu ochii la uşă.

— Dacă o merge tot aşa, — spuse Mitică, ascultând îngrijorat răpăitul de afară, — ne-am prăjit de gagicărie în seara asta.

— Las'că vin ele, nu te teme, frati-miu, — răspunse Donciu, nepăsător. — Nu le rabdă inimioara să stea în casă, când ştiu că-i Duminică şi au cine să le danseze. Vin şi desculţe.

Intr'adevăr, Sanda garsoanca, cu picioarele goale şi cu rochia suflecată pân' la glezne, intră udă în salon, stropind pe cei dela masă cu un bobârnac graţios.

— Bravo Sănduţo! Tu făcuşi safteaua, — izbucni vesel domnu Marcu.

— Ce vă spuneam eu? — strigă şi Donciu, satisfăcut de adeverirea celor afirmate.

Nu trecu mult. Inăuntru năvăli şi Lina lui Mărjoală, leoarcă de apă, cu un pachet de ziare sub braţ. Părul i se sburlise pe frunte, iar pe gât i se prelingeau şuviţe umede. Băeţii o mâncau cu ochii, privind la formele plinuţe ce se reliefau sub rochia lipită de corp.

Irina era cea mai trupeşă dar şi cea mai gureşă fată din mahala. Se uita cu curaj în ochii băeţilor şi le-o zicea dela obraz. De aceia era foarte temută pentru limba ei cu ace — dar şi dorită. In timp ce-şi desfăcea pachetul, scoţând la iveală, rând pe rând câte un pantof şi un ciorap, îi luă în primire:

— Ce căscaţi gura la mine, nătărăilor? Nu m'aţi mai văzut? Ori... hei! Tu, Mitică! Decât să te rânjeşti aşa, mai bine dă-mi o batistă să mă usuc. Uscate-te-ai de papă lapte... Ia priviţi-l cum doarme... Arunc-o 'ncoa!

Sanda garsoanca călcase cu dreptul, pe semne, căci în curând începură să sosească, una câte una, fetiţele din cartier. Cum trecuse de ora trei şi radio-ul tăcuse, a intrat în funcţiune gramofonul.

Perechile se 'nlănţuiră, alunecând în sunetele melodioase ale Dunărei-Albastre.

Lipite de piepturi voinice de flăcău, rochiile fetelor începură să se usuce, împrăştiind în salonul supra-încălzit, un miros iute, înţepător, de sâni calzi şi colonie ordinară. Mitică dansa cu Caterina, Donciu cu Irina, Cocoş cu Sanda şi Muşchin cu Miţa, lovindu-se şi zâmbind între ei. Ceilalţi, pela mese sau bufet, tratau duduile cu siropuri şi praline.

In unghiul format din colţul tejghelei şi peretele proaspăt văruit, Barbă Aspră, cu o jumătate de pelin neatinsă pe o mescioară din faţă, privea încruntat la tavanul pictat cu jerbe şi ghirlande tricolore, la dansatorii ce fremătau nepăsători şi la uşa larg deschisă, prin care Tanţa Blancagiului trebuia de mult să sosească.

— Cât ai ceasul jupâne? — întrebă el morocănos.

— Vine mă, vine, muerceo, c'am lăsat-o coafându-se, — auzi el un glas subţirel din grupul care dansa.

— Care eşti aia, fă, de-mi răspunzi neîntrebată?

— Ia uitaţi-vă cum face pe grozavu. Mai bine ar vedea să nu... continuă glasul batjocoritor.

— Ce să văd? Ai? Spune!

Barbă Aspră părăsi scaunul, înaintând hotărît spre „puştanca" de Irina pe care o identificase.

— Ce să văd, fă? — repetă el întrebarea.

— . . .

— Ce să văd, Irinuţo? De ce nu-mi răspunzi?

— Ce să-ţi răspund?

— Ce-ai vrut să-mi zici?

— Nimic. Aşa...

— Ce vorbă este...

Tăcu, căci din câteva tururi, Irina ajunsese tocmai în colţul opus al salonului. Aşteptă să ajungă iarăşi lângă el.

— Nu vrei să-mi spui, Irino?

Şi o mângâie cu privirea.

— . . .

— De ce eşti rea? Ştiu că de Tanţa e vorba.

— Dacă ştii...

— Ştiu şi nu ştiu. De ce mă chinueşti atâta? Ce-ai auzit?

— Ce vorbeşte lumea...

— Adică?

— Nimic.

Fiindcă Domnu Marcu n'avea muştar la bufet, lui Barbă Aspră i se urcă sifonul la nas...

— Fă! Când ţi-oiu muşca una te umplu de borş. Imi spui ori ba?

O apucase de mână, smucind-o de lângă partener.

— Imi spui? Imi spui, fă, că...

— Ce-ai mă, nebunule, cu ea? — interveni cavalerul puştancei, ofensat.

— Tu să nu te bagi, Donciule, că pe urmă dè...

— Ce dè mă, ce dè?

— Ia lăsaţi gălăgia. Ce v'a apucat?

Muşchin se desprinse de lângă Miţa şi interveni autoritar.

— Nea Muşchine, nu ştiu ce a vrut să-mi spună... Ştie şi nu vrea.

— Gura! Să ascult cearta voastră am venit aici?

— Să fiu... nene Muşchine...

— Nu taci? Zi, vrei cu dinadinsul ceartă?

— . . .

Muşchin, nepotul ţaţei Floarea, era cel mai în vârstă şi mai vârtos dintre băeţii mahalalei. De frica lui tremurau toţi şi se astâmpărau ca mieluşeii. Il ascultau, i se supuneau poruncilor şi-l urmau orbeşte.

Şapte ştirbi, de nu se mai uită acu nici o fată la ei, zece vătămaţi, veşnici clienţi ai babelor meştere în tras şi descântat şi peste câteva duzini de capete sparte i-au format cariera de Şef suprem al mahalalei. I s'a dus vestea ca de popă tuns. Când intra în mahalaua vecină a Smărdei, flăcăii de acolo trebuiau să se decidă imediat. Ori să-l privească zâmbind cum se leagă de fetele lor, ori să sară pe din dos gardurile, făcându-se nevăzuţi la o astfel de înjosire. In zadar l-au aşteptat cete întregi, cu ciomege şi cuţite pe după garduri. Era deajuns să se răstească la ei, apucând pe doi de ceafă şi pocnindu-i cap în cap, că fugeau de rupeau pământul.

Unul singur însă nu-i ştia de frică. Tică Surugiu. Mai puţin înalt decât Muşchin, dar tot atât de ţapăn şi de vânjos, dacă nu mai bine, avea şi el faima lui. Nu s'au întâlnit niciodată până acum, nici la chef, nici la bătae. Se fereau chiar să se vadă, ca să nu se ia la harţă, fiecare fiind gelos de succesele celuilalt. Dar şi unul şi altul se lăudau cum puteau că nu li-e frică şi numai din milă... când ar fi deajuns o palmă, etc.

Dacă autoritatea lui Muşchin se 'ntindea din „Doamne-Ajută", unde-şi avea cartierul general, până 'n Smărda şi Oinac, Surugiu avea în schimb controlul asupra Cartierului Nou, şoseaua Ghizdarului, Bâlciu şi tot Verdele.

Surugiu era ajutor de măcelar. Avea o ceafă de taur şi putea să care pe spinare dela intrarea halei până la compartimentul pescarilor, o jumătate de vită de o sută cincizeci de ocale. Mai era deasemeni capabil să ucidă un bou cu o singură lovitură de pumn sub ureche.

Din când în când mai dădea câte o raită prin teritoriul de sub mandatul lui Muşchin — de obicei când îl ştia plecat — ceiace Muşchin nu făcea niciodată, evitând să calce mahalalele care nu-i ştiau de frică. Dar Surugiu turba că nu-şi poate măsura puterile cu el, pentruca învingându-l să-şi întindă domeniile, în care să rămână absolut...

De aici atacuri şi provocări nenumărate, primite însă, cu indiferenţă de Şeful din Doamne-Ajută. Nu-i rămânea decât să atace ursul în bârlog. Era convins că puterea şi groaza pe care o inspira tuturor, îl vor ajuta. Motivul s'a ivit lesne. Lache Cârnu, un pricăjit pe care şi vântu-l sufla, dar vecin de gheretă cu Surugiu, pusese ochii pe Tanţa Blancagiului, minora răsfăţată a întregului cartier şi în acelaş timp adorată la nebunie de Barbă Aspră.

Iată dece în Duminica aceasta întunecată, stropită din belşug de sus, Tică Surugiu, în faetonul cu cauciucuri al lui Lache, însoţit de Moacă harmonistul, goneau s'o fure.

In salon veselia şi cheful e în toiu. Obosite de dans, perechile s'au aşezat la mese. Se bea bere, vin şi limonadă şi se mănâncă seminţe, ale căror coji pătează cu bube galbene de lepră duşumeaua. Radio-ul, pornit iarăşi şi amplificat la maxim, împroaşcă din cutia micuţă de mahon a difuzorului sârba săltăreaţă a unui tot atât de săltăreţ taraf.

O horă ar fi fost minunată acum. Dar vezi că nu prea este loc şi căldura înăbuşitoare i-a moleşit pe toţi.

— Mai deschideţi o fereastră, — gemu unul. — N'ajunge numai uşa. Nu vedeţi că deabea mai respirăm? Hai, jupâne, deschide, că murim. Şi mai adă de băut, ce naiba?

Ploaia a mai încetat. Printr'o spărtură de nor, câteva raze aurii, aterizează pe fluviul Doamne-Ajută, brăzdându-l cu fire de beteală. Din golful minuscul al unei curţi, un răţoi cu capul plecat într'o parte şi un ochi închis, se repede lacom să le înghită. Dar desamăgit de dungile iluzorii, îşi cufundă întărîtat ciocul în apă, apoi săltându-se pe labe, bate puternic din aripi şi aruncă un măcăit atât de fals că şi lui i-e ruşine. Ar vrea să-l repete, dar nu mai are timp decât să sară la o parte din faţa unei roţi de cauciuc, ce înainta vertiginos spre el.

Să trăiască mama mea, mama mea, mama mea...

Heeei! Mama lor de duşmani!

●

La „Olimpia", paharele au încremenit în mâini. Frazele neterminate au rămas spânzurate în aer. Privirile, o clipă nedumerite, se 'nghesue speriate la fereastră. Nimeni nu mai vorbeşte. Le-a pierit graiul. Doar radio-ul, terminând sârba, elogiază fonf calităţile unor conserve de zarzavat. A tăcut şi el gâtuit de mâna nervoasă a patronului. In liniştea care s'a lăsat din pod, turtindu-i, nu se aude decât pic-pic-ul regulat al apei ce se scurge de pe acoperiş în curte...

Apoi tăcerea este sfâşiată cu unghii ascuţite.

O fată ţipă lung, tremurător, ca şi cântecul cocoşilor de dimineaţă care goneşte spurcăciunile nopţii.

— Vine Surugiu... Fugiţi! Fugiţi!...

Se făcu un tumult îngrozitor. Vocile se amestecau înfricoşate, sbierând şi înjurând, dominate o clipă de glasul strident al Irinei.

— O fură pe Tanţa Blancagiului... O fură...

— Prea târziu, Irinuţo. Prea târziu...

Cu ochii aprinşi şi picioarele moi, Barbă Aspră gâfâe într'un colţ. Işi dă seama că-i slab şi nevolnic şi asta îl copleşeşte mai mult decât toate. Nu vede şi nu mai aude nimic. Nici scaunele trântite, nici îmbrânceala dela uşa din fund, pe unde se strecoară înghiontindu-se fetele, nimic decât un nod înecăcios care-l sufocă, şi un strigăt care-i sbârnâe 'n urechi: O fură pe Tanţa... O fură pe Tanţa...

O nouă serie de ţipete şi fetele se reîntorc cu coafurile zburlite şi mai îngrozite decât înainte. Incep să vorbească, să se vaete şi să răcnească cu toatele:

— E o ceată întreagă afară... Tot Verdele... Patru inşi cu bâte groase... Ba nu, şase... opt... Au împânat ulicioara... Ce ne facem, ce ne facem?...

— Da mai tacă-vă cloanţa odată. V'ajunge atâta gălăgie. Ce-i sbierătul ăsta? Dac'a venit, noroc bun şi cai ţapeni! Ce?

Glasul puternic al lui Muşchin îi îmbărbătă pe toţi.

— Staţi la mesele voastre şi să nu-i provocaţi. Sunt mai mulţi decât noi? Ei şi? Suntem doar acasă. N'au să aibă curajul.

Băeţii îşi găsiră cumpătul. Fetele, mai înviorate şi ele, îşi aranjară părul.

— Nea Muşchine... bre nea Muşchine... făcu încet Barbă Aspră.

— Ei?

— Eu zic să mergem la Tanţa acasă, să vedem ce-i cu ea.

— Ţineţi firea, Mielule. Nu îndrăznesc ei să treacă peste mine.

— Ba da, nea Muşchine, ba da. Trebue să fie şi Lache Cârnu cu ei. Pentru el încearcă s'o fure Surugiu, că-i aţinea calea de astă primăvară, fără...

— Noroc, fraţilor! Ce-i cu mutra asta pe voi de parc'aţi băut oţet?

Cu pantaloni bufanţi, cizme galbene, şi flanelă albastră care-şi răsfrângea gulerul peste haina verde de postav, Tică Surugiu sta înfipt în pragul uşii.

Câteva mormăituri îi răspunseră. Fetele îl priveau speriate admirându-l. Muşchin observă aceasta. Sângele începu să-i fiarbă în vine.

— Muşchine! Mă Muşchine! Ia vin că am ceva şi cu tine.

— Ce să ai cu mine?

— Am să-ţi spun un lucru numai ţie. Vino afară.

— Dar tu de ce nu vii înăuntru?

— Nu sunt atât de fraer pe cum mă crezi, bă.

— Ţi-e frică atunci, carevasăzică?

— Mie?

— Doar nu mie.

Surugiu încruntă sprincenele. Apoi cu vocea domolită, reluă:

— Muşchine, să nu te căeşti. Eu nu vreau ceartă şi nici bătae. Doar să-ţi spun o vorbă la ureche.

— Spune.

— Zi aşa?

— Precum vezi.

— Ei bine, ascultă atunci: Am venit cu Lache Cârnu s'o luăm pe Tanţa Blancagiului, că el o iubeşte şi ea la fel. Dar vai de...

— Minte! Minte, nea Muşchine, — urlă disperat Barbă Aspră, înaintând câţiva paşi şi lipindu-se de Muşchin.

— Ce fac, măăă? Mint? Mint eu, hai?

— . . .

Trăznit de privirea fioroasă aţintită asupra-i, Barbă Aspră abea mai murmură:

— Nea Muşchine... nea Muşchine...

Surugiu coborî cele două trepte îndreptându-se semeţ şi sigur spre victima paralizată de spaimă.

— Mă! Măăăă! Puştiule! Cui vorbeşti tu aşa? Lui tactu? Şi pumnul masiv de granit îl plezni scurt, între ochi, la rădăcina nasului.

Sângele proaspăt mânji flanela albastră şi mâneca hainei verzi.

Barbă Aspră ca un viţeluş înjunghiat căzu întâi în genunchi, apoi jos, ameţit de lovitură.

— Ce-i asta, Surugiule?

— Pumn. Ce altceva vrei să fie, Muşchine? Ia uite-l ici.

Ridică braţul în sus. Se uită triumfător la gurile căscate ale băeţilor şi mutrele curioase ale fetelor, apoi cu o pocnitură seacă crăpă în toată lungimea ei, masa de brad. Paharele săriră în sus, se deteră peste cap şi căzură zob pe podea spre stupefacţia domnului Marcu, patronul.

— Şi asta ce crezi că e, Surugiule?...

Dar pumnul-ciocan al lui Muşchin fu prins dela încheietură în degete de oţel.

— Hm! Vasăzică, aşa, hai? Mă ataci? Moacă! Moacăăă! Moa... hâc!

Cuvântul i se frânse între buzele pleznite. Uitase că Muşchin mai are un pumn. A doua lovitură îl trânti cu spatele în tejghea.

In chipa aceia, Moacă, aghiotantul Surugiului, vârî capul pe fereastră. Văzându-şi Şeful încolţit şi fără speranţă să-i dea ajutor, se retrase repede. Nu îndeajuns însă ca să evite o „jumătate" în ţeastă. Desigur că va da imediat alarma, chemându-şi tovarăşii din Verde care aşteptau în Fundătură. Dar acest fapt nu se produse. Moacă îşi abandonase, laş, Şeful. Aşa cel puţin era părerea băeţilor...

Echipa Doamne Ajută prinse curaj. Mache se repezi la picioarele intrusului, dar primi un vârf de gheată în stomac, care-l asvârli până'n fundul salonului. Donciu, cu un scaun în mână, urmărea atent lupta, aşteptând momentul potrivit când „devla" Surugiului va fi descoperită...

Era Muşchin iute de mână şi mlădios ca o svârlugă, dar Surugiu era crud ca un tigru, căci deşi înghesuit între spatele bufetului ce-şi clinchenea vesela şi tejgheaua plină de cioburile sticlelor şi paharelor sparte, îi apucă zdravăn palma dreaptă, înfigându-şi dinţii în ea.

Muşchin urlă de durere şi abătu cu stânga o avalanşă de pumni în ceafa de toval a Surugiului. Fără efect însă. Ba încă durerea îi paralizase complect mâna şi în curând el avea să fie cel doborît. Un singur avantaj: Duşmanul era singur, Moacă dispărând cu faetonul în ulicioară. Cât despre cei patru vlăjgani din Verde, sosiţi pe jos după Şef, probabil că nu vor ataca, mulţumindu-se doar să oprească sosirea vreunui ajutor din Fundătură. Afurisită situaţie. Să fi ştiut mai din vreme...

Paşi repezi pe afară. Lipăitul picioarelor goale se apropia din ce în ce.

Mitru pelticul, furişat ca prin minune printre barajul de ciomege, năvăli sbierând:

— Nene... Nea Mucsine, nea Mucsine... Mielule... a furat-o pe Tănsica... pe Tansa... nea Mucsine... Săriţi că...

Rămase cu gura deschisă, încremenit, la „nenea" înţepenit de colţii Surugiului.

Acum deabea au priceput băeţii strategia atacului. In timp ce haidamacii din Verde aţineau calea în Fundătură, iar Şeful lor se bătea cu ei în Salon, Lache, însoţit de aghiotantul Moagă, o furau pe Tanţa cu faetonul.

Zang... Când l'a pocnit cu un pahar în ochi? Muşchin se şterge de sânge pe obraz şi urlă:

— Opriţi-l! Nu-l lăsaţi! Ciuchia, daţi-mi ciuchia să-l tai. Ciuchiaaa!

Briceagul ascuţit, cu plăsele de lemn, i se strecoară în mână, dar cine poate aţine maşina accelerată care împarte pumni şi picioare formidabile, cum nu s'a mai văzut în „Doamne-Ajută"?

— Pe unde a fugit tâlharul? Pe ulicioară?

Cu ochii injectaţi şi setos de răzbunare, Muşchin goneşte după el:

— Il omor... îl spintec... mama lui de...

— Il omoară. Să ştiţi că-l face bucăţi, fra-

(Continuare în pag. 12-a)

GURIŢĂ, PĂZITORUL CERULUI

Lui Guriţă îi era somn.

Până la miezul nopţii muncise din greu şi acum trebuia să păzească cerul.

Ca să nu adoarmă, îi da ocol cu paşi mari.

Uneori simţea că i se înmoae picioarele dela genunchi; se înţepenea pe loc o secundă.. apoi, o lua la goană împrejurul cerului.

Aşa l'a văzut gardistul: Proectat când pe zidul unui edificiu public din apropiere, — când pe soclul unei statui. In treacăt fie zis, gardistul îşi potolise cam îndelung setea.

Poate din pricina asta a crezut mai întâi că Miron Costin (pe care îl ştia negru şi de bronz) s'a prefăcut în duh şi se caţără pe ziduri.

Şi s'a frecat gardistul la ochi.

Nu! Miron Costin era învelit în caftan şi cu căciula pe cap şi se zgribulea la locul lui pe soclu.

— Aşa dar, nu el se întindea pe zidul din faţă, mai-mai să ajungă la acoperiş...

Atunci...?

Locul cu vedenia era împrejmuit de o grădiniţă închisă cu grilaj de fier şi poartă cu chee.

Chiar gardistul încuiase poarta (aşa scria în regulament) punct la 1 noaptea. Ştia că liliacul, de curând înflorit e poftit şi ziua şi noaptea de „amorezii" trecători din grădiniţă. Ştia cum trozneşte craca ruptă pe furiş. Chiar el dăruise Mariţei un buchet de toată frumuseţea.

Dar umbra care se arăta lungindu-se pe zid; când ici-când colo, fără astâmpăr, — nu era hoţ de liliac.

— Tiptil, pipăindu-şi revolverul, gardistul s'a apropiat de umbră...

Dar nu mult...

A văzut atunci în lumina lunei o mogâldeaţă care se învârtea fără nici un rost.

Şi umbra creştea pe zidul din faţă; când se îndepărta mogâldeaţa — şi se micşora când se apropia.

Ei drăcie!!

Mogâldeaţa nu se mai oprea. Se învârtea mereu ca într'un cerc, alergând din ce în ce mai iute.

Nu-i lucru curat, — a gândit gardistul — şi a scos pistolul.

Apoi a ţipat răguşit în noapte:

Cine-i acolo?

N'a răspuns nimeni. Conform regulamentului, gardistul a răcnit înfricoşat:

— Cine-i acolo?

Un glas tremurat şi subţire a răspuns încet, de departe:

— Eu.

Atât. Parcă a mieunat un pisoi.

Gardistul, a devenit înfricoşător.

— Care eu, mă?

— Eu, Guriţă!

— Caaarre Guriţă?

— Guriţă, păzitorul cerului.

. . . .

Domnul gardist a amuţit. S'a mai frecat odată la ochi, s'a holbat la lună, şi-a pipăit nasturii vestonului şi pistolul, a respirat adânc mireasma liliacului înflorit... şi cu gura plină, a înjurat apoi româneşte, cu poftă să se uşureze.

Dar regulamentul nu poate fi călcat nici de nebuni, nici de lunatici. *Nimeni n'are voe să pătrundă în grădina publică după 1 noaptea.*

In consecinţă, domnul gardist l-a poftit pe Guriţă la secţie.

Şi cum „autoritatea" nu e deprinsă cu plecăciuni de prisos, — invitaţia şi îndemnul au fost bine simţite de Guriţă... între coaste.

Pumnul „autorităţei" a trezit însă brusc pe Guriţă soldatul. I-a amintit datoria. S'a înfipt cu călcâele în pământ să-şi apere — cerul.

Şi a zis simplu:

— Iaca, nu mă mişc; asta-i slujba mea.

— Care slujbă, mă?

— Asta, să-l păzesc.

— Pă cine?

— Pă cer — aşa am eu ordin...

— Dela cine, mă?

— Dela Domn Director.

— Ptiu!... Eşti nebun rău, mă! (şi deodată, cuprins de bănuială) ori îţi râzi de mine?

Gardistul l-a smucit violent de braţ:

— Nu înţelegi să mergi?

— Nu merg, domn sergent, nu mă mişc de aici.

Impotrivirea nebunului i s'a părut suspectă. Intărîtat şi mânios — pentru că Guriţă începuse să se apere şi să ţipe, — l-a târît până la comisariat. Acolo, Comisarul de serviciu, s'a întâmplat să fie prezent şi binevoitor. A luat imediat cazul în cercetare. După raportul gardianului, a purces la ascultarea delicventului.

— Mai întâi, Guriţă, să ne dovedeşti, matale, că eşti chiar Guriţă. Să vedem biletul de identitate.

Sub peceţi violete şi semnături indescifrabile, comisarul a cetit un nume frumos caligrafiat: Guriţă Ion.

Omul spunea adevărul, dar...

— Ce căutai după 1 noaptea, în grădina unde te-a prins dumnealui? Ce făceai acolo?

— I-am spus, domnule Comisar, să mă bată D-zeu, dacă nu i-am spus. Păzeam cerul. Trebuia să se usuce. De când îl ştiu, nu-l mai spălase nimeni. Se murdărise ca naiba. Il măturam noi din când în când, dar degeaba. Nu-i vorbă, nici nu ajungeam cu mătura până sus. Era plin de pete şi jegos de ţi-era ruşine să te uiţi la el.

D'aia l'am spălat...

— Ce ai spălat, Guriţă?

— Păi nu vă spui?... Cerul.

— Cum l-ai spălat, măi?

— Ia aşa cu apă, cu săpun, cu sodă...

Comisarul stă gata să râdă....

— Şi s'a curăţat...

— Păi, s'a curăţat... cum de nu!

— Şi pe urmă... ce-ai făcut cu el?

— Pe urmă, l-am întins la soare ca să se usuce...

Instinctiv, Comisarul s'a uitat pe fereastră. Era de prisos să-l mai cerceteze pe Guriţă. Autoritatea era luminată. Zâmbea protectoare. Cu duhul blândeţei, Guriţă a fost condus în odaia alăturată şi îmbiat să tragă un somn. Murea de oboseală. S'a supus. Comisarul i-a făgăduit, „pe onoare", că îl va trezi cum s'o face ziuă.

Dar la biroul său, comisarul chibzuia...

Tânăr şi cult; numit prin examen, consumator nesăţios de literatură, comisarul citise cărţi de psihiatrie. Cazul de faţă prezenta un interes deosebit.

„Guriţă păzitorul cerului..." Nebunie mistică? Idee fixă?... Guriţă se închipuia spălătoreasă de pete cereşti şi paznic al unui firmament nou nouţ, eşit fără prihană din apă, clăbuc de săpun şi sodă caustică...

S'ar mai putea întâmpla ca în subconştientul lui Guriţă, albastrul cerului — să fie una cu ochii albaştri ai femeii lui; albastru, pe care Guriţă mi-l socotea destul de curat, probabil, şi îl râvnea spălat cu săpun şi limpezit în apă. Nu dovedise psichoanaliza atâtea înrudiri între gând şi sexualitate?

Petele din cer erau, desigur, păcate, care întunecau seninul unor ochi iubiţi. Comisarul conchise savant:

— Guriţă, păzitorul cerului, — iubea o femee cu ochii albaştri.

Incântat de rezultatul cercetărilor sale şi obosit de veghe, spre ziuă, comisarul a aţipit în fotoliu. Şi l-a visat pe Guriţă urcând la cer, c'un măturoiu în mână — şi c'o femee la braţ...

L-a trezit un ţipăt pornit din arest. Guriţă bătea cu pumnii în uşe şi parcă aiura.

— Daţi-mi drumul! Mă nenorociţi! Am părăsit postul. Rămân fără pâne şi e păcat de Dumnezeu... Nu sunt vinovat... N'am făcut nimic (şi poc... poc în uşe). Domnule sergent, n'auzi să-mi dai drumul? Or să-mi fure cerul... or să calce peste el... Mă omoară d. Tudoran.

Nebunul devenea furios.

Comisarul s'a gândit să telefoneze mai întâiu la casa de sănătate „Socola". Apoi şi-a zis că o scrisoare cu lămuriri precise şi observaţii personale, ar uşura diagnosticul medicului. S'a aşezat să scrie.

Guriţă, istovit, gemea înăbuşit şi îngâna cuvinte fără şir...

Când a zbârnâit telefonul, Comisarul scria încă. Turburat din exerciţiul său literar, a smuls receptorul şi s'a auzit întrebat:

— Mă rog, dv. ştiţi ceva despre Guriţă Ion?

Uimit peste măsură, comisarul a îndrugat un răspuns confuz...

Vocea din receptor i s'a înfipt în ureche aprigă şi tăioasă:

— Răspunde clar, domnule, ştii sau nu ştii?

Mai speriat comisarul a răspuns şovăitor:

— Da... e aici...

In receptor vocea a răsunat scurt, ca o poruncă:

— Bine, vin acolo —

Comisarul a încremenit cu tocul într'o mână şi cu receptorul în cealaltă. Cu ochii ţintă spre intrare, aştepta...

Peste cinci minute, cineva a bătut energic în uşe. Apoi a intrat. Un domn bine îmbrăcat, cu înfăţişarea distinsă, care părea foarte grăbit, a aruncat comisarului o privire sfredelitoare. Şi personagiul acesta, după o clipă care i se păruse fără sfârşit comisarului, a consimţit să vorbească. Părea că face o favoare.

— Am aflat, domnule comisar, din întâmplare, dela un trecător, că Guriţă a fost târît azi noapte pe străzi de un gardian public. Am cercetat unde a fost dus. E aici. Vă rog să-i daţi drumul. Avea ordin să păzească cerul...

Comisarul a crezut că visează... Alt nebun??...

Nu-şi credea urechilor. Guriţă — avea „ordin" să păzească cerul... Ordin?!! A bâlbâit:

— Pentru Dumnezeu, domnule, te rog, lămureşte-mă...

— E simplu. Cerul era murdar. Eri a fost coborît din ordinul meu, spălat şi pus la uscat. Cum nu se uscase bine până seara, Guriţă trebuia să-l păzească toată noaptea în grădina din faţa teatrului.

Pentru comisar, a scăpărat însfârşit o lumină...

— Mă rog, cu cine am onoarea?

— Ion Aurelian, director de scenă la Teatrul Naţional.

— Aşa spune, domnule, bată-te norocul! Era cât p'aci să înebunesc. Guriţă cu cerul, d-ta cu cerul... Ce puteam să cred?... De unde să ştiu...?

— Ai dreptate, de unde să ştii d-ta că cerul era de pânză vopsită şi că-l ţintuisem pe pământ să se usuce întins? Gardistul, desigur că nu l-a văzut şi d-ta n'ai cercetat...

— Ce să cercetez, domnule... Iată că scriam la „Socola". O ţinea morţiş că păzeşte cerul... şi atâta tot... De ce nu mi-a spus...? Să fi ştiut eu că „cerul" era doar o cârpă...

— Vedeţi, d-le comisar, pentru Guriţă..., cârpa aceia avea altă însemnătate. El se simţea „cu adevărat" păzitorul cerului... Guriţă ăsta e bun de actor. Mai bun decât alţii. El crede în rol.

Comisarul a zâmbit înţelegător şi admirativ; a deschis apoi uşa arestului. Când a izbucnit Guriţă afară şi a dat ochii cu directorul de scenă, s'a fâstâcit teribil, gata să-i vină ameţeală.

— Straşnic impresionează omul ăsta pe subalterni, — a gândit comisarul, încercând să uite scena de adineaori.

Directorul de scenă l-a sprijinit blajin pe Guriţă şi i-a spus încet:

— Hai la teatru, zăpăcitule... Nu s'a întâmplat nimic cerului... Doar câţiva stropi de apă într'un colţ...

Dar Guriţă se şi luminase.

— Nu e apă, domnule director. Zău, că nu e apă. Fire-ar afurisită de javră! Să vedeţi. Când a plecat aseară d-şoara Marcopol dela teatru, potaia dumneaiei a sărit pe cer. Şi sigur că l-a spurcat...

SERGIU DUMITRIU
IAŞI

Răpire în „Doamne-Ajută"

Urmare din pag. 11-a

ţilor. Bine-i face. Aşa-i trebue. Las'să-l sfârtece. Dar dacă...

— Hei, adormiţilor. Voi. Cum îl lăsaţi pe Muşchin singur? Afară cu toţii. Puneţi mâna pe ciomege. Nu rupe scaunul, bă. Băăă! Eşti surd? Sunt destule bâte'n curte. Afară, afară.

Indemnându-se şi strigând unii la alţii, ceata înarmată izbucni pe uşă.

In Salonul răvăşit, fetele îşi împachetau, jelind, pantofii şi ciorapii. Domnul Marcu făcea socoteala pagubei...

Ajutoarele plecate în urmărirea lui Muşchin rătăciră vreme de câteva ceasuri fără a putea să-i dea de urmă. Intrase parcă'n pământ. Nimeni nu l-a văzut, nimeni nu-şi închipuia unde poate fi. Au trecut şi pe la casa Tanţei, unde un bilet înfipt cu acul în poartă informă pe cei care ar fi căutat-o pe ţaţa Stela găinăreasa că: „Sunt plecată la Poliţie c'au furat-o pe fiimea. Iscălit: Stela. Iar mai jos pentru fisu: Nicule, mamă, să dai drumul cloştei când oi veni şi să închizi cuibarul.

După trei ore de alergătură, obosiţi de umblet şi noroi, începură să se gândească la retragere. Nae Frizerul (din colţ dela Turturică) îi întâlni şi îi îndreptă (nu înainte de a se mira şi iscodi cum a fost chestia, Cocoş fiind nevoit să-i „desplice" de-a fir de-a păr, toată tărăşenia) la cârciumă la Niculae, vis-à-vis de Centralizare, unde Surugiu bea de se omoară. Aşa auzise dela Stancu Cheferistul.

— Să ştiţi, fraţilor că l-a cujbit pe nea Muşchin, dacă bea în mahalaua noastră, fără frică, — îşi dădu cu părerea Mache. Să mergem până'ntr'acolo. Haidem!

Au luat-o la goană în frunte cu Barbă Aspră, care tot mai spera... Şi dac'a furat-o, ce? Să-l găsim numai sănătos pe nea Muşchin, că mi-o aduce el. Ne repezim chiar în astă seară, dacă nu-i betegit de tâlharul de Surugiu. Suntem atâţia... Şi mai luăm dacă este nevoe... Ridicăm toată mahalaua... Nu-i aşa, Mitică?

Au ajuns, întâmpinaţi de acordurile vesele ale unui cântec cunoscut. Intră pe rînd, încet, prudenţi şi temători.

In fundul cârciumii, înlănţuiţi frăţeşte pe după gât, şi cu câte un pahar de o litră în mână, „nenea" şi cu „duşmanul", beţi turtă. împrejur, nu mai puţin treji, haidamacii din Verde. In spatele „şefilor" „Moacă" le cânta la ureche, frământând clapele harmonicei şi legănându-se pe picioare:

Ş'odată de două ori
Ca la noi la roşiori
Să-ţi culeagă nentu mere
Şi de pe buze micşunele...

Vocea răguşită a lui Muşchin irupse isteric:

— Haida, haida, haida, haaaa!

Mache, Donciu, Mitică, Cocoş şi ceilalţi, la un semn al lui Moacă, se aşezară la masă ca şi cum nimic nu s'ar fi întâmplat! Numai Barbă Aspră privea buimac şi nu-şi credea ochilor. Şi când se convinse că scena din faţa lui este aevea, se trânti pe duşumea plângând, smulgându-şi părul şi cărându-şi la pumni în cap:

— Nenicule... Nenicule... Aoleo, nenicule... Mi-ai băut-o pe Tănţica, nenicule... Nu mă lasă, nene, nenicule... Auleo, neniculeee...

Surugiu se ridică de pe scaun şi se apropie de el.

— Scoală! Scoal' n'auzi? Scoală'că te pocnesc! Sue sus!

Il apucă de pepţii hainei şi-l săltă ca pe o minge în picioare.

— Surugiule! Mă Surugiule, lasă-l.

Muşchin intervenise rugător.

— Vezi-ţi de treabă!

— Uită-te în ochii mei. Ridică capul, Mielule. Aşa! Ştii tu cine sunt eu? Ştii ori nu? Ştii! Bine. Cum mă chiamă atunci? Surugiu? Surugiu şi mai cum? Spune, hai! Spaima... Spaima? Spaima mahalalelor. Bravo!

Ei, dacă vrei tu să nu te abonez pe o lună la spital, sărută-mă pe amândoi obrajii şi zi-mi nene.

— Surugiule!

— Sst! Nu vă băgaţi. Bea liniştit la masă, Muşchine. Aşa, domnule Mielu Barbă Aspră, sărută-mă. Sărută-mă când îţi spun? Aşa. Şi p'ăstalantul! Cum? Mai zi odată! Nene. Aşa. Trifule, adu-mi un pahar cu vin. Ţine, Mielule. Mai adă şi pentru mine unul. Acum, Mieluţule, Bărbuţule, să ciocneşti cu mine, să-l dai pe gât deodată şi să spui: Noroc, nene Surugiule, că s'a încuscrit Verdele cu Doamne-Ajută. Ce este? Nu vrei? Imediat să zici că te pocnesc de... Nu mă face, Barbă Aspră, nu mă face!

— Zi, Mielule, fă-i hatârul, — îl încurajă Muşchin.

— Noroc, nene... nene Surugiule, că s'a... s'a încuscrit... Verdele cu... Doamne-Ajută, Tănţica mea, neniculeee... şi izbucni iarăşi în hohote.

— Mielule, mănânci bătae, Spune odată şi te-am lăsat în pace.

— Spune, mă, spune! Cât ai să ne mai ţii? — se supără Muşchin.

— Noroc, nene... nene Surug iule, că s'a... s'a încuscrit... Verde cu... Doamne-Ajută, îhă, îhă...

Ura! Noroc! Trage-i Moacă!

Din nou glasul dogit al lui Muşchin acoperi sălbatec refrenul:

Haida, haida, haida, haaaa!

. . . .

S'a întunecat. Perechea panglicilor de oţel a liniei ferate se pierde la câţiva paşi, în noapte. Coşul fabricei de cărămidă ameninţă cu un deget uriaş cerul. Pe linia de garaj, o locomotivă trage după ea un şarpe lung de cisterne. Trece domoală pe lângă Cabina de Centralizare, îi aruncă o jerbă de scântei şi se aşterne la fugă, pe drum nou spre Bucureşti.

Ochiul roşu de conjuctivită, agăţat în coada ultimului vagon, se micşorează din ce în ce, supt cu poftă de întuneric...

Bezna te pândeşte prin colţuri tăcute şi-ţi ese, oprindu-te'n cale. Dar tu o înfrunţi călcând nepăsător prin inima ei nesfârşită.

Linişte. Dinspre Valea Gării, adie miros de pământ dospit şi funingine.

Plouă. Mărunt şi des...

MARIA ARSENE

Intrucât am primit scrisori de la elevi, prin care suntem rugaţi să amânăm concursul de teze la limba română ale elevelor şi elevilor din ultima clasă secundară, — particulari sau care urmează la o şcoală de stat, — anunţăm că acest concurs se amână, lucrările urmând a fi înaintate la redacţie până la data de 1 Iulie 1937.

PREMII:

2.000 lei numerar.

3.000 lei în volume.

A APĂRUT

Domniile lor, Domnii şi Doamnele...

de

PROFIRA SADOVEANU

Eminescu şi poeţii ruşi

In ziua de 15 Iunie s'au împlinit patruzeci şi opt de ani dela moartea lui Eminescu.

Altor poeţi li se organizează date comemorative potrivit normei de mult stabilite în care mnemotechnica şi contabilitatea funebră grupează anii în decenii, în sferturi de veac, în cincantenare şi 'n secole întregi.

Faţă de cel mai reprezentativ poet al cuvântului românesc, criteriul se înţelege că trebuia schimbat. Ziua de 15 Iunie a *fiecărui* an devine zi de pomenire a maestrului, — spune d. Barbu Lăzăreanu în lucrarea sa *„cu privire la Eminescu"* (Editura „Cultura românească"), apărută de curând.

Anul acesta s'a mai vorbit de Eminescu cu prilejul comemorării marelui poet rus Puşkin.

D-l Octav Minar şi-a retipărit articolul din „Cele trei Crişuri" privitor la „Puşkin şi Eminescu", unde pe baza scrisorilor inedite, arătase că marele poet român cunoscuse operele lui Puşkin. La 1885, — zice d. Octav Minar, — Eminescu fusese trimis la Odesa de prietenii săi ieşeni pentru o cură în stabilimentul doctorului Iakimovici. Acolo se plictisea de moarte fără cărţi, printre oameni străini cu grai şi suflet.

„O rază de bucurie mi-a procurat astăzi fata doctorului Iakimovici, care mi-a adus două volume din poeziile lui Puşkin", — scrie Eminescu profesorului Novleanu la Iaşi: *„Am râs, şi i-am spus în nemţeşte: Crezi că ştiu ruseşte?" Dânsa care rupe puţin nemţeşte mi-a răspuns: „Ştia, dar scrisul vostru strămoşesc seamănă cu al nostru!"...*

„Am continuat să râd, totuşi din curiozitate am început cu dânsa să citesc titlul poeziilor lui Puşkin: Şalul negru... Lui Ovidiu... Mozart şi Salieri... Eugen Oneghin... Ţiganii... Noapte de iarnă... şi aşa mai departe. Am rugat pe tânăra copilă să-mi împrumute dicţionarul ei rus-german şi iată-mă prizonierul lui Puşkin.

Ce să-ţi spun, dragă prietene, nu ştii ce plăcere mi-a procurat descifrarea poeziilor lui Puşkin. La început a mers greu, dar deprins cu slavoneasca, ajutat de dicţionar, am început să-l înţeleg aproape de text şi prin deducere ...să-l iubesc chiar pe acest romantic desăvârşit.

„De trei zile frunzăresc poeziile lui Puşkin, fără nici o sforţare şi cu o plăcere care mă face să uit de plictiseala ucigătoare de aici. Acum, să-ţi spun drept, nu mă mai simt aşa de singur, mi-am găsit un tovarăş, un mare tovarăş, care deşi îmi grăeşte într'o limbă pe care nu o pot gusta încă, dar îi bănuesc minunata lui creaţiune poetică."

Şi Eminescu, cu ajutorul dicţionarului şi capacităţilor sale linguistice, ajunge atât de repede să înţeleagă textul rusesc al lui Puşkin, încât miră pe profesorii săi improvizaţi de limba rusă, doctorul Iakimovici şi fiica acestuia.

„Nu ştii ce să admiri în lirica lui Puşkin, spontană şi plină de frăgezime şi de inspiraţie!" — exclamă marele poet român mai departe!

„Te cuprinde un fior de mulţumire şi deodată nervii se liniştesc. Sunt copleşit de versurile lui, izvor de apă vie, de nobilă visare, sau, cum o spune dânsul: sânge sălbatec de negru în vinele unui mare visător", şi apoi:

„...Prietenul Puşkin (poeţii se împrietenesc şi dincolo de mormânt) a avut grozava putere să mă silească să uit de neplăcerile boalei şi a timpului nefavorabil care mă disperase."

Dintre toate operele lui Puşkin, Eminescu alesese pentru traducere poezia *„Către Ovidiu"*, pe care o trimite prietenilor săi la Iaşi ca o dovadă de admiraţia lui faţă de marele poet rus. Iată fragmentul publicat de d. Octav Minar: (In această poezie Puşkin se adresează lui Ovidiu, pe care-l socotea exilat în Basarabia):

„Aflându-mă aicea, te recitesc
Din nou, şi caut ca priveliştele zugrăvite de tine să le întâlnesc,
Aşa cum odată cântat-ai în elegii.
Dar nicăiri n'am întâlnit pe întinsele câmpii
Tristeţa ta, sălbateci oameni, — din potrivă, veselii:
Poate, obişnuit cu frigul şi zăpada imaculată,
Mă simt în acest surghiun mai bine ca niciodată.
Un cer de peruzea şi ierni foarte puţine,
Nectar ce te 'nfioară din viţa de vie
Verde, adusă din Scythia,
Sud fierbinte şi albastru.
In stepele ruseşti Decembrie e posomorît de nor
Când e zăpada multă.
Aici e un soare arzător,
E primăvară, flori multe,
Pe lunci o iarbă deasă; ţăranul
E voios, de timpuriu cu plugul în bătătură,
Şi locuri liniştite; poezie, aleanul
Incet te fură."

Această traducere „liberă şi imperfectă", cum o numeşte însuşi Eminescu, pare a fi singura traducere a lui din ruseşte, iar cele spuse de el despre Puşkin — o singură rază din influenţa luminosului poet rus asupra firii triste şi gânditoare a poetului român. Comemorarea lui Puşkin a dat prilejul unora din cercetătorii lui basarabeni să facă o apropiere dintre dânsul şi Eminescu, arătând motivele comune care ar fi existat în operele amândurora. S'a găsit, de pildă, o asemănare dintre stihurile lui Eminescu din *„Mama"*:

„Deasupra criptei negre a sfântului mormânt
Se scutură salcâmii de toamnă şi de vânt,
Se bat încet din ramuri, îngână glasul tău...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu."

şi rândurile lui Puşkin din poezia lui *„Rătăcesc prin străzi sgomotoase"*, în care poetul opune tăcerii şi fatalităţii morţii — zgomotul lumii şi strălucirea naturii nepăsătoare.

Motivul, însă, este atât de răspândit şi comun tuturor romanticilor, încât nu prezintă o dovadă prea temeinică de asemănare între Puşkin — optimist, clar şi voios — şi Eminescu — trist, complicat şi pesimist.

S'ar fi putut face doar o apropiere, relativă şi ea, între sfârşitul lor tragic, între veşnica lor sărăcie, greutăţile materiale şi indiferenţa societăţii înconjurătoare, care i-au dus pe amândoi din vreme în mormânt.

Dar, şi în cazul acesta, soarta mai tuturor poeţilor geniali este asemănătoare!

Nu! Dacă e vorba de vreo apropiere între Eminescu şi vreun poet rus, acesta nu poate fi altul decât cunoscutul Lermontov, poetul zbuciumat, trist şi neîmpăcat, dezamăgit caşi Eminescu.

Il caracterizează următoarele strofe din vestita lui poezie *„Sunt mâhnit şi trist"*, un adevărat cântec al desnădejdii:

Sunt mâhnit şi trist şi n'am cui să dau mâna
In minutul tânguirii sufleteşti.
Dorinţe!... Ce folos să doreşti mereu şi în zadar?
Iar anii trec, cei mai buni ani!
Să iubeşti... dar pe cine? Vremelnic — e trudă zadarnică,
Iar să iubeşti veşnic — e imposibil.
De priveşti în tine, nu găseşti nicio urmă din trecut,
Şi bucurie, şi necazuri ca o umbră sunt toate.
Ce-s pasiunile? Suferinţa lor dulce va dispărea doar
Mai devreme, sau mai târziu, înaintea raţiunii,
Şi viaţa, când priveşti cu o rece atenţie în jurul tău,
Este o glumă atât de pustie şi seacă"...

„Viaţa-i un basm pustiu şi urît!" exclamă şi Eminescu în *„Mortua est"*, şi mai adaogă:

Să râd ca nebunii? să blestăm? să plâng?

La ce?... Oare totul nu e nebunie?

S'a mai vorbit de apropierea dintre Eminescu şi Lermontov. S'a făcut o comparaţie între *„Luceafărul"* lui Eminescu şi *„Demonul"* lui Lermontov la seminarul de istoria literaturii române moderne din Bucureşti, de către d. prof. D. Caracostea. Motivul fiind acelaş, asemănarea s'a părut prea izbitoare. S'a pus chiar chestiunea, dacă Eminescu n'ar fi putut ceti *„Demonul"* lui Lermontov în traducerea germană la Berlin?...

Totuşi, nefiind dovezi îndestulătoare, pare-se că şi în chestiunea cu *„Luceafărul"* poate fi vorba mai degrabă de o simplă asemănare, atât de frecventă la doi poeţi mari, decât de o imitaţie.

„Intre doi poeţi pot fi asemănări numai doară prin asemănarea cea organică între naturile amândurora, nici odată prin imitaţiune", — spune B. P. Hasdeu în *„Revista nouă"*, cu ocazia morţii lui Eminescu: „A imita pe cineva în poezie este un talent tot atât de vulgar ca şi a imita pe cineva pe scenă, unde şi acolo un actor artist urzeşte, nu maimuţează. Eminescu va trăi, fiindcă a izbutit a găsi frumosul fără a imita pe nimeni."

EUFROSINA DVOICENCO

*) E Negoschi: „Motive comune din poezia lui Puşkin şi Eminescu" (în „Calendarul zilelor lui Puşkin" 1937, fasc 4, pg. 264-267)

Concursul de pasagii al „Adevărului Literar"

Publicăm mai jos şase extrase din cărţile unor scriitori cunoscuţi.

Participanţii la concurs vor răspunde de cine este autorul fiecărui pasaj, din ce volum e şi care este cuprinsul cărţii.

Celor ce vor da cele mai bune răspunsuri li se vor decerne premii în valoare de 5000 lei, în volume.

Răspunsurile urmează a ne fi trimise până la 15 Iulie 1937.

●

...Şi hribii, aşezaţi pe spete şi cu pântecele 'n sus, sfârâiau pe cărbuni; iar măruntul meu călugăr îi presura pe piept cu sare şi piper şi punea, în această îndeletnicire, atâta măsură şi chibzuială şi, fără să-şi dea sama, aşa îşi ţuguia buzele pe linia întinsă a celor două degete cu care-i presura, încât ai fi zis că vrea să-i sărute pe toţi, de rând. Din când în când câte un hrib, mai puţin răbdător la usturimea focului, râdica dintr'un şold, pocnea şi aşăzându-se iarăşi pe cărbuni, sfârâia înainte...

●

...mulţimea de ţărani, furioasă şi gălăgioasă, nu se dădea deloc dusă parcă şi-ar fi pierdut somnul. Chiotele unei bucurii năpraznice înăbuşea trozniturile focului. In lumina roşie oameni viermuiau ca nişte umbre fără odihnă, cu glasuri aspre, hârbuite care se topeau într'un sgomot straniu izbucnit parcă din rărunchii pământului... Târziu după miezul nopţii coperişul cu căpriori arşi se prăbuşi peste tavanul etajului. Un nour uriaş de scântei răbufni brusc şi se împrăştiă în văzduhul roşu, urmat de un câ rd de flăcări proaspete desprinse din mormanul de jăratec. Din sute de piepturi porni ca la comandă supremă, un urlet prelung de mulţumire. Apoi, ca şi când numai acest semn de izbândă deplină l-ar mai fi aşteptat, ţăranii se risipiră încetul cu încetul. Doar câţiva se încăpăţinară a rămânea de teamă să nu se mai întâmple ceva şi ei să lipsească. Astfel înspre ziuă curtea se mai linişti de oameni şi focul însuşi ardea mai potolit şi sătul, cu pâlpâiri somnoroase...

●

...Fără îndoială că frunzişul gingaş, şi ecourile, şi răsuflările pădurii aveau un îndemn, dar şi fata, cu înmlădierea-i de ramură şi cu privirea-i de şarpe, visase clipa aceasta pe când în blănuri moi o legăna căruţa. Cum stăteau alături, deodată oşteanul o cuprinse scurt cu braţul şi ea se abătu la pieptul lui. Sta înlănţuită ca o liană de ei, şi primea cu ochii închişi sărutările lui pătimaşe. Un braţ o strângea s'o frângă şi ea ofta biruită de iubirea furtunoasă a bărbatului şi de bolnava ei curiozitate de fecioară.

Răzbătură pe subt mesteceni mai departe în umbră, se făcu pe urma lor tăcere; şi tainica bătaie a castorilor iar începu a suna în adâncimi...

●

....Supărările iubirii
Sunt ca ploile cu soare:
Repezi, dar cu cât mai repezi
Cu atât mai trecătoare...

●

....Şi pieptul începe să-mi bată.
De sus fluturând a căzut
Pe bancă o foaie uscată,
O frunză din anul trecut...

●

...Septembrie veni cu cer palid şi nopţi clare cum nu mai fuseseră de multe toamne. Soarele învăluia colinele unduioase ale ţării cu lumină ca niciodată blândă, apusurile erau roze ca sideful dinlăuntrul scoicilor, iar sus pe mătasea decolorată a înaltului, se topea alb şi ireal, câteodată numai o fulguire de nor, câteodată numai o legănare de funigel, dar de atâtea ori risipit, fumul ghiulelelor.

Era coaptă şi bună şi îndelungă toamna, ca în amintirea bătrânilor. Să pârguie fructele, să rumenească strugurii, să fiarbă mustul, să ghiftuie hambarele, să duduie morile.

Dar sub cerul acesta clement, fără ploaia şi vânturile echinoxului, ceva înfricoşat şi hain strângea inima oamenilor ca o pasăre gâtuită.

Când listele de morţi deveniră păharul înveninat din fieşte ce dimineaţă, câte-o femeie se împleticea cu un a! scurt şi cu fruntea rezemată de perete, ascunsă sub braţul încovoiat, rămânea stană până când alături nu mai suna nici un vuiet de paşi. Acesta era răsboiul? Cu nevinovată surpriză, ochii întrebau dureros şi încă nedumiriţi, cerşind un răspuns de amăgire. Iar în locul răspunsului mereu alte comunicate si alte liste de morţi...

Insemnări ieşene

In memoria lui G. Topîrceanu

Revista „Insemnări ieşene" a apărut într'un număr special închinat memoriei lui G. Topârceanu.

Din cuprinsul bogat al numărului acesta, semnalăm următoarele articole referitoare la opera şi personalitatea celui care, alături de d-nii Mihail Sadoveanu şi Gr. T. Popa, a condus dela apariţie revista ieşană: Pentru Topîrceanu *(Mihail Sadoveanu)*, Melancolie *(Ionel Teodoreanu)*, Cupidon *(Mihai Codreanu)*, G. Topîrceanu *(Sanda Cotovu)*, Topîrceanu prozator *(Octav Botez)*, Un director de teatru *(Sandu Teleajen)*, La vânătoare cu G. Topîrceanu *(Traian Gheorghiu), etc.*

Pentru poetul Topîrceanu şi pentru conducătorul de eri al revistei, numărul acesta din „Insemnări ieşene" este un omagiu bine meritat.

Cronica cinematografică

Incoronarea

S'a întrebuinţat tot arsenalul technic de care dispune azi cinematograful pentru a se reprezenta mişcător, sonor, vorbitor şi multicolor încoronarea Regelui Angliei. Toate fazele solemnităţii au fost fotografiate, şi încă, pe deasupra, câteva documente de topografie amintitoare, pentru a pune pe spectator „în atmosferă", în dispoziţie sufletească de a privi evenimentele familiei supreme britanice cu acelaş interes cu care ar fi asistat la acele a familiei sale proprii. Şi s'a reuşit.

Trebue să facem două observaţii. Intâi: obiectul filmului se preta deosebit de bine la cromofotografie. Al doilea: culorile au fost cu măestrie distribuite.

Ceeace făcuse frumuseţea lui „Becky Sharp" fusese splendoarea uniformelor şi strălucirea hainelor cu care erau îmbrăcate scaunele, cucoanele, ferestrele şi alte mamifere. Mă gândesc în deosebi la cai şi la harnaşamentele lor sclipitoare în momentul acelei panici equestre premergând atacului dela Watterloo. Aceste scene le-am revăzut, în mai puţin panic, la defilările fără sfârşit care au avut loc pe străzile Londrei, şi unde tot muzeul vestmintelor militare şi heraldice a fost reunit subt ochii noştri.

Spuneam că culorile au fost abil distribuite. Asta ar putea părea curios, căci de astă dată technicoloristul nu era liber să atribue orice vopsele voia; el era obligat să reproducă exact aspectul real al obiectelor.

Decât, asta e adevărat numai pentru culoarea generală a stofelor militare şi nobiliare (şi încă şi acolo, „autorul" putea aprinde sau stinge nuanţa, după necesităţile estetice ale ansamblului). Dar rămânea, în tot cazul, peizajul, cerul, pomii, edificiile asupra cărora „autorul" avea mână liberă. Iar ca inventar viu, avea dreptul de a boi după augustul său plac pe întreg onor. poporul suveran, toată mulţimea de cetăţeni veniţi de cu seară cu merinde, pleduri, umbrelă şi alte accesorii pentru a asista, dimineaţa, la solemnitate. Pe aceştia, cinematograful îi putea îmbrăca exact aşa cum voia. Ei erau „fondul de decor". Deşi istoriceşte ei aveau rolul principal, căci lor noul Suveran le jura fidelitate şi îndeplinirea a nenumărate angajamente, totuşi, vizual vorbind (şi vizual însamnă cinematografic) centrul interesului îl oferea cortejiul (nu zic părechea regală, căci aceasta nu se arată — sau aproape nu). Aşa încât gloata trebuia colorată mereu divers ca orice fond de decor pus să servească drept cadru personajului din tablou. Şi trebue să recunoaştem că variaţiile de pestriţ ale mulţimii au fost conduse cu o rară artă.

Observam adineaori că părechea regală aproape nu se arată. Să nu se interpreteze greşit acest amănunt. Să nu se socoată că din modestie Suveranul a făcut asta — deşi această calitate nu lipseşte noului Rege („deux êtres simples et bons" — spunea speakerul filmului). La serbarea aceasta a încoronării nu era, nu putea fi vorba de iniţiativele personale ale Saveranului, ci de tradiţii aproape milenare.

Reflecţiuni filozofico-vestimentare

Englezii au o instituţie regală la care ţin în mod pasionat. In Hyde Park, unde se poate vorbi despre orice, unde policeman-ul ascultă placid pe orator care ar explică bunioară necesitatea urgentă de a dărâma toate lumile posibile, — dacă cineva ar îndrăsni să spună un singur cuvânt nu zic necuviincios, dar măcar vag supărător la adresa Suveranului, ofiţerul de poliţie (aşa i se spune şi chiar aşa este acolo domnul „vardist") face un pas şi arestează pe vorbitor, în asentimentul unanim şi entuziasmat al populaţiei. Să nu se uite că în Marea Britanie orice spectacol public (teatru, concert, match sportiv, film cinematografic) începe şi se termină cu executarea bucăţii God Save the King, pe care toată lumea o ascultă în picioare şi cu adâncă pietate.

Acestea toate — şi multe altele — arată că la Englezi Regele nu e un stăpân, ci titularul unui cult. El este înconjurat cu un atât de religios devotament încât nu poate sufleteşte să facă altceva decât ceeace dela un semizeu credincioşii cred că trebue să se aştepte. Intr'un al doilea înţeles al cuvântului, în înţelesul etic alături de cel politic-constituţional, este adevărată formula de Stat englezească: „The King can do no wrong". Fireşte, în opera de binefăcător al poporului său un rege englez poate fi mai iscusit decât altul; Victoria a fost mai meritoasă decât, depildă, Eduard; dar deosebirea e numai cantitativă; calitativ, faptele tuturora sunt perfect identice şi deopotrivă de ireproşabile, doar că la unii ele-s numericeşte mai multe decât la alţii. Tradiţia regească e cel mai puternic resort al sufletului titularilor acestei splendide coroane.

Familia regală engleză a putut păstra deci dealungul veacurilor, toate atributele regalităţii chiar şi pe cele care ar putea azi să ni se pară desuete.

Astfel este ideea că un suveran trebue să se arate nu direct, ci prin emblemele sale; este o idee veche, orientală, aziatică, a Impăratului perpetuu invizibil. De altfel, atenuată, această idee se reîntâlneşte şi în democraţie; şefii s'ar „uza" dacă ar apărea prea des şi s'ar coborî prea aproape în mijlocul alegătorilor.

Fireşte, Regele Angliei este stăpânul unei democraţii. Deaceea îl vom vedea foarte des pe ecran în mijlocul populaţiilor de toate felurile. Dar nu la încoronare. Cu acest prilej, el trebue să facă ceeace ar fi făcut oricare din predecesorii săi, fie chiar Wilhelm Cuceritorul.

Aceste sentimente tradiţionaliste explică şi cantitatea enormă de costume unele mai teatrale decât altele, capabile să producă cele mai legitime zâmbre scenariştilor de recreaţiuni fascisto-naziste. Dar câtă deosebire între gustul unora şi acel al celorlalţi pentru asemenea toalete ţipătoare. Ca să înţelegem bine diferenţa, să ne amintim că Englezul este arbitrul necontestat al eleganţei în materie de mode masculine, şi că nota specific britanică în această privinţă este sobrietatea, simplitatea cupei, predilecţia pentru culori şterse şi moarte. Aşa încât în mod normal, un englez ar trebui să se prăpădească de râs la văzul unui individ îmbrăcat „ţipător". Ceeace dealtminteri şi face. Dar tocmai de aceea admite, suportă şi chiar sfârşeşte prin a iubi costume oricât de abracadabrante atunci când ele simbolizează, multicolor ca un stindard, o anumită tradiţie, indiferent care, numai veche să fie. Intocmai cum el, iubind tradiţia (inamicul natural al democraţiei) arată că ştie să împace cele două antinomii, tot astfel, el care adoră sobrietatea în îmbrăcăminte, priveşte cu plăcere la tot soiul de pantaloni de mătase, peruci pudrate şi alte asemenea. Este aci încă o manifestare alegorică a talentului acestui suflet englez de a stăpâni victorios toate contrariile.

Pentru cine iubeşte acest popor, filmul colorat al încoronării a fost un prilej de agreabile şi înduioşate emoţiuni.

D. I. SUCHIANU

Viaţa teatrală

Studio-ul Teatrului Naţional din Bucureşti

La toamnă vom avea un studio al Teatrului Naţional din Bucureşti, care-şi va inaugura activitatea în noul bloc edilitar ridicat pe ruinele Pieţii Amzei.

Nu este vorba de simple proecte. Lucrul este definitiv stabilit, contractul între Teatrul Naţional şi Primăria Municipiului Bucureşti încheiat, iar d. Paul Prodan a şi fixat piesa de deschidere, „Hagi Tudose", de Barbu Delavrancea, care se va juca sub supraveghierea d-lui Ion Sahighian, şi cu d. Ion Sârbu în rolul titular. Cu oarecare preciziune s'a anunţat şi data inaugurării acestui studio: finele lunii Septembrie.

Iată-ne, deci, în faţa unui fapt împlinit, care prezintă pentru mişcarea noastră dramatică, o covârşitoare importanţă.

Un studio al Teatrului Naţional înseamnă înainte de toate, *un institut de încercare* pe tărâmul artei dramatice, cu infinite posibilităţi de realizare, adăpostite de egida oficialităţii.

In viaţa noastră teatrală atât de fermă, de imobilă, atât de rigidă, orice încercare de a eşi din arcul strâmtorat al unor tradiţiuni învechite, însemna o înfrângere categorică. Publicul românesc, deşi un excelent public critic, nu-şi lua niciodată răspunderea de a încuraja un spectacol de avant-gardă, atâta vreme cât acest spectacol nu prezenta siguranţa de a se valorifica printr'o intervenţiune oficială. Dacă Teatrul Naţional nu încuraja printr'un mijloc oarecare aceste tentative, împrumutând actori sau regizori, publicul nu-şi dădea osteneala de a cerceta el însuşi realizările ce i se prezentau. Aşa a dispărut compania tinerească dela Teatrul Liedertaffel, care, la începutul trecutei stagiuni, a înscenat câteva spectacole dintre cele mai interesante. Tot astfel au fost trecute neobservate cele câteva reprezentaţii dela Teatrul Majestic, în primăvară, când s'a jucat „Amor Sovietic" de Cataeff, o piesă de o factură nouă şi ridicată — şi tot astfel atâtea încercări făcute de tinerii plini de avânt, încercări din care puteau să iasă la iveală licăriri de geniu, au rămas indiferente şi fără valoare în ochii publicului. Companiile particulare cu un renume câştigat, dar cu un buget sărac, şi cu teama falimentului, s'au străduit să nu depăşească un gen de repertoriu consacrat. Cât priveşte Teatrul Naţional, el trebuia să păstreze, dată fiind situaţiunea lui de primă scenă, o oarecare discreţiune austeră în realizările sale.

Publicul s'a dus deci până acuma la Teatrul Naţional, la Teatrul Comoedia, la Teatrul Regina Maria, în virtutea unei inerţii tradiţionale, şi la Tănase, pentru ca să se distreze.

Numai că aşa stând lucrurile, progresul nu era posibil. Aceleaşi spectacole, aceiaşi interpreţi, aceiaşi autori. Nimic nou, nimic care să dea un avânt tineresc vieţii noastre teatrale.

Avem însă de-acum înainte Studioul Teatrului Naţional. Acolo vom vedea încercări de toate felurile, puneri în scenă inspirate de o technică nouă, interpretări inedite, autori proaspeţi, clasici reînnoiţi sau reînviaţi, toate dictate de o viziune înaltă, degajată de orice responsabilitate tradiţională, şi învăluită de o atmosferă nouă într'un cadru creator întinerit.

Multe încercări vor da greş, majoritatea poate, fără însă a periclita soarta acestui nou teatru, întrucât Studioul va fi o instituţie subvenţionată, iar subvenţia a fost acordată tocmai în acest scop de cercetări artistice. Alte încercări, puţine probabil, vor cunoaşte succesul. Se vor deschide atunci orizonturi noi, şi un nou public, va umple sălile de spectacole.

Acestea vor fi roadele noului studio, dacă direcţiunea Teatrului Naţional din Bucureşti va fi fost pătrunsă de adevărata ei menire pe tărâmul artei dramatice.

Tare ne este însă frică să nu se transforme acest studio — de care ne legăm toate speranţele — într'o nouă afacere comercială, unde să se caute înainte de toate succesul material şi nu cel moral, jucându-se iarăşi Bataille, Bernstein, Porto-Riche sau cine ştie ce „Casă Hervey", în aceleaşi decoruri stereotipe, pentru singura satisfacţie de a „juca cu casa închisă", şi de a prezenta la sfârşitul anului un „excedent bugetar".

Dar să nu anticipăm. Mai bine să nădăjduim.

Spectacole de vară

Cred că sunt foarte puţine oraşe din Europa care au o viaţă atât de specială, atât de pregătită, în timpul verii, ca Bucureştiul. Stagiunea teatrală de vară este o tradiţie bine stabilită în viaţa Capitalei noastre. Spectacole fără pretenţie, uşoare, distractive, dominate toate de prestigiul lui Tănase.

Cărăbuşul însă nu s'a deschis încă. Nu-l vom vedea pe Tănase înainte de sfârşitul lui Iunie. Am văzut însă alte spectacole de vară, printre care trebue să remarcăm *„Scandal la trei papuci"*, jucat cu o vervă îndrăcită de un ansamblu împestriţat, în grădina Teatrului Nou.

D. C. Toneanu, directorul acestei asociaţiuni, a prezentat publicului bucureştean, săptămâna trecută, un foarte amuzant vodevil, tradus din franţuzeşte cu multă iscusinţă de d. Sergiu Milorian.

„Scandal la trei papuci" este, din punct de vedere dramatic, chintesenţa vodevilului, în fară de încurcăturile cele mai de neaşteptat ivite din eşirea şi intrarea personagiilor pe scenă, autorul a imaginat pentru ca situaţiile să dea naştere la „un maximun feeric", şi un personaj asemănător altuia, jucat bineînţeles de acelaş interpret.

Se poate imagina cu uşurinţă câtă mişcare şi cât neprevăzut împodobesc acţiunea acestui vodevil.

Din interpretare am remarcat uşurinţa, câteodată uluitoare, a d-lui Ionel Ţăranu, de a se metamorfoza în câteva secunde. Aplauzele la scenă deschisă au subliniat pe drept acest tur de forţă. D-nii C. Toneanu, Niculescu-Brună, G. Soare şi d-nele Virginia Popescu şi Cela Marion au alcătuit un ansamblu excelent.

GH. NENIŞIOR

Mărunte

A apărut în editura Organizaţiei Sioniste (Centrala Culturală) celebra lucrare a d-rului Th. Herzl "Ţară veche - Ţară nouă" în traducerea d-lor L. B. Wechsler şi av. M. Moscovici.

Concursul nostru de probleme

In numerele trecute s'a terminat seria celor zece probleme propuse prin concursul nostru. Dezlegătorii sunt rugaţi ca până la data de 1 Iulie crt. să trimită soluţiunile, — împreună cu cele 10 bonuri respective, complectate cu numele şi adresa — pe adresa redacţiei „Adevĕrul Literar". Pe plic se va adăuga menţiunea *„Pentru premii"*.

Rezultatul concursului va fi publicat la timp în revista noastră.

Cartea românească

Cronica literară

Profira Sadoveanu: Domniile lor Domnii și Doamnele... Gr. Tăușan: Orientări filozofice

Tânăra doamnă Profira Sadoveanu (fiica d-lui Mihail Sadoveanu) a debutat printr'un roman intitulat *Mormolocul.* (O altă scriere, *Naufragiații dela Auckland,* nu ne este încă cunoscută). Romanul nu era tocmai roman ci o culegere de tablouri din copilărie, reprezentând în lumea scrisului feminin cam ce e medelenismul masculin. Observația este acută, în planul obiectiv, spiritul este ștrengăresc, băețesc, uneori chiar riscat, efectivitatea este puternică dar nu cade niciodată în sentimentalism. Ceiace trebue remarcat la acest debut, care poate să indispue pe acei care când văd subtitlul „roman" cer cu pedanterie perspectiva în adâncime epică, este siguranța de expresie a autoarei. D-na Profira Sadoveanu se va fi exercitat numai, dar originalitatea de scriitoare este evidentă și definitivă. Pentru o fiică a d-lui Mihail Sadoveanu independența modului de a vedea lucrurile este de toată lauda. Afară de o plăcere religioasă de a scrie, nu întâlnești nici o înrâurire, nici o pastișă a paginilor sadoveniene. Stilul este sprinten, ușor intelectualisant, iar vocabularul, așa cum se cuvine la o femee și încă foarte tânără, e grațios neologic, fără încercări de pitoresc care în cazul de față n'ar fi nimerite. Din câte se puteau bănui în temeiul acestor pagini, scriitoarea se îndrepta spre un gen epic, întrerupt de contemplație lirică și intelectualitate, cu o puternică structură etică, bine ascunsă și de altfel de natură strict afectivă iar nu didactică, așa dar feminină în toată puterea cuvântului ca d-na Otilia Cazamir de pildă, nu analitică, sarcastică și pasională ca altă însemnată scriitoare română.

Sub pseudonimul Valer Donea, d-na Profira Sadoveanu a publicat în *Adevĕrul Literar* un număr de convorbiri cu scriitorii în care cititorul putea remarca spiritul curajos, dar fără maliție al scriitoarei, talentul literar și ingeniozitatea dusă până la invenție epică a gazetarei improvizate. Dintre atâtea corvorbiri câte s'au publicat la noi, acestea sunt cele mai bine scrise. Fără îndoială că în ce privește conținutul, el nu poate fi pus totdeauna în spinarea scriitoarei, de vreme ce fiecare din cei interogați au răspuns ce au voit ei. D-na Profira Sadoveanu, cu talent literar obiectiv, a scos ce-a putut scoate, însă convorbirile sunt totdeauna interesante prin inteligența cu care mecanismul convorbirii este folosit pentru a pune pe scriitor să joace înaintea întrebătorului, să-și desvălue cinci minute din viața lui zilnică. Am vorbit de spirit. Dar este o altă notă care uimește la d-na Profira Sadoveanu și anume venerația pentru scriitori. Sub o aparentă teribilitate se ascunde un cult atât de ingenuu, atât de tineresc pentru oamenii care scriu, încât rămâi surprins. Toate aceste convorbiri sunt ieșite dintr'o încredere oarbă în scris (dacă nu totdeauna în oameni), pe care noi o avem copii fiind și pe care o regăsim acum în chipul cel mai lăudabil la o femee.

Articolul care merită o atenție deosebită și pe care-l socotim durabil este *Viața, opera și personalitatea lui Mihail Sadoveanu.* O fiică inteligentă scrie despre tatăl său. De obiceiu elogiile familiale sunt stângace și emfatice. Un desăvârșit tact dimpotrivă întâlnim la d-na Profira Sadoveanu. Venerația obișnuită pentru scriitori pare și mai firească aici unde e vorba de un autor de merite unanim recunoscute. Este firește părtinire și afecțiune (pe care de altfel nu e nimeni care să nu le îmbrățișeze ca având și un fundament obiectiv) dar farmecul acestor pagini stă în spaima scriitoarei pentru propriul său tată, în delicatul sentiment că d. Sadoveanu, tată în secol, o depășește prin permanența sa de creator. De altminteri amănuntele despre viața scriitorului sunt de tot interesul și coordonate într'un magistral pe alocuri portret. Iată-l pe d. Sadoveanu, căruia după maniera goetheeană i se determină și conjuncturile astrale ale nașterii, ieșind la ora 6 dimineața cu o pelerină pe umeri și cu beretă, mergând să-și inspecteze găinile de rasă. Scriitorul, taciturn și impunător din fire, are o familie numeroasă și e de tot hazul să-l auzi cerând ca ceaiul să-i fie adus de „una dintre fete, ceeace deschide perspectiva unui număr incalculabil de copii. Cu o afecțiune și o venerație fără margini, biografa face portretul moral al tatălui, portret căruia un alt observator i-ar putea găsi variante, dar care nu rămâne mai puțin un portret de adevărată biografie literară fictivă, valabil în sine. Pentru îndemânarea verbală a d-nei Profira Sadoveanu dăm numai o mică pildă. In casa d-lui Sadoveanu, zice „nimeni n'are voie să se atingă ori să schimbe ordinea dezordinei".

PROFIRA SADOVEANU

●

Sunt 25 de ani și mai bine de când, elev la gimnaziul Cantemir, l-am văzut pentru întâia oară pe d. Gr. Tăușan. Era profesor de limba franceză, dar purtările erau ale unui om care prin cultura lui depășește sfera învățământului secundar. La gimnaziul Cantemir predau pe atunci o sumă de personalități tinere ale vremii care făceau și politică, cei mai mulți fiind liberali, imitând chiar stilul facial distins al lui Duca printr'o mustață englezească tunsă cu forfecele. Și d. Tăușan avea o astfel de podoabă și care n'a fost emoția noastră când într'o bună zi d-sa a venit ras ca un consul roman. Acum pot să-mi dau seama că printre acești tineri profesori se aflau, indiferent de convingerile politice, câțiva junimiști de ultimă generație care și colaborau la *Convorbiri literare.* Cine va studia mai târziu junimismul va avea de formulat extraordinara înrâurire a lui Titu Maiorescu asupra structurii sufletești a tinerilor de pe atunci, mai mult decât asupra stilului. Adevăratul junimist se recunoaște numai decât și d. Tăușan mi se pare cea mai strălucită întrupare a junimismului în câmpul vieții de toate zilele. Junimistul privește existența din punctul cel mai înalt cu putință, de unde înlăturarea oricărui fanatism, repulsia pentru vulgaritate și pentru tirania factorului colectiv, îngăduința nu lipsită de oarecare ironie. Această înaltă conștiință și independența spiritului fac ca la junimiști să nu găsim în genere nici o preocupare religioasă, deși nici vreo ostilitate împotriva religiei. In schimb predomină preocuparea etică, a perfecționării interioare, a măsurii. Junimistul e un om care se educă mereu și se învinge, dar se educă nu în vederea succesului ci a realizării tipului de om superior în chip obiectiv. Inrâurirea lui Maiorescu asupra generațiilor de intelectuali de dinainte de războiu a fost așa de mare, încât o clasă de aristocrați autentici n'ar fi avut asupra tinerilor o mai mare putere de educare. Junimistul se supraveghează mereu, are o expresie ceremonioasă, cordială dar pe cât cu putință abstractă. Ținuta lui este corectă, cu o vădită căutare a eleganței și a bunei stări care să-l pună deasupra condițiilor vulgului. Mai există și azi foarte mulți junimiști, mai cu seamă în învățământ, identificabili după „măsura" în viață. La unii înrâurirea lui Maiorescu a putut da o anume scădere a personalității, o anume rigiditate convențională. Și azi se mai văd junimiști asupra cărora operele literare excepționale, ca și asupra lui Maiorescu, produc „o adevărată fericire sufletească".

D. Tăușan a publicat în *Convorbiri literare* un studiu asupra lui Plotin, de o mare ținută intelectuală într'o ambianță, care examinată de curând ni se pare de un nivel de mult nemai atins. Atunci, la gimnaziul Cantemir, noi nu știam aceasta, dar observam anumite lucruri care azi ni se înfățișează ca ecouri ale junimismului. Insă întâlnind un organism potrivit, predestinat să le dea o nouă și admirabilă interpretare. Profesorul părea incapabil de a se scoborî la alt stil decât cel al convorbirii dintre intelectuali și era uimit, ușor iritat de orice vulgaritate de altfel așa de firească într'o școală. Insă numaidecât părea rușinat de a se fi lăsat cuprins de iritație și se pierdea într'o delicată palinodie.

Rușinea de a jigni câtuși de puțin pe aproapele, uimirea, repede reprimată, de a vedea pe celalt pierzându-și măsura, iată temperamentul d-lui Tăușan. De mult d. Tăușan, părăsind învățământul, conduce Casa de credit a corpului didactic. Amănuntul pare a nu avea nicio legătură cu lumea ideilor și a formelor și cu toate astea are. Niciodată în fruntea unei astfel de instituții n'a stat un om mai abstras prin cultură, mai incapabil prin aparență de a se coborî la preocupări așa de zilnice. Și cu toate acestea in biografia omului ocupațiunea aceasta are semnificația unei opere scrise. Sub ochii d-lui Tăușan trec de ani de zile mii de intelectuali, dela învățător până la profesorul universitar unii umiliți de lipsuri, alții lacomi de bani, unii grăbiți și agresivi, alții dezordonați, cheltuind mai mult decât au sau lăsându-se îmbiați de înlesniri și cumpărând fleacuri ce nu le trebuesc. Elevul lui Titu Maiorescu a găsit aci câmpul potrivit spre a-și exercita temperamentul și filosofia lui, și de a observa lumea în mișunarea zilnică. Omul care a studiat pe misticul Plotin e înghesuit zilnic de oameni care cer bani. El pare nu politicos(asta e prea puțin) ci în imposibilitatea de a contraria pe cineva. Abia dacă încearcă timid să aducă la realitate pe solicitant, arătându-i socotelile nechibzuite. Și totuș în această aparentă incapacitate de rezistență este o stăpânire de sine, o organizațiune interioară care descoperă pe filosofulpractic. Delicatetea sufletească este bine administrată, instinctele sunt încadrate într'o politică, dovadă buna administrație a instituției. Când adesea îl zăresc trecând aproape anonim printre gloatele de solicitanți care poate nici nu știu ce loc ocupă el în cultură, intimidat parcă de a ocupa un loc în spațiu, lipsit de orice aroganță nu orală dar nici de aceea fizică ce ia la mulți forma satisfacțiunii evidente, nu pot să nu mă mir de acest paradox, totuș realizat, al unui filosof de vădită nuanță stoică, temperată de un ușor epicureism, intelectual, înfruntând cel mai ostil material, nevoia și cupiditatea.

Cu aceste amănunte biografice putem înțelege filosofia din recentele *Orientări filozofice.* Nu e vorba aci de idei originale în câmpul teoretic ci de o formulă personală de filosofie practică, pentru ziua de azi mai mult decât lăudabilă. Filozoful director de instituție bancară este izbit de agitația exterioară a indivizilor, de ceeace în chip obișnuit se numește activitate. Analizând noțiunile, el ajunge la încheierea firească cum că creațiunea coincide cu cea mai intensă operatie abstractivă, cu contemplatia. D. Tăușan este așadar un idealist. Atunci în chip logic refuză cultul forței al lui Nietzsche și-i opune pe Isus. Filosoful german promovează pe individul zis superior, adică particularul în vreme ce Isus, prin doctrina bunătății, se ridică la universal. Până aici lucrurile sunt cuminți și ne-am aștepta ca d. Tăușan să rămână la creștinism. Nu-l tăgăduește. Insă dialectica sa cu rădăcini temperamentale îl duce mai departe. Universalul se poate confunda cu colectivul și atunci putem suferi o opresiune a dogmei iraționale. Ideea este mai presus de dogmă, ea e libertate și idealismul fugind de individualismul subiectiv cultivă individualitatea ca mediu liber pentru promovarea ideilor. In Demon vede așadar filozoful o corectare necesară a dogmatismului, o întrupare a spiritului de contradicție din care iese orice adevăr. El îmblânzește creștinismul, înlocuind iraționalitatea unei divinități pedepsitoare, prin introducerea conceptului de luptă între bine și rău. Cultul pe care d. Tăușan îl are pentru Horațiu ca gânditor apare ca foarte motivat. El este dictat de filosofia măsurii, a purtării obiective. Prin cultivarea lui Platon abstragerea se face până la transcendență, până la factorul etern care străbate fenomenalitatea. Dispretul pentru contingent merge și mai departe de universal. El caută principiul ascuns al creațiunii, puterea misterioasă, de unde elogiul halucinației și exaltarea geniului ca idee ce depășește capacitatea inteligenței. In Spinoza, fără îndoială, d. Tăușan admiră smulgerea din dogmatismul talmudic, puterea de a se arunca în lumea pură a ideilor acolo unde toate particularitățile se înfrățesc. Este în etica d-lui Tăușan o mare apetiție către idei, o masivă abstragere dela vulgaritate, un cult al individualității geniale, deci obiective, o repulsie pentru intoleranță și îngustime. In aceste vremuri slabe paginile d-lui Tăușan sunt de o mare valoare educativă.

G. CĂLINESCU

Cartea străină

Paul Morand: Les Extravagants.

Cine a spus odată că Paul Morand excelează în a pătrunde şi a reda psihologia colectivităţilor, — de unde şi predilecţia lui pentru „portretele de oraşe", — dar că arată mai puţină îndemânare în notarea psihologiei individuale? Observaţiei acesteia i se putea opune, şi până acum, toată galeria de portrete din opera lui Morand, dintre care ar fi deajuns să amintim cele trei minunate figuri de femei din *Tendres Stocks*. Astăzi, însă, îi putem opune argumentul decisiv al ultimei sale cărţi, *Les Extravagants* (1 vol., ed. Gallimard, Paris), în care figura unuia dintre personagii, maiorul Gardefort, despicată adânc şi studiată cu meticulozitate, înseamnă un adevărat model de psihologie individuală.

Noua carte a lui Morand cuprinde două lungi nuvele, sau mai bine zis, două romane scurte, *Milady* şi *Monsieur Zéro*, bucăţi de o valoare foarte inegală deoarece prima e o adevărată bijuterie, pe când cea din urmă se înfăţişează ca o scriere uşoară şi fără consistenţă, sortită desigur să amuze dar nu şi să intereseze. Ne vom mărgini s'o analizăm pe cea dintâi.

Tema din *Milady* e una dintre cele mai gingaşe şi mai dificile pe care şi le poate pune un scriitor. E vorba de prietenia şi afecţiunea ce leagă pe un om de un animal, simţiminte care, contrariate de un şir de împrejurări potrivnice, vor sfârşi prin a duce la încheerea dramatică a sacrificiului total. Cum am spus, temă gingaşă din care, dintre scriitorii francezi contimporani, doar marea Colette a îndrăsnit să facă un subiect de roman, dându-ne acea minunată carte care e *La Chatte*. Dificultatea unei astfel de teme stă în aceia că ea cere pe de o parte un studiu de atmosferă — şi o atmosferă de caracter special — iar pe de alta un erou cu o psihologie total deosebită de cea a majorităţii oamenilor, un personagiu care să fie un *extravagant* ca să întrebuinţăm expresia lui Morand, cu alte cuvinte un original.

O astfel de atmosferă şi un astfel de personagiu ne întâmpină în *Milady*, şi în prezentarea uneia ca şi a celuilalt Paul Morand face dovadă de o îndemânare şi de o ascuţime analitică, de o minuţiozitate şi de o precizie, pentru care nu putem să-i precupeţim laudele. Acţiunea se desfăşură în oraşelul Saumur, reşedinţă a vestitei Şcoale de Cavalerie a armatei franceze, — într'o lume de fanatici ai calului şi ai dresajului.

Atmosfera aceasta a micului oraş, care se lasă dominat de o mână de oameni a căror existenţă stă sub semnul pasiunii pentru cal este prezentată de Morand cu un realism halucinant.

Eroul central al povestirei, maiorul Gardefort, face parte din această lume oarecum medievală. E un om modest şi de treabă căruia viaţa şi oamenii nu i-au cruţat nici o dezamăgire şi nici o lovitură. Cea mai crudă şi mai dureroasă dintre toate e fără îndoială aceia care pune capăt vieţii sale de militar: pensionarea lui înainte de vreme, tocmai atunci când aştepta înaintarea la care avea dreptul şi care trebuia să-i aducă cea mai mare bucurie a vieţii sale, — gradul de dresor — şef al Şcoalei.

Gardefort e însă un om care ştie să deosebească esenţialul de superfluu. El consideră această întâmplare ca un simplu accident, ca o înfrângere personală care nu e câtuşi de puţin în stare să-i întunece idealul. Ce-l va putea împiedeca, într'adevăr, să-şi satisfacă mai departe pasiunea, crescând şi dresând cai, de data aceasta caii lui? Caii lui e un fel de a vorbi pentrucă veniturile-i modeste nu-i îngăduesc să-şi cumpere decât unul, iapa Milady. In fiecare zi, în manejul improvizat în dosul casei, Gardefort îşi petrece dimineaţa dresându-şi calul. O face cu pasiunea, cu nerăbdarea şi cu energia de care numai el e în stare. Incet, încet, toată subtilitatea şi toată arta lui trece în nobilul animal, şi în câteva luni acesta devine o adevărată minune a dresajului. Toată rezerva de afecţiune şi de duioşie a unui suflet care nu şi-a putut găsi perechea în lumea oamenilor, se răsfrânge acum asupra inteligentei Milady. Pe nesimţite, mii de fibre tainice se înteţes între cei doi, omul şi animalul, şi legătura dintre ei devine tot aşa de temeinică şi de deplină ca aceia dintre doi prieteni sau doi amanţi.

PAUL MORAND

Şi dintr'odată, catastrofa! Obligat să plătească o sumă importantă soţiei sale de care s'a despărţit, Gardefort e silit să-şi vândă calul. Dar aceasta înseamnă pentru el sfârşitul. Despărţit de fiinţa a cărei tovărăşie şi a cărei afecţiune formau singura raţiune a existenţii sale, Gardefort piere încet, încet, ca o plantă închisă sub un clopot de sticlă. Numai nădejdea că o neaşteptată minune îi va reda calul îl mai leagă de viaţă. Dar într'o zi o tresărire bruscă îi scutură cu totul apatia, îi redă energia şi siguranţa de odinioară. Gardefort se hotărăşte să-şi revadă calul şi, dacă i se va da îngăduirea, să-l încalece măcar pentru câteva minute. Revederea dintre cei doi e sfâşietoare. Calul abia îşi mai recunoaşte stăpânul, — schimbat şi îmbătrânit cu zece ani numai în câteva luni de zile. Gardefort, la rându-i, descoperă cu groază şi cu mânie că biata Milady a ajuns un fel de cal de circ, care a învăţat să facă giumbuşlucuri savante dar care tremură la vederea dresorului şi a cravaşei. Maiorul nu mai stă nici o clipă la îndoială. Sub pretextul unui rămăşag, cu proprietarul calului, Gardefort încalecă pe Milady şi apoi se urcă cu ea pe un parapet extrem de îngust şi de periculos care domină o vale adâncă. După ce îl străbate în întregime fără o şovăire, fără o tresărire, Milady ajunge cu bine la capătul încercării. Dar acolo, cu un singur gest, Gardefort îşi sileşte calul ca să sară în gol şi se prăbuşeşte, înfrăţit cu dânsul, în fundul prăpastiei, — unde cei doi, omul şi animalul, vor putea fi înfrăţit măcar în moarte aşa cum fuseseră odinioară în viaţă: împreună.

Sfârşitul acesta tragic se răsfrânge asupra întregii povestiri, o pune dintr'odată într'o lumină nouă şi oarecum neaşteptată şi-i dă o valoare simbolică. Privit prin prizma acestui desnodământ, Gardefort nu ne mai apare ca un extravagant, ca un simplu maniac obsedat de o idee fixă, ci ca un om îndrăgostit de un ireal pentru a cărui izbândire face toate jertfele şi căruia sfârşeşte prin a-şi dărui până şi viaţa atunci când se vede silit să renunţe la dânsul.

Trecerea, înălţarea acesta dela „cazul" particular al unui individ la simţimintele generale care însufleţesc umanitatea reprezintă în tehnica literară una dintre cele mai frumoase izbânzi la care poate să aspire un scriitor. D-l Paul Morand a izbutit să o realizeze şi pentru lucrul acesta trebue să-l lăudăm fără de nicio restricţie.

EMIL COLIU

Paul Claudel: Les aventures de Sophie

Autorul cărţii *Les aventures de Sophie* ne previne că obiectul cărţii sale este sfânta Sofia sau Inţelepciunea eternă, ale cărei aventuri formează pentru credincioşi o sursă inepuizabilă de interes şi amuzament.

D. Paul Claudel se cufundă în poezia fără de sfârşit a Scripturilor, dealungul ţărilor biblice şi a legendelor lor sacre, făcând o adevărată plimbare prin veacuri, în care umanul se împleteşte cu divinul cu multă măestrie.

Ce urmăreşte autorul cu ajutorul acestei „plimbări"? El vrea să ne restitue, în integritatea ei primă, formula primitivă a celor zece porunci dumnezeeşti înscrise pe tabela de piatră, pentrucă în ochii săi toată economia Codului sacru a fost răsturnată pentru raţiuni practice. Prin aceasta el nu înţelege să şicaneze Biserica. Pentru satisfacţia sa personală d. Claudel simte plăcerea să restabilească formula originală.

Cartea mai cuprinde două discursuri: primul asupra ştiinţei creştine, iar al doilea se referă la muzică. In acesta din urmă, d. Claudel, parafrazând parola Eclesiastului *non impedias musicam*, lărgeşte ideia de muzică la concertul vieţii umane.

L. Dumont-Wilden: L'évolution de l'esprit européen

In cartea aceasta eminentul istoric belgian ne prezintă o sinteză a istoriei europene, începând cu Europa creştinismului pe care a zdrobit-o Reforma, Europa franceză a lui Ludovic al XIV-lea, apoi Imperiul pe care l-a zdrobit această „precursoare" a Societăţii Naţiunilor care se numeşte Sfânta Alianţă. După aceasta, Europa s'a scufundat într'o grea pâclă, pierzându-se în haos.

Unde ne găsim în ceasul de faţă? In faţa democraţiilor fidele libertăţii, diverse regimuri autoritare, au instituit un naţionalism excesiv de esenţă „socialistă", care ameninţă pacea Europei.

Mai putem spera unei civilizaţii neo-europene? D. Dumont Wilden speră şi-şi justifică aceste speranţe. D-sa ne spune că în locul elitelor burgheze, care au pierdut sensul datoriei şi a destinului, vor naşte noui elite. Ele se vor deosebi de elitele precedente, vor fi dure, fără scrupul, dar va fi imposibil să nu răsară în sânul lor individualităţi care vor fi obligate să fundeze o Europă nouă.

Guy Mazeline: Bêtafeu

Autorul romanului „Jobourg", în „Bêtafeu" tratează o curioasă problemă de psihologie care s'a prezentat spiritului său: un copil curios, consumat de o pasiune filială violentă, care-l conduce la gesturi necugetate şi la o încercare de sinucidere.

Intr'o casă liniştită a unui avocat, este aşteptată o tânără femee Michelle, care caută repaos şi veselie, departe de un bărbat detestabil. Aceasta casă devine teatrul violenţelor unui copil infernal, lui Philippe Guérin, fost ofiţer în trupele marocane.

Intâlnirea lui Philippe cu Michelle, atracţia reciprocă care-i împinge unul în braţele altuia, desvoltă până la paroxism furia micii fiinţe, care-şi iubeşte tatăl cu o dragoste frenetică, animalică.

Drama constă în duelul dintre o femee şi un copil gelos, e gelozie sălbatecă până la excese, care creşte în sufletul copilului neputându-i pune frâu nimeni şi nimic. Un gest disperat şi tatăl este silit să aleagă.

L. H. Myers

Deşi puţin cunoscut peste hotarele Angliei, d. H. Myers este unul din cei patru, cinci, romancieri mai remarcabili din literatura engleză contimporană.

Născut la 1880, a publicat în 1908 un „poem dramatic în patru acte". Primul său roman „The Dris sers", a apărut în 1922, iar un an după aceia a publicat „Clio". Volumul cu care se prezintă azi publicului cititor este de fapt o reunire a trei romane: „The Near and the Far", „Prince Jali" şi „Rajah Amer", într'un singur volum întitulat „The Root and Flower" (Rădăcina şi Floarea).

Deşi subiectul acestui roman este plasat în India lui Akbar, marele Mongol (a doua jumătate a secolului al XVI-lea), romanul nu este istoric. L. A. Myers a ales o regiune şi o epocă îndepărtată pentru a se putea concentra mai bine asupra faptelor esenţiale omeneşti, făcând abstracţie de elementele legate de o anume stare de civilizaţie sau mediu social. Cartea este o anume delectare dela un capăt la altul, o operă profundă care va rămânea.

Un filosof al Istoriei: Guglielmo Ferrero

Cartea lui Guglielmo Ferrero: „Aventure: „Bonaparte în Italia", este un adevărat deliciu pentru amatorii de istorie, fiind scrisă cu multă vervă şi cu mult dar de a povesti, care umple de admiraţie sufletul cititorului. Această carte e mai mult opera unui filosof a istoriei decât a unui istoric în înţelesul propriu zis al cuvântului. Cele mai multe evenimente istorice, afirmă talentatul scriitor, nu sunt bazate decât pe legende. Astfel este o legendă că Napoleon a scos din capul său planul şi executarea Campaniei în Italia. Napoleon n'a făcut decât să execute activ şi abil, ordinele şi sfaturile Directorului. Acest lucru îl dovedeşte prin textul mai multor scrisori ale Directoratului, pe care le publică. Alt eveniment datorit spiritului de aventură este Marea Revoluţie Franceză, care a fost chiar una din cele mai mari aventuri ale omenirii. Din această cauză, a uitat şi a violat legile războiului. In adevăr în secolul al XVIII-lea, regulile acestea făceau războiul cu totul inofensiv. Violându-le şi neaşteptând victorie decât dela jocul forţei brutale şi a zdrobirii adversarului, Revoluţia a comis greşeli de care suferim până în prezent. Intre altele Revoluţia a introdus pasiunea în război. Argumentele folosite de autor pentru apărarea tezei sale sunt impresionante şi convingătoare, având darul de a provoca reflexiuni asupra forţelor obscure care conduc comunităţile şi statele. Carte mică, dar foarte bogată în cuprins.

PREMIUL DE 20.000 LEI oferit de „CARTEA ROMANEASCA" a fost acordat anul acesta de ACADEMIA ROMANA D-LUI GENERAL C. MANOLACHE pentru romanu d-sale SFANTA DREPTATE apărut în Editura „ADEVERUL", S. A

INSEMNARI

A APARUT MEMORII (volumul III) de E. Lovinescu

Suprimarea punctuaţiei?

Se ştie că de vreo douăzeci de ani, unii poeţi au luat obiceiul de a suprima nu numai majusculele dela începutul versurilor, ci şi orice semn de punctuaţie. Şi această suprimare se spune că e făcută în interesul versurilor, pentrucă punctuaţia ar îngreuia avântul unui poem.

Apollinaire spunea că chiar dacă din cauza lipsei de punctuaţie un poem nu este înţeles, aceasta n'are nicio importanţă. Nimic nu trebue să oprească mersul liber al versului. Or, după el, o virgulă, un punct este un obstacol de care se împiedică gândirea.

Dacă suprimarea majusculelor — supravieţuire din vremea când pictorii, pentru motive estetice, decorau unele litere iniţiale — n'are decât o valoare vizuală, indiferentă înţelegerii textului, suprimarea unei punctuaţii juste înseamnă înlăturarea unui procedeu comod, elaborat în decursul secolelor, de uşurare a comunicării gândului prin scris.

Din acest punct de vedere, e sigur că dacă Victor Hugo ar fi scris fără punctuaţie acest vers din Légende des Siècles:

J'ai tout, le temps, l'esprit, hier, aujourd'hui, demain, ar fi dat cititorului o enigmă de nerezolvat.

In opera sa La ponctuation en français, Henri Sensine povesteşte o întâmplare care demonstrează până unde merge neînţelegerea sensului unei fraze datorită unei simple schimbări de virgulă: un ţăran, fiind condamnat la moarte, a cerut regelui să-l graţieze. Regele, găsind că vina condamnatului e uşoară, a dictat unui secretar următorul ordin laconic: „Grâce, pas pendre". Secretarul însă, a scris „Grâce pas, pendre" şi ţăranul a fost spânzurat.

Cum să ne plângem atunci că punctuaţia este o piedică pentru gândire, când o simplă virgulă a putut duce pe un om la spânzurătoare?

Margaret Kennedy

Cine a citit „La Nymphe au coeur fidèle" şi a văzut pe „Tessa" pe ecran cunoaşte bine numele acestei autoare engleze. Marele succes al romanului şi al filmului s'a repetat şi pe scena teatrelor. Totuşi opera preferată a scriitoarei engleze nu este „La Nymphe au coeur fidèle", ci un alt roman, care a apărut acum doi ani, „Jadis" (A long time ago).

In stagiunea trecută, Margaret Kennedy a dat o urmare istoriei pitoreşti şi patetice, a familiei Sanger, în piesa „Tu ne m'échappera jamais", scoasă, ca şi Tessa, tot dintr'un roman. Piesa se intitulează „Escape me never" (Tu ne m'échapperas jamais), iar romanul „The foot of the family".

Piesa aceasta a fost adaptată în limba franceză de Pierre Sabatier, mult mai slab decât cea dintâi, dar foarte vioae şi amuzantă, interpretată la perfecţie de soţii Pitoef. La Londra a fost jucată de Elizabeth Bergner, cotată de Englezi ca o „mare actriţă".

Deşi se zice că a fost influenţată de Gide în scrisul său, M. Kennedy este, după cum mărturiseşte singură într'un interview, tot ce poate fi mai „matroană burgheză" şi poate deaceia se interesează atât de mult de „familia" Sanger. Arta ei e departe de a fi ceiace se chiamă un roman realist, în strictul sens al înţelesului obişnuit. Ceiace o interesează în viaţa grupului familial nu e redarea exactă şi fidelă a tipurilor şi mediului ci împrejurările excepţionale care intervin în viaţa acestui grup.

Margaret Kennedy este o „lady" în carne şi oase, trăind într'una din vilele caracteristic londoneze, pe o colină dela marginea Londrei, în care te simţi ca la ţară. Totul e calm, drumurile liniştite nefiind turburate de zgomotul maşinelor. Chiar şi pietonii sânt rari.

Vila e îmbrăcată în ederă şi înconjurată de o grădină în miniatură. Salonul, în care-şi primeşte vizitatorii şi reporterii, e tipic englez. Nimic modern. Nici măcar năvala de cărţi, re-

MARGARET KENNEDY

viste şi foi volante de tot felul, obişnuită la scriitoarele cu mai puţin renume. Dar domneşte peste tot un rar sentiment de intimitate casnică: focul care arde cu butuci în fundul şemineului, canapeaua engleză victoriană în bătaia flăcării, masa joasă cu ceaiul fumegând şi cu samovarul bolborosind, motanul enorm, care doarme pe taburetă, la căldură. Perdele grele izolează această locuinţă luminoasă şi confortabilă de ceaţa din ce în ce mai groasă care înfundă orizontul cu o vată cenuşie.

Uşa se deschide şi copilaşii acestei scriitoare îşi vîră capetele pe uşa întredeschisă, vestind astfel că este ora plimbării cu „mamy", la Parcul învecinat. Nici o poză, nici o atitudine specială. Margaret Kennedy scrie minunatele sale romane cu liniştea cu care ar lucra la tapiserie sau la broderie.

Moartea cărţii?

Comentând culegerea de articole reunite în volum sub titlul „Apărarea literelor" a lui Georges Duhamel care se alarmează de situaţia grea a cărţii şi găseşte una din cauzele crizei cititului în desvoltarea tot mai mare a radiofoniei, André Billy scrie:

„Ca şi alţii, am plâns şi voiu plânge încă moartea cărţii. In fond însă, cred oare acest lucru? Cartea „serioasă", lucrarea de ştiinţă sau de filozofie nu e în cauză, după cum nu e în cauză nici manualul de învăţământ. Studiile serioase şi originale de istorie au, dacă nu mă înşel, mai mulţi cititori de cât aveau altădată. Volumul de versuri nu găseşte cumpărători, dar aceasta nu e un lucru nou. Când se vorbeşte de criza cărţii, e vorba în primul rând de roman. Romanul se vinde mai puţin, a ieşit din modă. De ce? In primul rând aceasta se datoreşte restrângerii cheltuelilor şi apoi desvoltării intense a hebdomadarelor. S'a epuizat pe urmă şi materia din care a trăit inspiraţia romancierului modern dela 1920 la 1930, şi acest lucru e atât de adevărat încât mulţi romancieri şi chiar şi Duhamel, au simţit nevoia să-şi reînoiască temele prin evocarea perioadei istorice precedente.

„Au mai fost şi excesele publicităţii, după cum au fost atâtea forme ale cabotinajului literar creat de succese disproporţionate şi prea uşoare. A mai fost supraproducţia, apoi snobismul ininteligibilului şi al obscenităţii. Suntem în plină reacţiune. Plătim greşelile şi şansele a zece ani de nebunie. Aceasta însă nu înseamnă că trebue să desnădăjduim de soarta cărţii".

Multe din observaţiile lui Billy asupra cărţii şi în special a romanului francez, sunt valabile şi pentru situaţia dela noi. Romancierii fac şi la noi apel la evocarea perioadei istorice precedente, când nu-şi trag ca d. Mihail Sadoveanu, de pildă, inspiraţia din trecutul mult îndepărtat. Astfel, d. Liviu Rebreanu şi d. Cezar Petrescu au scris romanul revoluţiei dela 1907, d-nii E. Lovinescu, G. Călinescu, Cezar Petrescu — viaţa romanţată a lui Eminescu şi se observă o tendinţă din ce în ce mai accentuată pentru subiecte care să reflecteze şi altceva decât aspectele snobismului pentru atâtea facticităţi ale vieţii sociale şi ale scrisului.

Pentru cartea bună nu va fi nicidată criză de lungă durată. — G. Sp.

O dramă spirituală

Problema care se pune pentru critica literară din prezent este dacă Rimbaud a făcut parte din aceiaşi familie de poeţi ca Baudelaire. Două cărţi importante apărute de curând, „Rimbaud: le Drame spirituel" de Daniel Rops, (edit. Plon) şi „Rimbaud" de Etiemble şi J. Gauclère, (edit. N. R. F.) încearcă să dovedească situaţia „extra-literară" a acestor doi mari poeţi din acest punct de vedere.

Ambii autori consideră opera lui Rimbaud ca având un caracter special în producţia literară a vremii, ca un tot şi fac să reiasă uimitoarea sa unitate. In adevăr, dela „Premiers vers", trecând prin „Iluminations" şi „Saison d'enfer", avem de a face cu un singur poem, în trei părţi, s'ar putea spune trei studii ale unuia şi aceluiaşi pelerinaj, depinzând unele de altele ca în „Divina Comedie" a lui Dante. Rimbaud a scris într'o epocă în care rolul poeziei era de a schimba tonalitatea vieţii, după însăşi părerile poetului. „Premiers vers" sânt o privire crudă asupra societăţii contimporane şi alcătuesc un preludiu la „Illuminations". In acestea din urmă, Rimbaud caută să pătrundă aparenţa sensibilă a lumii, spre a atinge „Necunoscutul". Valoarea poeziei sale nu stă în puterea mistică de a intui „Necunoscutul" nu poate fi privit ca „o revelaţie", ci ca o putere de a reorganiza sensibilitatea şi experienţa umană. In noua sa viziune asupra lumii, „la hallucination simple", — cum o denumeşte el, — stă marea sforţare de a creia un nou proces sufletesc al eliberării de sub rutina vechilor şi convenţionalelor feluri de a vedea şi a simţi. Până atunci, concepţia despre lumea în care trăim, caşi despre natura experienţei noastre, se întemeia mai ales pe convingerea că nu este decât o singură interpretare a realităţii, o singură relaţiune între fapte, aceia a scriitorului clasic. Poetica lui Rimbaud nu este, însă, o tăgăduire a acestei realităţi, ci pur şi simplu o dovadă că sânt şi alte interpretări posibile, combinaţii noi, pe care noi nu le cunoaştem. Ceiace importă în discuţia acestei probleme este faptul că concluzia poemului „Saison en Enfer" coincide cu fuga lui Rimbaud în Africa. Ce a însemnat această coincidenţă pentru sufletul şi personalitatea poetului?

Autorii, care cercetează problema, interpretează acest eveniment din puncte de vedere deosebite. Etiemble şi Gauclère îl consideră ca sfârşitul unui poet şi al unui marxist.

Daniel Rops, catolicul, îl priveşte ca sfârşitul unui poet, dar renaşterea unui creştin...

„Putem fi siguri, — afirmă Daniel Rops, — că în înfrigurata căutare a aurului în Africa a lui Rimbaud, era angajat numai exteriorul. El era conştient că adevărul era în altă parte". Dar pentru cine citeşte şi cercetează obiectiv poemul nu este nici o dovadă, fie într'un senz, fie în celălalt.

Ceiace se desprinde este că, în adevăr, în partea dela început a poemului, domină „o teroare", dar către sfârşit dispare şi poemul se termină senin şi calm. In „Bateau ivre", mişcarea poetică se termină cu o notă de complectă şi definitivă dezamăgire. In „Une Saison en Enfer" însă iată cum închee Rimbaud:

„Am încercat să creez flori noi, aştri noi, carne nouă, limbi noi. M'am crezut înzestrat cu puteri supranaturale. Ei bine! trebue să-mi îngrop imaginaţia şi amintirile! S'a dus gloria frumoasă a unui artist şi povestitor!

„Eu, eu, care m'am crezut un mag, un înger, care m'am crezut scutit de orice obligaţie morală, am fost redat gliei, cu datoria de a cerceta şi a strânge la piept realitatea scorţoasă! Ţăran!"

Nu e nici o părăsire a marxismului, nici o reîntoarcere la creştinism, ci pur şi simplu o recunoaştere că omul este o creatură a cărui rost e reintrarea în ordinea străveche a lumii şi nu în încordarea de a prinde formule de viaţă ce nu pot fi înscrise în experienţa universală...

IS. SD.

Un gen literar nou

Lucrarea lui Reinhold Schneider, „Das Inselreich" (Regatul Insular) este privită ca un gen nou. Nu e vorba de o istorie romanţată a Angliei, de o încercare de analiză a imperialismului anglo-saxon şi nici de Istoria evoluţiei şi creşterii acestei mari puteri. Lucrarea poate fi caracterizată, mai degrabă, ca o istorie a poporului englez, dela Cezar la William Pitt, considerată în episoadele ei culminante, din punct de vedere pur epic şi eroic.

Autorul redă cu exactitate meticuloasă faptele, neinventând şi neadăugând nimic din imaginaţie. El nu face decât să povestească şi acesta este lucrul cel mai surprinzător, în efectul pe care-l produce. Nici analize, nici sinteze, nici explicaţii cauzale, nici interpretări economico-sociale, Schneider prezintă numai acţiunea comună sau personală aşa cum ar descrie un peisagiu, făcând să reiasă luminile şi umbrele, tonurile şi valorile.

Cartea sa este o epopee, fără a imita procedeele homerice sau virgiliene.

R. Schneider face să treacă pe dinaintea ochilor cititorului, ca într'un vis, regatul anglo-saxon, cucerirea normandă, ţara Cruciadelor şi a catedralelor, Anglia lui Henric al VIII-lea şi a Elisabethei, drama lui Carol I şi a lui Cromwell şi inceputul Imperiului.

Ziarele pariziene anunţă că d. Leopold Stern a terminat o nouă lucrare intitulată: „L'art d'aimer 20 siècles après Ovide".

Lucrarea va apare la toamnă.

A APĂRUT
O JUMATATE DE OM
roman
de
LUDOVIC DAUȘ

Polemici

A APĂRUT
DRUMURI ALBASTRE
de
Const. Argeșanu

Cetitor-abonat

La rubrica „Poșta Redacției" o revistă de „cultură pentru popor" corespondează astfel cu amatorii de a se vedea publicați în paginile ei literare:

„N. B. Aveți talent. Așteptăm abonamentul și vă vom trece în rândul colaboratorilor".

„Micul colaborator. Ingrijiți de abonament trimițându-l cât mai urgent și vom îngriji și noi ca micul colaborator să ajungă mare poet".

Iată cum, când există oameni cu tragere de inimă pentru cele literare, e suficient să trimiți 80 lei pe an ca să te vezi consacrat dintr'odată mare poet. La prețul acesta, nu ne surprinde că revista are mulți colaboratori care se confundă fără îndoială cu cititorii — micii cititori ai propriilor lor producții.

„Viața Basarabiei"... polemistă

Există o seamă de publicații ce apar în special în provinciile alipite și căror publicații recenzenții le aplică de ani de zile un regim aparte: ceiace ar trezi din partea recenzentului accente de aspră critică și de severe puneri la punct dacă ar apare într'o revistă din regat, e trecut adesea cu vederea s'au cântărit cu multă, multă bună-voință când vede lumina tiparului într'o publicație provincială. Printr'un concurs unanim s'a instituit un regim special în care aplicarea circumstanțelor atenuante e regula în această materie. Explicația: luându-se în considerație lupta scrisului românesc în permanentă concurență cu literatura minorităților, s'a ajuns la concluzia că trebue susținută și încurajată o producție literară chiar minoră, numai pentru faptul că e românească.

De acest regim de favoare s'au găsit unii să profite însă cam prea mult, îngăduindu-și uneori să ia atitudini care nu cadrează de loc — dar absolut de loc — cu situația ce o ocupă în mișcarea literară. Este cazul revistei „Viața Basarabiei". In această revistă — culegere de documente cu privire la viața poporului român de peste Prut, culegere de folklor basarabean, material fără îndoială interesant care merită să fie subliniat — publică însă și câțiva literați producții proprii. Cam ce fel de literatură — ne putem da seama după următoarele versuri semnate în ultimul număr de d. Sergiu Matei Nica:

Al tăcerii luciu moale
N'o să mi-l strivească-o mână-ascunsă
Căci iubirea mea va fi tăcere unsă,
Semn al unei arii medievale.

Sau acestea semnate N. F. Costenco:

Pe-acelaș drum, pe care ni l-a scris
Destinul — tu vei proslăvi natura?
Eu,iată, mă gătesc să isc un vis,
Dar, poate, Ea îmi va închide gura.

Ori în ultimul număr al revistei, găsim întâi următoarea notă:

„Revista *Adevărul Literar* a închinat în Nr. 258 câteva articole semnate de d-nii M. Sadoveanu, Dem. Botez, Philippide, Suchianu, Sevastos, Spina, d-na Iz. Sadoveanu, d-ra Profira Sadoveanu, (prolifică familie Sadoveanu ăsta, domnule!), în amintirea răposatului Topârceanu.

Noi socotim că nu e un motiv să plângi pe mormântul lui Topârceanu, numai dacă, în sufletul nostru, nu ne îndoim că opera lui este... nemuritoare".

Lăsând la o parte nedelicatețea autorului notei și lipsa de cunoaștere a elementarelor reguli gramaticale vădită de acelaș autor, subliniem îndrăzneala de a pune la îndoială valoarea operei lui Topârceanu. Dar în acelaș număr, revista vrea ci-că să polemizeze cu noi în jurul traducerilor din Essenin ale d-lui G. Lesnea și ajunge printr'o puțin abilă manevră la discutarea nu știm cărei traduceri a unuia din iluștrii poeți citați mai sus. „Viața Basarabiei" scrie (vorba vine):

„Și, în general, noi ne îndoim de sinceritatea critică a colaboratorilor „Adevărului Literar", atunci când comit panegirice și alte rânduri de ahtieri la adresa autorului G. Lesnea, cu privire la trad. din Esenin, atunci când un domn B. Lăzăreanu, dintr'o crasă și mitocănească rea credință, critică într'un stil personal și agramat traducerea *Proorocului* din Pușchin, de d. Costenco. Să lăsăm în grija celor ce cunosc și limba rusească aprecierile relative la traduceri, altfel se vor încuraja nechemații, fie ei și de talia unor publiciști serioși, cum e domnul Barbu (!)".

Toleranța acordată până astăzi — pentru motivele mai sus expuse — revistei dela Chișinău, încetează. Și astfel vom avea plăcerea — și odată cu noi cititorii — să ne ocupăm mai îndeaproape de elucubrațiile barzilor de „sub sontici" sau din grădina catedralei chișinăoane.

D. Mircea Eliade și S. S. R.

Iarăși trebue să vorbim despre S. S. R. Dar nu numai despre S. S. R., ci și despre d. Mircea Eliade.

Se zvonește că S. S. R. ar avea de gând să convoace o ședință extraordinară, spre a lua atitudine în cazul scriitorului Mircea Eliade, care a fost exclus din postul de asistent universitar onorific, pe motivul că Ministerul Educației Naționale a găsit că d. Mircea Eliade n'ar prezenta suficiente garanții de moralitate, opera d-sale literară conținând elemente „pornografice".

Foarte frumos: Iată o asociație profesională care-și cunoaște rosturile, preocupându-se în permanență de scriitori, când se ivesc semne de primejdie pentru soarta acestora și a scrisului în general. Impotriva d-lui Mircea Eliade se spune că s'a încercat un „atentat moral" și S. S. R. trebue să ia apărarea unui membru al său.

Până aici toate bune, prin urmare.

Atitudinea S. S. R.-ului însă a mai format obiect de discuție și tot în legătură cu un „caz" asemănător aceluia al d-lui M. Eliade. Era vorba de un atentat la libertatea fizică" a unor scriitori incarcerați pentru opera lor. Deosebirea constă în aceia că atunci s'a pronunțat judecătorul de instrucție și scriitorii au fost trimiși la pușcărie, iar acum s'a pronunțat Ministerul Educației Naționale și d. Mircea Eliade a fost privat de dreptul de a mai ține prelegeri filozofice. In fond însă pronunțarea a purtat în ambele cazuri asupra aceluiaș obiect: pornografia din opera scriitorilor.

Și atitudinea de-atunci a S. S. R. e cunoscută. După multe tergiversări, discuția „cazului" a figurat pe undeva pe la coada ordinei de zi și a fost amânată sine die, ceiace a echivalat cu declinarea competinței de aprecierea a operei de artă în seama judecătorului de instrucție. Deasemeni e cunoscută atitudinea de-atunci a d-lui Mircea Eliade, care a intervenit și a apărat punctul de vedere al S. S. R.-ului sau, mai bine zis, lipsa unui punct de vedere.

In „cazul" de față, d. Mircea Eliade se schimbă. D-sa nu mai este Mircea Eliade de atunci. Ne mai fiind vorba de un oarecare scriitor, pe spatele căruia poți confecționa comod teorii de justificare a lașității, ci de pielea ta proprie, d. Mircea Eliade de acum își amintește că există o societate a scriitorilor din care face parte și că această societate trebue să aibă o atitudine în cazul „atentatului moral", îndreptat împotriva d-sale. In consecință e nevoe de o adunare extraordinară a acestei societăți.

După cum vedeți, d. Mircea Eliade este un membru conștient al organizației profesionale a scriitorilor. D-sa nu așteaptă o adunare ordinară, ca să-și vadă discutat cazul la urmă, printre alte chestii diverse și dupăce se plictisește lumea ci cere o adunare extraordinară.

Cum, adică? Pentru d. Mircea Eliade nu toți scriitorii se bucură de aceiași situație în lăuntrul S. S. R.-ului? Există scriitori și scriitori, adică scrii-

MIRCEA ELIADE

tori de soarta cărora societatea nu trebue să se intereseze, chiar când îi vede trimiși la pușcărie pentru scrisul lor și scriitori pentru care aceiași societate trebue să adopte o atitudine, chiar în adunare extraordinară? Dacă e așa, atunci S. S. R.-ul nu mai este a scriitorilor români, ci numai a anumitor scriitori privilegiați. Până una alta, e bine să se facă cunoscute condițiile de admitere pe această scară de privilegiu, ca să știe fiecare scriitor ce are de făcut.

Situația ar putea fi privită și sub latura ei comică, atât pentru S.S.R. cât și pentru d. Mircea Eliade.

Ce va încerca să dovedească d. Mircea Eliade și ce atitudine va adopta S. S. R.-ul, în această adunare extraordinară? Că s'a încercat un atentat moral împotriva unui scriitor și că nu Ministerul Educației Naționale are a se pronunța asupra operelor de artă?

Foarte bine? Dar atunci, potrivit atitudinii anterioare a S. S. R.-ului, susținută și de d. Mircea Eliade, procesul operei acestuia va fi strămutat dela minister la judecătorul de instrucție. „Și dela judecătorul de instrucție ne îndoim dacă d. M. Eliade va putea scăpa numai cu un comunicat de excludere din învățământ, un magistrat fiind mai greu de convins că nu ești pornograf ci erotolog. Așa că d. Mircea Eliade va fi nevoit să suporte și anumite consecințe de ordin fizic, nu numai de ordin moral.

D. M. Eliade însă n'are de ce se plânge. Ca să rămână consecvent, d-sa trebue să ajungă cu opera la judecătorul de instrucție.

Afară de aceasta, se vor găsi și de astădată „apărători", în concepția cărora, pentru un scriitor, „pușcăria e o etapă necesară în drumul spre glorie". Cași data trecută, acești „apărători", predicând resemnarea, îl vor asemui pe d. M. Eliade cu cel care parcurge etapa necesară gloriei, purtând în spate crucea răstignirii și-l vor convinge să se supună „necesității"...

D. Nichifor Crainic... moralist

Multe ne-a fost dat să vedem. Nu ne închipuisem să-l vedem pe d. Nichifor Crainic în ipostază de moralist. Ne-am fi așteptat ca pudoarea să-i îngălbenească obrazul.

Totuși minunea s'a întâmplat.

In „Gândirea", d. Nichifor Crainic — subt titlul „Criticii și pornografia" — scrie următoarele:

„E inadmisibil să tolerăm ca sufletul copiilor noștri să fie scăldat în cloaca porcăriilor literare de asemenea educatori. D. Motru și toate aceste stârpituri morale pot să miorlăe oricè le trece prin gând, dar eu nu admit ca odrasla mea să meargă la școală ca la un tripou național".

Evanghelia spune că nu vrea pricina păcătosului, ci îndreptarea lui.

Și când nu se poate chiar îndreptarea lui, ca în cazul d-lui Nichifor Crainic — măcar salvarea copiilor săi, care numai exemple frumoase n'au văzut acasă...

„Eu nu admit, — spune părintele pocăit, — ca odrasla mea să meargă la școală ca la un tripou național".

Dar la „Leul și cârnatul" — odrasla lui poate să se ducă, în „cloaca porcăriilor" atât de puțin literare?

Aportul

In revista „Sfarmă-Piatră", d. Al. Gregorian — directorul publicației — scrie:

„Am fost ani în șir cu vacile la deal, am mas atâtea nopți cu caii pe câmp și cu stelele".

Păcat că venind la oraș, el a adus numai maniere din comerțul cu caii și cu vacile — nu și cu stelele...

Poșta redacției

M. R., București. — *Am primit manuscrisul intitulat „Carte postală" și scrisoarea în care ne spuneți:*

„Dacă hotărîți că e nepublicabil acest manuscris, vă rog mult Domnule Director să nu-l zvârliți la coș. Ardeți-l."

L-am ars. Rog comunicați urgent ce să facem cu cenușa?

●

Manuscrisele de mai jos — notate prin inițialele autorilor — nu se pot publica, neîndeplinind condițiile:

București: *E. V.; I. D.; I. S.; A. E.; L. D.; D. P.; C. V.*
Galați: *M.; N. U.*
Pârscov-Buzău: *C. S.*
Bazargic: *E. P.*
Hârlău: *P. A.*
Cernăuți: *N. E.*
Iași: *V. C.; P. S.*
Chișinău: *L. A. A.; C. M.*

Cărți primite la redacție:

Barbu Lăzăreanu: *Cu privire la Eminescu* vol. II.
Editura Cultura Românească Buc., 1937, 40 pag., 16 lei.

REVISTE

Cuvântul cooperatist Nr. 5 (Mai).
Revista scriitoarelor și scriitorilor români Nr. 5 (Mai).
Gazeta ilustrată No. 3—4 (Martie-Aprilie).
Căminul școlii Nr. 7-8-9-10 (Martie-Iunie).
Revista enciclopedică Nr. 5 (Mai).
Pământul Nr. 163-165 (Iunie).
Viața Basarabiei Nr. 5-6 (Mai-Iunie).
Satul Nr. 79 (Iunie).
Pástortűz (Mai).
Munca Nr. 6 (Iunie).
Buletinul agricultorilor Nr. 6 (Iunie).

Milița Pătrașcu:
Tătăroaică

Milița Pătrașcu:
Cap de studiu

Milița Pătrașcu:
„Timpul" din friza judecătoriei ocolului de Verde, București

Adevĕrul literar
si artistic

Miliţa Pătraşcu: Descălecarea;
bronz turnat, a doua poartă a pavilionului român dela expoziţia din Paris

Adevĕrul literar
și artistic

864

BIBLIOTECA CENTRALĂ "ASOCIAȚIUNII" SIBIU

I. Jalea: Victorie

„Victoria" lui Jalea are atitudinea stranie a unei Venere din Milo răsvrătite. Simbolică, poate mai mult chiar decât „Arcaşul", ea înfăţişează quintesenţa unui romantism stăpânit şi sobru. Avântul acestei victorii cu braţele smulse este dureros şi paradoxal. Nu trebue să se caute în sculptură mai mult decât aceasta poate să dea şi există un maximum de spiritualizare a materiei peste care artistul nu poate trece decât cu preţul unei ruperi de contact între el şi privitor. Jalea ştie să se oprească la timp şi dispreţuind ispita uşuratecă a alegoriei, să rămână în limitele cinstite ale sculpturii pure, ale sculpturei care nu caută să dovedească nimic, nu umblă după semnificaţii spirituale, nu are subiect şi râvneşte numai să realizeze muzica materiei mute.

Ţărancă.

Torsul este desigur una din formele cele mai prielnice pentru realizarea acestei sculpturi. Simplul trunchiu omenesc, cu coapse retezate şi mâni ciunge, oferă, în aparenţa lui mărginire, prilejuri nesfârşite de variaţiuni şi de modelări. „Torsul" lui Jalea, calm şi clar, este masiv şi aerian totodată; surprinzi în el acelaş gest de înaintare lentă dar tenace ca şi în trunchiul mutilat al „Victoriei". Un ritm împietrit dă o cadenţă sigură lucrării şi îi imprimă o gravitate molcomă.

Preferinţa mea merge către acest fel de opere. Personalitatea artistului apare aici curată, directă şi despoiată de haina oricărei obligaţii decorative. Bănuesc că mai ales în aceste tărâmuri de poezie pură a sculpturii talentul lui Jalea se mişcă slobod şi satisfăcut.

AL. PHILIPPIDE

Sculptorul Ion Jalea

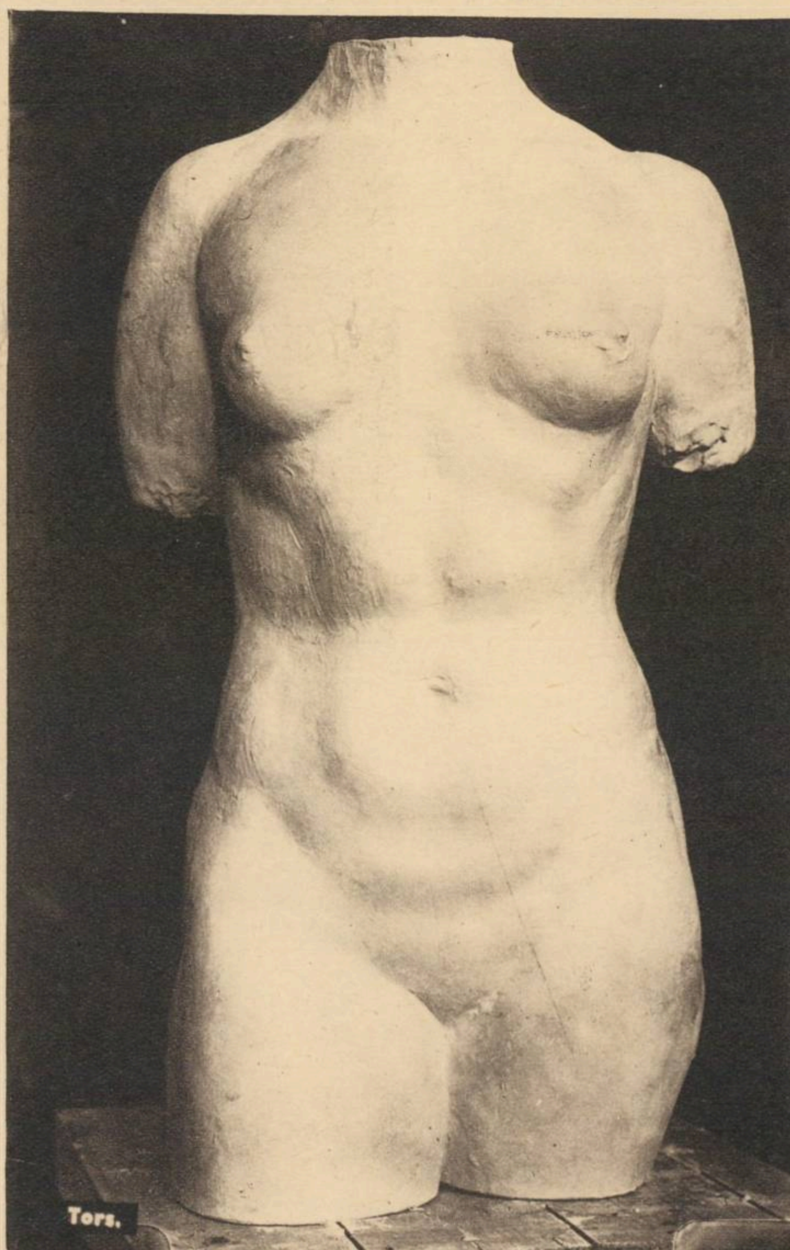
In Parcul Greceanu, totul e posedat de febra construcţiei. Dela strada răscolită de cârtiţele primăriei pentru pavaj şi canalizare, până la casa nou construită a sculptorului Jalea, totul e şantier. Până şi stăpânul casei, pe care-l căutam şi pe care l-am întrebat de lotul No. 4, mi s'a părut a fi unul din stăpânii şantierului.

Inăuntru, atmosferă de bejanie. De curând mutat în noua locuinţă, stăpânul atelierului n'a avut încă vreme să-şi orânduiască cuibul. Domneşte un provizorat general.

Cum intri, te întâmpină figurile înlemnite — şi totuşi vii — peste care s'a abătut o parte din sufletul şi trupul artistului: capul sf. Pantelimon, bustul Regelui Carol II, un nud, încă unul...

Biuroul sculptorului e de o simplitate excesivă. Pe pereţi, icoane învechite.

Sculptorul Jalea... O figură uscată, brăzdată de trăsături energice, o pereche de ochelari, din dosul cărora te învălue o privire caldă de ochi albaştri. Totul e aspru în fizionomia artistului. Aspru şi blând.

Tors.

— Am vrea să cunoaştem ceva din viaţa dv...

Maestrul ezită. Să spună, să nu spună?... Apoi se supune.

— *Sunt născut la 19 Mai 1887, la Casâmcea în judeţul Tulcea. După cum vezi, sunt dobrogean şi totuşi originea mea e ardeleană, dintr'o familie de colonişti.*

Studiile mi le-am făcut în ţară la Academia de Arte frumoase şi la Paris. In ţară, ca atâţia alţii, am avut de profesor pe Paciurea, iar la Paris, unde am lucrat mai mult singur, pe Bourdelle.

Sunt membru al Salonului de Toamnă din Paris încă din 1922, unde am debutat cu grupul „Hercule doborînd Centaurul".

La Academia de Arte frumoase din ţară am început prin a face pictură. După ce-am trecut secţiunea de desemn, fiind atras de caracterul mai aspru al artei, era fatal să ajung la sculptură.

— Lucrări expuse la care-aţi ţinut, preocupări prezente şi de viitor?...

— *Ce să-ţi spun? E greu să te ţii legat prea mult de o lucrare. In această privinţă, aş putea spune că am avut mai mult satisfacţii trecătoare. Totuşi una din lucrările la care-am ţinut şi ţin mult e „Arcaşul".*

Inceputurile mele pot spune că au fost mai mult literatură decât sculptură. Romantism. E şi firesc, dealtfel. Târziu abia vine o viziune sculpturală.

In mod special m'am ocupat de ceiace în sculptură se numeşte monumental. E preocuparea mea de douăzeci de ani în urmă. Aceasta corespundea şi spiritului vremii, cel ce da tonul fiind Bourdelle.

In sculptură erau două sensuri: un sens mic, intimist, cu o sculptură de interior şi un sens al sculpturii monumentale, în care se vorbea despre o arhitectură a sculpturii. Problema ne depăşeşte puţin pe noi, pentrucă felul acesta de a vedea nu e valabil decât experimental, având toată libertatea de a-l experimenta. Atunci când faci monumente comandate, această libertate nu există.

Ţărancă.

Odată cu dispariţia lui Bourdelle, această preocupare încetează şi sculptura devine complimentara arhitecturii.

In prezent mă gândesc la o sculptură intimistă, aceia pe care o fac acum, dezbrăcată de orice teorie şi bazată strict pe căutarea de plastic. In acest sens, prepar chiar o expoziţie.

— Debutul dv.?

— *Primele lucrări le-am expus la Salonul oficial, iar cât am fost la Paris, la Salonul de Toamnă. In timpul războiului, în refugiul dela Iaşi, luase naştere o societate „Arta Română" cu tendinţe moderniste pe acea vreme. Am expus de două ori sub auspiciile acestei societăţi. Insă fiindcă artiştii nu erau grupaţi decât din întâmplare, societatea n'a durat...*

Şi mai departe d. Ion Jalea ne vorbeşte despre greutatea de a grupa pe artişti, făcând o asemănare cu „iepurii", greutate care are repercusiuni asupra vieţii artiştilor, de multeori fiind în joc interesele profesionale de grup.

O caldă strângere de mână şi când te vezi în stradă, constaţi că te mai urmăreşte insistent albastrul adânc din ochii artistului. Şi odată cu aceasta, regretul că timpul nu se opreşte în loc, să te ţie alături de un suflet atât de ales.

ALEX. ANTOHI

Friză sculptură (La Expoziţia Internaţională dela Paris)

Duminică 27 Iunie 1937 — 5 LEI EXEMPLARUL — No. 864

Adevĕrul literar şi artistic

Anul XVIII • Seria III-a
Lei 5 exemplarul în ţară

Lei 10 exemplarul în străinătate

Cartea, scriitorul şi cetitorii

Reflecţii pentru un congres care n'a mai fost

de Cezar Petrescu

Se pregătea mai deunăzi un congres al cărţii.

N'a mai fost. E de prisos să mai lămurim din ce pricină.

Un vitreg destin urmăreşte cartea, chiar atunci când cenuşăreasă ascunsă după uşă, nădăjduia s'o scoată din întuneric şi uitare, un miracol şi conturul de aur bătut în nestemate, care nu se potriveşte pe piciorul grosolan al altor mai răsfăţate făpturi.

Cartea a rămas unde este şi cum este.

Aceasta nu ne-ar împiedica să-i recapitulăm istoricul.

Rog lectorul să nu se înspăimânte.

N'am de gând să încep dela Potop, deşi ar exista un precedent uluitor, care a luat povestea ceva mai de departe. Dinaintea Potopului.

Intr'adevăr, un erudit savant şi bibliograf — neamţ, bine înţeles! — a întocmit pe vremuri o asemenea disertaţie intitulată: *Scriptele şi bibliotecile dinaintea Potopului — De scriptis et bibliothecis antedeluvianis!* — în latineasca scolastică a epocii, în care acest savant *Ioachim Iohann Mader* şi-a întitulat memoriul pe la 1650, începând cu Adam, cu fabuloasele coloane sculptate de Seth şi cu născocita carte a lui Enoch, tatăl lui Matusalem. Carte despre care toată lumea vorbeşte fără s'o fi văzut cineva. Pentru motivul foarte simplu, că nici n'a existat vreodată.

Ne vom mărgini la o epocă mult mai dincoace, folosind o mai potolită fantezie şi o mai modestă erudiţie, de altfel uşor de verificat în studiul *Le Livre* al lui *Albert Cim* apărut acum treizeci de ani în cinci tomuri de o pitorească şi vastă informaţie.

Lăsând aşa dar la o parte Potopul şi vremurile antedeluviene, deoarece nu există nicio menţiune că în Arca lui Noe, pe lângă toate jivinele de pe lume, bătrânul patriarh ar fi luat cu sine o singură carte (măcar un tratat de viticultură); vom cobori pe sforul vremii până la veacurile dintâi ale Egiptului. Şi ne încântă faptul că pe frontispiciul celei dintâi biblioteci pomenite de istorie, se află şi cea mai nimerită, cea mai plastică şi cea mai inspirată definiţie a cărţii.

E vorba despre biblioteca întemeiată de regele Egiptului *Osimandias*, pe care egiptologii de azi l-au identificat cu *Ramses al II-lea* sau cu *Sesostris*, după cum îl numeau Grecii.

Istoricul *Diodor din Sicilia* zugrăveşte măreţia acestei biblioteci, instalată de Ramses al II-lea în strălucitul său palat dela Teba. Şi ne mai spune că din porunca regelui, de-asupra uşii a fost gravată această optimistă inscripţie: *Leacuri pentru suflet!*

Leacuri pentru suflet! Nu este oare cea mai desăvârşită, mai plastică şi mai concisă definiţie a cărţii? Şi nu este oare cel mai subtil omagiu al cărţii, care ne vine de departe, din adâncul veacurilor, prin judecata bătrânului rege, ce va fi simţit poate şi el nevoie de-un asemenea leac al sufletului, înainte de a deveni o mumie cu buze uscate, sub geam de sticlă într'un muzeu?

Cartea, leac pentru suflet. Poetică şi sintetică definiţie, reluată mult mai târziu de Montesquieu, într'o formă mult mai diluată, când mărturiseşte că *„n'a întâmpinat niciodată vreo durere în viaţă, care să reziste unui ceas de lectură"*. Şi mi se pare că tot dela inscripţia de pe frontispiciul bibliotecii regeşti din Teba, s'a inspirat şi romancierul englez din veacul trecut, Bulwer-Lytton, când a schiţat un tratat de *terapeutică bibliografică*, atribuind cărţilor darul de a tămădui anumite boli, nu numai ale sufletului ci şi ale trupului. Ba chiar şi categorisind puterea de vindecare, dela carte la carte, după boală şi boală, ca prafurile şi elixirurile din raftul spiţeriilor.

Părăsind asemenea exagerări, care au parafrazat, discreditând, frumoasa şi substanţiala sentinţă a regelui egiptean, ne vom consola cu alt omagiu adus cărţii, de către alt stăpânitor al lumilor.

Alexandru cel Mare.

Inţeleptul Plutarh ne povesteşte că după ce Darius a fost înfrânt şi oştile sale risipite, Alexandru cel Mare asistă la împărţeala pradei de război. Printre obiectele de preţ din tezaurul regelui învins, soldaţii au scos la iveală o cutie de aur, bătută în nestimate, după moda fastuoasă a Orientului. Alexandru cel Mare şi-a întrebat suita, cam ce alt lucru de preţ egal, s'ar afla oare vrednic să-şi găsească culcuş în asemenea podoabă fără de seamăn? Un căpitan a răspuns una, altul alta... Unul socotea că scrinul e vrednic de coroana lui Alexandru cel Mare; altul că e vrednic să închidă pergamentele victoriilor şi ale tratatelor de pace. Iar marele cuceritor al lumii vechi, a aflat, tot el a aflat, singurul răspuns pe măsura sa. Numai *Iliada* lui Homer era vrednică de-o asemenea cinste. Şi astfel, în decursul campaniei din Asia, *Iliada* lui Homer l-a însoţit pentru lecturile de popas şi odihnă, între două bătălii şi două victorii, ferecată în cutia în care satrapul asiatic învins, îşi păstrase poate numai dresurile şi mirodeniile şi sulimanurile de obraz.

Fericite veacuri apuse, dintr'o lume apusă, când un cuceritor de împărăţii punea mai presus Iliada lui Homer, decât deşartele linguşiri ale curtenilor!...

Şi fericite, alte vremuri, de mai târziu, când dragostea pentru o carte rară mergea atât de departe, încât un savant ca *Antoniu din Palermo*, adresa pe la 1400 şi ceva, o asemenea scrisoare lui *Alphonse al V-lea*, regele Neapolului: *„Mi-aţi spus, Majestate, că s'ar afla la Florenţa, de vânzare, opera lui Tit-Liviu, cu 120 taleri de aur. Implor pe Majestatea Vostră să cumpere în numele meu şi să binevoiască a-mi trimite opera acestui istoric, pe care noi avem obiceiul să-l numim regele cărţilor. In acest timp, eu voi face rost de banii cuveniţi pentru a vă înapoia preţul cărţilor. Dar aş dori să ştiu ce părere aveţi, Majestate; care din doi au judecat mai bine, Pogge sau eu? Acesta, ca să-şi cumpere o vilă la Florenţa a vândut un Tit-Liviu pe care l-a transcris într'un chip magnific cu mâna sa, sau eu, care-mi scot pământul în vânzare, ca să pot cumpăra un Tit-Liviu?..."*

Fericite vremuri, când un cărturar cu seninătatea cea mai desăvârşită îşi înstrăina pământul moştenit din părinţi pentru o carte şi când singura graţie pe care o cerea unui suveran, era să-l mijlocească din mila Sa, posibilitatea de a cumpăra acea carte, până ce-şi înjghebă suma întreagă!

Cezar Petrescu

Fireşte, că dincolo de distanţa în timp, am fi îndemnaţi cu gândul la judecata că toate se petreceau într'o lume şi în ţări cu alte tradiţii de cultură, nepotrivite cu mâhnitele stări dela noi. Lucrurile însă nu se petrec, nu s'au petrecut, chiar astfel. Pe aceste tărâmuri ale Daciei, oricât de paradoxal s'ar părea, cu tot golul istoric din trecutul nostru, au existat cititori îndrăgostiţi de carte încă din timpurile cele mai neguroase ale istoriei. In opera lui *Martial*, cartea XI, paragraful 3, citim acest suspin al poetului pe care Muza nu-l hrăneşte, dar care ştie că stihurile i-au ajuns cunoscute până la cele mai depărtate hotare ale imperiului: *„...Ce-mi slujeşte oare că severii noştri centurioni citesc versurile mele în afundul Daciei friguroase; că stihurile mele sunt cântate în Bretania? Punga mea nu-i mai plină, nu se resimte de această faimă: NESCIT SACCULUS ISTA MEUS!..."*

Iar înainte de *Martial*, *Xenophon*, în a sa *Anabasias*, povesteşte că la Traci şi la Geţi, călătorul descoperea cu uimire, *multe paturi, multe bisactele şi multe cărţi..."*

Cărţi ca pentru acele timpuri, adică manuscrise răsucite în suluri şi păstrate în cutii, ca hrisoavele răzăşilor noştri...

Pentru o ţară cu jalnicul procent naţional de analfabeţi, într'o epocă de criză a cărţii, e o consolare, dar e şi o mustrare, documentul acesta semnat de un Xenofon şi de un Martial, că dincolo de golul istoric, în trecut, înaintea tuturor ofensivelor culturale, existau pe tărâmurile noastre cetitori de slovă latină şi greacă.

Astăzi timpurile sunt mai vitrege cu scriitorii şi cartea.

Nu se mai simte nevoia de nicio tămăduire sufletească. Nu fiindcă sufletele n'ar fi cumva bolnave. Ci poate fiindcă sunt atât de bolnave, încât nu mai au încredere în nici un leac; nu mai simt nevoia nici unui leac.

Este un semn al timpurilor. Şi un semn, nu numai pentru ţara noastră.

In Franţa, academicianul *Georges Duhamel* a dat un semnal de alarmă. Se citeşte puţin şi se citeşte fără discernământ. Pentru ceasul de reculegere al lecturii, nu mai e loc. Ne fură ritmul vieţii la alte îndeletniciri şi la alte desfătări, care nu mai dau răgaz omului să se confrunte cu el însuşi. Aşteptăm totul din afară. S'ar spune că ne temem de clipa înfricoşată, când rămânem singuri, în tovărăşia unei cărţi, pentru ca prin mijlocirea acelei cărţi să medităm asupra destinului omenesc.

Leac pentru suflet! Sărmana şi perimata medicină a sufletului, recomandată de regele egiptean cu buzele uscate, de îmbălsămată mumie!

Astăzi, leacul pentru suflet e sgomotul şi mulţimea, viteza, jazzul, tumultul urban, cinematograful, sportul, vârtejul care te fură, îndepărtându-te de tine, transformându-te într'o celulă colectivă, robindu-te psihologiei colective, de gloată. Senzaţia brutală a înlocuit delicata emoţie a unei lecturi, când un poet, un romancier, un filozof, te purta de mână în alt univers, deschizând orizonturile de azur unde toate se desfăşoară pe-un plan ideal.

Iar dacă în Franţa cu vechea ei tradiţie de cultură, criza cărţii şi a lecturii au mers atât de departe încât un scriitor de două ori academician ca *Georges Duhamel* dă alarma; e cu atât mai jalnică soarta cărţii şi a lecturii în România, unde tradiţia centurionilor lui Martial a fost întreruptă de un hiatus istoric de aproape două milenii.

Scriitorul îşi migăleşte slova în puterea tainică a nopţii, cu sentimentul desnădăjduit că la spatele lui, priveghează din întuneric un spectru al întunericului: un duh răutăcios al zădărniciei. Spectrul analfabetismului! Scrie, dar pentru cine? Scrie, dar pentru ce?

Toate plăsmuirile fanteziei, toată emoţia încredinţată hârtiei, lumea a doua oară făurită chiar cu suflul celui mai netăgăduit talent; toate sunt sor-

Continuare în pagina a 2-a

tite să moară înainte de a fi trăit, închise în foile unei cărți netăiate, sub coperta decolorată de soare și sfârlogită în praful vitrinelor de librărie.

Destinul scriitorului e legat de destinul cărții. De-un vitreg destin.

Mă gândesc că alte țări, mai neînsemnate în granițele lor, de cât România, au căpătat dreptul la universalitate prin geniul universal al scriitorilor. Țările scandinave: Suedia și Norvegia, Danemarca. Prin scriitori ca *Björnson*, ca *Ibsen*, ca *Strindberg*, ca *Selma Lagerlof*, ca *Peter Egge*, ca *Iohan Bojer*, *Sigrid Undset*, *Karin Michaelis*, *Otto Rung*, *Bang* sau filosoful *Kierkegaard*; prin aceștia și numai prin aceștia au isbutit să pătrundă în conștiința universală, prin aceștia au afirmat însemnătatea patriei lor, nu prin armate motorizate, nu prin chibriturile suedeze, prin lemnul și conservele de pește norvegian, prin untul danez.

Firește că o armată puternică, este o garanție a hotarelor și un legitim motiv de mândrie națională.

Dar să aibă de apărat nu numai hotare, ci și o conștiință de mult afirmată pe planul universalității! Firește, că un negoț prosper, o industrie, semnele de prosperitate lăuntrică, își au un rost adânc în viața unui popor.

Dar să luăm aminte. Țările mai sus pomenite, prospere și meștere în arta de a-și valorifica bogățiile naționale, nu s'au mărginit la atât. Au lăsat să se afirme o rasă, o națiune, un suflet cu un specific național, prin scriitori, prin filozofii, prin romancierii și dramaturgii naționali — cu dânșii se identifică astăzi în cugetul oricărui om de cultură, nu cu bilanțul productelor de import-export.

Dacă mâne o altă națiune ar cuteza să râvnească a le știrbi hotarul, îndată, ca un singur cuget, ca o singură conștiință universală, s'ar ridica toate popoarele celelalte, dincolo de Liga Națiunilor și de toate forurile diplomatice, pentru a apăra dreptul la viață al unor țări care au dat culturii universale asemenea glorioase constelații de scriitori.

După cum, în conștiința Europei dinainte de războiu, dreptul la libertate al Poloniei a fost afirmat de scriitori ca *Mickiewics*, ca *Sienkiewics*, ca *Zerowski* sau *Ladislau Raymont*. După cum Cehii au pătruns în aceiași conștiință prin *Ian Amos Comenius*, prin *Bojena Niemtzova*, prin *Jean Neruda*, prin cântărețul *Svatopluck Ceh*, prin *Masaryk*, filosoful apostol, prin *Otocar Bresina* și prin romancierul *Tchapec-Kod*.

Aceștia au fost ambasadorii popoarelor robite, înainte de a avea drept la ambasadori cu uniforme muiate în fireturi. Iar cuvântul lor a fost mai puternic decât al unor asemenea ambasadori, de vreme ce prin ei, prin al lor cuvânt, câștigaseră pentru patria lor în conclavul națiunilor, dreptul recunoscut la libertate, înainte de libertatea de fapt parafată prin tratate.

Se pare că această realitate o uităm prea repede. Literatura noastră nu e atât de săracă, încât să nu prenumere scriitori de mărimea celor cu care se mândrește Suedia, Norvegia, Danemarca — sau vecinii noștri, Polonia și Cehoslovacia.

O putem spune fără deșertăciune. Dar pe când țările de mai sus au făcut toate jertfele, pentru ca autorii cei mai reprezentativi să treacă granița universalității prin traduceri, scrisul românesc se bucură de cea mai desăvârșită indiferență. Lăsăm numai petrolul, grânele și împrumuturile și contractele cele de pomină să vorbească în numele nostru, deși nu suntem numai o țară a bunurilor materiale, ci și una a celor spirituale.

Cartea nu ne înfățișează în afară. Iar înlăuntru, se adresează unei minorități de lectori, care abia își mai găsește timp să deschidă un volum între un spectacol de cinematograf și un match de foot-ball.

Pentru scriitori se înalță monumente după ce-au murit, adesea în mizerie și în aziluri publice, atunci când singurul monument la care năzuiește un scriitor e acel înălțat de el singur, în viață: — opera dusă până la capăt! Nici Eminescu, nici Creangă, nici Coșbuc, nici Caragiale, nici Iosif, nici Anghel, nu s'au bucurat de această înțelegere a contemporanilor și de această blândețe a soartei. N'au avut cum, n'au avut când să-și dea măsura deplină. S'au măcinat în robia măruntă a luptei pentru pânea cea de toate zilele. Unul într'o redacție de ziar; altul într'un birou de simbriaș public; celălalt încercând cele mai fantastice negușătorii predestinate falimentului.

Cărțile lor reprezintă numai o parte infimă, din ceiace în alte condiții ar fi putut făuri cu geniul ori cu talentul lor. Au dus o lume cu dânșii și au lăsat cultura românească mai săracă, fiindcă nimeni nu va mai scrie vreodată cartea pe care n'a avut când și cum s'o scrie Eminescu, Creangă, Caragiale, Coșbuc, Anghel sau Iosif... Din corespondența acestor mari înaintași, desmormântată postum, aflăm cu ce înfricoșată casnă se smulgeau robiei cotidiene pentru a șlefui un vers, pentru a încheia o pagină, pentru a salva din uitare și nimicnicie trecerea prin viața a unei generații.

Destinul scriitorului de astăzi nu este întru nimic mai privilegiat.

Aș spune chiar, că în fruntea fiecărei cărți a noastre, s'ar cuveni să înscrim rândurile așternute de Ovidiu, la începutul *Tristelor* sale. Era și el un exilat aci, în țara aspră a Geților, pe țărmul Pontului-Euxin. Și dând drumul cărții în lume, cărții care a trăit peste veac, o întovărășea cu această melancolică închinare:

„Mergi, cărțulie mică, mergi fără mine în această cetate, unde vai! nu-mi este îngăduit a merge, mie care-ți sunt părinte; mergi, dar pleacă fără nici o podoabă, cum se cuvine unui copil de exilat, ci nefericită odraslă, resemneazăte la straiul urît și sărac al mizeriei! Fie ca nici o cerneală de purpură să nu-ți fardeze frontispiciul; această culoare aprinsă nu-i semnul doliului! Fie ca nici o altă cerneală să nu dea strălucire titlurilor; și nici oleul de cedru să nu dea luciu foilor de papirus!.. Să nu se vadă desprinzându-se albe ornamente din negrele tale pagini; acestea înfloriri pot împodobi cărțile fericite, dar tu, tu nu se cuvine să uiți mizeria mea... Fie ca foile să nu fie netezite pe-o parte și pe alta cu dulcea piatră-ponce; înfățișează-te așa cum ești, așa cum sunt și cum e viața mea, hirsută și aspră, săracă..."

Cu asemenea stihuri își trimitea din exil, tristul Ovidiu, *Tristele* sale. Vremurile nu s'au schimbat prea mult, pentru noi cei care-i urmăm destinul, aci, nu departe de țărmul Pontului Euxin. Cu singura deosebire că el se afla în exil, surghiunit din cetatea albă și aurie, după porunca lui August. Pe când scriitorul român, se naște, trăiește și moare în exil, cu singura vină că a cutezat să năzuiască a smulge clipei trecătoare, un dram de eternitate.

Din eternitatea care se vede că nu-i trebuește nimănui; nici țării; nici contemporanilor, nici Academiilor...

„Mergi, cărțulie mică, dar pleacă în lume, în straiu sărac, așa cum se cuvine unui copil al exilului..."

CEZAR PETRESCU

E mai mult poate contra pudorii să te așezi în pat cu un bărbat pe care nu l-ai văzut decât de două ori, după câteva cuvinte spuse la biserică, decât să cedezi unui bărbat pe care-l adori de doi ani.

Stendhal

Actualități științifice

Un stimulent al inteligenței.

Doi medici englezi, doctorii William Sargent și Guttman, au făcut de curând o interesantă comunicare privitoare la rezultatele unor experiențe cu un nou produs chimic, stimulator al inteligenței, pe care l-au denumit „benzedrina".

Preparatul în chestiune poate fi introdus în organism, fie prin injecțiuni, fie pe cale bucală, sub formă de pilule. După ce l-au experimentat mai întâi asupra lor înșiși, cei doi savanți britanici l-au administrat la vreo 250 de bolnavi, în doze de câte 10—30 de miligrame.

Rezultatele obținute sunt remarcabile. Noul medicament stimulează intens funcționarea creerului, și intensifică facultățile intelectuale ale individului, în special darul elocinței și puterea de imaginație. Intocmai ca și cafeaua, pilulele de benzedrină pot pricinui insomnia, însă nu exercită o reacțiune obositoare sau neplăcută.

Se pare că, în afară de însușirile lui stimulatoare, noul medicament poate sluji cu folos în tratamentul unor anumite maladii mintale, aducând o atenuare a crizelor și împiedicând revenirea perioadelor de depresiune.

Cel mai mare radio receptor....

...a fost realizat, bineînțeles, în Statele Unite ale Americii, patria tuturor recordurilor.

Acest post de recepție, construit sub forma unei mobile impresionante pare un adevărat uriaș. Are o înălțime de 1,60 m., o greutate de 220 de kg., fiind echipat cu 37 lămpi și 6 difuzoare de diferite mărimi. „Aparatul-minune" este capabil să reproducă toate vibrațiunile gamei sonore, dela 20—20.000 de perioade pe secundă. Modulația muzicală ce-o realizează este atât de nuanțată, încât recepția beneficiază de o fidelitate neînchipuită. Muzica și graiul ascultate la acest post de radio, nu pot fi deosebite de originalul din studio nici de urechea cea mai exersată.

Cum moare maimuța

Savantul francez, doctorul Paul Ballion, care s'a ocupat îndeosebi cu psihologia animalelor, susține că acestea, chiar dacă uneori ajung să conceapă ideia morții, nu resimt niciodată chinurile groaznice în preajma ei.

Când sosește moartea, animalul o suportă fără să reacționeze. Până și în convulsiunile agoniei, el se arată liniștit, resemnat par'că să primească sfârșitul fatal.

Maimuțele în această privință se comportă foarte caracteristic. Așa, de pildă, orangutanul, atât de feroce în general, încetează orice rezistență și nu se mai sbate, atunci când se simte sleit și în preajma morții. O atitudine de resemnare care impresionează adeseori pe vânători!...

Simțul mirosului la om și animale

In timp ce la om văzul și auzul reprezintă simțurile cele mai importante pentru legătura cu lumea externă, la multe animale, simțul primordial e acel al mirosului. Acest simț e deosebit de desvoltat la anumite specii de pești, ca rechinul de exemplu, înzestrat cu o membrană olfactilă, cu o suprafața totală de aproape un metru pătrat. Mai puțin ager este mirosul în cazul amfibiilor, reptilelor și păsărilor. La mamifere, acuitatea acestui simț sporește, însă nu în proporție cu inteligența animalului. Cel mai bine înzestrat sub acest raport este cânele.

Faptul că omul nu folosește într'o prea mare măsură simțul ofactil se explică prin aceea că mirosul nu-l ajută prea mult în percepția obiectelor înconjurătoare. Totuș, oamenii de știință au stabilit, pe bază de experiențe precise, că mucoasa olfactilă a omului posedă o sensibilitate extraordinară pentru anumite substanțe volatile. Așa, de pildă, o persoană cu mirosul normal poate percepe până la a 20-a milioana parte dintr'un miligram de esență de trandafir și 1/2.760.000 dintr'un miligram de alcool sulfurat și clorofenol.

Viață conservată de 3000 de ani.

Cu prilejul unor săpături, făcute în niște mine din Siberia orientală, s'au descoperit organisme îngropate în pământul înghețat. Câteva eșantioane, extrase în aceste terenuri din fundul unei groape adânci, au fost introduse în apă distilată și desghețate. Un examen atent microscopic a scos la iveală prezența unor scoici minuscule, care se păstraseră astfel în stare latentă. Specialiștii sunt de părere că organismele descoperite au trăit sub această formă în pământul înghețat, de cel puțin 3000 de ani.

Cel mai mare aparat de raze Roentgen

...a fost construit după o perioadă de patru ani de încercări de către societatea engleză „Metropolitan Vickers Electrical Company", din Manchester, pentru spitalul Bartholomeu din Londra.

Aparatul, destinat tratamentului cancerului, lucrează cu o tensiune electrică de un milion de volți, are o greutate de peste 10 tone și produce raze Roentgen, al căror efect este mai puternic decât acela al unei cantități de 10 grame de radium.

Construcția acestei instalații uriașe a durat un an întreg și a costat circa 30.000 de lire sterline.

ING. I. S.

CEREȚI AZI
la chioșcari și librari
AVENTURA
ROMANE DE ACȚIUNE ȘI PASIUNE

EXOTISM
FATALITATE SUPRANATURALĂ
ROMANUL RISCULUI
ȘI AL INDRĂZNELII

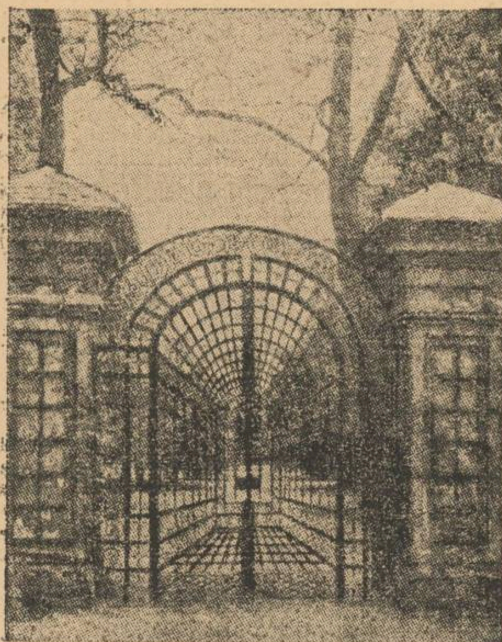

Procesele lui Titu Maiorescu

Copilăria

Titu Maiorescu s'a născut la 15 Februarie 1840, la Craiova, în casele şcoalei secundare de acolo, unde tatăl său era director.

Ca naş l-a avut pe Titu Bengescu, dela care, dealtfel, a primit numele de Titu, nume pe placul Ardelenilor, căci

Poarta vechie (Poarta Maria Theresia) în parcul Academiei Theresiane

originea lui Maiorescu era ardeleană.

Pe atunci ardelenii, ca să dovedească latinitatea şi în acelaş timp pentru ca numele să nu poată fi uşor schimbat de Unguri, la şcoală şi în actele civile, aveau obiceiul să-şi boteze copiii cu nume latineşti, ca Silviu, Liviu, Virgil, etc. care n'au corespondenţă în limba maghiară.

Mai mult, Ion Maiorescu tatăl, a adăogat din partea-i feciorului său şi numele de Liviu. Titu Maiorescu, până târziu la 1864, când a murit tatăl său, găsim că iscălea totdeauna *Titu Liviu Maiorescu*. Cu acest nume îl găsim trecut atât în actul de botez, cât şi în actele şcolare.

In *„Revista Nouă"*, No. 14 din 1878, aflăm, dintr'o notiţă a lui Gheorghe Bariţ, că familia Maiorescu se înrudea cu istoricul ardelean Petru Maior.

Prin tată, se mai înrudea şi cu *Timoteiu Cipariu*, căruia în Septembrie 1857, pe când studia la Theresianum la Viena, Titu Liviu Maiorescu i-a scris o scrisoare, spre a-i cere oarecari lămuriri cu privire la Istoria bizantină.

Din partea mamei, era rudă cu Ion Popazu, episcopul Caransebeşului (+ 1889), care a fost ales Mitropolit al Ardealului după Şaguna şi pe care Ungurii n'au vrut să-l recunoască.

Aşa că din punct de vedere al rudeniilor, Maiorescu se trăgea din familii cărturăreşti care au jucat roluri politice importante în trecutul Ardealului.

Anii copilăriei şi i-a petrecut la Craiova, cu o mică întrerupere.

Tot aici a fost înscris la şcoala primară, având ca învăţător pe pictorul de mai târziu Constantin Leca, care-şi făcuse studiile în Italia şi întors la Craiova, s'a făcut întâi învăţător, apoi a trecut la şcoala secundară, ca profesor de desen şi caligrafie.

Natural că pe lângă învăţătura lui, az, buchi, vede, pocoi, mislet... şi pe lângă exercitarea în a face literele în cutia cu nisip, după metoda lancasteriană, care se urma pe vremea aceia în Principatele române, micul Titu Liviu se va fi îndeletnicit şi cu învăţătura limbei strămoşilor Romani, sub privigherea şi învăţătura tatălui său Ion Maiorescu, care trebue să-l fi iniţiat şi în alte chestiuni, de seama copilăriei, ca tablourile istorice ce împodobeau pereţii claselor.

Viaţa liniştită de profesor a tatălui său este turburată de evenimentele anului 1848.

Generalul Magheru, care fusese însărcinat de comitetul revoluţionar să meargă dela Islaz-Romanaţi, unde s'a început revoluţia din 1848, — la Craiova, ca să câştige partizani şi să citească proclamaţia şi noua constituţie, a tras şi a fost găzduit în casele gimnaziului.

Cel care a citit proclamaţia a fost Ion Maiorescu, care a trecut trup şi suflet de partea revoluţiei.

Sunt interesante, după cum ne arată izvoarele vremii, intrarea triumfală în Craiova a lui Magheru, pe un cal alb, ca un arhanghel şi citirea proclamaţiei şi a constituţiei de către Ion Maiorescu, care — spre a fi auzit şi văzut, — s'a suit într'un pom, ca să predomine mulţimea.

Intrunindu-se guvernul revoluţionar Ion Maiorescu este trimis de comitet să susţină cauza românească în faţa Europei apusene, împotriva Turcilor şi a Ruşilor, la Frankfurt pe Main, unde a fost nevoit să rămână peste trei luni de zile, fiind în strânse legături cu ministrul Schmerling şi cu gazetarul pentru chestiunile orientale, Falmerayer.

Intre timp, Turcii au intrat în ţară. Ion Maiorescu este exilat, iar familia sa este nevoită să plece la Bucureşti, unde nu s'a putut opri din pricina

Titu Maiorescu în 1862

Turcilor. A luat drumul Braşovului; şi aici însă, nesimţindu-se în siguranţă, s'a îndreptat spre Sibiu, unde s'a instalat într'o casă mare, cu mai multe familii din ţară, la o unguroaică care a ferit-o de ororile revoluţionarilor unguri.

Aici familia lui Maiorescu a stat până spre sfârşitul lui Decembrie 1848 în care timp copiii au văzut cele mai oribile scene, care le-au rămas veşnic întipărite în mintea lor fragedă.

Dela Sibiu, familia Maiorescu, sub conducerea lui Avram Iancu, este mutată la Blaj. De aici merge la fratele lui Maiorescu, la Vingart, unde copiii pot rămâne în linişte şi se ocupă cu ceva cunoştinţe de carte latinească şi istoria Românilor.

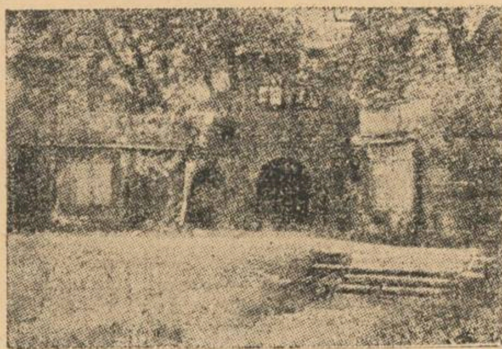
După aceasta, copiii pleacă la Braşov, la fratele mamei, Popazu, unde pot urma regulat la şcoala primară.

Conducerea şcoalei o avea protodiaconul Iosif Barac. Natural, era o şcoală cu metode ce se aseamănă cu acelea la care a învăţat şi Ion Creangă, în ţinutul Neamţului.

Maiorescu liceian

La 1 Noemvrie 1850, *Titu Liviu Maiorescu* se înscrie să urmeze cursurile gimnaziului din Braşov. La sfârşitul anului şcolar aflăm că elevul Maiorescu ţine primul său discurs de multumire din partea colegilor. *„Foaia pentru minte, inimă şi literatură"*, din 2 August 1851, îl dă publicităţii. Este prima dată când numele lui Titu Liviu Maiorescu apare în publicitate.

Pe când se afla la Braşov, tânărul Maiorescu a avut ocazia să cunoască şi pe *Anton Pann*, care, la sfârşitul unei mese luată în comun cu familia Maiorescu, cântă comesenilor, între altele şi *„Sărmană frunză nenorocită"* poezia lui *Leopardi*, tradusă şi în ro-

Grota din parcul Academiei Theresiane

mâneşte. Toţi comesenii isbucniră în lacrimi, gândindu-se la rudele şi prietenii din exil.

In timpul peregrinărilor şi a vieţii dusă în rătăcire, tânărul Maiorescu a văzut multe lucruri şi a pătimit mult. Toate acestea i s'au întipărit în minte pentru multă vreme.

Dela Braşov, în August 1851, familia este înştiinţată să meargă la Viena, unde Ion Maiorescu, tatăl, ocupase o slujbă în Ministerul de justiţie, lucrând la legile austriace, valabile *„pentru provinciile din Imperiu locuite de români"*.

La Viena, Titu Liviu Maiorescu este înscris la Academia Thereziană, cea mai bună instituţie şcolară din Imperiul Austriac.

La început, timp de câteva luni, Maiorescu a dus o viaţă destul de grea, căci nu cunoştea limba germană, fapt care l-a îndârjit şi l-a îndemnat să lucreze din răsputeri, pentruca la sfârşitul anului să treacă între *„eminenţişti"*.

La sfârşitul anului şcolar 1858, Maiorescu termină examenul de maturitate — bacalaureatul — ca premiant al şcoalei.

In Therezianum, pe lângă studiul claselor respective, Maiorescu s'a ocupat şi cu studii particulare, fiind îndemnat şi ajutat şi de mamă-sa, care era o pasionată cititoare, delectându-se cu romanul „Sidonie" de Iohanna Schopenhauer, descrierile lui Cooper, etc.

Lecturile de predilecţie Maiorescu şi le făcea din clasicii germani: *Goethe, Schiller, Lessing, Herder* şi alţii.

Dintre toţi aceşti autori, cel mai preferat i-a fost Lessing.

Titu Maiorescu, autor

Cu toată viaţa modestă de familie, ca a oricărui funcţionar, tânărul Maiorescu a fost ajutat de tatăl său şi învăţat cu gustul de a frecventa teatrul, pasionându-l pentru dramele lui Schiller şi mai ales ale lui Shakespeare.

Gustul pentru teatru îi era aşa de desvoltat, încât ajunsese să meargă uneori până la zece ori pe lună. E foarte mult dacă ne gândim la punga modestă a unui funcţionar, care trebuia să întreţină o familie de patru persoane.

Maiorescu a avut curajul să încerce şi o piesă dramatică *„Die Blödsinnige"* (1855) şi o serie de parodii sub titlul *„ein Lustspiel ohme Namen"* (1856).

Comedia s'a jucat pe o scenă improvizată, în casa lui Vicenţiu Babeş, coleg cu Ion Maiorescu la ministerul justiţiei.

Printre actori, în afară de Titu Maiorescu, mai aflăm şi câţiva tineri români, veniţi pentru studii la Viena, ca: *Gheorghieş Racoviţă, Nicu Iakovaki, Alcaz* şi alţii.

Pe când era în clasa VII-a, Maiorescu a compus o satiră, în care se ocupa de colegii săi, *„Die Buchstaben Comödie"*.

Tot acum el începe seria traducerilor în româneşte din *Dickens* şi *Jean Paul*.

Dintr'o scrisoare a tânărului Maiorescu către *Iacob Mureşianu*, directorul „Gazetei Transilvaniei" aflăm că rostul încercărilor de a traduce în limba românească a lui Maiorescu era „cuminecarea spiritului celui adânc şi fundamental al clasicilor germani şi englezi şi al celor antici" la Români.

Pe când se afla la Viena, Titu Liviu Maiorescu a fost întrebuinţat de tatăl său ca să-i copieze o mulţime de articole, pentru diferite gazete din apus, care aveau menirea să lumineze Europa asupra situaţiei din Ţările române.

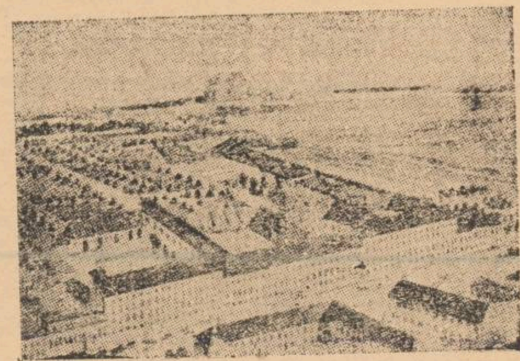
Această activitate i-a fost fatală lui Maiorescu, pentrucă i-a adus destituirea din slujbă. Lui Maiorescu-junior însă i-a folosit, fiindcă l-a făcut să înţeleagă evenimentele politice ale vremii şi i-a trezit interesul pentru toate problemele istorico-naţionale referitoare la Principatele române.

Ca elev la Theresianum, Maiorescu a legat prietenie cu diferiţi camarazi, care au ajuns oameni de seamă în Imperiu. Aşa au fost: *Karl Lueger*, fost primar al Vienei şi mare filo-român; Wilhelm Scherer, profesor erudit de literatură germană la Berlin; *Tegethof*, fratele vestitului amiral; *Rudolf Welsersheimb*, ministru plenipotenţiar; *Rinaldini*, guvernator la Triest şi alţii.

In astfel de mediu şi cu astfel de camarazi şi-a trecut cursul liceal Maiorescu. Acest lucru a avut o mare influenţă asupra lui, ajutându-l în legăturile internaţionale de mai târziu şi în modul de a se purta în lumea înaltă în care s'a ridicat.

Studiile universitare la Berlin şi Paris

Isprăvind cursul liceal în toamna lui 1858, Maiorescu pleacă la Berlin, unde se înscrise la cursurile de fi-

Vedere a clădirei Theresiane pe la anul 1880

losofie, urmând şi câteva cursuri juridice.

La Berlin se împrieteneşte cu fraţii Dimitrie şi Gheorghe Sturza, cu M. Balş-Dumbrăveni, cu care studiază pe Herbart şi Fichte şi părţi din dicţionarul filosofic al lui Voltaire.

Viaţa şi adunările studenţeşti, fiindcă însemnau băutură de vin şi bere,

(Continuare în pag. 6-a)

nu l-au asociat. L-a atras însă obiceiul german al studenților de primire cu bunăvoință în cercul lor familiar, precum și punctualitatea și cunoștințele literare și istorice ale clasei de mijloc.

Din timpul vieții studențești dela Berlin, i-a rămas lui Maiorescu obiceiul excursiunilor din duminicile și sărbătorile de peste an, obicei pe care l-a introdus și la noi, când a fost chemat în fruntea instituțiilor școlare.

Tot de viața de student este legat și gustul muzicii, pe care — ce-i drept — îl avea dela Viena. La Berlin însă și l-a desăvârșit.

Maiorescu dorea să-și treacă cursurile universitare cât mai repede și de aceia din primul an, el a cerut universității să fie scutit de frecvența cerută și — în baza studiilor dela Viena — să i se acorde frecvența unui singur an, ceia ce nu i s'a admis. S'a adresat atunci universității din GIESSEN, care i-a admis cererea și cu disertația „De philosophia Herbarti" în Iulie 1859 trece diploma *„magna cum laude"*.

Graba de a-și termina studiile se datorește faptului că dorea să vină cât mai repede în țară (cum scria lui *Iosif Cornea,* prieten dela Viena) unde dorea să alcătuiască: colaborarea tineretului pentru reorganizarea Principatelor, pentru întemeerea Universității românești, pentru întemeerea unei reviste care să strângă în juru-i activitatea literară și științifică a întregului tineret român.

Ideile acestea îl vor călăuzi tot restul vieții. Pentru ele va lupta din răsputeri realizându-le în parte ca profesor universitar și prin întemeerea „Convorbirilor literare".

Ion Maiorescu n'a fost încântat de această grăbită terminare a cursurilor universitare. Deaceia va căuta să-l silească a-și adăoga noi titluri. Abia sosit în țară, unde se impuse printr'o conferință publică despre *„socialism și comunism"* (ziarul „Reforma" 1859 Septembrie) ținută în sala Colegiului Național „Sf. Sava" și Eforia i-a încredințat o bursă pentru studii la Paris, din toamna anului 1895.

Aici viața pariziană, rece și interesată, l-a cam derutat la început, dar l-au recompensat legăturile prietenești cu ceilalți studenți români de aici, între care locul prim îl ocupă *Teodor Rosetti.*

La Paris, Maiorescu s'a înscris la facultatea de drept, ale cărei cursuri, în urma aprobării din partea profesorilor, le-a trecut cu mult succes în timp de un an și jumătate, iar la Sorbona obține echivalarea doctoratului din Germania, cu licența în litere.

Cititul și studiul la Paris Maiorescu și l-a procurat din clasicii francezi, ajungând un admirator și perfect cunoscător al operelor lui *Molière, Corneille, Racine, Boileau* și *Pascal.*

Un drum la Berlin, pe când era la studii în Paris, la începutul anului 1860, îi aduce logodna cu fiica consilierului de justiție, Kremnitz.

Licența în drept o obține în Noembrie 1861. De aici încolo, Maiorescu trece pragul vieții bărbătești, ocupându-se între altele cu studii serioase și cu conferințe tratând ideia care l-a pasionat tot restul vieții: *admiterea femeilor la o cultură științifică egală cu a bărbaților* și apoi studiul lui Lessing. Pentru strângerea fondurilor necesare ridicării unui monument lui Lessing, Maiorescu a ținut, în Martie 1861, o conferință tratând despre: *Tragedia franceză în trecut* (Corneille) și muzica germană în viitor (Wagner), repetată și la Paris în „Cercles des Sociétés Savantes", unde subiectul ajunse de mare actualitate.

Activitatea aceasta, desfășurată fără preget, i-a adus un mare renume în apus, și mai ales în Germania, unde ajunse membru corespondent al „Societății filosofice" din Berlin și apoi fu trecut împreună cu Ferdinand Lassalle printre colaboratorii revistei *„Der Gedanke"*.

Mai mult, *Twesten,* amicul lui *Lasker,* îi propuse să primească redacția unei foi liberale care avea să se editeze la Hanovra. Românul Maiorescu era căutat și iubit de toate cercurile noilor curente apusene.

Din această activitate bogată însă este oprit de tatăl său, care tocmai sosise la Berlin. Acesta l-a sfătuit să se oprească și să se înapoieze în țară. După 11 ani de viață dusă prin străini, Maiorescu fu nevoit să revină în țară, spre a se dedica vocației firești: *Profesoratul.*

Titu Liviu Maiorescu venea în țară cu o cultură aleasă: filosofie, pedagogie, drept și litere. In plus, cu un avânt și o putere de muncă uimitoare.

Cu un astfel de bagaj intelectual și moral își face intrarea pe pământul țării românești, la 27 Noembrie 1861.

De această dată îi vom urmări activitatea printre noi.

In numerele viitoare vom publica venirea în țară a lui Titu Liviu Maiorescu, strădania lui de a ocupa un post de profesor la București, ocuparea postului de procuror în București și de profesor secundar la Iași, la institutul național, la școala comunală de băeți și apoi la școala normală de fete, precum și procesul pe care l-a avut în 1864, cu Ministerul instrucțiunii pentru o înscenare în calitate de profesor și conducător al catedrei de pedagogie dela școala normală de fete. Deasemenea vom mai publica procesul pentru părăsirea catedrei dela Universitatea din Iași, când a fost ales deputat al țării și intențiile lui pentru organizarea școlii românești, ca ministru.

MIH. POPESCU

Douăzeci de ani dela moartea lui Titu Maiorescu

Figura lui Titu Maiorescu se desemnează, la 20 de ani după moarte, în linii bine conturate, într'o atitudine bine hotărîtă. Ceiace contemporanii săi au intuit, generațiile următoare ar fi putut constata în perspectiva timpului și astfel opera și personalitatea lui Titu Maiorescu ar fi putut să-și aibă expresiunea definitiv fixată în mentalitatea actuală. Trebue totuși să constatăm că studiile asupra operei și personalității lui Maiorescu sunt mult mai puțin numeroase și mai puțin importante de cât cele asupra lui B. P. Hasdeu, de pildă. Și aceasta, poate din pricina clarității de gândire, a simplificării excesive a sistemului de critică, a atitudinii de rigidă afirmare a teoriilor și riguroasei lor aplicări directe în analiza și caracterizările criticii, de care a dat dovadă primul.

Spiritul critic a evoluat în alte direcții în întreaga lume în tot decursul jumătății a doua a secolului al XIX-lea. Punctul de vedere, perspectivele în care s'a perindat pe rând critica de la Sainte Beuve, la Taine și până la cei mai de actualitate, de după războì, au depărtat cu totul, chiar pe cei mai credincioși admiratori ai săi, dela axa concepțiilor sale, prea liniare în impecabilitatea lor logică pentru gustul contimporanilor noștri.

Oricine recitește însă puținele pagini rămase dela Maiorescu nu poate să nu fie impresionat de „lucida agerime" a acestui spirit înalt, de seninătatea unei gândiri care s'a filtrat totuși prin frământările necurmate ale unui temperament arzător și prin sbuciumul luptelor cu un destin furtunatec. „Numai acea idee și acea simțire, care, prin cuprinsul ei și din chiar isvorul ei, s'a înălțat peste interesul strâmt al individului și a găsit în capul celui ce o produce acel prisos al concepțiunii care îi dă valoare universală, numai acea idee merită „ să fie întrupată, spărgând marginile spațiului și ale momentului", — pentru a străbate în depărtarea locurilor și în viitorul timpului".

„A explica nu este a justifica", e maxima acestui limpede cugetător, în opoziție cu toată mișcarea evolutivă din Apus care a adus în critică, odată cu metoda lui Sainte-Beuve, varietatea unei vieți intense și o mare finețá psihologică.

Momentul istoric, în care s'a manifestat activitatea lui Titu Maiorescu, fiind un moment haotic al unei semierudiții, care căuta să orienteze limba și literatura spre o artificială latinizare, influența personalității sale a fost hotărîtoare în evoluția culturii noastre naționale. El apreciază temelia pe care o pune Vasile Alecsandri, în revenirea la creația specific națională, poezia populară. Apoi determină limpede și lapidar legătura acesteia cu aspirațiile poporului nostru spre cultura apuseană. Pentru realizarea acestor năzuințe, el pretinde pe deoparte stăpânirea mentalității europene care domină în toată cultura ei, iar pe de altă parte posesiunea unei forme care să fie o limbă adaptată firesc și fără silă la „exprimarea credincioasă a acestei amplificări", deci o largă și înțeleaptă concepție intelectuală sub disciplina riguroasă a unei stricte controlări a formei.

Eminescu este desemnat de el ca adevăratul și cel mai strălucit reprezentant al acestor tendințe, făcând epocă în istoria literară din vremea sa. Eminescu stăpânea filosofia, credințele religioase și în special budismul, operele poetice din toate timpurile, dar cunoștea în adâncimea tuturor amănuntelor limba poporului și limba veche a cronicarilor noștri, precum și istoria neamului.

Pentruca să se ajungă aci, trebuia geniul, dar pe lângă aceasta și puterea de încordare a marelui nostru poet, pentru a scoate publicul român din „nepăsarea" cu care reacționează la frumos, ca și la mediocru și chiar la vulgar, primindu-le cu aceiași lipsă de spirit critic. După Maiorescu neglijența formei este tot atât de condamnabilă pentru păcatul pe care-l săvârșește literatul împotriva frumosului, ca și împotriva formării unei conștiințe scrupuloase în sufletul cititorilor la care se adresează.

Dar ceiace impresionează la acest suflet mare, de o inteligență nu numai ageră dar și coprinzătoare, sunt rândurile sale scrise asupra valorii tineretului și a bătrânilor într'o civilizație și o cultură în dezvoltare precum și raportul unei generații cu alta. „Omul tânăr nu este, ci devine, numai despre omul bătrân se poate întrucâtva zice că este pentrucă a fost. In mișcare, nu în repaos, ni se înfățișează toate stările sufletești".

Prin urmare mijlocul cel dintâi pentru a-ți da seamă de ființa unui om este a răspunde la întrebarea, în ce direcție se mișcă lucrarea lui sufletească.

„Tinerețea, — zice Maiorescu — e o enigmă, vârsta matură e deslegarea enigmei"... Etapele vârstei sunt deci momente deopotrivă de necesare pentru realizarea curbei evolutive a omenirii într'un spațiu de timp!

Directiva impregnată de el culturii românești acum 30-40 de ani rămâne încă o directivă sigură și nediscutată, noul haos în care ne-a aruncat învălmășeala vremurilor de după războì: înțelegera ideilor pe care omenirea „întreagă" le datorește civilizației apusene și tot odată păstrarea și *chiar accentuarea elementului național.*

Pe cerul înegrit de furtună al clipei prezente, magistrul, la douăzeci de ani după moartea sa, proectează în litere de foc vorbele călăuzitoare care trebue să scoată din haos mintea rătăcită a urmașilor săi, după cum a scos-o pe acea a generației sale.

IZABELA SADOVEANU

Cronica șahului

STRUCTURA COMBINAȚIEI

Marele teoretician Dr. Savielly Tartakover, se ocupă, în excelenta revistă franceză „Les Cahiers de l'Echiquier Français", de importanta temă a combinațiunei în jocul de șah. Articolul acesta fiind foarte interesant, atât prin originalitatea ideilor cât și prin descrierea școlilor prin care a trecut teoria jocului până azi, credem că facem un serviciu cetitorilor noștri, reproducându-l.

„Oricât de numeroși ar fi factorii care contribue a măsura forța șahistă (ca, de exemplu, cunoștințele teoretice, aprecierea poziției, sângele rece în situații grele, etc., etc.) trebue să mărturisim că, cu toate acestea, aptitudinea de a combina *joacă în general rolul principal.*

In acest sens trebuesc interpretate cuvintele ex-campionului lumii Dr. Em. Lasker, când, întrebat cărui fapt datorește superioritatea sa continuă asupra tuturor adversarilor săi de altă dată (Pillsbury, Tarrasch, Janovsky, Maroczy, etc., el răspunse: „Eram în stare să prevăd una sau două mutări mai mult decât adversarul meu, ceeace se chiamă, techniceşte vorbind, combinam într'un mod mai profund, și aceasta producea cel puțin odată în cursul unei partide, criza voită".

Ce este, în general, combinația? E posibilitatea de a face să triumfe legea elastică a imaginației *asupra regulelor rigide ale spațiului, timpului și materiei. Adăugăm că sunt moduri diferite de a combina, după temperamente deosebite, apoi după punctul de vedere ale atacului sau apărării, însfârșit după obișnuința de a înțelege poziția.*

Toate acestea ne duc la concluzia că pretențiunea, devenită quasi-generală, de a distinge diferitele școli, metode sau tendințe (să ne gândim la școala clasică, științifică, neoromantică sau alta!) se reduc pur și simplu la diferitele maniere de a combina.

Istoric. — *Să intrăm în Pantheonul șahului fără a ne fi teamă de a admira din nou operele artiștilor, în șah, cei mai însemnați. Aceasta ne va permite, în acelaș timp, să trecem în revistă dezvoltarea strategiei șahiste, în cursul secolelor.*

Iată pe strămoșul Greco Calabrezul, care face să vibreze în multe din partidele sale compuse, însă briliante, slăbiciunea punctelor f7 și h7.

Iată pe Philidor arhi-profundul, pentru care mecanismul pionilor *(și în deosebi acest „lanț de pioni", despre care va vorbi mai târziu Nimzowitsch) e plin de viață! Iată-l pe La Bordonnais, acest argint viu, care își aruncă armatele pe* coloanele deschise *și pe extraordinarul franco-american Morphy care arată și demonstrează* ad oculos *binefacerile unei* mobilizări rapide.

Ca această mobilizare să fie și economică (calitat nu numai artistică, dar și practică, cum o va demonstra mai târziu Lasker în scrierile sale) e profesodul german Andersen, care se însărcinează cu sacrificiile sale cu devieri splendide. *Ca ea să fie și dirijată (iată-ne deci aproape în plin în celebrul principiu al lui Napoleon: „Să alegi momentul și locul decisiv"), e Zukertort care se distinge* cu manevrele tranzitorii, *evocând mânuirea „mutării intermediare", devenită în zilele noastre — în special grație lui Capablanca! — aproape un cult.*

Ca mobilizarea să fie însfârșit și dinamică (termen pe care îl acaparează atât de des strategii contimporani!), e Cigorin, superba floare tardivă a „epocii eroice", care reușește încărcând piesele sale cu energie potențială *(încă un termen scump ultra-moderniștilor!).*

Logică. — *Inaintea minunilor combinației, te miri, te închini, dar nu ești complect convins, și deja spiritele metodice, sceptice, ale unui Steinitz, unui Tarrasch (și mai târziu ale unui Rubinstein) sunt la lucru pentru a face să pălească strălucirea epocii eroice și a o înlocui — în căutarea adevărului șahist — prin epoca științifică care vrea să clădească combinațiile ei, nu pe intuiție sau fantezie, ci numai pe logică, ca și cum jocul de șah ar fi fost un joc automatic, unde totul se poate rezolva după o schemă prestabilită!*

Să salutăm, cu toate acestea, cu respect, opera dogmatică a lui Steinitz, care a proclamat principiul „echilibrului poziției" („balance of the position") și care n'a crezut să poată răsturna, în mod onest, acest echilibru, decât printr'o minare — făcută cu răbdare — a structurei pionilor *adverși (dublare, izolare, lăsare în urmă, găurire, etc.).*

Despre principii, psichologie, tacticism și logicism în cronica viitoare A. Lernovici.

A APĂRUT
Domniile lor, Domnii şi Doamnele...
de
PROFIRA SADOVEANU

Stan Potcoavă, la leceu

Vânt rău părea a sufla, dela o vreme, peste gospodăria întemeiată a lui Ion Potcoavă, fruntaşul satului Conţeşti. Lelea Maranda nu mai venea Duminica la horă, în fusta înfoiată şi mărginită în poale, cu horbotă colţată, peste care încingea pe cea albastră de mohair ţesut în casă şi vopsit cu fiertură de cicoare şi zeamă de anin; iar Ion, bărbatu-său, nu se mai arăta la biserică sau la cârciumă, în cămaşă de in, cusută'n râuri şi cu bondiţa înflorată de Braşov, pe umăr. Rar mai stau ei în zilele de sărbătoare, pe laviţa de lângă gardul ogrăzii, unde lelea Maranda, tăcută şi privind în zări, frământa, fără astâmpăr frunză de busuioc; iar Ion, cu ochii plecaţi şi copleşit de gânduri, scormoneşte pământul, cu vârful băţului de corn.

— Ei, ai fost la şcoală? — îl întrebă într'o zi, lelea Maranda, înfigându-şi ochii pe faţa lui Ion, suptă şi pârlită de soare.

— Fost. — Răspunde el, ca de aiurea.

— Şi... ce-o zîs domnul?

— O zîs cam aşa cum mă gândesc şi eu de-o vreme.

— Adică să ţinem pe Stan acasă; să pască oile pe deal, să râneească la vite şi să se ducă Duminica la horă, iar pe urmă să-l însurăm, ca să mai înmulţească plozii din sat. Stan al nostru să muncească tot pe loc şi a lui Dănilă şi Onofrei să'nveţe carte, la leceu, să se facă preoţi ori de cei care măsură cu maşina pământu; ei să fie doftori, ori căpitani; şi, când or vini în sat, pe la sărbători, să le stee băetu nostru înainte, drept, cu căciula în mână! Aşa o zâs domnu?

Lelea Maranda întreabă, măturând cu palma frunzele strivite şi ciuciulitite de busuioc.

— Da stăi, femee, nu te repezi, că ceiace-o zâs domnu nu-i tocmai aşa cum îţi pare; nu-s vorbe de pomană. Au un tâlc.

— Dar spune odată, omnule, ce-o zâs?

— Eu îs de părere să se trimeată copiii satului la învăţătură, dar să fie numai şi numai dintre cei cu tragere de inimă la carte; să fie strecuraţi şi aleşi, aşa cum s'alege făina din tărâţe. Adică părinţii, să aibă chezăşie precum că au să ducă învăţătura până la capăt şi n'au să dee în drum cu roata'n şanţ.

— Adică Stan al nostru, ar da-o de râpă? N'o învăţat bine şi n'o trecut la examin? Şi n'o zâs domnu că băetu îşi bate capul să se ţâe grapă de ceilalţi?

— Ei vezi? Tocmai de asta vorbea el şi spunea că adică aceia's mai uşori de cap; că la leceu îi tare mult de învăţat, şi de nu le dovedeşte pe tăti, n'are să fie Stan la urma urmei, nici cal, nici măgar.

—Cum adică? — întreabă lelea Maranda, roşindu-se.

— N'are să fie nici gospodar la casa şi la ogorul lui, nici ceva de samă, nu s'a alege de el, la târg.

„Că cei ce-s afumaţi cu învăţătura şi n'o pot dovedi, din pricină că-i grea, se prefac la târg în derbedei şi'n tâlhari". Iaca aşa mi-o spus domnu; curat aşa, cum îţi spun şi eu.

— Şi ce zice să facem cu Stan?

— M'o sfătuit să nu-l dăm la leceu; dacă nu vrea să rămâe în sat, să înveţe o mesărie la care l'o trage inima.

— Hm! Să'nveţe potcovăria? Să potcovească băetu nostru caii lui Dănilă, când a veni în strae strâmpte, şi'n trăsură? Nu, asta n'are să fie cât oi trăi, că doar numai pe Stan îl avem şi nu vreu să zăcă lumea că l-am legat cu sila de coarnele plugului, ori l-am făcut ţigan-potcovar în sat. Nu!

Lelea Maranda, cu glasul înnecat în lacrimi, îşi şterge faţa asudată cu colţul testemelului de pe cap.

— Da taci, femee, că sântem doar la Sân Petru; şi, pân'la examenul de leceu mai sânt două luni în capăt.

— Of! Of! N'ai auzit, bre omule, nu ţi-o spus Ileana că a lui Dănilă şi a lui Onofrei învaţă de se rup? Ii învaţă domnu şi tu, pe al nostru îl trimeţi înainte cu oile pe deal. Mânca-le-ar lupu!

— Ştii ce, Marandă? Când s'o întoarce diseară, să-l întrebăm de-l trage inima la învăţătură, la gospodărie ori la mesării.

— Digeaba am lehăit! La mesărie nu-l dau, de-ar fi să cer de pomană, în sat, eu tot la învăţătură mi-l trimet, — hotărăşte lelea Maranda, sculându-se de pe laviţă şi aruncând lui Ion o privire rea, se'ndreaptă spre casă, bolborosind.

La apusul soarelui, Stan se'ntoarce fluerând din trişcă. Departe de cârdul oilor împrăştiate, târîndu-şi opincile fără sfori coboară dealul alene.

— Unde-ai fost, măi Stane? Oile au venit de mult la târlă şi tu...

— Am fost colo sus, pe deal.

— Da nu ţi-am mai spus, măi băete, să nu le laşi în plata Domnului? Iaca, trei nu s'au întors şi s'or fi dus drept în gura lupului. Hai, fă'napoi de le caută.

— Lasă că vin ele... Alaltăeri nu s'au întors pe'nserate? — răspunde Stan, căscând, şi aşezându-se pe marginea prispei.

— Du-te, măi, du-te mai repede, că le-i găsi numai pielea! Cânii s'au întors şi ele au rămas singure în huceag, — îi porunceşte tatu-său. Apoi trecându-i pe dinainte şi apucându-l de braţ, îi face vânt spre poartă.

Stan se'ntoarce şi s'aşează pe prispă, într'un cot, pe când mamă-sa, care trecând la muls auzise porunca, spune îndârjit:

— Ii sătul băetul de stat cuc pe deal la coada oilor. Alţii învaţă în casă, la răcoare şi el se coace, toată ziulica la soare, cot la cot cu mutu Marghioalei.

S'aude behăit răsleţ şi cele trei oi rătăcite vin, alergând spre casă.

Stan se ridică încet, se'ntinde şi târîndu-şi paşii, deschide poarta cea mare. Tatăl său i se uită lung în urmă, scuipă, îşi dă pălăria mai pe ceafă, cu un bobârnac, şi-i zice nemulţumit:

— Carte ai să'nveţi tu, măi Stane? De ce-ai deschis poarta? Pe portiţă nu intră trei oi?

— Da 'mneata n'ai deschis poarta, aseară?

— Ca să intre cârdu, măăăi, tăt cârdu, tăt.

In jurul mesei rotunde, aşezată pe prispă, cei trei mănâncă, tăcând. Ion se tot uită înainte, dă cu lingura pe alături de strachina din mijloc şi ciupeşte când şi când, din mămăligă. Işi face cruce şi scoate punga, cu baeri din brâu. In timp ce Maranda strânge masa, el se'ntoarce spre fiu-său şi-l întreabă răspicat:

— Ia ascultă, măi Stane! Mămucă-ta ar vrea să te dăm la leceu. Tu ce zâci? Ii putea să'nveţi? Acolo nu-i ca la şcoala primară. E mult de învăţat şi tu trebue să ai ţinere de minte şi să treci toate examenele, aşa a spus domnu învăţător. Ei, ce zâci, spune!

— Apoi... mă duc şi eu la Piatra, cu Dănilă şi cu Onofrei, că suntem dintr'un sat.

— Măi, prostule, nu-i vorba să te duci la un loc cu ei. Eu te întreb dacă te simţi bun de treaba asta. Imi pare că ei sunt mai uşori de cap. Eu, unul, cred că ar fi mai nimerit să rămâi în sat. Dacă rămâi cumpăr locul Saftei, o păreche de juncani şi facem treabă cu temei. Mai târziu, la toamnă, cărăm lemne la rampă şi banii de pe *boeresc* îi luăm la vară. Până atunci, vom lucra pe ogoarele noastre.

— Ba eu mă duc la Piatra, tată, că mi-o spus băetul cucoanei de teatru şi de... nu ştiu cum îi zâce, unde se duce şcoala Duminica şi băeţii dela liceu au voe să umble prin târg şi la Bistriţa, la scăldat.

— Eu te întreb, măi Stane, de te bizui la învăţătură şi tu spui de scaldat! Mă tem că nu-i scoate-o la capăt cu învăţătura... Dacă ţâ-i drag la târg, n'ar fi mai bine să te dau la atelierul lui Iosîf-fieraru? Acolo ai învăţa o meserie de care-i lipsă în sat. După ce-i termina armata, te-ai aşeza pe lângă noi şi ai face bani. Nu vezi? Chirică de-abia dovedeşte, iar pe lângă fierărie stau căruţele ca la iarmaroc.

— La ferărie nu mi-i drag să'nvăţ, căci feciorul dăscăliţei umblă uns şi negru, ca un hornar.

— Dă, măi Stane, să te trimet şi la leceu, dar să nu cumva să rămâi repetent, căci la anul viitor, nu-i mai vedea tu leceul, cum n'o vedea soacră-mea „Impărăţia ceriurilor".

Lelea Maranda, cu mânecile suflecate şi cu doniţa plină de laptele înspumat, se arată în pragul casei şi spune batjocoritor:

— Iar îi ceteşti, Ioane?

Apoi către fiu-său:

— Iaca, tatăl-tău, vra să te facă potcovar în sat. Iţi place treaba asta? Mai bine să te văd mort.

— Nu, — răspunde Stan, bălbănindu-şi capul mic.

— I-am spus că-l dau la leceu, da să nu rămâe cumva repetent, că nu mai vede şcoală cât o fi ş'o trăi. Iaca, acum dau banii imaşului ca să-i arăte şi lui domnu învăţător. Până la toamnă ar putea învăţa şi urşii... Pe urmă, cu ce-oi mai scoate din cărăuşie, o să-i cumpăr cărţi şi strae de şcoală, o să plătesc gazda şi o să-i mai dau şi de cheltuială.

— Ş'adică ce tot socoteşti? Dănilă şi Onofrei nu's înstăriţi cum suntem noi şi fac toate chipurile să-şi trimeată băeţii la leceu. Ştiu ei că pe urmă s'or răsplăti. N'ai auzit că feciorul popii dela Gindăuani vine dela târg cu trăsura plină de bunătăţi şi a dat soră-sei zestre în bani?

●

Stan Potcoavă a reuşit cel din urmă la concurs. După două luni de şcoală, când tatăl său porni spre Piatra să-şi vadă băiatul şi să afle „despre învăţătura lui", carnetul de note şi informaţia căpătată dela secretariat, îi arătară că fiul-său „era cu mult sub media cerută".

— Dacă aşa-i vorba, domnule secretar, oare n'ar fi mai nimerit să-l iau acasă? Că, ştiţi dumneavoastră, zâua bună de dimineaţă se cunoaşte.

— Să mai încerce şi'n trimestrul viitor, poate că-şi corijează media. Se întâmplă uneori că elevii care erau la începutul anului în coada clasei, ajung printre cei buni pela sfârşit. Trebue să socotim, bade, schimbarea locului, învăţătura nouă...

— Da Onofrei şi Dănilă nu's tot din Conţeşti? Şi aţi spus că merg strună.

— Aşa-i, bade, dar nu toţi copiii au aceiaş minte. Unii învaţă uşor, alţii birue cu silinţa.

— Hei, ştiu eu că un cal bun merge nesfichiuit la deal, iar cel moale cade bătut, în mijloc de drum drept. Ii spuneam eu nevestei... Dar cine s'audă? nevasta una ţinea: La leceu.

Ion se scarpină în cap şi părăseşte cancelaria.

Ameninţat cu retragerea, Stan obţinu în trimestrul al doilea media la limită, iar la sfârşitul anului a rămas corijent, la limba franceză.

— Ei, Marandă, ce-ţi spuneam eu? — o întrebă Ion, în loc de bună ziua. Iaca, a rămas corijent la limba franceză şi ca să treacă în clasa a doua, trebue să 'nveţe toată vara. Trebue să-i plătesc iar domnului ca să-i arate.

— Să'nveţe şi singur, că are destule cărţi. Da a lui Dănilă şi a lui Onofrei, au să înveţe?

— Nu! Cică sînt în fruntea clasei. Au trecut într'a doua.

Lipit de uşă, cu capul plecat şi învârtind chipiul între degete, Stan asculta şi număra colţurile horbotei de pe pat.

— Da de ce n'ai trecut şi tu în clasa a doua? — îl întrebă mamă-sa.

— Apoi cum eram să trec, mamă, dacă nu înţelegeam o boabă la limba franceză; iar când mă învăţau, câteodată băeţii care ştiau de acasă, uitam tot până a doua zi. Tare-i grea limba franceză!

— Ţi-e greu capul că Dănilă şi Onofrei n'au învăţat-o cu domnul aici în sat.

— Hei, lor le explica băetul lui Tănase dela dugheana din colţ, că i-a adus moş Onofrei două gâşte şi trei găini. Şi fata mătuşei Maria s'a lăudat că ştie la limba franceză, dar când i-am zis să mă 'nveţe, a pornit fuga pe uşă şi striga din sală: Eu nu ştiu să vorbesc păsăreşte. Să te 'nveţe Dumnezeu. Când se întorcea dela spălat mătuşa Maria era şi mai rău. Imi arunca mătura şi-mi spunea: „Hai mătură, fă focul, adă o cofă de apă şi pune de mămăligă. După ce mâncam şi mă puneam să 'nvăţ, ea nu mă lăsa şi tot striga: „Hai, stinge lampa, că nu scot gazul din fântână". Iar eu dacă nu ştiam lecţia, nu mă mai duceam la şcoală.

— Ei vezi, Ioane, asta-i pricina că n'a putut învăţa băetul, — lămureşte Maranda, mulţumită că poate uşura vina lui Stan.

— Da de ce n'ai spus să-ţi schimb gazda, de ce?

— Era acolo un băet care mă 'nvăţa la istorie.

— Dă, să vedem de-i trecea examenul la toamnă că anul acesta m'am spetit cheltuind cu tine şi cu şcoala ta. Am vândut iapa cea bătrână şi n'am cu ce treera ovăzul.

Duminica copiii s'adună pe dealul din faţa satului, la jocurile nouă dela târg, învăţate dela Dănilă şi dela Onofrei. Numai Stan Potcoavă stă acasă, pe prispă. Cu cartea pe genunchi, şi cu privirea pierdută în zări, prinde din când în când muştele din sbor. Spre seară, pe la mulsul vacilor, adoarme cu manualul de limba franceză sub cap.

— Hai scoală, măi Stănică şi mai lasă cartea ceia, că înveţi de azi dimineaţă. Hai du-te şi tu pe deal şi ti mai joacă. Slavă Domnului, ai destul timp până la examen. Mai sînt două luni.

Stan cască somnoros, se întinde şi se lasă iar în cot.

— Hai, du-te de te mai răcoreşte...

— Nu mă duc. N'am înţeles la limba franceză şi domnu mi-a dat de scris.

Stan Potcoavă a trecut la limită corijenţa. Gazda i-a fost schimbată şi tatăl său a făgăduit unui elev dintr'o clasă superioară cinzeci de lei pe lună, pentru meditaţie.

Anul acela fiind secetos, păpuşoii şi imaşul nu i-au adus lui Ion cele necesare pentru cheltuelile şcoalei aşa că fu nevoit să vândă juncanii şi doi porci îngrăşaţi.

Mulţumiţi de veştile pe care le trimetea Stan prin factorul poştal: „Merg bine cu şcoala. De vacanţă mă 'ntorc cu băeţii. Dumneata nu mai veni degeaba, la târg" şi liniştiţi în privinţa notelor pe care corespondentul nu le trimetea ca în anul trecut, Ion şi Maranda, ocupaţi cu gospodăria, nu se mai gândeau la timpul care trecuse fără ca să se mai intereseze despre învăţătura lui Stan.

Intr'o zi, lelea Maranda se 'ntâlni la dugheană cu Măriuca lui Onofrei, care, nebănuind că nu ştia de eliminarea feciorului îi spuse fără gând rău:

„Tare rău mi-a părut, lele Marandă, când am auzit de Stan. N'o fi fost băetu chiar aşa cum spun d-nii profesori. Aşa-i unde's mulţi, lele Marandă! Parcă nu-mi spunea al meu cât îs de răi? O fi făcut şi el o greşală, că-i copil? — şi pentru asta să-l dee afară din leceu?!

Maranda tace şi simte că-i bat toate tobele din lume în cap. Dugheana cu rafturile încărcate, se învârtea cum se învârteau caii de lemn la iarmaroc. Parcă i se cufundă pământul sub picioare. Fără putere ea se lasă o clipă, pe scaunul de alături.

După aceasta uitând pe tejghea cumpărătura, şi cu picioarele muiate de abia se târăşte spre ogor unde prăşeşte Ion. Puterile n'o ajută şi cade fără vlagă, fără gând... sgomotul unei căruţe care trece pe alături îi alungă ameţeala.

Se trezeşte strigând, cu glas străin parcă:

— Hai acasă!

— Da ce-i? o întreabă Ion, care n'o văzuse venind.

— Hai acasă! — mai strigă ea odată şi vrând să se scoale cade şi îşi înţeapă faţa în mărăcini uscaţi.

Sângele i se scurge pe faţa-i palidă. Cu pumnii strânşi, cu picioarele înţepenite, abia mai poate vorbi.

— E mare pacoste. Hai acasă.

Ion grăbeşte pasul şi o întreabă iar.

— Dar ce-i, femee? Cine te-a bătut?

— E rău. Pe Stan l-au dat afară din leceu.

— Cine ţi-a spus una ca asta?

— A lui Onofrei, la dugheană.

— Şi v'aţi bătut?

— M'am sgâriat în spini, — lămureşte ea ştergându-şi obrazul însângerat.

— Da de unde ştie Măriuca de pacostea asta?

— I-o fi trimes veste fecioru-său.

— Iaca treabă!

Ion stă o clipă cu coada sapei înfiptă în pământ şi tace uitându-se înainte. Lăsând apoi să-i cadă unealta din mână, porneşte ca un năuc. Maranda ia sapa şi neîndrăsnind să se apropie îl urmează dela distanţă:

— Nu ştiu dece l-au dat afară, că Măriuca n'a spus de învăţătură. După cum am înţeles, ar avea altă vină.

Ion intră în casă şi-i strigă din prag:

— Adapă iapa şi trage căruţa!

Până la Piatra, cale de patru ceasuri, Ion poposeşte numai de trei ori şi ajunge în faţa şcoalei tocmai când sună clopotul de ieşire. Lasă căruţa în drum şi strecurându-se printre şcolari, se duce în cancelarie. Secretarul îl recunoaşte şi-i spune rece:

— Te-am încunoştiinţat, prin corespondent că fiul dumitale a fost eliminat din liceu.

Continuare în pagina 8-a

Zoscenco

Ceasornicul

...Fireşte doftorul a înlemnit deodată. Işi pipăe buzunările, caută; nimic — ceasornicul s'a dus.

Sigur, ceasornicul nu era de soiu. — tinichea... Deşi avea lanţ şi felurite brelocuri: ouă de metal, o potcoavă oarecare, o cheiţă...

Bine înţeles, păgubaşul ţipă şi chemă poliţia.

— Poate că l-ai uitat acasă?

— Nu! —a răspuns — Când m'am urcat în tramvai, m'am uitat la ceas — ca să nu vin iar prea târziu...

Şi începu să scotocească în pantaloni şi prin toate buzunările.

— Mai departe? A sărit, tâlharul, din vagon? N'aţi descoperit nimic. nu-i aşa?...

Totuşi, ceasornicul s'a găsit, fireşte.

...Bolnavul a fost iar spintecat. Bine înţeles chirurgul s'a bucurat peste măsură.

— Iată unde s'a ascuns comoara mea... Şi stă liniştită, răzămată de apendice...

Şi lanţul? — Lanţul s'a întins dealungul stomacului...

trad. de F. DIMA

— Am aflat astăzi, şi vă rog să-mi spuneţi care-i pricina?

— Pentrucă-i un element rău. Afară de asta, e neputincios la învăţătură.

— Dar ce răutate a făcut, domnule secretar?

— Anul trecut a furat mantaua unui elev şi acum s'a descoperit că o vânduse, altui elev.

Domnul Pavel băcanul, corespondentul lui Stan, vede căruţa oprindu-se în faţa dughenei şi ese în prag. In loc de bună ziua, îl întreabă:

— Ce vânt te-aduce pe la noi, bade Ioane?

— Vânt rău. Ai ştiut şi nu mi-ai trimes vorbă. Dacă am văzut că nu ne vine nici un răvaş şi nici notele lui Stan, credeam că toate's bune. Furat de treburile gospodăriei n'am mai dat pe la târg şi când colo... ce să aflăm din sat? Ticălosul de băiat îi eliminat din leceu, pentrucă a furat o manta.

— Nu-ţi mai face inimă rea, bade Ioane, că dracul nu-i tocmai aşa de negru.

Tăcut Ion cere un rachiu şi se aşează la masă gânditor.

— Unde-i blestămatul de Stan?

— In ogradă. Iaca, îl chem.

Stan vine şi se lipeşte de uşă, cu ochii plecaţi în pământ, aşteptând să fie lovit.

Din prag Ion îi strigă cu glas stins:

— Să iei pânea şi bucceaua.

In căruţă, alături de tatăl-său, Stan se uită înainte. In minte i s'a strecurat un singur gând: nu va mai învăţa carte.

Adus de spate şi cu hăţurile lăsate în jos, — Ion tace. Din când în când şfichiue iapa şi-o îndeamnă la trap.

Soarele se lasă spre munţi dincolo de Dealul Balaurului. Pe şoseaua pădurii se întind pete mari de umbră întunecând calea care în seara asta pare fără de sfârşit.

Stan scoate din traistă codrul de pâine şi mănâncă liniştit, pe când tatăl său adapă iapa şi aplecând apoi găleata, şi-o toarnă toată în cap.

Pe laviţa dela poartă lelea Maranda cercetează zarea. Când vede căruţa în capul dealului, se repede la poartă şi o deschide. Neîndrăznind să iasă în întâmpinare se lipeşte de gard înlemnită.

— Iată-l, a isprăvit învăţătura şi s'a făcut tâlhar, — spune Ion scoborându-se din căruţă.

— Ce spui, bre omule?

— Aşa cum îţi spun. L-au dat afară din leceu, pentrucă a furat o manta şi a vândut-o. Pentru învăţătură, n'are cap. Nu-ţi spuneam eu?

— Vai de mine! De asta l-au dat afară?

— Dar cum erau să-l mai ţie? Tâlhar la leceu?

— Eu nu's tâlhar, n'am furat eu mantaua. A furat-o Curcă Ilie, din Călugăreni şi mi-a spus că-i a fratelui său mai mare. Am cumpărat-o cu douăzeci şi cinci de lei, — spune Stan mamei sale, în timp ce Ion deshamă şi duce iapa la grajd.

— Aşa ai vorbit la leceu?

— Nu! Curcă Ilie n'a mai venit la şcoală după Crăciun. Astăvară, când am vrut s'aduc mantaua acasă, domnul Pavel a zis s'o las la dumnealui, iar din cei douăzeci şi cinci de lei a oprit cinsprezece, pentrucă o păstrase.

— Acum înţeleg eu cum a fost. Toată treaba asta a fost pusă la cale de al lui Dănilă şi de al lui Onofrei. A lui Dănilă are rude în Călugăreni.

Ion intră în casă, şi aruncă pălăria pe pat şi spune scurt Marandei:

— Ia vezi de mămăligă.

La mâncare toţi tac. Numai Maranda arată în mişcări o vădită nerăbdare pe care nemaiputând-o stăpâni, spune îndârjit:

— Auzi, Ioane, că băiatul a cumpărat mantaua dela altul din Călugăreni şi Pavel i-a spus să n'o aducă astăvară acasă, iar Stan i-a dat cincisprezece lei pentru că a păstrat-o, auzi?

Toate astea sunt puse la cale de năpârcile lui Dănilă şi a lui Onofrei, că Măriuca are doi cumnaţi în Călugăreni. De când am trimes şi noi pe Stan la leceu, tot văd în ogradă o mâţă neagră. Cu farmecele lor orbesc şi surzesc profesorii ca să iasă băeţii lor întâi. Dar lasă că-l desleagă Vişoaia pe Stan şi or să vadă ele. Le arăt eu.

Dezobişnuit de muncă şi cu gândul la distracţiile orăşăneşti, Stan, trimis de tatăl său la treabă prin gospodărie abia îşi mişcă picioarele, iar când porneşte cu vitele pe deal, le rătăceşte prin pădure ori prin ogoarele sătenilor care le închid la obor. Ion plăteşte, iar Maranda, ferindu-l pe Stan de cureaua tatălui e numai vânătae pe spate.

— Măi băiete, ascultă pe tatăl tău, că într'o zi, are să te omoare în bătae.

— Decât să mă omoare el, mai bine mă duc la Piatră şi mă bag slugă la domnul Pavel.

— Halal! După ce n'ai învăţat ca să fii şi tu preot sau ofiţer, acum ai vrea să te bagi slugă şi să ne faci de râs în sat? Ia sama. Tatăl tău a irosit din gospodărie şi tu, în loc să-i dai o mână de ajutor, prăpădeşti tot ce-ţi stă în drum.

— Dar ce treabă are satul cu mine? Şi dacă-i vorba să mă tot bată, eu mă duc la târg. Acolo-i frumos şi-i bine. N'am văzut eu cum se îmbracă băeţii din dugheni în strae bune şi se duc, Duminica, la cofetărie şi la Cinematograf?

— Ce-o mai fi şi aceia...

— Hei, mamă, ce ştii 'mneata? Acolo e o sală mare, de zece ori mai mare decât hambarul nostru. Scaunele stau în rânduduri, ca la primărie când se dau premiile, ştii? In fundul sălii este un pod şi de sus până jos este o pânză albă întinsă.

Când începe filmul, se face întuneric în sală. Numai pânza e luminată şi pe ea se văd fel de fel de frumuseţi...

— Şi ce se vede acolo?

— Se văd palate mari, iar într'însele este lume multă şi boeri care petrec. Cam pela mijlocul petrecerii se furişează în sală alţi boeri şi aceia sunt tâlhari îmbrăcaţi frumos, caşi ceilalţi musafiri. Când toată lumea petrece ei s'ascund prin alte odăi, pe după perdele ori pe sub scări, iar când se isprăveşte balul şi stăpânii palatului se duc la culcare, tâlharii îi leagă în pat şi le pun în gură un căluş. Dacă boerii sînt mai puternici şi se luptă, tâlharii îi omoară pe loc. Pe urmă, umblă prin toată casa şi fură bani şi inele şi tot ce-i mai scump. Işi pun mustăţi şi bărbi, de nu-i mai cunoaşte nici dracu. Se sue apoi în tren şi fug în altă ţară. Acolo se fac boeri mari.

— Da slugile sînt moarte? Cum de-i lasă sá intre în palat?

— Parcă tâlharii le întreabă. Dacă fac gură, le dau cu cuţitul. Şi-i omoară cât ai clipi.

— Şi te-ai dus şi tu pe la pacostea ceia?

— Dănilă şi Onofrei n'au fost?

— Dar ei învaţă, iar tu eşti eliminat din leceu.

— Mamele lor mi-au făcut de urâtul cărţii. Aşa cum ai spus mneata, de-mi era capul cât oboroaca şi nu puteam ţine minte niciun bob.

După o altă contravenţie, plătită serviciului silvic, Stan, bătut măr de tată-său, fugi la Piatra şi intră servitor în dugheana lui Pavel. Acesta vesti pe Ion şi ceru învoirea. Pe când Ion se grăbea s'o trimită cu factorul postal, fu împiedicat de Maranda care îi spuse îngrijorată:

— Poate că ar fi mai bine să nu-l învoeşti. Căci cine ştie dece se mai apucă pela târg, unde vede feli de feli de minunăţii...

— Parcă alţii nu văd. Dar aici la ce-i bun? E păcat şi de mămăliga pe care o mănâncă. Să muncească s'o câştige. Nu era mai bine să nu-l fi dat la leceu?

— Cum îţi vine, Ioane, când te gândeşti la ce are să zică lumea? Toţi duşmanii noştri au să râdă de feciorul lui Ion Potcoavă, fruntaşul satului, slugă în dugheana lui Pavel. Oare cum are să-ţi vie Ioane, când îi auzi una ca asta? N'are să-ţi plesnească obrazul de ruşine?

— Mai bine era să nu-i fi ameţit tu capul băetului cu leceu şi cu maşina ceia de măsurat pământul.

— Şi mai nimerit ar fi fost, dacă te duceai şi tu cum s'a dus Dănilă şi Onofrei, de câte două ori pe lună la Piatra, ca să vadă băeţii şi să 'ntrebe de note. Tu l-ai lăsat acolo, în plata Domnului şi el, bietul băiat, mai slab de înger, s'a potrivit ticălosului de Curcă.

— Eu sînt vinovat de pagubă şi de toate.

— Nici vorbă că eşti vinovat. Dacă te duceai din an în Paşti la târg.

— Da mai taci, femee, că-mi iau lumea în cap.

Pe Stan îl înăbuşe satul; şi când se duce pe deal cu oile, ia în traistă fascicolele romanelor senzaţionale, pe care i le aduce factorul poştal.

— Dar ce sînt gazetele celea din traistă? Cine ţi le-a dat?

— Mi le împrumută un băiat de la Piatra. Mai cetesc colo, pe deal.

De când ceteşte Stan *Crimele din New-York* şi se gândeşte, în voe cum ar fi scăpat de poliţişti în locul asasinilor prinşi tată-său a plătit o contravenţie îndoită la primărie. Intr'o zi, pe când Ion nu-şi putea aminti pe ce dăduse o sută de lei lipsă din pălămida lăzii, unde se găseau banii neschimbaţi şi Maranda se plângea din nou de vrăjile duşmancelor care-i opriseră găinele de la ouat, ea zări pe Stan, strecurându-se ca o umbră pe scara podului dela hambar. Cercetând în urmă găsi între fuioarele de cânepă o grămadă de ouă, alături de o basma plină cu bani.

— Ce căutai adineaorea în pod, măi Stane?

— Fuior, să-mi fac un bici.

— Da grămada de ouă cine-a pus-o acolo?

— Asta nu-i treaba dumitale!

— Câte ouă ai vândut până acum? Dela Paşti încoace, cuibarele sunt pustii. Ce faci cu banii? Să mi-i dai pe toţi că de nu te spun tatălui tău. Ai să 'nfunzi puşcăria!

— La puşcărie se duc numai cei care omoară ori fură bani mulţi şi sunt prinşi. Eu ce ţi-am luat?

— O sută de lei din pălămidă şi cine ştie câte sute de ouă. Adu banii că te spun!

— Atâta-ţi trebue să mă spui, că uite, răspunde Stan rotind în faţa mamei sale ghioaga de corn. Şi ese pe poartă fluerând în urma cârdului de oi.

Stan mai trăi în sat câţiva ani, în care timp de multe ori se întâmplaseră prădăciuni fără să se poată descoperi tâlharul. Lelea Maranda se gârbovea şi se topea văzând cu ochii. Nu se mai ocupa nici cu semănatul inului şi cu ţesutul pânzei. Numai slujbele la biserică le păzea cu sfinţenie, iar la sărbători umplea pridvorul bisericei cu lumânări.

— Mai pune, lele Maranda, şi 'n altar şi'n faţa Maicei Domnului, — îi spunea câte o femee.

— Nu, nu! Oi fi având şi eu păcate şi nu sunt vrednică... Vor fi primite şi de aici de Dumnezeu cel mare şi Sfânt.

— Dar ce-o fi având oare Maranda lui Potcoavă? Parcă a intrat în anul morţii, — îşi dădu părerea o femee din sat.

— E amărâtă de fecioru-său căruia nici fringhie de spânzurat nu i s'ar cădea. La şcoală n'a învăţat şi dacă l-a adus acasă, parcă-i de vre-o treabă? — lămuri altă femee.

— Cică a lui Dănilă şi a lui Onofrei au s'ajungă boeri. Aşa spunea alaltăeri domnul notar. Toată ziulica cetesc pe tăpşan, iar la horă vin de se uită numai. Halal de părinţii lor că tare 's împliniţi.

— Aşa-i, soro, ei au să ducă învăţătura până la capăt. Pe Stan a lui Potcoavă mai bine era să nu-l fi trimes la şcoală.

— Ce să-i faci? Lelea Maranda ţinea una şi bună acum zece ani.

„Stan al nostru, n'are să mai împingă la coarnele plugului. O să-l facem preot". Şi iată ce s'a ales...

— Parcă toate muştele fac miere?

— Are să-l iee în armată la toamnă şi poate că acolo s'o mai schimba.

— Ei, vezi? Asta-i buba care o roade pe Maranda. Ştii cât de fudulă era şi cum mergea cu capul pe sus... Şi acum umblă cu ochii plecaţi.

— Dar de ce tot dă acatiste şi maldăre de lumânări la biserică?

— Ca să le mai ajute Dumnezeu, că dela o vreme, numai în rău le-a mers.

Incolţit de necontenite şi aspre pedepse, Stan făcu serviciul militar. Când se eliberă cu toate rugăminţile şi ameninţările părinţilor de a-l desmoşteni, el nu se mai reîntoarse în sat şi intră servitor la o casă boerească, de unde, în urma unui furt, fu concediat în scurt timp.

Lelea Maranda, nădăjduind în schimbarea pe care milităria ar fi putut-o aduce în viaţa lui Stan, nu mai aştepta decât ajutorul lui Dumnezeu, pe care îl implora în liturghii şi împărţiri de pomeni la săraci.

Vorbind de aceasta cu Ion, ea îşi mărturisea într'una acelaş gând:

— Poate că l-o lumina Cel de Sus şi s'o întoarce acasă.

Ion, căruia Marando nu-i mărturisise presupunerile, răspundea în totdeauna resemnat:

— Să fie unde-o fi, să facă ce-o putea, şi să-şi câştige pânea. Numai cinstit să fie şi să nu se 'nhaite cu tâlharii dela târg.

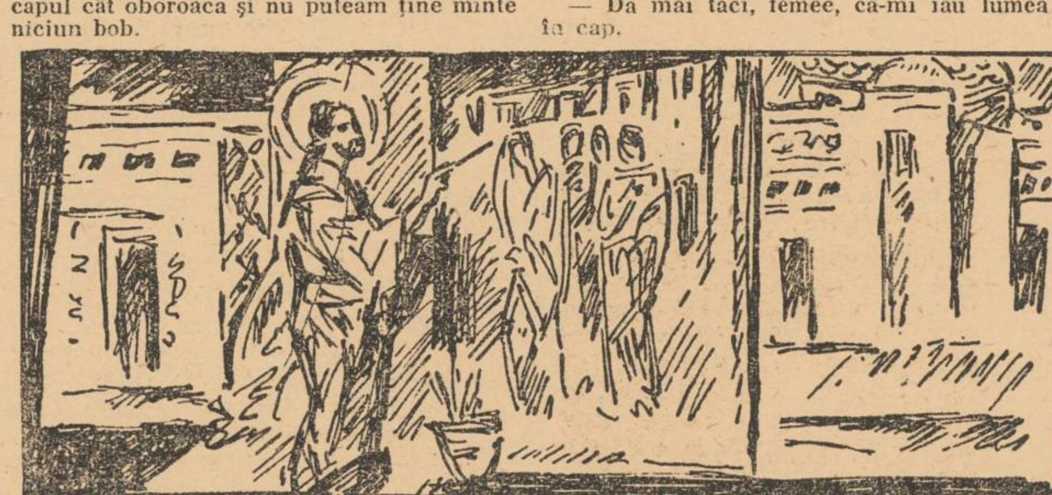
Indepărtat din serviciu, rămas pe drumuri şi îndemnat de obişnuinţă, Stan se alipi unei bande de borfaşi.

Intr'o zi, răpus de osteneală şi de boală, fu găsit zăcând sub un pod. Din arestul poliţiei, fu dus la spital, unde doctorii constatară o meningită care-l răpuse în scurtă vreme.

Jelania lelei Maranda nu mai contenea:

— Eu, eu l-am omorît, nu mi-ar mai fi ertat! De nu-l trimeteam la învăţătură grea nu i se aprindeau creerii în cap şi nu vedea toate rălile dela târg. Eu l-am omorît bătu-m'ar Dumnezeu să mă bată.

CONSTANTA MARINO-MOSCU

Domnia Mahdi-ului

In jumătatea doua a secolului trecut, un Sudanez sărac a făcut o carieră de neînchipuit. Din începuturi obscure, acest om a reuşit să se ridice până la rangul de profet al lui Allah, şef religios, politic şi militar al poporului, isbutind să învingă corpurile expediţionare trimise împotriva lui de egipteni şi englezi şi şi-a încheiat zilele în bogăţie şi glorie.

In tinereţe, Mohamed Ahmed se îndeletnicea cu vânzarea de talismane şi amulete contra bolilor şi farmecelor. Era un tânăr frumos, cu ochi expresivi şi păr bogat, pe deasupra fiind însufleţit de ambiţie şi vanitate. Intr'o bună zi, el descoperi că poporului său, asuprit de funcţionarii egipteni care storceau măduva locuitorilor din Sudan, îi lipsea un conducător. Işi închipui cu tărie că avea calităţile necesare acestui rol şi procedă în consecinţă.

Primul lucru pe care l-a făcut a fost retragerea sa pe o insulă pe Nil, lângă Khartum, capitala Sudanului. Acolo Mohamed Ahmed se transformă peste noapte în sfânt, nutrindu-se numai cu ierburi şi fructe, iar cele două soţii ale sale fură recomandate ca simple spălătorese, angajate spre a îngrjii ca halatele să-i fie totdeauna imaculat de albe, aşa cum se cuvenea unui profet.

Mohamed Ahmed avea darul vorbirii şi făcu o figură bună ca sfânt. Faima lui se răspândi repede şi darurile curgeau din toate părţile. Cum o parte din daruri o cedă săracilor, Mohamed deveni popular mai ales în rândurile populaţiei nevoiaşe.

Intr'o noapte, profetul anunţă discipolilor săi că el e chiar „Mahdi"-ul, adică mesia a cărui venire e prevestită de Coran, că se trage din neamul profetului Mohamed, purtând din cauza aceasta acelaşi nume şi că cicatricea pe care o are pe obraz ar fi un semn că este alesul lui Allah.

Odată eşit în arena oficială, Mahdi-ul îşi organiză partizanii. Discipolii săi cutreerau ţara cu solia Mahdi-ului către popor, în care se spunea că „cine îl va duşmăni e un necredincios, iar cine va purta război cu alesul lui Allah, va rămâne părăsit şi singur, avutul şi copiii săi devenind o pradă cuvenită credincioşilor". Purtând coranul într'o mână şi sabia în alta, vânzătorul de talismane, înălţat la rangul de profet, păşi la îndeplinirea misiunii sale.

Mahdi-ul dovedi reale însuşiri de organizator. Scrupulele nu-i împovărau conştiinţa, aşa că isbuti să recruteze aderenţi devotaţi din toate straturile populaţiei. Celor bogaţi le promitea izgonirea turcilor şi a albanezilor, trimişii guvernului din Cairo, populaţiei sărace îi făgăduia reducerea dărilor, arabilor le asigura libertatea comerţului de sclavi, iar negrilor liberarea de sub jugul albilor.

Stindardul lui roşu şi verde fâlfâia în toate părţile pe unde trecea. Işi angajă şi un şef de propagandă, în persoana unui aventurier beduin, numit Abdullahi. Aceşti doi bărbaţi înfiinţară secta dervişilor. Aşa se numea armata care a luat fiinţă şi care a introdus şi o uniformă şi rituri speciale.

Toba dervişilor chema pe sudanezi din colibele lor, pentru a se alătura marelui convoi care urma steagul roş-verde al Mahdiului şi steagul negru al lui Abdullahi, învestit cu rangul de calif al Mahdi-ului.

Dervişii roiau în jurul credincioşilor veniţi să urmeze steagul profetului, îşi pierdeau respiraţia de atâta alergătură şi strigăte şi cădeau într'un fel de extaz, repetând la infinit numele lui Allah.

In jurul acestei figuri erau ţesute nenumărate legende. Pe muntele Gadir din Sudan, el îşi ridică corturile sale şi ale suitei, predicând poporului. Alături de el se aflau femeile sale, fiicele credincioşilor, dăruite profetului. Dar acest mic detaliu nu turbură nimbul care înconjura capul prea înţeleptului şi sfântului Mohamed, trimisul lui Allah.

In timpul acestor ceremonii, califul Abdullahi strânse o armată enormă, recrutată din toate colţurile Sudanului.

Prima ciocnire cu trupele egiptene, comandate de colonelul englez Hicks, se sfârşi cu victoria Mahdi-ului. După această izbândă, Mahdi-ul deveni stăpânul aproape necontestat al Sudanului. Inaintea triumfătorului fu purtată o sabie provenită dela sultanul din Durfar, (Africanii nu puteau citi inscripţia „Carol V, împărat roman). Vreun cavaler cruciat, prins de piraţii din Algeria lăsase, probabil, acest trofeu în mânile triburilor sălbatice, până când deveni proprietatea unui sultan şi apoi a profetului de dată recentă.

Intr'o anumită fază a evoluţiei sale, fostul negustor de amulete începu să creadă în misiunea sa divină. Vanitatea, cruzimea şi senzualitatea lui erau fără măsură. Alesul lui Allah devenise obez, lăsa guvernarea pe seama califului şi se ocupa mai mult de bucuriile culinare. Lângă casa lui se aflară depozite de cereale, case pline de aur, monede, şi diverse trofee de războiu.

Pe străzi se vindea apa în care se spăla profetul şi săculeţe cu pământ atins de piciorul său.

Ultima sa victorie o câştigase contra altui ofiţer englez, Gordon, care-şi pierdu viaţa şi oraşul Khartum, după o apărare eroică.

Puţin după aceia, Mahdi-ul muri. Unii cred că din cauza obezităţii excesive; alţii sunt de părere c'a fost otrăvit de o favorită.

Urmaşii săi se mai menţinură încă un deceniu. Apoi fură nimiciţi de Anglia, hotărîtă să-şi cucerească definitiv imperiul colonial.

LSER

Casa de pe culme*

— Mamă, — oftează Myriam. — Nu există dreptate pe lume. De ce ai zăbovit atât?...

Myriam a pierdut socoteala timpului. Sau picoteşte ziua întreagă aşezată pe marginea patului, sau cinci minute în care Ada — mama ei — aleargă să mănânce pe fugă îi par fără sfârşit.

— Am vrut să-ţi istorisesc ce am visat în astă noapte, — reia Myriam. — Mă aflam într'o odaie goală, întunecoasă. In mijloc pâlpâia o lumânare. Incetul cu încetul s'a stins.... Acea lumânare sunt eu... Mamă, am să mor...

Şi Ada s'a visat cu văluri negre pe cap. Durerea a înfipt ghiare adânci în sufletul ei; nu se lasă amăgită o clipă. Parcă picuri fierbinţi de sânge curg pe inima jupuită de piele ca o rană vie. Răspunde repede cu buzele tremurând:

— De ce să mori? Să mor eu în locul tău... E nevoie de răbdare... Mii de oameni se vindecă zilnic! De ce nu te-ai vindeca şi tu?

— Mamă, dacă te rogi pentru zilele mele, faci un păcat mare... Sufăr prea mult...

Licărirea din ochii Myriamei s'a stins. Faţa ei, devenită cenuşie, se trage ca a unei femei bătrâne.

— Ce e de făcut, ce o să fie?...

Priveşte la mama sa, caşicum aceasta s'ar bucura de o putere supranaturală, şi sfaturile ei ar aduce liniştea nădăjduită. In afară de un şivoiu de făgădueli mincinoase, Ada nu găseşte nimic de spus...

Se simte ca în preajma unei operaţii cumplite în care va avea de pierdut un braţ sau un picior. Nu ştie cum va îndura grozăvia; totuşi dorinţa ca operaţia să aibă loc mai degrabă, e o trădare. Câte gânduri, atâtea trădări! Năzuinţa de a scăpa dintre zidurile sanatoriului e criminală; numai moartea fiicei îi va reda libertatea. O libertate înăbuşită de amintiri şi de regrete...

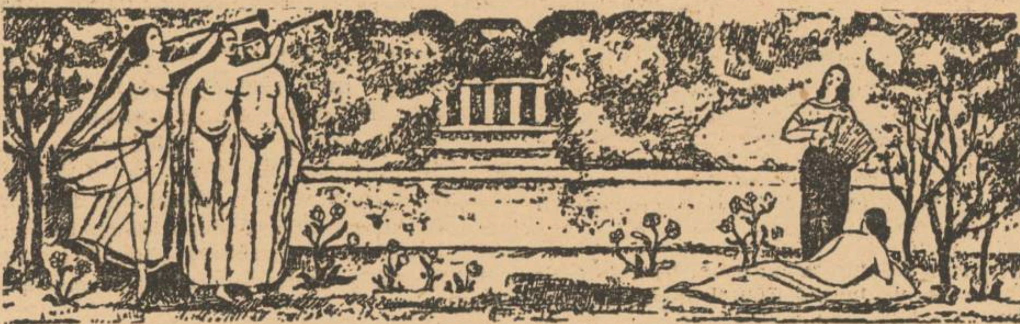
Din orice împrejurare viitoare, Myriam va lipsi şi Adei îi pare că fiecare gând al său, luând-o înaintea evenimentelor, aşează o piatră grea pe racla fiicei. Neîncetat se vede în doliu. Urăşte imaginea; o alungă. Insă în urechi se strecoară o şoaptă, suspină, plină de lacrimi: „Cum, nu ştiţi încă? Myriam, fiica mea iubită, s'a dus..." Şi Ada se priveşte pândind pe feţele cunoscuţilor mirare sau compătimire...

Preocupările cele mai fireşti au devenit o fărădelege. Presimţirea că ani de zile nu va mai avea nevoe de rochii deschise, o înspăimântă — caşicum ar purta în suflet o nemernică ale cărei planuri înrâuresc mersul boalei, îi ucid fiica, o îngroapă de vie.

Ar îngenunchia ca înaintea unei sfinte, i-ar săruta mânile, picioarele: — Iartă că sunt mai voinică decât tine, iartă că inima mea bate regulat şi, pe dată ce pun capul pe pernă, adorm. Iartă trupului meu că este mai fericit decât al tău... In schimb inima mea e mult mai nenorocită... Tu nu ai a te înduioşa de nimeni în afară de tine şi, cunoscând că nu poţi trăi fără suflet, nu-ţi pasă de ceeace va fi d u p ă...

Acest d u p ă o chinuieşte pe Ada. Nu găseşte în carnea şi în cugetul său dorinţa sinceră de a se stinge odată cu Myriam. Ruşinată de josnicia şi laşitatea sa, mama nu pricepe cum va primi moartea fiicei, fără a o împărtăşi la rându-i.

— Mamă, — murmură Myriam, — gândurile neîmbrăcate în cuvinte par mai limpezi, mai curate... Vorbele sunt greoaie, neîndemânatece, adesea murdăresc visul... Dacă nu-ţi mărturisesc dorul meu de azi, mâne va fi prea târziu. Mamă, înţelege-mă cu jumătăţi

ziu... Mamă, înţelege-mă cu jumătăţi de cuvinte...

Mamă, îl iubesc pe doctorul Knorr... Nu e o taină... Inainte de a pleca, vreau... să... cunosc... viaţa... fericiţilor a căror sănătate şi putere îi pun alături de zei... S'o cunosc... prin el...

Glasul s'a stins, pierit. Ada mai mult ghiceşte înţelesul ultimelor fraze. Ochii Myriamei şi-au redobândit vioiciunea, sclipesc de încordarea aşteptării.

— Copila mea, copila mea... cum să-i

Olga Monta

propun... un lucru... atât de... neobişnuit?...

— Mamă, dacă ţi-a fost vreodată dragă copila ta, dacă ai avut milă de dânsa... o... să... adaogi... că tu nu ne-ai osândi... Dimpotrivă...

Mamă, îl iubesc!... Să fie o noapte al meu şi mă voi sfârşi binecuvântând viaţa... A o părăsi, fără să mă fi bucurat de mângâierile lui... înseamnă... a fi trăit zadarnic...

Ada s'a înfăţişat doctorului ca o vinovată. El a ascultat explicaţiile ei îngăimate, cu ochi ascuţiţi, cu fruntea crestată de brazde adânci. A plecat pleoapele, neînstare a-i căta drept în faţă:

— Ştiţi ce îmi cereţi?... S'o omor pe Myriam... O! Nu mă gândesc la mine... Numai şi numai la binele ei...

— Mai e nădejde de scăpare?...

— Nu! Adevărată minune dacă o mai ţinem o lună-două printre noi... Medicii de la Viena v'au prevenit demult..

După o vreme, Ada, neîndrăznind, la rându-i să i se uite în ochi, a întâmpinat înăbuşit:

— Dar... ne-ar părăsi... împăcată...

Cutele de pe fruntea medicului s'au şters. A răspuns cu voce neobişnuit de blândă, caldă:

— Bine! Noaptea aceasta o voi petrece la Myriam...

După ce a împărtăşit tinerei fete răspunsul doctorului Knorr, Adei i-a fost teamă să n'o vadă murind dinainte, de emoţie.

Myriam a uitat: de câteva săptămâni stomahul nu-i primeşte aproape nici o hrană; noaptea, stă ceasuri dearândul, în capul oaselor, fără odihnă; pe dată ce se culcă, e năpădită de tuse şi numai, rareori, pe stânga, află puţină alinare. Niciun fel de injecţii, de hapuri sau de prafuri nu o mai ajută.

nare. Nici un fel de injecţii, de hapuri sau de prafuri nu o mai ajută.

Myriam îşi aşteaptă mirele; pe faţa ei adie o fericire suprapământească. Regretă clipele scurse, chibzuind că nu le-a stors toată bucuria şi totdeodată e chinuită de nerăbdare, zorită să se apropie de ceasul cel mai râvnit şi cel mai temut al scurtei sale vieţi.

„Oare se va întâmpla o minune?" a licărit în sufletul Adei o nădejde firavă, înăbuşită de ţipăt cobitor: „E cu neputinţă, cu neputinţă, Myriam e osândită, e osândită".

Necontenit îi ia mâna; mamă şi fiică se cântăresc cu drag nespus ca doi călători în ajunul despărţirii, grăbiţi să folosească fiecare minută.

— Aier! Mă înăbuş!... — a gâfâit Myriam.

Geamul din mijloc despică fereastra dealatul în trei dreptunghiuri egale. Ada l-a tras la o parte. In ajun îl spărsese, se aşezase altul în loc şi mai purta însemnat costul: 700 coroane. Ingândurată, cu degetele fiicei într'ale ei, mama priveşte prin reţeaua de pe sticlă cifra scrisă cu cretă şi îngână: „Şapte sute de coroane... Nici atât nu preţuieşte viaţa! Nu preţuieşte nimic!"...

In ajunul pierderii celei mai scumpe fiinţe ne vin gândurile, mişcările de eri, de mâne, de totdeauna. Incremenită, Ada se socoteşte monstru de nepăsare, nu-şi iartă îndărătnicia de a trăi. Nu bănuieşte: sila de viaţă vine mult mai târziu după ce sufletul, la început neîncrezător, aflând vestea cumplită, a pregătit armele, menite a birui disperarea. In primele zile, uimirea supravieţuitorilor şi a celor din jur e nespusă. Rudele, prietenii apropiaţi primesc moartea cu linişte, înşelaţi de şiretenia firii, care-şi cruţă în acest fel făpturile.

Un refren nesuferit se suie în gâtul Adei: „Nu ţi-ai îngrijit-o bine! Egoistă, uşuratică, ai împins-o spre peire.." Iar alt murmur, parcă acolo, înăuntru, şi-ar da cineva seama de turburarea ce va isca, stăruie sfios, apoi din ce în ce mai dârz: „Ai dorit bani ai tăi, independenţă materială! Le vei avea, dar cu ce preţ!..."

Trudită, Ada s'a întins pe canapea. Având impresia că i se bat cuie ascuţite în genunchi, strânge subt sine picioarele, căutând, instinctiv, să se apere. Fără veste a svâcnit în sus, uluită. Cuprinsă de curiozitate arzătoare, se întrebase cum va fi masca mortuară a Myriamei, al acestui fruct rodit de pântecele ei şi cerut înapoi după douăzeci şi doi de ani. Şi cum se va purta ea, mama?.. Ii va fi ruşine de slăbiciunea sa, ori, dimpotrivă, se va sili a-şi trăda desnădejdea?... E atât de greu să desluşeşti chiar în tine însuţi făţărnicia de sentimentele adevărate... De groază, spatele i se acoperă de sudoare rece, fiori îngheţaţi o scutură din creştet până în tălpi.

A sucit de câteva ori capul de la dreapta la stânga şi dela stânga la dreapta, caşicum ar fi fost prins în gumilastic şi, odată pornit, nu mai era de ţinut în loc. Nu pentru a dovedi altcuiva cât suferă, precum se batjocorise în ajun, mustrându-se că arată durere numai faţă de doctorul Knorr. E singură în odaie cu Myriam, care horcăie, totuşi simte nevoia de a repeta din ce în ce mai repede această gimnastică neînţeleasă, holbând ochi de nebună... I-a zărit în oglindă şi s'a înspăimântat.

Ah! Să fugă departe, departe, să nu mai audă, să nu mai vadă, fără a se amăgi, progresele răului. Fără a se putea ascunde, va avea să îndure toate clipele grele, va avea să le soarbă amarul până la ultimul strop. Nimic nu-i va fi cruţat: nici o amintire, nici o tresărire, nici o remuşcare... Şi i-i frică de ceeace va deveni în sufletul ei fiecare gest nerăbdător sau greşit.

Să adoarmă, să se deştepte *după*... Nu va regreta clipele de neîntors?...

Are senzaţia: cele mai crude cazne fizice nu suferă comparaţie cu durerea mistuitoare din sine. Pizmueşte un cerşetor ciung şi orb, întâlnit de curând: el n'o va pierde pe Myriam...

A ieşit în balcon. O rază caldă a atins-o. Fără voie, Ada i-a întins braţele: „E bine la soare..." In clipa următoare a plâns de ciudă. Corpul ei se încumetă a simţi mulţumire în timp ce Myriamei îi vor fi răpite toate bucuriile vieţii?...

De ce nu încearcă, la rându-i, toate suferinţele?... Fiindcă n'ar mai avea cine s'o îngrijească pe bolnavă?... Cugetul nu se lasă înşelat. „Ipocrizie! Ipocrizie! Ipocrizie! Nu pentru dânsa, pentru tine lupţi să rămâi sănătoasă..."

Doctorul Knorr a venit pe seară.

— Cum merge? — a cercetat el.

Ada nu recunoaşte că organizmul şubred e vinovat de starea Myriamei. Caută pricinile în afară.

— Din nou a vărsat, — povesteşte ea. — Sigur... Cum să nu verse dacă a mâncat mere fierte?... Şi nu se odihneşte de fel, de fel... Nu pune destule perne la căpătâi! Zadarnic o rog să ţie capul ceva mai sus... Nu ascultă, niciodată n'o ascultă pe maică-sa...

— Nu te necăji! — o îmbunează doctorul Knorr. — O găsesc mai bine... Endemele au dispărut cu desăvârşire... Pulsul e agitat ca totdeauna când mă apropii de ea... Bon!..

Dela un timp îşi sfârşeşte frazele cu: „Bon!" svârlit cu veselie, cu încredere; parcă simplul fapt de a-l rosti, ca o formulă magică, desleagă greutăţile.

Vederea doctorului a înviorat-o pe Myriam.

— Când o să plecăm undeva... împreună? — întreabă ea.

— Indată ce-ţi revii, plecaţi spre Italia în călătorie de nuntă! — spune Ada.

Gura se deschide pentru vorbe mincinoase; în inimă îi picură lacrimi. Va mai avea parte Myriam să părăsească Hirth altminteri decât lipsită de suflare?...

Pe neaşteptate Ada îşi simte nasul arzător, roşu ca focul şi, îndobitocită, nu mai e în stare să cugete la altceva. Abea într'un târziu observă rugămintea umilă, mută, de pe obrazul bolnavei şi, uşurată, ca scăpată de sarcină, grea, dispare în tăcere, mustrându-se:

„Ce însemnătate are acum urâţenia ta? Dacă ţi-ar fi faţa plină de puroiu desgustător, n'ar trebui să fii mai mâhnită decât acum..."

Presimţea că nu e adevărat şi, dacă ar fi pecetluită de un cusur scârbos, ar fi mai nenorocită decât de moartea fiicei.

Theodor Knorr şi Myriam Kiraly, au rămas singuri. Turburat, neliniştit, el nu se încumetă a rosti un cuvânt.

Un zâmbet stângaciu, trădând nehotărîre sfioasă, încântare şi adoraţie nemărginită, înalţă buza tinerei fete, descoperind dinţii mărunţi. Tran-

(Urmare în pagina 10-a).

*Fragment din romanul „Casa de pe culme" (Nadia) care va apare în curând în editura „Adevĕrul".

dafiriul pometilor, suit până în coada ochilor, cu sclipiri stranii, îi încercuieşte, le măreşte vraja.

Knorr are impresia: împreună cu obiectele din jur, Myriam e ţesută din fire imateriale. I-a ridicat, încet, braţul, a plimbat deasupra lui buzele. In ajun încă o privise fără o tresărire, nu bănuise pasiunea de deslănţuit de gândul că va fi a lui. De nenumărate ori o ţinuse între mânile sale şi nu prevăzuse clipa când atingerea ei îl va înebuni. A tras în lături plapuma. Corpul tânăr, subţire s'a înfăţişat în cămaşă străvezie. Eri, lipind capul de pieptul ei, urmărise cu atenţie numai starea fizică a plămânilor şi a inimii, astăzi sânii mici, ascuţiţi de emoţie, ca gata de zbor pentru a se aşeza de la sine în palma sa mare, trupul pregătit să-l primească, îl înduioşează până la lacrimi ca un dar neaşteptat, nemeritat.

Ca subt domnia unei mari groaze, îmbinate cu plăcere, dorinţă aprigă îi strânge măruntaiele. Parcă în el fierbe un cazan în clocote, trimite în sus stropi mici, arzători şi, în drumul lor, împrăştiind dulceaţă, durere, răscolesc fibrele, nervii, covârşiţi de nevoia de a fi mângâiaţi, striviţi, spre a scăpa de senzaţia, care, prelungită, devine chin nespus. Ar lepăda-o cu gesturi dezordonate din sine şi de pe sine ca pe o povară de neîndurat dacă n'ar şti că, singur, corpul tinerei fete va aduce alinare.

Myriam şi-a înfundat capul în scobitura gâtului lui spre a simţi pe obraji bătaia arterelor, învelite în pielea mătăsoasă, dulce şi caldă. Vorbeşte ca în delir, ametită, o doare iar inima, însă de prea multă fericire: — Decând visez eu noaptea noastră de nuntă, iubitule!... Alături pândeşte moartea, dar ce isprăvit minunat... Theo, n'am vrut să plec înainte de a-ţi fi mărturisit calvarul meu... Altminteri vorbele nerostite m'ar fi urmărit şi în lumea de dincolo, unde te-aşi fi căutat mereu, mereu, spre a ţi le spune... pe toate... pe toate...

Mi-e sete de ochii, de faţa, de gura, de mânile tale... Dacă ai avea o rană, pe corp, aşi iubi-o, atât mi-e de drag tot ce te atinge.

...Poate strângându-mă tare lângă tine, se va alina foamea grozavă de tine, care mă macină decând te cunosc... Aşi purta, fără teamă, pe piept, cărbuni aprinşi... Flacăra lor e rece pe lângă inima, care te doreşte atât...

De ani întregi petreceam zilele, întocmind cu grijă istorisiri, sortite să te ţină câteva clipe mai mult alături de mine... Iar când, în ciuda lor, fugeai, mă uram, mă blestemam că nu am ştiut să te opresc...

Ştiindu-se pe marginea mormântului, în dragostea ei fără hotare, desbărată de ruşine falsă, Myriam a găsit desmierdări şi cuvinte de femeie încercată. Fără veste s'a învineţit, corpul i s'a destins, respiraţia şuierătoare s'a oprit în gât, gura s'a deschis, arătând dosul limbii ca o rană. —Myriam, — a suspinat el îngrozit. — Myriam, te iubesc, eu, Theo, sunt aci, te iubesc, Myriam...

— Nu-ţi fie teamă, Theo, n'o să-ţi fac răul de a muri în braţele tale! In urmă să se spună că m'ai ucis tu, tu cel mai bun, mai mărinimos dintre oameni! Nimeni, nici tu singur, nu te cunoşti subt masca aspră, cinică, pe care te sileşti s'o porţi...

Theo, copil mic şi drag, Theo, viaţa mea, lumina mea...

Mama lui îl alintase cu asemenea mângâieri! De unde le aflase, le desgropase Myriam după zeci de ani de uitare?...

La plecare, a sărutat-o, cast, pe frunte:

— Eşti fericită, soţie dulce?....

— Da. Prin tine sunt femeie. Dar dacă ai semănat viaţă în mine, nu va avea timp să dea rod...

Apoi Myriam a îmbrăţişat cu lăcomie perna, purtând încă scobitura capului lui pentru a înăbuşi un geamăt şi pentru a-şi ascunde lacrimile.

OLGA MONTA

Din „Le Démon du bien"

Sânt motive puternice ca femeia să se mărite. Pentruca bărbatul să se căsătorească nu e niciunul: o face din spirit de turmă.
— De ce se căsătoresc bărbaţii?
— Din gust pentru catastrofă.

●

Intr'adevăr, această dragoste pentru pericol, risc, întunecata şi nesănătoasa atracţie a necazurilor, îl împinge pe masculi să se bage în acest cuib de viespi. Dacă dau înapoi puţin, lumea vorbeşte de „laşitatea" lor. Se chiamă laşitate, în acest caz, această formă de inteligenţă care este instinctul de conservare.

●

Căsătoria este sfârşitul dragostei.

●

Ce se întâmplă dacă te însori? Din primele zile, obligaţiile morale pe care le-ar creea tandreţa şi devotamentul ei ar distruge plăcerea pe cari ai avea-o din această tandreţă, şi ajutorul pe care l-ar aduce acest devotament. Devii neliniştit de ceiace gândeşte şi de ceeace simte. Iţi va fi frică mereu că nu-i dai destul. Iţi va fi frică de răul pe care ai putea să-l faci şi pe care ea ar putea să-l facă, vei fi obligat să contezi pe ea. Vei simţi că se dă toată şi nu vei putea să te dai cu totul ei. Vei fi nenorocit, atunci când în singurătate ai fost întotdeauna fericit. Şi ea, alături de acest om care se consumă, cine ar putea crede că va fi fericită?

●

E un singur mod de a iubi pe femei: din dragoste. E un singur mod de a le face un bine: să le iai în braţe. Tămâia are nevoe de căldură ca să aibă miros, şi ele, ca să aibă parfum, au nevoe de această căldură. Tot restul, prietenie, stimă, simpatie intelectuală, fără dragoste este o fantomă.

●

O căsătorie rea este aceia în care bărbatul pune prea mult „respect" faţă de femee: o soţie trebue să fie tratată ca o amantă şi nu la răstimpuri, ci mereu.

●

Laşitatea de a te sinucide o numesc laşitate tocmai cei care sânt prea laşi ca s'o facă.

●

Mânia bărbaţilor izbucneşte în violenţă. Mânia femeilor izbucneşte în prostie.

●

Orice aventură cu o fată, care nu se isprăveşte printr'o căsătorie, e sortită suferinţii şi nenorocirii.

●

Aproape întreaga viaţă a unui bărbat este turburată de nevoia de a-şi justifica existenţa. Femeile sunt mai puţin supuse acestei infirmităţi.

●

Poţi pierde o femee dacă o iubeşti prea mult. O răceală prefăcută, din când în când, reuşeşte mai bine.

●

Dragostea nu este un război. Dragostea trebue să fie cu adevărat dragoste, adică să fie pace, sau să nu fie.

Trad. de Dr. J. K. — R.-S.

Romulus Cioflec: Vârtejul roman

Editura „Adeverul" S. A.

Mulţi scriitori au făcut literatură cu eroi din viaţa rurală, dar numai câţiva au scris romane autentice din viaţa satului.

Romanul „Vârtejul" al d-lui Romulus Cioflec este dintre acestea. El nu corespunde întru nimic romanului ţărănesc din secolul al XIX-lea, şi nu serveşte mişcării de înoire a unui gen literar deja existent. Romanul acesta a răsărit din adâncul sufletului omului dela ţară, ca o plantă a locului, în mod firesc şi necesar, cu firea şi destinul ei.

D. Romulus Cioflec face parte din grupul scriitorilor care, născuţi din rădăcină sătească, trăesc prin viaţa de acolo şi nu scriu lucruri bune, care să le dea măsura talentului şi întreaga putere de a se realiza decât pe temele vieţii dela ţară. Nu e vorba aci de „a se documenta" asupra vieţii săteşti, ca în aşa zisele romane naturaliste din veacul trecut. Viaţa sătească în romanul ţărănesc al d-lui Cioflec, este însăşi substanţa creaţiunii sale, pentrucă de fapt este însăşi substanţa autorului. Opera d-lui Cioflec este o scufundare a scriitorului în pătura fundamentală şi străveche a vieţii primitive dela ţară, cu care autorul n'a pierdut nici odată contactul, deşi s'a format şi trăeşte la oraş.

Mitrea Căuş, eroul romanului care de cum deschide ochii asupra lumii, se simte stăpân, în dreptate, pe jumătatea locului părintesc, este o fire impregnată de particularităţi locale şi personale. Pe acestea nici plecarea de acasă nici vârtejul lumii nu le va putea smulge, chiar dacă le-ar învălmăşi în furtuna unor destine vrăjmaşe şi neîndurate. El rămâne, timp de trei ani cât face serviciul militar, „mic de tot la cazarmă", împreună cu fratele de cruce, Haidamai. Dar ei nu se schimbă, nici ca trup, nici ca suflet.

Piatra de încercare pentru personalitatea lui, rămâne tovarăşul cu care a făcut legătura sângelui, fratele de cruce Haidamai. In strâmtul orizont al lumii în care trăesc cei doi şi în care pare că nu se petrece nimic, decât schimbarea anotimpurilor, cu toată aparenţa de simplicitate frăţească în raporturile exterioare, sufletele nu comunică între ele. Foarte caracteristice în această privinţă sunt atitudinile consătenilor între ei şi faţă de cei doi, când cu punerea de foc la casa lui Chivără. „Iscodeau toţi şi se întrebau, de faţă cu Mitrea şi cu Ghiţă, cum şi de unde focul...".

Intră în comuniune unii cu alţii numai prin luptă fără milă şi fără încetare, pe ascuns şi numai din vreme în vreme tragic şi pe faţă. Duşmănia şi lupta cu ai săi o duce Căuş, pe tema fundamentală cu care se deschide romanul, dreptul la avere, casa dela maică-sa şi „jugărul de lângă casă, cu mormântul". Pozitiv şi lipsit de misticism, Mitrea Căuş le face toate după o anumită socoteală, punând frâu imaginaţiei încălzită de ambiţie. Dragostea fusese doar o pălălaie slabă a tinereţii.

Sufletul individual se vădeşte, se accentuiază, mai ales în conflictul cu grupul opridu-se de obicei la marginile vieţii elementare a instinctului şi a naturii. Apropierea este partea elementară care leagă pe oamenii satului şi îi face să se dea pe faţă, aşa cum au fost, cum sunt şi cum vor fi, legaţi de pământ, iar între ei de o „anume" natură exterioară şi o „anume" natură interioară proprie lor. Contactul cu oraşul, cu oficialitatea, „cu societatea" nu le schimbă firea. Ei privesc obligaţiile ce decurg din acestea, ca de ordin secundar, sunt în afară de ele şi acest lucru se dovedeşte în romanul d-lui R. Cioflec cu o putere de adevăr covârşitoare, în toată frământarea lor de a-şi schimba destinul care-i apasă până la înăbuşire. Convorbirea dintre Ghiţă Haidamai şi Căuş, când iau hotărîrea să se facă hoţi de cai, este consemnată de d. Cioflec în pagini tipice pentru mentalitatea ţărănească, admirabile ca logică ţărănească şi ascuţime primitivă. Tăcerile „suspensiunea, vorbele fără legătură aparentă sunt atât de revelatoare pentru substraturile adânci...

Comerţul eroilor este „un fel de comerţ" plin de ademeniri de izbândă şi devine în gândul lor şi al nevestelor punctul de care-şi leagă cele mai mari nădejdi: ridicarea neamului lor prin copii trimişi „la învăţătură", şi intrarea lor în raiul „Domnilor", pentru care nu există nici greutăţi, nici primejdii. Hoţia de cai le apare cu timpul mai mult decât un negoţ: un fel de slujbă. Viaţa materială năpădise sufletul tuturor celor din sat. Socotelile veniturilor în care era cufundat părintele în cancelarie aşteptându-şi credincioşii la spovedanie, socotelile înverşunate ale oamenilor din sat asupra preţurilor bucatelor, ca şi scena dintre părintele Brânduşa şi Mitrea la bâlciu, sunt minunate sondagii în adâncul „politicii săteşti". Chipul de preot „cu experienţa a trei generaţii pentru chemarea duhovnicească", ia proporţia unui personagiu de „epopee modernă".

Măestria scriitorului stă în ştiinţa cu care ştie să desfăşoare acţiunea printre evenimentele satului şi scurgerea zilnică a vieţii sătenilor. Intâlnirea lui Ghiţă Haidamai cu jandarmii, oamenii stăpânirii, despre care aproape că-şi uitase, „simţământul de jivină încolţită din toate părţile de gonaci şi fără scăpare", dau fiorul dramatismului celor mai zguduitoare scene din romanele de aventuri. Cât de adânc a pătruns autorul lumea aceasta cu felul ei special de a trăi, de a simţi şi a se trudi, se dovedeşte din zbuciumul ei în faţa vârtejului care se abate peste oamenii din sat, luându-i în puhoiul nimicitor al războiului.

Părerea mea este că autorul ar fi putut avea aici materie pentru două romane sau măcar pentru un roman în două vol., un fel de „Războiu şi pace" în lumea satelor. Ne plângem de condensarea excesivă a materialului întrebuinţat, deşi aceasta nu poate fi decât o acţiune împotriva superficialităţii şi vidului de conţinut de care suferă în genere romanul nostru.

Opera d-lui Cioflec este de fapt o surpriză din cele mai interesante în producţia literară. Lumea aceasta a satelor şi mai ales a satelor ardeleneşti, este evocată şi lăsată să trăiască sub ochii noşri, fără nici un fel de artificiu. Un relief şi o evidenţă extraordinară. Stilul său poate părea cam greoi pentrucă se apropie foarte mult de limba vorbită. In dorinţa de a reda un material covârşitor de bogat, autorul are fără îndoială simplificări de sintaxă, fraze cam întortochiate, căutând să redea meandrele cugetării săteanului şi desfăşurarea oarecum păzită a dialectici lui şi lucrul acesta ne face să uităm că scrisul său este un scris literar format la şcoala marilor noştri prozatori, mai apropiat de Rebreanu sau Agârbiceanu decât de vorbirea obişnuită a regiunii.

Esenţialul este că numai o astfel de limbă putea să îmbrace o creaţiune de soiul acesta.

Scrisul d-lui Cioflec ne mişcă iar lumea creată de d-sa trăeşte cu o realitate şi un dramatism excepţional, indiferent de criticile şi observaţiile care le-am putea adresa stilului său. Editura „Adevărul" nu s'a înşelat în alegerea făcută. Cu acest roman ea a dăruit publicului cititor o carte de valoare, care va însemna un moment în genul romanului ţărănesc.

IZ. SD.

Walther Rathenau

(24 Iunie 1922-1937)

Nu suntem pe pământ nici pentru posesiune, nici pentru stăpânire, nici pentru fericire: ci suntem pe pământ pentru slăvirea dumnezeescului în spiritul omului.
(Walter Rathenau în LUCRURILE VIITOARE).

Mediul social. Strămoşii

La 24 Iunie, 1922, pela prânz, Walther Rathenau, ministrul Afacerilor străine al defunctei republici germane, a căzut sub gloanţele ucigaşilor săi.

In ciuda vremii care trece ameţitor de repede, cincisprezece ani ne îngădue o perspectivă suficientă pentru a judeca pe acest om, fără părtinire — într'un sens sau altul. Acesta e scopul articolului de faţă.

Nu e exagerat de a considera fiinţa lui Rathenau ca având o existenţă tragică şi aceasta atât pentru motive etnice cât şi pentru motive de natură curat individuală. Cei mai buni cunoscători şi biografi ai lui Rathenau îi atribue fără şovăire un avânt spre neatârnare desăvârşită aproape incompatibilă cu viaţa în societate. Pe lângă aceasta Rathenau a fost şi Evreu în Germania antebelică. Să cercetăm deci, aceşti doi factori în viaţa lui Rathenau.

Mediul din care a eşit Rathenau era acel al burgheziei liberale evreeşti, din Berlinul primei jumătăţi a veacului al 19-lea, moştenitoarea lui Moses Mendelssohn, Luther-ul evreesc, contimporană şi admiratoare, deşi cu o oarecare nuanţă de dispreţ, a lui Heine, a lui Lassalle, a Raşelei von Varnhagen, a Bettinei von Arnim, etc. Aceşti oameni îşi închipuiau că ghettourile dispăruseră şi că ideia emancipării, propovăduită de revoluţia franceză, căpătase o formă consistentă şi în Germania. Erau prusaci de rit mozaic, vorbeau o berlineză pură şi nu voiau să ştie nimic de bietul văr din Galiţia. In afaceri domnea disciplina germană, în artă, iar în ştiinţă *weltanschauung-ul* (concepţie despre univers) german. Se făleau cu armata „lor", cu *minnesänger-ii* (maeştrii cântăreţi) *lor*, cu catedralele „lor". Dar istoria, această descoperire a Mommsen-ului „lor", îşi bate joc de toate aceste adopţiuni şi le anulează cât ai clipi din ochi...

Din cei patru străbuni ai lui Rathenau, doi au fost bogaţi: unul bancherul unui prinţ, celălalt industriaş, iară doi săraci. Ambii bogătaşi îşi pierdură averea: unul în cursul marelui incendiu dela Hamburg, iar altul cu prilejul războiului din 1870. In vremea noastră, când teoriile răsar ca ciupercile după ploaie, în care e necuviincios să fii *om simplu*, fără etichetă, e potrivit să aplicăm genealogiei lui Rathenau faimoasa teorie a eredităţii, rudă deaproape cu teoria rasei, al cărei caracter simplist îl împărtăşeşte cu desăvârşire. Deci, lui Rathenau îi plăcea să facă pe boerul, fiindcă doi din străbunii săi fuseseră avuţi. El a fost cel dintâi patron care şi-a asociat amploiaţii la venit, ceilalţi doi strămoşi de-ai lui neavând avere. E clar, nu-i aşa?

Copilăria. O mamă urâtă şi un tată neînţelegător

Cu toată avuţia strămoşească, tatăl lui Rathenau, inginerul Emil, înfiinţătorul puternicului concern german A. E. G. *(Allgemeine Elektrizitätsgesselschaft)*, poate fi socotit ca un *self made man*, ca un American de pe ţărmurile Spreei. Impreună cu Werner Siemens, cu Albert Ballin, cu Krupp şi cu atâţia alţii, Emil Rathenau este unul din căpitanii economiei germane şi mondiale, despre care propriul său fiu spunea mai târziu că sunt vreo trei sute, se cunosc toţi personal şi au un drept de viaţă şi de moarte asupra omenirii. Hegemonia capitalistă a Germaniei dinaintea lui 1914, care a aţâţat temerile legitime ale Marei-Britanii şi a slujit drept explicare a războiului pentru mulţi sociologi de ocazie poate saluta în Emil Rathenau pe unul din cei mai harnici făuritori ai ei. Dar acest credincios al zeului Mercur habar n'avea de rudimentele pedagogiei. Inchis, tăcut, aspru faţă de sine însuşi şi faţă de cei din jurul lui, bătrânul Rathenau a sădit în foarte scurt timp, în sufletul receptiv al micului Walther, primul sâmbure de amărăciune, care i-a surpat viaţa morală în aşa fel încât gloanţele stupide din 24 Iunie 1922 pot fi socotite ca un fel de mântuire.

Copilul începe, deci, să-şi croiască, prin propriile sale puteri, un fel de cărare morală şi caută, în acelaş timp, un mic adăpost la mama sa. Aceasta însă e de o urâţenie fenomenală, ceiace răneşte adânc simţul estetic foarte desvoltat al băiatului, nepot al pictorului Max Liebermann. Dacă mai târziu, în toiul luptelor politice, între o şarjă veninoasă cu Helfferih şi citirea scrisorilor de ameninţare, Rathenau nu lăsa să treacă o zi fără să prânzească cu septuagenara, lucrul se explică mai mult prin pietate decât printr'o adevărată dragoste filială.

Prin urmare, la vârsta în care părinţii se întrec în a da copiilor, pentru toată viaţa, un bagaj suficient de bunătate şi de tandreţe, Walther Rathenau e părăsit cu totul. Sfâşierea întregii sale fiinţe începe.

Succesele şcolare ale lui Rathenau sunt departe de a fi strălucite. Singura materie în care se distinge este germana. El care toată viaţa nu s'a putut mulţumi decât în silă cu situaţii care implicau o oarecare dependenţă nu putea să-şi plece capul în faţa şcoalei germane, bazată pe *drill*. Aceste lipsuri pecetluesc neînţelegerea definitivă între tată şi fiu. Walther îşi ia totuşi bacalaureatul la vâsta de 17 ani.

Fără a fi silitor în sensul dăscălesc al cuvântului, Rathenau e deştept, ceiace are o importanţă mult mai mare. La universităţile din Strassbourg şi Berlin, Rathenau se dedă studiului chimiei, al fizicii şi — lucru curios de reţinut — al filozofiei.

Rathenau, - funcţionar inventator

In 1889, la 22 ani, leneşul îşi ia doctoratul cu o teză despre absorbirea luminii de către metale. Mai stă un an la Muenchen unde se specializează în construcţia de maşini şi după aceia feciorul de bani gata primeşte un post foarte modest, *à l'américaine*, la o societate elveţiană. Petrece şapte ani penibili în împărăţia Alpilor şi se întoarce încărcat cu brevete de invenţii.

Alegerea acestei ramuri de activitate, precum şi anii de ucenicie constitue o etapă în martiriul lui Rathenau. Cuvântul nu e exagerat. Prin vocaţie, Rathenau ar fi dorit să se facă pictor, scriitor sau savant fără preocupări de ordin tehnic. Dar americanismul tatălui său birui.

Tragedia

Intors în Germania, cu diplome şi experienţă, Rathenau îşi dă seama de un lucru foarte simplu, judaismul său pe care înaintaşii săi imediaţi credeau că-l surghiuniseră complect din programul său social. De aci purcede mai ales discontinuitatea organică în creşterea morală a lui Rathenau. Rathenau iubea adânc Germania, în toate manifestările ei bune şi rele. Inaintea războiului, în cursul războiului şi după război, i-a jertfit personalitatea iar la sfârşit chiar viaţa.

Calitatea lui de evreu era un fel de *bête noire* pentru dânsul. Prea inteligent pentru a recurge la botez, după pilda atâtor coreligionari, compatrioţi de-ai lui, şi înţelegând, pe de altă parte, că, la fel cu toţi Evreii nemţi, era numai un cetăţean de clasa a doua, Rathenau suferea grozav şi această suferinţă acţiona încet şi sigur, ca un cancer. Numai moartea l-a scăpat de această *halbheit* (înjumătăţire). Deaceia e ciudat că până acum această moarte, mântuire supremă a unui şir de chinuri groasnice, demnă de a atrage atenţia sociologului ca document european postbelic n'a ispitit din punct de vedere curat psihologic, pana vreunui autor dramatic de vază, doritor de a scrie mai mult decât pentru o stagiune sau două.

Judaismul lui Rathenau i-a smuls, în diferite rânduri, (din dragoste pentru adevăr, trebue s'o spunem) accente de ură care ajung să-l canonizeze în al treilea imperiu, precum şi efuziuni de filosemitism, care, dat fiind sfârşitul tragic, avură drept rezultat să nu-i înstrăineze cu desăvârşire simpatiile coreligionarilor lui.

„Viziune stranie", — spune Rathenau, vorbind despre evreii nemţi, în mijlocul vieţii germane, o rasă de oameni străină, gătită cu strălucire, în culori care bat la ochi, cu gesturi sanguine şi mobile. *O ceată aziatică* pe glia germană!..... şi nu o frântură vie a poporului, un organism străin...."

Sau aiurea: „Sunt German de origină evreiască. Poporul meu e cel german, patria mea e Germania, credinţa mea e credinţa germană, care e mai presus de toate religiile. Totuşi, firea, dintr'un capriciu zâmbitor, în nesfârşita-i bunătate, a amestecat ambele isvoare ale bătrânului meu sânge, creând astfel un aliaj clocotitor şi ireductibil: inclinarea spre realitate şi avântul spre spiritual. Tinereţea mea s'a scurs în îndoială şi în luptă, fiindcă eram conştient de contrarietatea darurilor mele. Acţiunea fu stearpă şi gândurile greşite...."

Intregul Rathenau, aşa cum şi l-a însuşit istoria filozofiei contimporane, e de găsit în aceste rânduri, destinate tineretului german, acestui tineret din mijlocul căruia trebuiau să iasă asasinii lui Rathenau.

Tehnician şi tot atât de remarcabil savant, administrator iscusit şi financiar perspicace Rathenau n'a putut totuşi, după exemplul părintesc, să fie absorbit complect de afaceri. Arta plastică avea într'însul un Mecena cu mânile sparte, un colecţionar de o erudiţie neobişnuită. Treptat, Rathenau îşi transformase vila din Grunewald într'un mic muzeu. Dar speculaţiile filozofice mai ales, fără metodă propriu zisă — prin această latură a caracterului Rathenau fiind mult mai mult evreu decât german — ceiace compatrioţii lui numesc *lebensphilosophie* (arta vieţei) ocupau toate orele libere ale lui Rathenau. In Franţa el ar fi aşezat printre moralişti. Rezultatul meditaţiilor sale l-a aşternut în două lucrări de valoare neegală: ZUR MECHANIK DES GEISTES (Despre mecanica spiritului) şi VON KOMMENDEN DINGEN (Despre lucruri viitoare).

Acestea sunt scrierile de căpetenie ale lui Rathenau, care, după cum am văzut, i-au asigurat un loc modest în istoria filozofiei contemporane, unde se constată tendinţa de a-l îngloba în neo-creştinism. Fireşte, nu poate fi vorba aci, de analiza acestor două opere, care pot fi citite, dar mai pot să fie şi lăsate la o parte, fără nici o primejdie intelectuală. Intr'adevăr, trebue să limpezim termenul *filozof*, de care se abuzează atât de mult în zilele noastre, ca şi de noţiunea de *sociolog* şi de *economist*. Dacă pentru a merita aceste titluri, ajunge să spui câteodată, că *viaţa e o luptă*, că *omul e o fiinţă cugetătoare*, *un animal sociabil*, că *munca şi capitalul se condiţionează reciproc*, că *factorul economic e determinant*, că *artistul suferă influenţa mediului*, şi alte truisme analoage, apoi suntem toţi filozofi, economişti şi sociologi impecabili.

Rathenau însă n'a fost filozof. După cât ştim, el n'a dat niciodată o expunere critică a sistemelor premergătoare, n'a format niciun principiu universal de explicare cosmică, n'a luat nicio atitudine faţă de vreo problemă privitoare la teoria cunoaşterii şi la etică, probleme cari de mii de ani neliniştesc spiritul celor mai străluciţi reprezentanţi ai speciei umane, în lupta-i înverşunată cu animalitatea şi în drumu-i plin de spini spre Idee, atât de scumpă lui Rathenau.

Prin dragostea lui pentru Idee, pe care o concepe sentimental şi nu intelectual, pe care o găseşte prin introspecţie, dar în care nu încadrează, după cum face Hegel cu logica lui de fier, întreg universul cu toate manifestările lui, prin adeziunea-i totală spre această Idee, a cărei împărăţie pe pământ o propovăduieşte şi o prezice, pe care o caută şi o recunoaşte pretutindeni, căreia vrea să-i subordoneze toate faptele lui proprii şi ale obştei, până şi fenomenele sociale, prin această goană după Idee, Rathenau se înrudeşte într'adevăr cu Platon, cu Isus, şi — *mutatis mutandis* — cu Tolstoi, cu Rabindranath Tagore, cu Romain Rolland şi cu Frederik van Eeden.

Rathenau şi socialismul

Din pricina acestui avânt nebun spre Idee, Rathenau a nesocotit cu desăvârşire esenţa socialismului, în care căuta să vadă numai un fel de teorie a pântecelui. „Această carte" — spune Rathenau la începutul LUCRURILOR VIITOARE, — „are de gând să dea lovitura de graţie socialismului dogmatic. Fiindcă acest socialism provine din dorinţa materială; punctu-i central constă în împărţirea bunurilor pământeşti, scopul lui este un regim economic de stat. Chiar când îşi împrumută idealurile dela alte concepţiuni, le rămâne totuşi străin organiceşte; se poate lipsi de ele, nu-l turbură, fiindcă drumul lui duce dela pământ la pământ, credinţa-i cea mai fierbinte constă în răzvrătire, puterea-i de seamă în ura tuturor contra tuturor şi ultima-i nădejde este buna stare pământească".

Totuşi: „Cu toată insuficienţa evidentă a socialismului, cei care îl combat, din simplă dragoste pentru starea de lucruri existentă, din frica de sacrificii şi din lene sentimentală, n'ar trebui să se bucure". Incă o contrazicere, printre atâtea altele, în „filozofia" lui Rathenau.

Rathenau în perspectiva istoriei

Istoricul viitorului îndepărtat, care nu va şti ce să facă mai întâi, când va fi vorba de a stabili definitiv icoana Europei dela 1914—1940, nu va putea să nu însemneze totuşi rolul lui Rathenau, ca simbolul unei epoci, înainte şi după război şi va arăta dacă

(Continuare în pag. 12-a)

GORDON CRAIGH SAU MAX REINHARDT?!

Eșirea mea din Asociația Dramatică „Thalia" a avut loc acum o săptămână. Deși presa a accentuat că mă despart de asociatul meu, marele artist Aristide Justinian, din motiv de ordin *estetic* și *artistic*, adevărul e altul. Dintr'un punct de vedere, — dar dintr'unul singur, — ne cam ciondăneam noi și pe chestia aceasta. Bunăoară, eu eram adeptul lui Gordon Craigh, care da o însemnătate primordială scenelor mute și decorurilor îmbibate de misticism, cufundând auditoriul într'o stare de irealitate; el, Aristide, era de partea lui Max Reinhardt, susținând că mișcările de masse, corurile și dansurile clasice, asigură dela început atmosfera ambiantă a unei piese. Dar nu pe aceste motive de artă pură ne-am luat la ceartă și — din nenorocire — și la bătae. A fost o păruială 'n toată regula, pe care presa, din respect pentru Artă, a preferat s'o treacă sub tăcere.

Acum, e necesar să încerc față de dv. să reduc incidentul la adevăratele sale proporții, din care să reiasă adevărul și numai adevărul.

De fapt, amândoi fuseserăm concediați cu mulți ani în urmă de la Teatrul Național pentru „lipsă notorie de talent și vădite aptitudini anti-artistice". Așa suna referatul, dar aceasta n'a făcut decât să ne 'ntărească în credința că suntem două genii nedreptătite. Intr'adevăr, simțiserăm și noi că ne sufocăm pe scena oficială, unde marile noastre creații erau trecute sub tăcere sau, în cel mai bun caz, înglobate pe afiș la distribuție: cor, popor, țărani, oșteni sau trâmbițași... O singură dată am avut prilejul să mă afirm și să-mi consacru vocația artistică. Era în Ruy-Blas, actul al III-lea. Jucam un lacheu și, îmbrăcat în costumul epocii, trebuia să aduc pe tavă o scrisoare și să spun celebra replică:

— Aveți o scrisoare, doamnă Marchiză!...

Din vina sufleurului, care-mi sabota sistematic ascensiunea spre glorie, rostii cu gravitate:

— Aveți o marchiză, doamnă scrisoare!

Hohote de râs și aplauze nesfârșite (bis, bis, striga galeria) pecetluiră acest mare succes, care contribui însă foarte mult la licențierea mea.

Justinian avu, pare-se, o soartă mai tristă. Lui i se încredințase chiar de către autor în persoană, un rol de chelner, într'o piesă originală. La o replică a junelui-prim: — Hei, nici un chelner p'aici? el trebuia să răsară dintre culise, să se încline respectuos și să spună: — Gata, conașule, la ordinele dvs...

Dar...! Fie că băuse ceva cam multișor, fie că-i luase Dumnezeu graiul, Justinian se pomeni în scenă, înclinându-se, dar... uitase replica. Să-l tai bucățele și nu și-o reamintea!

Junele-prim, enervat, observând situația, îi spuse, peste text:

— Ai venit? Ei, ce stai ca o vită?

La care Justinian, recăpătându-și subit graiul, se răsti spre sufleur:

— De ce nu sufli mă, mormolocule?

— Eși afară, — îi spuse junele-prim căutând să salveze situația. Ești cel mai idiot chelner, ce-am întâlnit în viața mea!

Iată-ne pe amândoi, șomeri...

Desigur că primul lucru ce-am făcut, a fost să asmuțim presa asupra Direcției Teatrului Național și să atragem atenția publicului asupra „acestor doi tineri de talent, prigoniți de către o Direcție vitregă".

Cum însă birtașul ne tăiase contul și proprietarul ne amenința cu aruncarea în stradă, furăm siliți să călcăm, — cu durere 'n suflet, — peste principiile noastre de artă și să acceptăm, — o zei, cutremurați-vă, — un angajament la o cârciumă periferică cu mititei și lăutari. Ii spunea „La Nea Ghiță".

Grandoare și decadență! In locul scenei spațioase a Naționalului, cu decoruri și cu reflectoare orbitoare, debutam pe o estradă murdară, iar tiradele noastre emoționante se întretăiau cu zgomotele consumatorilor:

— Patru mici și-o halbă!

— Băete, un antricot în sânge!

Nu ne-am fi plâns nici de aceasta, deoarece publicul, în general, este de-o vulgaritate fără seamăn. Noi îl știm încă de pe scena Naționalului. Obiceiul, la periferie, este acesta: „artiștii" angajați nu primesc nici un fel de retribuție, ducându-și traiul din ce se poate „ciupi" la chetă. Iar cheta e — cum să zic.... — benevolă. Unul dă, zece trag chiulul.

Grimați pe obraji, făceam înconjurul meselor, grijulii să nu ne scape vreunul nedijmuit și — cât de cât — tot strângeam câte o sută de lei pe zi. Arta n'are preț la periferie.. dar reușeam să ne achităm onorabil de datorii și ne mai pica către miezul nopții și câte o bandă de cheflii care cinsteau Arta și pe slujitorii ei, cu niscai fleici și momițe.

Cheta are și dânsa un sens al ei și obârșia ei o găsim în istoria teatrului. In antichitate spectatorii, extaziați în fața actoricescului meșteșug, asvârleau pe scenă flori, pălării, bănuți de aur, ba, femeile scoteau colierele și șalurile și le svârleau omagial artistului. Era o epocă propice desvoltării artelor, deoarece, după căderea cortinei, te alegeai c'un bazar de pălării, șaluri și coliere, pe care le prefăceai în bani buni, vânzându-le negustorilor. Azi însă... te cuprinde jalea când ajungi în fața consumatorilor. Dacă apuci barem să faci primul „tur", omul mai aruncă ceva în farfurioară, dar dela al doilea și-al treilea, devine arțăgos, ba chiar și amenințător:

— Ia mai lăsați dracului cerșetoria asta!

Ne cabotinizaserăm cu totul, dar ne purtam mai departe martiriul, știind că suntem în slujba Artei. De aceia, ne aranjaserăm între noi, să facem cu schimbul primul tur. O seară eu, o seară el, știți, ca să nu fie motiv de vrajbă.

Toate acestea ar fi mers cum ar fi mers dacă patronul n'ar fi angajat în locul nostru altă pereche de „artiști".

— Dom'le Amedeu, — îmi spuse el, — lumea s'a plictisit tot cu „Monologul lui Hamlet" și scena aia din Don Carlos.... Vrea altceva...

— Bine, — spuse Justinian, clipind din ochi cu înțeles, — vom schimba repertoriul. Vom juca duetul din „Hoții", de Schiller.

— Nu, — adăogă patronul, — lumea nu mai vrea... d'alea triste, vrea cevaș... așa cu gâdilici... și d'aia am angajat de mâne seară doi clovni de la Circ. Nu vă supărați...

— Ce să ne supărăm!— declamarăm noi patetic, deși în fundul sufletelor noastre simțirăm iar crâncena perspectivă a șomajului.

Ne luarăm bocceluțele, cutiile cu grime și pudrierele și pornirăm iar haihui în drumul nostru spinos spre Glorie.

De atunci, câteva luni de zile ne hrănirăm cu iluzii, ne amanetarăm ceasurile „Omega", ne vândurăm o parte din garderobă și, rupți de foame, dar demni, străbăteam străzile Capitalei, în căutarea unui angajament, care însă nu se arăta deloc.

Nebărbieriți, dar cu ghimpele focului sacru în suflete ne vedeai pe amândoi purtându-ne tocurile scâlciate (dar și fiorii sfintei Arte) prin cafenele, visând turnee în străinătate, făcând planuri de viitor și revoluționând cercurile artistice prin formulele noastre contradictorii. Ca de obicei, eu eram pentru Gordon Craigh, el, Aristide, pentru Max Reinhardt.

— Iți amintești, Amedeu, — mințea el, — de splendida mea creație din Hamlet, când l-am făcut marț pe Moisi... i-am spus-o atunci și lui:

— Dragă Moisi, Max Reinhardt este un geniu. Ți-o spun eu!

— Știu, — mințeam și eu complice. — Era pe vremea când Gordon Craigh mi-a spus:

— Bravo, Amedeu, tu m'ai înțeles mai abitir ca marele Signoret!!

După ce ascultătorii noștri se risipeau, convinși că noi amândoi suntem două genii universale Aristide Justinian ofta trist, șoptindu-mi la ureche:

— Și totuși, în seara când ne-a dat afară dela „Nea Ghiță", era turul meu cu cheta. Asta nu ți-o voi erta niciodată!..

Dela o vreme observasem că amicul meu îmi scotea ochii pe chestiunea aceasta. Intr'adevăr, fusese rândul lui să-și adune cu talgerul ofranda benevolă, dar.... i-o luasem eu înainte! Era ultima seară și... deh! mă gândeam că-mi trebuesc a doua zi bani de bărbier... De aceia Aristide îmi purta râcă neuitând să-mi amintească la orice prilej mica șmecherie comisă de mine.

Cearta noastră, — bătaia propriu zisă, — a avut loc într'o Marți. Mi-aduc perfect de bine aminte și susțin de atunci cu tărie că Marțea sunt trei ceasuri rele în viața omului. Eram pe Bulevardul Brătianu și hoinăream amândoi ca să ne alungăm urâtul și, mai ales, nemilosul sfredel al stomacului. Priveliștea era măreață: blokhausuri magnifice, curți cu grădini ca'n basme, berării pline cu bunătăți, fleici sfârâind pe grătar și-un miros de mâncări delicioase. Vitrinele ornate cu icre negre și cegă și biban și morun!... Ne îmbătam și ne săturam aproape numai din privit.

— Privește, — spuse Justinian, oprindu-mă brusc în fața unui maidan, —ia te uită ce loc grozav pentru construit o grădină de vară!..

— Da... — zisei și eu, prins de miraj. — Cred că aici, în plin centru, ar fi o lovitură... Aici, în stânga, am face o scenă mare, cu cortină dublă și cu patruzeci de cabine...

— Ideia nu e rea, — spuse el Douăzeci de cabine pentru bărbați, douăzeci pentru femei. Facem o scenă turnantă și o passerelă pentru evoluția baletistelor și instalăm reflectoarele aici în fund. Știi.. pentru efectul scenic... gen Max Reinhardt...

— Nu, — spusei contrariat, — eu sunt pentru sistemul Gordon Craigh; reflectoarele în față, ceia ce mărește efectul dramatic...

Justinian nu se opuse, dar opină că în grădină n'ar putea să încapă decât 4-5000 de spectatori, ceiace pe mine mă revoltă, deoarece, calculând spațiul existent și făcând o socoteală aproximativă a metrilor pătrați, puteau intra fără discuție, 10 până la 15.000 de persoane!

— Punem scaune lipite între ele, Justinian, Spațiul trebue întrebuințat total, așa spune Gordon Craigh. Nici un locșor neîntrebuințat! Citește, rogu-te, teoriile sale artistice...

— Da, — zâmbi superior Justinian. — Dar Max Reinhardt spune că teatrul în aer liber, ca să aibă un colorit original, trebue să se desfășoare în spațiu larg, ca pe vremea romanilor... Și apoi... aici la mijloc, vreau să instalez mese și scaune, pentru ca poporul să se veselească și să petreacă.

— De ce nu și grătar? — îl ironizai eu, consecvent principiilor mele artistice.

Dar el nu sezisă ironia.

— Ba și-un grătar voi instala! — răcni el. — Și după aceia, Amedeu, voi porni la chetă. *E rândul meu!*

— Rândul tău? — protestai. — Așa ceva nu se poate! La un local nou, trebue să tragem la sorți, să vedem al cui rând este. Mă opun cu toată energia artistică de care am dat dovadă dealungul unei strălucite cariere. Și, află, domnule Justinian, că, odată cu mine se opune și Gordon Craigh, pentrucă în materie de chetă, și el e de acord cu mine!!!

Justinian scrâșni din dinți și făcu o cută destul de nervoasă între sprâncene. Desnodământul fatal se apropia.

— Gordon Craigh! — zisei.

— Max Reinhardt! — mă întărâtă el.

— Incă odată, — zic, — Gordon Craigh!

— Degeaba... Max Reinhardt!...

Și deodată îl văzui că se înfurie, pune mâna pe mine, mă dă cu capul de garduri și-mi spune:

— Gordon Craigh sau Max Reinhardt, asta nu mă interesează deloc! Dar primul tur la chetă, îmi [illegible]ține, *escrocule!* Cu mine nu-ți merge!

Când m'a făcut escroc, mi-am pierdut cunoștința. Nu știu dacă din cauza gravității expresiilor, sau din cea a loviturilor. Dar acum sunt la spital. Am un ochiu vânăt de parc'ași fi susținut un match de box.

Dar cred că ne vom împăca. pentrucă arta mai are nevoie de doi slujitori atât de importanți.

Și... mai la o adică ce nevoie avem de Gordon Craigh sau de Max Reinhardt?

IULIU LAZAR

Walther Rathenau

(Urmare)

Rathenau a fost perspicace și sincer ca ministru, constructor, mijlocitor, pacifist, neamț și European. In ceiace ne privește pe noi, am ținut numai să desenăm în grabă contururile palide ale fizionomiei sale morale.

In Germania mutilată din 1922, în care unii se întrebau ce trebuia să se facă spre a păstra republica ca formă *provizorie* de guvernământ a poporului german, iar alții ce trebuia să se facă spre a o înăbuși în leagăn, am trăit o clipă de emoțiune intensă, de neuitat, am crezut timp de o clipă în nașterea Omenirii, văzând Germani cu ochi albaștri și cu părul de un blond autentic care plângeau cu lacrimi fierbinți la moartea evreului Rathenau. „Hier standest du, edler Walther Rathenau, und sprachst anfeurende Worte über die Geschicke unseres Vaterlandes" (Stăteai aci, nobile Walther Rathenau, și rosteai cuvinte înălțătoare despre destinele patriei noastre) — spunea democratul ur; „Rathenau a murit fiindcă a fost evreu; dar în toată Germania nu se găsea un creștin mai bun decât dânsul", — adăuga catolicul dela centru. „Ne unim din inimă la toate cuvintele măgulitoare adresate memoriei lui Rathenau" — sfârșea socialistul independent. A fost frontul popular efemer, provocat de asasinarea lui Rathenau.

De atunci, decorul s'a schimbat nițel. Dar revizia este o cale de recurs extraordinară, care se practică cu succes, mai ales în istorie, când se ivesc sarcini noi. Trebue, deci, să așteptăm dacă nu din interes imediat, cel puțin din curiozitate sociologică.

ILIE DIACONESCU
Avocat la Curtea de Apel din Amsterdam, docent universitar

Viața teatrală

Un veșnic pretext de artă dramatică: „Electra"

Când Jean Giraudoux și-a terminat capodopera „Amphitryon", a avut putința să-l numeroteze: era al 38-lea Amphitryon din literatură. De data acesta, Jean Giraudoux, scriind „Electra", n'a putut să mai facă acelaș lucru. Dela „Choeforele" lui Eschyl și până la cea mai recentă „Electra", isprăvile fiicei Clytemuestrei au fost un veșnic și nesecat isvor pentru arta dramatică. Clasicii greci, rând pe rând, după Eschyl, au creat o „Electra". Mai teatrală și mai melodramatică, aceea a lui Sofocle a rămas și până azi cea mai tradițională „Electra"; mult mai neverosimilă, dar mai poetică, „Electra" lui Euripide a căzut în disgrație, după cum au alunecat în domeniul uitării o serie întreagă de „Electra" dintre care cele ale lui de Boïff (sec. XVI) și Crébillon (sec. XVIII) par să fi atras o atențiune mai deosebită. Dar „Choeforele" lui Eschyl și „Electra" lui Sofocle au rămas și azi modelul modelelor, toate „Electrele" moderne nefiind altceva decât o versiune nouă, o adaptare inedită a celor două tragedii nepieritoare.

Iată însă că Jean Giraudoux a creat o nouă „Electra", complect deosebită de piesele lui Eschyl și Sofocle, din care nu a păstrat decât legenda binecunoscută, având ca temă răzbunarea morții lui Agamemnon.

Piesa lui Jean Giraudoux a fost jucată nu de mult la Paris, la Teatrul Athénée de sub conducerea lui Louis Jouvet. Succesul a fost imens. Toate criticele au fost entusiaste, și publicul pare să ratifice prin prezența lui, acest succes răsunător.

Am avut ocazia să citesc „Electra" lui Jean Giraudoux într'o revistă bilunară franceză. Valoarea acestei piese ni s'a părut într'adevăr extraordinară, și nu ne-am putut stăpâni bucuria de a încerca în aceste coloane. câteva aprecieri asupra ei.

Teatrul lui Jean Giraudoux este un teatru clasic prin excelență. Nu prin subiectul pieselor — din contra — ci prin atitudinea lui. Construit cu o simplicitate într'adevăr artistică, realizat pe un plan ce se desprinde departe deasupra nivelului vieții cotidiane, și mai ales conceput dintr'un material limpede ca izvorul, înalt ca preocupări, teatrul lui Jean Giraudoux reprezintă, fără îndoială. acea întoarcere la clasicism, acea depărtare de naturalism, pe care o preconiza, cu atâta brio, Jean Richard Bloch în „Destin du théâtre", și de care arta dramatică are întotdeauna nevoe atunci când se găsește la o răscruce.

Clasic prin ținuta generală a pieselor sale, Jean Giraudoux, printr'un curios paradox, dă impresiunea de a vrea cu tot dinadinsul să batjocorească subiectele și legendele clasice, schimbând caracterul personagiilor sau natura eroilor mitologici și adaptându-le unor criterii personale, din care o ironie fină dar adeseori izbitoare se desprinde pe primul plan.

Jean Giraudoux s'a dedat întotdeauna acestui joc extrem de periculos, și anume acela de a moderniza într'un anumit sens eroii antici, păstrându-le totuși o ținută și o acțiune de adevărate personagii mitologice.

Nu e ușor lucru să te strecori cu atâta iscusință printre nenumărate greutăți, create evident de autor, pentru plăcerea lui, dar nu e mai puțin adevărat că talentul lui Jean Giraudoux a reușit să treacă peste toate aceste piedici voluntare, dând la iveală un teatru care constitue o recreațiune spirituală de cel mai înalt nivel.

După „Amphitryon 38", după „La guerre de Troye n'aura pas lieu", două lucrări admirabil izbutite, iată că Jean Giraudoux reînviază pe „Electra" cu atâta strălucire, încât ne întrebăm dacă fiica lui Agamemnon și a Clitemnestrei nu a fost pentru autorul ei, prilejul de a-și scrie adevărata capodoperă.

Nu știu valoarea piesei din punct de vedere scenic. Bănuesc însă câtă amploare trebue să fi căpătat lungile tirade, pline de o savoare poetică minunată, prin graiul lui Louis Jouvet. Apoi însăși acțiunea ei, condusă evident după scheletul obișnuitei legende, conține în ea atâta material scenic, încât probabil că toate calitățile întrevăzute la o lectură atentă, au fost pe deplin evidențiate.

Electra, așa cum ne-o înfățișează Jean Giraudoux seamănă foarte puțin cu eroina tragică pe care ne-au redat-o Eschyl și Sofocle. Evident, gândul Electrei este stăpânit de ideea răzbunării morții tatălui ei. Dar această pornire nu mai corespunde unui deziderat sufletesc, ci seamănă mai mult cu o încăpățânare feminină, din care nu este exclusă o oarecare cochetărie. Apoi, tensiunea atât de încordată dintre Electra și mama ei Clitemnestra, pe care o bănuește a fi autoarea asasinării lui Agamemnon, capătă un sens tragic și supra-uman în operete lui Sofocle și Eschyl. In piesa lui Jean Giraudoux, aceeași tensiune există, dar motivul e mult mai pueril, mult mai modernizat: Electra pretinde că l-a aruncat din brațe pe Oreste, pe când Clitemnestra se jură că i-a scăpat fără să vrea. Ciocnirile dintre mamă și fată alunecă adeseori spre ridicol, dacă n'ar fi decât vocabularul atât de contemporan — totuși extrem de poetic cu care eroinele își exprimă sentimentele. Tragedia lor se reduce la acest *„poussé ou pas poussé"*, pe care cerșetorul, jucând rolul corului antic, vrea să-l lămurească.

De altfel, personajul acestui cerșetor, mereu prezent pe scenă, care se amestecă în toate, aproape întotdeauna spiritual, câteodată grav, care leagă și dezleagă toate sentimentele, toate faptele, care profetizează și comentează neîncetat, este tipul personajului drag lui Giraudoux, creat anume pentru a descătușa acțiunea dramatică de legenda din care purcede. Cerșetorul joacă rolul cel mai important în piesa lui Giraudoux, acela de mediator. Trecând cu atâta ușurință dela mitologie la contemporaneitate, dela legendă la realitate, Jean Giraudoux avea nevoe de un personagiu care să mențină desfășurării piesei un ton unitar. Când Electra va deveni tragică, în adevăratul înțeles al cuvântului, cerșetorul va ști cu câteva întrebări — care în treacăt fie zis, sunt o comoară de nuanțe și de rafinament — s'o readucă pe acel plan puțin ridicol în care Jean Giraudoux se simte atât de inspirat. Când, dimpotrivă, atitudinea Electrei va deveni cu adevărat comică, cerșetorul o va îndrepta din nou spre culmile tragediei. Un joc perpetuu, care oscilează în toate sensurile și care nivelează întreaga piesă pe un plan unic, simplu, într'adevăr clasic.

Piesa lui Jean Giraudoux este plină de inventivitate. Rolul celor trei Eumenide, aparițiile atât de feminine, atât de inconștiente ale Agatei Teoclates, figura copilărească, naivă, plină de grație a lui Oreste, certurile dintre Clitemnestra și Electra, și în sfârșit căsătoria până la sfârșit neizbutită a Electrei cu un grădinar (episodul este pur și simplu delicios) fac din această piesă o adevărată comoară.

Lectura ei — pe care o recomandăm călduros celor ce nu vor avea ocazia să meargă la Expoziția din Paris, — ne-a încântat.

GH. NENIȘIOR

Un hipersensibil

Asistam la o gală de box. Inghesuit pe banca mea priveam fără prea mult interes la pătratul de dușumea, îngrădit de frânghii, pe care cei doi adversari, sărind de colo până colo, ca doi cocoși, își cărăbăneau, cu o impresionantă promptitudine, adevărate torente de pumni. Căutam în acelaș timp să mă pătrund de frumusețile subtile ale nobilei arte și să împărtășesc extazul celor câteva mii de spectatori care încurajau frenetic pe cei doi combatanți cu expresiuni plastice și metafore ciudate cam de felul acesta:

— Haide, Marine, arde-l la muzicuță!

— Nu te lesă, neamțule! Pompează-l să-i țâșnească borșul.

— Huooo! Huooo!

— Huideooo!

Deodată, atenția îmi fu atrasă de convorbirea dintre doi inși, așezați pe banca din fața mea. Un domn grăsuț și chel, îmbrăcat elegant, spunea tovarășului său, însoțindu-și vorbele cu grații de domnișoară impresionabilă.

— Dar bine, mon cher, sportul acesta e o adevărată barbarie! Ma parole d'honneur! Te revoltă până în adâncul sufletului. Cum poți lovi oare, așa, în neștire, pe un semen al tău?! E deprimant, mon cher, e grozav de deprimant și de trist!

Prietenul încercă să-i explice că nu se bat chiar așa, în neștire și apoi nu lovește numai unul, ceiace ar fi într'adevăr nedrept, ci e o luptă oarecum egală, în care ambii adversari uzează de aceleași permisiuni. Dar domnul cel grăsuț și chel nici nu vru să audă.

— Ia slăbește-mă, mon cher, cu argumente de astea! Am spus și rămân la părerea mea: boxul e o barbarie, e o rușine a civilizației, e o adevărată tară a secolului nostru. Eu, cu hipersensibilitatea mea nu pot să iau parte la astfel de spectacole! Am impresia că asist la o luptă primitivă din epoca quaternară, o luptă oarbă, de exterminare, o luptă animalică...

Nu putui auzi mai departe filipica domnului indignat din fața mea, căci în clipa aceia, vecinul meu din dreapta, un tânăr slăbuț de vreo cincisprezece ani, care până atunci mâncase liniștit semințe de floarea soarelui, izbucni în niște răcnete admirative:

— Bravo, Marine, — strigă el scuipând o coajă de sămânță în chelia domnului grăsuț. — Nu te lăsa, bă! Arde-l la râșniță!

Intrerupt din perorație, oratorul își duse o mână la cap, pentru a culege coaja, o privi o clipă, parcă mirat și apoi, întorcându-se spre banca noastră, spuse mânios:

— Ia ascultă tinere, să nu-mi mai scuipi în cap, că te ia mama dracului.

Băiatul se făcu că n'aude și continuă să strige sfaturi și încurajări favoritului său.

— Directă la plex. Marine! Directă, mă dobitocule, nu swing! Așaaa! Mardește-l, bre! Nu-l lăsa de loc! Omoară-l!

Impertinența aceasta scoase din sărite pe domnul cel elegant.

— Ascultă, măi mucosule — strigă el Să fii respectuos cu mine că te cârpesc. Vezi bine că-ți vorbesc delicat, măgarule. Nu te face că n'auzi, că te plesnesc, derbedeule.

Interpelatul se decise, în sfârșit, să iasă din muțenie.

— Ce vrei, domnule, ce vrei?

— Cum? Mă mai 'ntrebi ce vreau? Iată ce vreau...

Și fără altă vorbă oratorul nostru îi arse două palme.

— De ce dai în mine, domnule, — strigă băiatul și-l apucă de guler.

— Ia mâna depe mine, pungașule, — spuse domnul cel elegant, cu demnitate; dar cum tânărul nu se prea grăbea să-l asculte, începu să-l lovească cu pumnii peste cap.

Lumea, care până atunci urmărise cu încordare peripețiile de pe ring, începu să se intereseze de astălaltă luptă.

— Nu te lăsa, puștiule! Administrează-i un uppercut!

Dar băiatul era în vădită inferioritate. Incasă câtva timp cu eroism, ploaia de pumni pe care adversarul său, îmbătat probabil de neașteptata descoperire a talentului său pugilistic, i-o servea cu o repeziciune uluitoare; dar la sfârșit, văzând că se îngroașă gluma, sări peste o bancă și dispăru, evitând astfel fatalul „knock-out".

Tocmai atunci se terminase și lupta depe ring și sala se luminase brusc, Mulțimea ovaționa frenetic pe învingător, care își împreunase mânile deasupra capului și făcea piruete de balerină, mulțumind celor ce-l aclamau.

Domnul chel și grăsuț se așezase la locul lui, răsuflând sgomotos și-și ștergea cu batista sudoarea ce i se prelingea cu abundență pe obrajii congestionați.

Cu oarecare greutate. putui să deslușesc ceiace spunea tovarășului său:

— Bine c'a fugit, mon cher, că-l omoram în bătae. Știi că eu la mânie nu mă mai recunosc. Sunt teribil. Dacă nu fugea, îl distrugeam. Parole d'honneur că-l distrugeam!

Lumea începuse să se îndrepte spre eșire căci spectacolul se terminase. Cei doi domni se ridicară și ei să plece. Prin fața noastră trecură doi inși care purtau o targă. Pe targă era întins în nesimțire învinsul, cu figura transformată într'un fel de pătlăgică roșie. Când îl văzu, domnul cel grăsuț și chel păli, și cu un gest de fetiță îngrozită își duse mânile la ochi.

— Oh, quelle horreur, mon cher, quelle abominable horreur! Pentru ce m'ai adus la un astfel de spectacol?

Niciodată nu voi mai asista la un match de box. Niciodată, parole d'honneur.

PETRU ȘERBANESCU

Lectură pentru copii

Lectura pentru copii e un factor hotărîtor pentru formarea sufletelor viitorilor membri ai societății. Această literatură este abecedarul literar al cititorilor maturi de mâne, formând puntea de trecere dela dibuirea slovei ușoare, la înțelegerea de mai târziu a scrisului serios.

Scritori care să înțeleagă lucrul acesta sunt puțini. Insăși critica s'a ocupat prea rar și prea puțin stăruitor de literatura pentru copii.

Totuși, acest gen de literatură își urmează evoluția, fiind cultivată îndeosebi de tinerii scriitori.

Un aport lăudabil din acest punct de vedere, aduce revista „Dimineața Copiilor". Basmele, poveștile și povestirile sunt alese anume pe înțelesul celor mici; scurte pentru a nu obosi atenția micuților lectori, duioase și senine, ele poartă imaginația copiilor în lumea vrăjită a zânelor și a piticilor buni și șugubeți.

Pornind dela această premiză, „Dimineața Copiilor", începând cu No. 699, va publica un roman pentru copii și tineret, întitulat „Meșterul-Strică"!, scris de d. M. Iorda, directorul revistei.

Aurică-Rică-Ică, eorul romanului, este un copil poznaș, isteț la minte și un născocitor fără pereche.

Din căpșorul lui micuț es atâtea planuri istețe, în cât te minunezi de unde le mai scoate. Cu mânuțele lui îndemânatece lucrează ca un meșter adevărat tot ce mintea lui a născocit.

Cronica cinematografului

Artă şi document

Un film american bun (am spus asta foarte adeseori) este valabil în două chipuri: ca operă de artă şi ca document etnografic.

Această valoare documentară este ea însăşi dublă. Mai întâi pentru moravurile pe care filmul le zugrăveşte, şi al doilea pentru moravurile pe care filmul nu le zugrăveşte. Căci există şi lucruri de psihologie care apar indirect reflectate de economia generală a filmului. Aflăm dintr'însul gustul şi preferinţele publicului american, mentalitatea, apucăturile, concepţiile, idealurile, într'un cuvânt moravurile acestui prea interesant popor, cu diversele lui calităţi şi cusururi.

Am comentat odată subt acest unghiu de privire un film cu trei băeţi de şcoală (Cooper, Rooney şi Bartholomew). Avem iarăşi ocazia s'o facem pentru noul film dela Scala „Casa Visurilor".

Un paradox

Acest film — care e în multe privinţe fermecător — realizează o curioasă contradicţie. Pe de o parte este de o perfecţie artistică în detaliile sale de joc şi de regisură care — dacă nu ne surprinde, fiindcă ecranul californian ne-a învăţat a aştepta asta de la dânsul — ne impresionează în chipul cel mai agreabil. Pe de altă parte însă, ni se servesc nişte întâmplări — vorba Franţuzului — „să dormi dea'npicioarele". Dacă n'ar fi decât faptul că fata cea recunoscătoare faţă de părinţii ei adoptivi, care se ruinaseră pentru a-i procura învăţătură, parvine, prin propriile ei eforturi, să aducă pe un mare chirurg ca să opereze gratis pe tatăl adoptiv — şi încă n'am avea de dorit, în ordinea naivităţii, nimic mai frumos. Adică la urma urmelor poate mă înşel. Căci în spatele meu o cocoană părea absolut sigură că chirurgul în chestie nu era altul decât fostul camarad de clasă al eroinei şi pe care părinţii ei adoptivi nu voiseră să-l vadă în ochi, pentru vechi chestiuni de ură între familii. Aşa voia cocoana din dosul meu, ceeace desigur că nevinovatul spectator nu merita (ne-a venit destul de greu când tânărul acela a ajuns asistentul celebrului chirurg; căci nici aşa, chiar nimic, nu putea fi lăsat să fie).

Toată povestea e croită din puerilităţi pe aceeaş măsură. Şi totuşi, ce film îngrijit, ce emoţie artistică de bună calitate!

Paradoxul a fost posibil căci toate acele evenimente gen carte-de-cetire erau umplute cu amănunte de un realism psihologic uimitor. Întâmplările generale erau false; dar ele se compuneau fiecare din cel puţin douăzeci de mici conduite care, toate, erau tulburătoare de adevăr, de justeţă şi de poezie bună.

Avem aci, reflectat ca în oglindă, secretul sufletului american (şi poate, pedeasupra lui, acela al sufletului anglosaxon în genere). Naivitate, puerilitate, candoare, care îşi găsesc însă corectivul salvator într'un fel de simţ al realităţii direct, funcţionând, scurt, în punctul exact al clipei prezente şi al faptei în curs. Aşa-s anglosaxonii: utopici, ca nimeni pe lume, mulţumindu-se şi complăcându-se în basme neverosimile, dar ratrapându-se şi readaptându-se la viaţă în mod empiric, cu ocazia „ultimului moment".

Am avut adeseori asemenea filme unde absurditatea evenimentelor era egală cu realismul impecabil al acţiunilor mărunte.

Şi, lucru curios, publicul american, în loc să se pameze în faţa valorii de artă a detaliilor, silindu-se a lăsa să treacă cât mai neobservate acele pilule greu de înghiţit care erau întâmplările poveştii, — din potrivă, se emoţionează până la lacrimi pentru acestea din urmă, iar toate minunile de regie şi de joc actoricesc, toate neinchipuitele „găsiri" de psihologie mimică şi de expresie plastică a sentimentelor, toate acestea publicul american le primeşte cu indiferenţă. Nu pentru că nu le-ar pricepe, ci pur şi simplu pentrucă socoate că i se cuvin, că asemenea perfecţiuni sunt de datoria normală a producer-ilor, şi că e absurd să delirezi de recunoştinţă dacă de pildă berarul dumitale îţi dă o bere care are gust de bere.

Casa visurilor

Să încercăm a nu face ca Americanii, şi să consimţim a ne mira, a socoti că e de datoria noastră să ne exprimăm, mirându-ne astfel, gratitudinea pentru cheltuiala de invenţie şi de geniu (minore sensu) a cineaştilor californieni.

În deosebi să admirăm resursele expresive ale nouei descoperiri, ale nouei vedete, ale sorei mai mari a lui Shirley Temple, ale lui Ann Shirley.

În filmul nostru ea este pusă să joace rolul unei fetiţe de cincisprezece ani, plină de romantism, de bravură morală şi de graţie.

N'are nici o importanţă că eu, personal, socot că nu există nimic mai interesant pe lume ca un suflet de fetiţă de cincisprezece ani. Nu are nici-o importanţă faptul că, odată, în Revista Fundaţiilor Regale, am scris un lung esseu intitulat „Despre Domnişoare" în care spuneam că această categorie umană este marea faţă a planetei noastre. Nu are importanţă că eu cred aşa. Important este că această rasă a domnişoarei adevărate, aparent niţel toantă şi în realitate profundă, bravă şi gravă, n'a fost încă niciodată zugrăvită pe ecran. Acesta e un fapt obiectiv, indiferent de subiectivele mele opiniuni asupra valorii domnişoarelor. Un fapt cu atât mai curios cu cât acest personaj este o temă adeseori briliant tratată în literatura anglo-saxonă. E suficient să citez două mari romane englezeşti: „Dusty answers" (în franţuzeşte „Poussière") de Rosamond Lehman şi „Gone to earth" (franţuzeşte „La renarde") a lui Mary Webb, două cărţi unde ni se arată cele două feluri fundamentale de domnişoară: cea burgheză, născută şi trăită într'o familie aşezată şi fetiţa „de ţigan", născută din părinţi neverosimili şi trăită într'o familie fantezistă.

Aşa dar literatura socoate această categorie omenească a fi o temă interesantă întru toate. Ecranul însă rămăsese în întârziere. Şi filme ca „Maedchen in Uniform" sau ca „Infamia", deşi pline de fetiţe de şcoală, descriu o stare de lucruri şi nicidecum nu fac portretul amănunţit al unei adolescente. (În Maedchen in Uniform este vorba de criza străbătută de o fetiţă cu imaginaţie bolnăvicioasă, este un caz clinic, nu un portret).

Şi iată că, acum, în anul 1937, este descoperită Ann Shirley, şi i se încredinţează destinele unei fetiţe adevărate şi complecte.

Rezultatul este ceva fermecător. Nu îndrăznim a începe să spunem de ce este fermecător, căci atunci ar însemna să povestim exact, dar exact tot filmul. Ne mulţumim a aminti un singur detaliu. La începutul poveştii mica eroină are 14 ani; pe la sfârşit are 18; ei bine, în acest interval, Ann Shirley a crescut, realmente, cu patru ani. Este mai înaltă, mai slabă, însfârşit, este altă persoană. Cum au obţinut regisorii asta, este taina lor şi plăcerea noastră.

Al doilea, trebue să adăogăm că toţi ceilalţi actori (nu sunt mulţi, vreo patru) joacă impecabil. De altminteri şi obiectul jocului lor e aşa de fecund în efecte de psihologie încât nu ştim precis nici ce să admirăm mai mult, nici pe cine să lăudăm întâi. Şi, încă odată toate acestea se desfăşoară pe un fond de evenimente perfect cretin.

Filmul Papană

Am fost dezolat de a nu fi putut vedea filmul făcut de prietenul şi compatriotul meu Alexe Papană. S'a întâmplat un mic accident. Mi s'a trimis o invitaţie. Dar invitaţia avea acest caracter particular că costa 58 de lei ca să te foloseşti de ea. Cum nu dispun decât foarte rar de asemenea sume, şi cum nici declinarea numelui şi calităţii mele n'au fost de ajuns, a trebuit să mă distrez în sara aceea aiurea. Profit însă de ocazie pentru a atrage atenţia cetitorului:

Să se ducă totuşi neapărat să vadă filmul Papană, căci este vorba să se contribue prin aceasta la colectarea sumei necesare pilotului pentru achitarea avionului comandat în America în vederea marelui raid întreprins de locotenentul român. Să nu se uite că Alexe Papană este cel mai curajos şi priceput pilot într'o ţară unde aviatorii buni sunt foarte numeroşi, unde ei ar fi capabili să facă a se vorbi despre Ţara noastră dacă aceasta din urmă ar face la rându-i un elementar efort bănesc pentru a le procura celor dintâi simplul mijloc material de a se ilustra.

A-ţi manifesta amorul pentru România este, în genere o operaţie foarte costisitoare. De câte ori încerc, aproape întotdeauna eşuez. Oridecâteori caut să împiedic o nedreptate sau să divulg o infamie (căci asta este, nu-i aşa, cel mai bun dacă nu singurul mijloc, de a-ţi iubi ţara) — o mie de puternici bandiţi şi falşi apostoli fac ca cheltuelile mele de energie, de timp, de nervi şi de bani să fie zădarnice.

Din fericire există şi cazuri când amorul pentru România costă mai ieftin. Un exemplu este tocmai acela de care vorbeam adineaori. Costă doi poli biletul de cinematograf care va da putinţa lui Alexandru Papană să facă a se vorbi laudativ despre Ţara românească, a lui şi a noastră.

D. I. SUCHIANU

P. S. Foarte frumos filmul dela Trianon „Secretul Doctorului F". Şi e nemţesc. Trebue să o spunem, căci magis amica veritas...

Cronica modei

Marii creatori ai modei din Paris au decretat că nu va fi o „modă a expoziţiei", ceiace nu înseamnă că nu vor fi creaţii, capo d'opere, după tradiţia şi spiritul parizian. Din Franţa ni se scrie că Parisul pentru moment, e în plină mişcare, mai ales pe bulevarde şi prin magazine. Străinele, venite din cele patru colţuri ale lumii, observă cu interes Pariziencele şi vizitează saloanele de „Haute Couture" ca să se informeze asupra modei. Parizienii s'au hotărît ca, cel puţin de data aceasta, să fie negustori în adevăratul înţeles al cuvântului, prezentând străinilor preţuri raţionale la toate şi mai ales la rochii. Iar dacă un Lelong s'a hotărît să nu albă rochii mai scumpe de 11—12 mii de lei, ar trebui să se imite această inţelepciune şi la noi. Prea sunt darnice unele doamne cu aşa zisele „case" din Bucureşti, care nu au nici pe departe gustul şi fineţa lui Lelong şi la care se plătesc preţuri fantastice pentru rochii bătătoare la ochi, dar fără „chic".

Colecţiile de modele pregătite pentru Expoziţie, sunt foarte frumoase şi dovedesc că gustul francez e mai în înflorire decât oricând. De altfel, toată expoziţia este plină de lecţii de frumuseţă. În această atmosferă, moda se cere să creeze rochii simple şi de o desăvârşită eleganţă, perfect adaptată spre a dezvolta personalitatea feminină. În genere ea va fi foarte tinerească atât în ceiace priveşte linia cât şi coloritul.

Stofa care întruneşte pentru moment favoarea elegantelor este shantungul, un shantung plin, mătăsos şi suplu. În colecţia „Edition" a lui Lelong, două tailleururi de stradă sunt în shantung bleu marin. „Turluretti", căci rochiile au şi ele numele lor, e în shantung bleu marin cu o eşarfă roşie cu buline albe, având buzunare în formă de potcoavă, amănunt, care dimpreună cu eşarfa, dă costumului o notă foarte tinerească. Apoi „Moineau" e tot bleu marin, garnisit cu alb, având şi un mic mantou, scurt şi larg, dublat tot cu alb. Pe o rochie de pichet alb se poartă un cordon de pai galben împletit. Să mai cităm o rochie de seară splendidă de organdi alb, incrustată cu mărgele roşii. Apoi costumele de weekend de o variaţie infinită şi un gust încântător.

După cum spuneam în altă cronică, bicicleta a revenit în favoarea Pariziencelor. În a doua jumătate a lui Mai a fost o sărbătoare a bicicletei, într'un cadru câmpenesc, în care s'a demonstrat mai ales ce trebue să fie un adevărat costum de sport şi adaptarea sa totală la acesta. Ca principiu, costumul trebue să fie foarte simplu, ferit de orice fantezie care i-ar strica din punct de vedere practic. Totuşi gustul cel mai desăvârşit trebue să domine, atât în tonalitatea generală cât şi în alegerea materialului.

Printre toate admirabilele modele de costume pentru bicicletă, la această serbare, s'au remarcat în special câteva. De pildă, un ansamblu de flanelă gri cu o bluză bric, mănuşi bric, pantofi gri. Alt costum era inspirat din costumul tirolez, foarte amuzant. Printre shorturi: unul de olandă albă cu bretele brodate bleu marin şi o bluză bleu marin, altul chiulotă de in, culoare naturală, pull-over bleu marin cu dungi roşii, altul „knikeri" de olandă albă cu un bolero de culoare.

Dar cel mai amuzant era un cotsum „rochie-kniker", tricotat din aţă albă, foarte reuşit. Când se vor hotărî şi Bucureştencele noastre să meargă la Snagov, în bandă, pe biciclete?!

BITRIX

Cartea românească

Cronica literară

Emil Botta: Intunecatul April

Impresia generală pe care o ai citind culegerea de poezii a d-lui Emil Botta este foarte favorabilă. Se întrevede o imaginațiune liberă de orice constrângeri, o vocațiune lirică puternică, o simplitate romantică în sfârșit de a enunța tema prin câteva simboluri netede. Totuși la citirea în parte a fiecărei poezii impresia dintâi iese oarecum atenuată, lucru pe care trebue să-l spunem fără niciun înconjur. Care să fie pricina? Nouă ni se pare că ceeace strică linia poeziei d-lui Botta este o tendință prea pronunțată spre badinaj. Atmosfera poeților din grupul „unu" vine aici să altereze o inspirație viguroasă, severă. Trecerea dela seriozitate la tonul umoristic presupune o neîncredere în momentul liric și asta desumflă puțin entuziasmul. Iată o strofă foarte frumoasă, plină de tinerețe:

Nebunatecul zefir mi-a răsfoit
hârțoagele
șterpelindu-mi cel mai drag poem,
Nebunatecul zefir mi-a trecut prin păr
făcându-l ghem.

Mai jos însă dăm de aceastâ strofă umoristică:

„Nebunatecul zefir, ghidușul
a închis poemul tău în dulap
Și Dumnezeu când a descoperit
l-a plesnit peste mâni, jap".

Un Dumnezeu care plesnește peste mâni un zefir, într'un loc unde sânt și dulapuri, e o imagine hazlie și ar putea fi închipuit într'o poveste; însă marele simbol liric s'a sfărâmat.

Iată și altă poezie:

Arborii torturați de friguri
delirau sub cerga stelelor.
Noroadele nopții emigrau spre auroră,
cortegii sdrențuite, cârtitoare.

Arborii stufoși, cu părul vâlvoi,
Etc.

Foarte frumos (afară de oarecare ușurință)! Tabloul e plin de mișcare și de umbre romantice. Insă mai la vale, ducându-se prea departe antropomorfismul (adică umorismul) arborii sânt niște nebuni care evadează din ospiciu. Urșii sânt invitați să-și lepede blana de gală și însfârșit:

Ingerii au declarat greva fatidică, de
șapte ore,
și gloata lor va revendica Pamirul
albastru.
Mândra cu coasa îmi face semne,
semne tainice dintr'un lan aerian.

Iată cel mai rău stil „unu". Greva îngerilor în cer, asta sugerează ideea de uzină, de atelier, asta e parodie, care dovedește repedea obosire cu sublimul. Intr'altă parte noaptea, prin acelaș proces de antropomorfism umoristic, trimite iscoade pentru prinderea aceluia care „a tras chiulul" morții; însă „Dumnezeu a intervenit la vreme". Poetul are o grațioasă halucinație romantică:

Din când în când vine o fată
într'o rochie cu trenă, cam demodată.
Geniul odăii îmi spune: e o stea
vezi, poartă-te frumos cu ea.

Absurditatea însăși, delicat dementă, a scenei face valoarea lirică a strofei. Insă autorul o trivializează numaidecât:

Câte-un miracol bate la ușă;
Eu îi șoptesc: poftim, păpușă!
Ii ofer dulceață și cafea
Doar o mai sta.

Din intenția curat umoristică pot ieși unele lucruri de oarecare haz, cum este cu arghezianul prin ritmică *Spectacol:*

Actorii își îndrugau rolul
dar, încet, îi înghițea nămolul
Și când căzu cortina
toți se 'ntrebau cine poartă vina
și cine-i autorul
care-a făptuit omorul
în cinci acte, cu sete,
ca o crimă pe'ndelete.

Vocația d-lui Emil Botta nu este însă aci. Cu oarecare ușurință declamatorie care nu e reprobabilă decât în măsura în care simți că autorul nu se poate menține multă vreme în seriozitate, poetul și-a presărat volumul cu o sumedenie de versuri frumoase, dar cele mai multe ori cu conținut fantastic, cu indicațiuni chiar spre baladă. Izolăm câteva:

Cai verzi, purtați-mă ca fulgerul,
izbiți-mă de rău.

●

Ce departe ești intunecata mea iubită
prin pereții odăii te văd ca prin sită
și te-aud chemându-mă ca din altă
planetă
și-mi scrii poezii pe obrazul de cretă.

●

Printre oglinzi, la ora cinci, am să
cobor,
în haine negre, cu ochi stinși,
zâmbind ușor.
. . . .
Dă-mi pălăria, bastonul, masca, dă-mi
și mănușile,
e cam târziu și, de-am să plec, cerniți
oglinzile închideți ușile.
M'așteaptă afară, sub ploaia rară, un
echipaj
noaptea se umflă, clopoțeii-și scutură
și uite cum flutură argintiul penaj.

●

Numele meu a fost scris pe o apă
care curgea în Oceanul înfuriat.
Acum, plimbându-mă pe plaje aurii
mă aud chemat.

●

Vai mie, barca pare un sicriu
Timonierul e palid, gluga îi acoperă
țeasta
Lopătează, lopătează, despică hula:
fuga noastră e povestită în scripturi.

●

Noaptea buclucașă se duce hoața
Și diminețile îmi spală fața.
Cartea strânută din răsputeri:
La ce capitol am rămas ieri?
Ghiozdanul, o riglă și un echer
Dau cu tifla din rafturi, din cer.
Caetul îmi face semne;
Cuvintele stau aliniate, solemne,
Gândul cască somnoros, în fașă:
Sus! E târziu; ce stai ca un pașă:
Ah! Vino repede sabie, armură,
Să lupt cu lenea care mă fură.

●

Piratul din Mările Chinei
a sosit în somnul meu pe o luntre
fragilă.

●

Te întreb, Inșelătorule, unde sunt
legiunile mele
și unde cele o mie de suliți, de turle?
De pe culme spuneai că se vede alba
copilărie
Și acum nu aud nici tobe, nici surle.

●

Ca Saul omorînd vrăjitoarele
așa voi ucide Melancolia
când veni-va peste mine la noapte
bat-o pustia.

●

Vânătorule, ia-ți înapoi pocnetul armei și alicele trecute prin piele
căci nu avem ce face cu ele.

●

Singur în rădvanul negru treceam
Și cum galopa năzdrăvanul murg!
Pe aleile pavate cu umbră, printre
răcori
suiam spre castelul Craiului Amurg.

Iți mulțumesc Intunecat April
că mi-ai arătat în oglindă zulufii unui
copil,
că m'ai învățat știința ciocârliei
care trece vămile veciei.

In această epocă de contorsiuni poetice, versurile d-lui Emil Botta sunt o înviorătoare speranță. Chiar dacă sentențiosul romantism al unora din ele pornește numai din bucuria technică de a imita un stil și încă ele rămân proaspete și avântate. Este datoria d-lui Botta acum de a se reexamina și a renunța la tot ce nu răspunde în chip strict vibrației sale lirice, remarcabile, oricâte observațiuni i s'ar face.

G. CALINESCU

N. Cartojan: Clasicii români comentați
Ed. Scrisul Românesc Craiova

De îndată ce avem prilejul de a vedea „O colecție de clasici români comentați", sub îngrijirea unui cercetător de valoarea profesorului N. Cartojan, putem fi siguri, e vorba de lucrări de probitate științifică, în care exactitatea în textele reproduse este primul sens al calității muncii științifice.

Când avem norocul să întâlnim și comentatori de valoarea d-șoarei Victoria Ghiacioiu, care s'a dovedit, la toate manifestările sale, nu numai o fină și distinsă intelectuală, dar și o scriitoare de gust și de talent, atunci încrederea noastră este și o satisfacție deplină, un îndemn mai mult de a ne bucura de această inițiativă a savantului N. Cartojan.

D-șoara V. Ghiacioiu ne prezintă, alături de textul original un comentar frumos și limpede al textului publicat de Negruzzi în 1857, sub titlul de „Păcatele tinereților".

„Textul, — ne spune comentatoarea, a fost controlat cu ajutorul primelor publicații în gazete, dar fără a da variantele. Aci se ridică o problemă care a fost mult dezbătută, cu prilejul reeditării clasicilor și a scriitorilor decedați, anume aceia dacă este îngăduit a prezenta opera numai în felul în care scriitorii înșiși au considerat-o ca definitivă și bună de trecut sub ochii publicului, pe când erau în viață, sau trebue redate toate formele prin care a trecut creația lor, până la definitivarea finală, pentru a ne da seamă de procesul creațiunii în diferitele ei momente?! Dacă ar fi vorba de o ediție destinată cercetătorilor, atunci nu încape nici o discuție; documentarea trebue prezentată integral. Dar edițiile comentate nu se adresează cercetătorilor, pentrucă ei nu se servesc decât de originale. Cititorii pentru care se întocmesc asemenea ediții, au dreptul de a avea o selecțiune de texte, privite ca cele mai adequate spiritului unei mentalități cu o sută de ani mai târziu!

Ceiace preocupă pe d-ra Ghiacioiu, în primul loc, este redarea exactă a textului, calitate care se cere mai întâi și mai presus de orice dela un comentator și pe care Hasdeu o observa cu o scrupulozitate riguroasă în lucrările sale, care formează fundamentul filologiei române de azi.

Cât de mare importanță are aceastâ imperativă cerință pentru un comentator, se vede din erorile citate de d-ra Ghiacioiu, erori care, după cum cu multă dreptate, spune autoarea, — denaturează textul original, falsificând și valoarea operei. Se înțelege ușor ce lucrare de benedictin se cere pentru a controla, a compara și cerceta atâtea documente, spre a restabili textul original, uneori denaturat până la desfigurare. Aceasta explică meticulozitatea cu care autoarea adună numeroasele citate și scrupulozitatea cu care le respectă lungimea, spre a îngădui, după însăși mărturisirea sa, „lui Negruzzi și contemporanilor săi să vorbească", în loc de a-i „rezuma" și „parafraza". In acest gen de lucrări, este nevoe nu numai a utiliza metoda științifică cerută azi de progresele științelor filologice, dar și a înlătura procedeele incorecte care și-au luat privilegii de vechime, așa zisele greșeli de „tipar", după interval de 12 ani, respectându-se. Astfel e, de pildă, greșala de a *numerota* scrisorile lui C. Negruzzi,*din nou și arbitrar*, după ce s'au suprimat unele din ele. Nu mai vorbim de schimbările de text, unde moldovenismele lui Negruzzi sânt sistematic schimbate și înlocuite cu „explicații", ca de pildă în fraza: „Albeața feței și a grumazilor ei, pe care fluturau lungi *repantiri* în care repantiri a fost tradus cu „câințe"!...

Biografia lui C. Negruzzi, în care toate datele sânt controlate și verificate, chiar și data nașterii, amănuntele asupra familiei, adunate cu grijă dela descendenți, spiritul ager de analiză și cercetare asupra diferiților factori care au intrat în formarea personalității sale, încadrarea acestei personalități în mediul evocat cu măestrie și cercetat în lumina a multor și variate influențe, totul contribue a ne da, nu o simplă operă de informație, ci o minunată și exactă reconstituire din punct de vedere documentar.

De altfel, dacă am extrage din aceastâ voluminoasă operă de comentare paginile de analiză și critică, cu ingenioasele sondări în izvoarele de inspirație și influențele conștiente sau inconștiente, ale operelor lui Negruzzi, am avea un studiu critic din cele mai inteligente și mai pasionante asupra operei, personalității și mediului cultural și social în care a trăit C. Negruzzi, calități care nu se găsesc încă în niciuna din Istoriile noastre literare.

A APĂRUT
VÂRTEJUL
roman
de
Romulus Cioflec

Cartea străină

A APĂRUT
Viaţă de câine
roman
de
C. ARDELEANU

Alexis Tolstoi: Pierre le Grand

De câtăva vreme încoace, biografia romanţată, gen literar care acum doi sau trei ani se bucura, deopotrivă, de preferinţele publicului şi ale scriitorilor, trece printr'o eclipsă. Lucrul nu izbuteşte să ne întristeze câtuşi de puţin, deoarece biografia romanţată poate fi socotită, fără prea multă exagerare, drept o adevărată calamitate care primejduieşte dacă nu formarea bunului gust literar al publicului, cel puţin instruirea şi educaţia lui. Ca orice gen hibrid, întotdeauna silit să joace pe două sau chiar pe mai multe tablouri, romanul biografic împacă, sau cel puţin încearcă să împace, istoria sau istoria literară cu literatura. Ceiace este mult mai grav, însă, e faptul că el pretinde să înlocuiască aceste discipline, şi chiar izbuteşte s'o facă, cel puţin pentru o anumită categorie de cititori. Odinioară, cetitorul mijlociu care voia să se informeze asupra unei chestiuni de istorie sau de istorie literară, era silit să recurgă la o lucrare de specialitate, cu care trebuia să se războiască, — lucru cât se poate de folositor nu numai pentru cultura generală, dar şi pentru educaţia voinţei şi disciplina intelectului. Astăzi, acelaşi cetitor nu mai are niciun motiv să se ostenească cu descifrarea anevoioasă a unei lucrări de specialitate, când romanul biografic îi pune la îndemână, mestecată gata şi înfăţişată sub forma atrăgătoare a povestirii, informaţia de care are nevoe. Cât de exactă este această informaţie, în ce măsură respectă romanul biografic adevărul istoric, care e valoarea atmosferei şi a cadrului general pe care el le înfăţişează, iată un şir de chestiuni pe care cetitorul nostru nu şi le pune deobiceiu, de vreme ce scopul său principal, satisfacerea curiozităţii cu preţul unui cât mai mic efort intelectual, a fost atins. Iată deci că romanul biografic poate avea de cele mai multe ori înrâuriri dintre cele mai supărătoare asupra cetitorului, căci pe lângă că-i înfrânează curiozitatea în loc să i-o aţâţe, dar îl mai şi desobişnueşte de deprinderea de a gândi şi a face eforturi. In treacăt fie zis, înclinarea aceasta din ce în ce mai accentuată a majorităţii publicului cetitor către lectura facilă, care nu cere efort intelectual şi nu obligă la meditaţie, este un fenomen cât se poate de îngrijorător. In loc să se închine în faţa lui ca înaintea unei fatalităţi inevitabile, scriitorii au datoria să i se împotrivească din răsputeri, ridicând nivelul producţiei literare şi silind astfel publicul să-i urmeze pe o cale dela care el nu trebue lăsat să se abată nici pentru o clipă.

Iată motivele pentru care spuneam, la începutul acestor rânduri, că nu putem decât să ne bucurăm de eclipsa prin care trece, în clipa de faţă, biografia romanţată. Acest proaspăt gen literar reprezintă în general tipul scrierii de caracter facil în care autorul nu stă la îndoiala să facă orice concesiune gustului comun, chiar cu riscul de a trunchia sau a altera adevărul, care ar trebui totuşi să fie preocuparea de căpetenie a unei scrieri ce se făleşte cu înrudirea ei cu disciplina istorică.

Cartea Contelui Alexis Tolstoi (rudă apropiată, — dacă nu ne înşelăm, chiar fiu al marelui romancier), *Pierre le Grand* (1 volum, edit. Gallimard, Paris), care ne-a prilejuit aceste rânduri, constitue o excelentă confirmare pentru unele din observaţiile făcute mai sus. Vom vedea numaidecât pentru ce motive.

Personalitatea şi opera marelui ţar rus, care formează obiectul cărţii Contelui Tolstoi, a atras de timpuriu atenţia istoricilor, şi încă a unor personalităţi de seamă, care au consacrat acestei chestiuni pagini memorabile. Astăzi, chiar în Occidentul Europei, figura acestui uimitor suveran, căreia Rusia îi datorează fiinţa ei de stat modern şi de mare putere europeană, este îndeajuns de bine cunoscută pentru a figura înfăţişată în chip corect şi satisfăcător chiar în cele mai modeste manuale. In astfel de împrejurări, o nouă prezentare a istoriei lui Petru cel Mare n'ar fi fost îndreptăţită decât de apariţia unor noui izvoare sau a unor ştiri până acum necunoscute şi deci neutilizate de biografii anteriori. Faptul acesta nu s'a produs însă, — şi de altfel e puţin probabil ca el să se producă de aci înainte. Neavând, deci, nici un motiv să scrie o nouă istorie a lui Petru cel Mare, Alexis Tolstoi s'a mulţumit cu o biografie romanţată, a marelui ţar, concepută după formula obişnuită a genului.

Dela cele dintâi pagini ale cărţii te întâmpină însă o surpriză. Deşi figura centrală a cărţii este Petru cel Mare, totuşi greutatea accentului nu cade asupra personalităţii şi istoriei marelui ţar. Intr'adevăr, autorul îşi concentrează toată atenţia şi toate silinţele asupra chestiunii reacţiunii poporului rus în faţa reformelor, — totdeauna bine intenţionate, dar uneori puerile sau chiar deadreptul năsdrăvane, — concepute de ţar şi impuse adesea cu ajutorul cnutului ori al spânzurătorii. Şi, probabil pentru a pune în plină lumină acest episod, Contele Tolstoi nu stă la îndoială să facă un tablou amplu şi amănunţit al societăţii ruseşti din acea vreme, insistând mai ales asupra stării de indescriptibilă mizerie materială şi morală în care trăia clasa mujicilor, comparabilă în cele mai multe privinţi cu cea a sclavilor din antichitate.

Deşi destul de izbutită, plină de viaţă şi de mişcare, partea aceasta a cărţii distonează cu restul şi prezenţa ei nu este pe deplin justificată. Ai impresia, care la o a doua lectură se transformă în certitudine, că acest capitol e integrat în restul povestirii cam în silă şi că s'a urmărit cu el numai obţinerea unui succes ieften. Temându-se, probabil, ca biografia lui Petru cel Mare să nu intereseze numai în chip mediocru, autorul, a preferat să adauge un capitol, de un caracter special, acel privitor la starea societăţii ruseşti din veacul al XVII-lea, tablou în culori crude şi în contraste violente, de al cărui efect putea fi sigur, deoarece pentru publicul cetitor al Occidentului el trebuia să constituie cea mai deplină noutate.

Intrat pe calea concesiunilor, autorul este silit să meargă din una în alta, ceiace îl împinge uneori până la violarea adevărului istoric. Astfel, pentru a da un final impresionant cărţii sale, el o închee în chip nefiresc înainte de moartea ţarului, cu clădirea Petersburgului, fapt căruia i se dă menirea să încununeze, ca cea mai nimerită apoteoză, personalitatea uluitoare şi activitatea prodigioasă a eroului. Prezentând în acest chip faptele, autorul nu respectă însă adevărul istoric, deoarece lasă pe cetitor cu credinţa biruinţei definitive a lui Petru şi a ideilor sale. Dar realitatea este cu totul alta. Dintre reformele lui Petru, singurele care i-au supravieţuit şi şi-au făcut mai târziu văzute roadele, au fost doar cele politice. Mulţumită lor, visul marelui ţar s'a putut îndeplini şi Rusia s'a putut ridica la rangul de mare putere. Cât priveşte reformele sociale, ele şi-au vădit chiar de a doua zi slăbiciunea. Un popor care a zăcut sute de ani sub jugul mongol şi a stat în tot acest timp departe de luminile civilizaţiei europene, nu-şi schimbă în câţiva ani fiinţa şi sufletul, chiar când cea mai năprasnică voinţă i-o porunceşte.

EMIL COLIU

Sonete

Bonaginula da Lucca
către Guido Guinzelli

Tu ce-ai schimbat glumeţul chip în care
Poeţii au binecuvântat iubirea,
Amestecându-i forma, rostul, firea,
Spre-a-i depăşi c'o glumă mult mai tare,

Te-ai irosit întocmai ca făclia
Ce prinde 'n întunerec să coboare
Şi piere unde-i pulbere de soare,
Căci raza lui i'mprăştie tăria.

De lume agerimea te desparte,
S'o lămurească cine-ar fi 'n putinţă
Când slova ta e grea şi 'ntunecată!

Dar e ciudat că poţi să smulgi vreodată, —
Când tot ce ştim Bolonia ne 'mparte,
Un silnic cânt din cartea de ştiinţă.

Guido Guinizelli
către Bonaginula da Lucca

Grăbit nu-i cel pătruns de 'nţelepciune
Gândeşte 'n mers, cum judecata-i cere;
Şi'n gând găseşte 'ndemnuri şi putere
Pân'ce-adevărul truda lui şi-o spune.

Fălindu-se, nu-şi face nici un bine;
De starea lui, de firea-i ţină seamă;
Nu creadă c'adevărul poate-l chiamă
Spre-a-l mângâia când nu-l cunoaşte oricine.

Străbat văzduhul mii de sburătoare
Ce n'au asemeni sbor şi 'nsufleţire,
Şi-a căror fire-i alta străbătându-l.

Şi Domnul pune trepte 'n larga fire,
Când răi şi buni nu pot să se măsoare:
Nu-i bine deci să spui ce-ascunde gândul.

Traducere de
AL. IACOBESCU

Cronica mizantropului

Senilităţi

Pomeneam odată de o bătrână din Yugoslavia care, temându-se că nu va mai muri niciodată, s'a sinucis. Atunci făceam nişte consideraţii literare asupra lipsei de temere în faţa morţii la bătrâni. Observaţiile erau de altfel în marginile adevărului, însă cazul nu este de loc aşa de rar, cum îşi închipuia gazeta care vorbea de acest fenomen. Psihiatrii cunosc foarte bine pe bolnavul, în deosebi bătrân, căruia i-a intrat în cap, după multe ipohondrii neconfirmate de fapte, că nu va putea muri niciodată. Delavrancea însuşi a scris o poveste în care eroul ajunge la încheierea că este incapabil de moarte, ceeace îl determină să facă un gest, din păcate, mortal.

Nimeni nu poate avea decât respect pentru bătrâneţea în care toţi vom cădea, dacă vom fi norocoşi. Aici nu e vorba de a ironiza pe bătrâni, ci de a arăta o latură a psihologiei lor, latură care de fapt este o binefacere a naturii. Trecut de o anumită vârstă orice bătrân capătă convingerea că s'a întărit în faţa morţii. Vorbiţi unui bătrân de moartea altui bătrân, de aceeaşi vârstă. Intâi el va observa că individul a murit încă... tânăr, cu alte cuvinte va fi dispus chiar dela început să socotească acea moarte ca accidentală. Apoi, interesându-se de cauza decesului, va descoperi neglijenţă în regim, lipsă de perspicacitate din partea doctorului, un teren pregătit încă din tinereţe prin viaţă dezordonată şi abuzuri, un caz rar care nu apare decât la un secol odată, va descoperi însfârşit astfel de circumstanţe încât decesul va apărea ca pe deplin meritat şi cu neputinţă de a reapărea într'altă parte unde s'au luat măsurile cuvenite. Bătrânul nu este aşa de înspăimântat de moartea aproapelui ca omul tânăr. S'ar părea că moartea este un fenomen rar la bătrâneţe, care aproape nici nu-l priveşte. Această lipsă de sensibilitate este fireşte o fericire, fiindcă ce-ar fi viaţa într'o veşnică teroare?

Avariţia bătrânilor nu este o simplă manie iraţională ci reprezintă o proporţie dintr'un sistem încheiat. Bătrânul se crede un element selectat de natură, care izbutind să învingă boalele şi accidentele, este predestinat să ducă deabia de acum încolo adevărata existenţă de câteva zeci de ani. Insă societatea nu mai dă bătrânilor atâtea mijloace de existenţă, de aceea bătrânul găseşte cu cale să economisească straşnic. Cunosc o bătrână de o vârstă foarte înaintată, căreia vederea i-a slăbit într'o oarecare măsură. Medicul a încercat să repare cât s'a putut neajunsul, dar a trebuit totuşi să mărturisească:

— Ce să-i faci, de la o anumită vârstă toţi căpătăm câteun beteşug! O să vezi şi d-ta ceva mai turbure cu un ochiu.

— Cum, a răspuns bătrâna înspăimântată, sunt ameninţată să nu mai văd bine niciodată, am să rămân aşa toată viaţa?

Doctorul zâmbi amabil şi tăcu. Căci bătrâna apăsă pe acest toată viaţa *în aşa chip, că expresia căpăta adâncimea câtorva secole.*

ARISTARC

A apărut
ROMANUL CAVALERESC

în „ROMANELE CAPTIVANTE"
Lei. 15 — La chioşcari şi librari

PREMIUL DE 20.000 LEI oferit de
„CARTEA ROMANEASCA"
a fost acordat anul acesta de
ACADEMIA ROMANA
D-LUI GENERAL C. MANOLACHE
pentru romanu d-sale
SFANTA DREPTATE
apărut în Editura „ADEVERUL", S. A

INSEMNARI

A APĂRUT
MEMORII
(volumul III)
de
E. Lovinescu

Literatura proletară

Volumul de versuri, Ceasul de veghe, *al d-lui Liviu Deleanu ne-a prilejuit o seamă de reflecţii pe marginea tendinţelor noi în literatură.*

Instrumentul de care se serveşte elanul poetic al lui Liviu Deleanu nu este încă perfectat. El este graiul primar al vieţii de toate zilele. E drept că din acest material brut se făureşte limbajul literar, adică din materialul de care ne servim pentru a ne înţelege între noi, se scoate printr'o cântărită selecţiune, ceiace e mai frumos spre a fi sădit în cadrul poemului. Totuşi, în a-

ceastă poezie proletariană *răsună accentul unui adevărat elan poetic, şi se realizează de multe ori în mod fericit aliajul dintre formulele familiare, sau aşa zisul limbaj natural şi limbajul purificat pentru uzul special al poeziei.*

Pentruca acest aliaj să se preschimbe în combinaţie chimic realizată, pentruca această formă să se preschimbe în materie preţioasă a gândirii ce se înalţă deasupra cotidianului, deşi se sprijină şi se serveşte adeseori de expresii familiare, trebue ca poetul să posede la perfecţiune technica cea mai rafinată a poeticii.

Acesta a fost cazul tuturor celor ce s'au avântat în creaţiuni singulare şi ciudate şi s'au răzvrătit împotriva expresiunii de autoritate şi tradiţie. Verlaine, de pildă, a îndrăznit să asocieze formele cele mai elementare şi termenii cei mai comuni, cu cea mai meştesugită poetică, poetica Parnasului, pe care o stăpânea perfect. Deasemenea Mallarmé şi-a îngăduit un limbaj, o formă literară care-i aparţine numai lui, cu vorbe alese cu rafinament şi întorsături inventate sau dezvoltate de el, refuzând să primească formele făcute gata, sintaxa cu soluţii imediate, care se găsea la îndemâna lui. Această revoluţie a făcut-o însă numai după ce a cunoscut şi a stăpânit, în mod desăvârşit, technica versului francez, tainele meşteşugului făuritorilor de versuri, pe care voia să o distrugă şi să o înlocuiască.

Izvorul inspiraţiei poate fi oriunde. O singură condiţie se impune: crearea unei imagini noi a vieţii şi a destinului omenesc, care să fie destul de puternică, pentru a transforma ideia intimă, personală, pe care fiecare o are despre acestea. Pentru aceasta însă se cere ca forma de elaborare să nu fie improvizată, pripită şi neglijată.

Gorki, vorbind despre tendinţa greşită de a coborî nivelul cultural şi intelectual al literaturii spre a o face accesibilă proletarilor, observa că nu poate duce decât la un naturalism fără suflet, la o fotografie fără viaţă a acestei munci a tot puternice care reînvie pe lucrător şi-l liberează din robia seculară. „Cei care predică simplificarea *muncii literare, tind la legalizarea obiceiului ruşinos de a lucra neglijent", — afirmă Gorki.*

Viitorul literaturii tinde, e drept, spre forma simplă şi clară, care va fi forma adevărului *în general, dar la această formă trebue să ajungem printr'o lungă, minuţioasă şi mai ales conştiincioasă muncă de pregătire.*

Viaţa proletarului e aspră şi grea, dar experienţele ei pot îmbogăţi sufletul omenesc şi deci şi literatura. Cu o condiţie însă: să fie creată de artişti şi literaţi, din nou, ca un univers nou.

Aceasta explică entuziasmul cu care au fost primite de către publicul nostru cititor, interpretările lui Essenin, oricare ar fi îndrăznelile sale morale şi răzvrătirea sufletului său neogoiat.

Thomas Mann despre Freud

Cu prilejul sărbătoririi celor 80 de ani al lui Freud, Thomas Mann a pronunţat un discurs, care va rămâne ca un document de cea mai mare importanţă. După părerea sa, Freud a modificat concepţia noastră despre univers tot atât de radical ca şi Einstein.

Pe când Einstein deschide noi perspective „spaţiului", Freud ne ajută să luăm cunoştinţă de „timp" în altă lumină decât până la el. Noţiunea sa despre „prezent", în care rămăşiţele faptelor din trecut supravieţuiesc, turburându-ne ca şi când ar fi actuale, este privită de Thomas Mann ca cea mai fecundă creaţiune a psihanalizei. Ea este o reacţiune salutară împotriva falsei concepţii a timpului şi a spaţiului, boala de care suferă mai mult omenirea. Mann constată apoi imensa influenţă a psihanalizei asupra formării scriitorilor şi în special a celor mai tineri.

Unul din exemplele cele mai tipice este însuşi Thomas Mann, în marele său ciclu „Joseph".

El vorbeşte deasemeni despre valoarea informativă a boalei, înregistrată în minunata sa operă „Zauberberg", în care personagiile sânt îndreptate spre profunzimile cele mai tainice ale fiinţei lor prin suferinţă. Noţiunea aceasta de „suferinţă" nu trebue însă luată după înţelesul ei creştinesc de purificare sau expiere. Ea este privită aci numai ca un nou punct de vedere din care se grupează elementele în personalitate şi constitue prin aceasta un nou mod de cunoaştere.

De aci se vede multiplicitatea nemărginită a derivatelor psihanalizei şi perfecţiunea cu care se adaptează technica acesteia, creată numai pentru o anume ştiinţă, la toate ramurile de activitate umană.

„Freud, — zise Thomas Mann, — a descoperit terenuri noi în fiinţa umană, le-a deschis explorării şi colonizării inteligenţii. Prin aceasta el este creatorul unui nou humanism". Psihanaliza depăşeşte cu totul valoarea terapeuticei, devenind mai ales un mijloc de cunoştinţă generală. Ea cuprinde în studiul omului toate profunzimile inconştientului şi ale subconştientului, ignorate până la el. In opera lui T. Mann, „Joseph în Egypten", sânt în special tratate toate temele asupra înţelesului vieţii „trăite" şi a mitului ca legitimare a vieţii.

IS. SD.

Concursul de pasagii al „Adeverului Literar"

Publicăm mai jos şase extrase din cărţile unor scriitori cunoscuţi.

Participanţii la concurs vor răspunde de cine este autorul fiecărui pasaj, din ce volum e şi care este cuprinsul cărţii.

Celor ce vor da cele mai bune răspunsuri li se vor decerne premii în valoare de 5000 lei, în volume.

Răspunsurile urmează a ne fi trimise până la 15 Iulie 1937.

●

...Şi hribii, aşezaţi pe spete şi cu pântecele 'n sus, sfârâiau pe cărbuni; iar măruntul meu călugăr îi presura pe piept cu sare şi piper şi punea, în această îndeltnicire, atâta măsură şi chibzuială şi, fără să-şi dea sama, aşa îşi ţuguia buzele pe linia întinsă a celor două degete cu care-i presura, încât ai fi zis că vrea să-i sărute pe toţi, de rând. Din când în când câte un hrib, mai puţin răbdător la usturimea focului, râdica dintr'un şold, pocnea şi aşăzându-se iarăşi pe cărbuni, sfârâia înainte...

●

...mulţimea de ţărani, furioasă şi gălăgioasă, nu se dădea deloc dusă parcă şi-ar fi pierdut somnul. Chiotele unei bucurii năpraznice înăbuşea trozniturile focului. In lumina roşie oameni viermuiau ca nişte umbre fără odihnă, cu glasuri aspre, hârbuite care se topeau într'un sgomot straniu izbucnit parcă din rărunchii pământului... Târziu după miezul nopţii coperişul cu căpriori arşi se prăbuşi peste tavanul etajului. Un nour uriaş de scântei răbufni brusc şi se împrăştiă în văzduhul roşu, urmat de un cârd de flăcări proaspete desprinse din mormanul de jăratec. Din sute de piepturi porni ca la comandă supremă, un urlet prelung de mulţumire. Apoi, ca şi când numai acest semn de izbândă deplină l-ar mai fi aşteptat, ţăranii se risipiră încetul cu încetul. Doar câţiva se încăpăţinară a rămânea de teamă să nu se mai întâmple ceva şi ei să lipsească. Astfel înspre ziuă curtea se mai linişti de oameni şi focul însuşi ardea mai potolit şi sătul, cu pâlpâiri somnoroase...

●

...Fără îndoială că frunzişul gingaş, şi ecourile, şi răsuflările pădurii aveau un îndemn, dar şi fata, cu înmlădierea-i de ramură şi cu privirea-i de şarpe, visase clipa aceasta pe când în blănuri moi o legăna căruţa. Cum stăteau alături, deodată oşteanul o cuprinse scurt cu braţul şi ea se abătu la pieptul lui. Sta înlănţuită ca o liană de el, şi primea cu ochii închişi sărutările lui pătimaşe. Un braţ o strângea s'o frângă şi ea ofta biruită de iubirea furtunoasă a bărbatului şi de bolnava ei curiozitate de fecioară.

Răzbătură pe subt mesteceni mai departe în umbră, se făcu pe urma lor tăcere; şi tainica bătaie a castorilor iar începu a suna în adâncimi...

●

....Supărările iubirii
Sunt ca ploile cu soare:
Repezi, dar cu cât mai repezi
Cu atât mai trecătoare...

●

....Şi pieptul începe să-mi bată:
De sus fluturând a căzut
Pe bancă o foaie uscată,
O frunză din anul trecut...

●

...Septembrie veni cu cer palid şi nopţi clare cum nu mai fuseseră de multe toamne. Soarele învăluia colinele unduioase ale ţării cu lumină ca niciodată blândă, apusurile erau roze ca sideful dinlăuntrul scoicilor, iar sus pe mătasea decolorată a înaltului, se topea alb şi ireal, câteodată numai o fulguire de nor, câteodată numai o legănare de funigel, dar de atâtea ori risipit, fumul ghiulelelor.

Era coaptă şi bună şi îndelungă toamna, ca în amintirea bătrânilor. Să pârguie fructele, să rumenească strugurii, să fiarbă mustul, să ghiftuie hambarele, să duduie morile.

Dar sub cerul acesta clement, fără ploaia şi vânturile echinoxului, ceva înfricoşat şi hain strângea inima oamenilor ca o pasăre gâtuită.

Când listele de morţi deveniră păharul înveninat din fieşte ce dimineaţă, câte-o femeie se împleticea cu un a! scurt şi cu fruntea rezemată de perete, ascunsă sub braţul încovoiat, rămânea stană până când alături nu mai suna nici un vuiet de paşi. Acesta era răsboiul? Cu nevinovată surpriză, ochii întrebau dureros şi încă nedumiriţi, cerşind un răspuns de amăgire. Iar în locul răspunsului mereu alte comunicate şi alte liste de morţi...

Ecouri din Spania

José Bergamin s'a făcut cunoscut în lumea literară prin ciudata sa estetică la finele domniei lui Alfons al XIII-lea. Unamuno i-a consacrat pagini elogioase în „Nuevo Mundo" chiar în clipa când a fost trimis în exil de către Primo de Rivera. In prezent, îmbrăcat în haine de miliţian, ars de soare şi de focul luptelor, Bergamin a păşit o clipă peste graniţele Spaniei, pentru a vorbi lumii apusene despre durerile ţării sale.

Fiu al unui mare avocat din Madrid, care a fost ministru pe timpul monarhiei, Bergamin s'a răzvrătit de tânăr împotriva mediului său, creiând curentul din jurul revistei „Cruz y Raya" de inspiraţie catolică şi republicană, uşor îndreptată spre extrema stângă. Dealtfel, în jurul anului 1934 existau în Spania o serie de mici reviste care s'au străduit să reînoiască gustul învechit din această epocă fără nerv, răspunzând aspiraţiilor tineretului şi încercând să deştepte darul de a cunoaşte şi a admira viaţa.

In fruntea câtorva poeţi şi critici din generaţia sa, José Bergamin a întreprins o luptă curajoasă pentru „revizuirea valorilor", studiind misticii şi dramaturgii Spaniei, încurajând pe cei originali dintre tineri şi înoind cu tineretul materia literară.

Puţin cunoscut în afară de graniţele ţării sale, nefiind tradus în altă limbă, el n'a căutat popularitate nici în ţara sa. Ceiace căuta el era mai ales ajutorarea tinerilor de talent spre a eşi la lumină pe toate căile şi popularizarea curentelor noi în revista „Indice", pe care o scotea înainte de catastrofă cu prietenul său Juan Ramon Guimenez.

Prima sa operă „Foc de artificiu şi stea" a provocat un mare scandal în literatura spaniolă prin ideile şi aforismele sale ciudate asupra artei şi literaturii.

Colaborarea sa la cotidianul „Imparcial" şi la revista „Espana", de sub direcţia celui ce deveni în urmă preşedintele Azana, a prilejuit primele sale încercări de a lua contact cu mulţimea. In alte scrieri şi mai ales „Spania în labirintul său" (de la Lope de Vega, la Calderon), José Bergamin a căutat să pună problemele tineretului spaniol şi s'a consacrat timp de trei ani acestei lupte care şi-a găsit soluţia în catastrofa războiului civil. Chiar în clipa dezlănţuirii dezastrului, Bergamin pregătea apariţia romanului „Mas mortes que vivos" (Mai mulţi morţi decât vii), în care desvolta drama conştiinţei creştine în lumina roşie a Asturiilor din 1934. Au urmat apoi „Les espegos del purgatorio" (oglinzile Purgatoriului), un roman de mistică în care studia criza tineretului spaniol din punct de vedere religios şi din punct de vedere social. A isbucnit apoi grozăvia ce continuă până azi. Dacă va scăpa cu viaţă din acest război, va continua să-şi difuzeze ideile prin romane. Pentru moment însă, nu e vorba de literatură ci de lupta pentru viaţă şi libertate, la care s'a reîntors în ţara sa, după ce a ţinut o serie de conferinţe în Europa.

A apărut n-rul 19 din revista de atitudine „REPORTER", cuprinzând articole, cronici şi reportagii semnate de: Ilya Ehrenburg (Un Hristos de piatră priveşte cum se săvârşesc ororile în numele lui); *N. D. Cocea* (Guvernul Frontului popular, guvernul Franţei); *Petre Groza* (Alunecă burghezia spre extreme); *Romulus Georoceanu* (Vom continua lupta pentru legalitate şi dreptate), *Paul Teodorescu, Ştefan Tita, H. St. Streitman, T.Albageru, P. Şerbănescu, A. G. Grama etc.*

A APĂRUT
O JUMATATE DE OM
roman
de
LUDOVIC DAUŞ

Polemici

A APĂRUT
DRUMURI ALBASTRE
de
Const. Argeşanu

„Generaţia interimară"

Intr'un interview acordat ziarului „Credinţa" — d. prof. S. Meiedinţi vorbeşte despre generaţia dinainte de războiu.

D-sa — făcând procesul generaţiei antebelice — atacă sămănătorismul şi poporanismul, mişcările proeminente din epoca care a făcut războiul:

„S'a spus că nici poporaniştii, nici cei dela Sămănătorul n'au înţeles satul românesc, adică temelia neamului românesc.

„In adevăr, poporanismul *(un fel de socialism camuflat)* n'a fost altceva decât reflexul nenorocit al mişcării „narodnice" din Rusia frământată de nihilişti şi Evrei. Cine ştia ce s'a petrecut acolo din timpul lui Alexandru al II-lea până la Nicolae al II-lea, îşi dă seama numai decât că „1907" avea să dea peste noi, cum te pridideşc scânteile şi fumul unui incendiu vecin, când e mânat de vânt.

„Câtă grijă au avut poporaniştii de soarta neamului românesc se poate judeca dintr'o singură împrejurare: reprezentantul lor, Stere, a sfârşit scriind „Lumina" spre a fi aruncată de Nemţi în tranşeele armatei româneşti.

„De altă parte, Sămănătorismul a fost o agitaţie tot atât de superficială, lipsită atât de cunoaşterea satului, cât şi de credinţa în puterea massei rurale. O spune lămurit însuşi fostul director al răposatului Sămănătorul".

N'a înţeles „Semănătorul" satul românesc?

Dar atunci cum se explică faptul, că această revistă a publicat articole care reflectă — mai exact decât orice — specificul naţional românesc?

In afară de literatura publicată, d. Iorga a creat un curent de idei şi o atmosferă de simpatie pentru ţăran — ceiace a contribuit la realizarea reformelor fără zguduiri primejdioase.

Despre poporanism, d. Mehedinţi spune lucruri fantastice. Poporanismul ar fi — după d-sa — un „socialism camuflat". Parcă d-sa n'ar cunoaşte seria de articole, publicate de C. Stere în „Viaţa Românească" sub titlul „Social-democratism sau poporanism?" Stere a purtat multe polemici cu social-democraţii, tocmai pe baza nepotrivirii dintre cele două concepţii.

Un biograf al lui Gherea spune că Stere, mutat la Ploeşti între 1896-1898, îşi luase locuinţă alături de casa lui Gherea — cu care purta îndelungate şi aprinse discuţii politice şi sociale, totdeauna cu caracter contradictor.

Pentru a arăta grija poporaniştilor de „soarta neamului românesc" — d. Mehedinţi pomeneşte de „Lumina". D-sa vrea să dea impresia că Simion Mehedinţi, ministrul din guvernul Marghiloman, şi Simion Mehedinţi — autorul declaraţiilor din „Credinţa" — nu-i una şi aceiaşi persoană.....

Cronicile interne ale lui C. Stere din „Viaţa Românească" arată o perfectă cunoaştere a satului românesc. Altfel, Stere n'ar fi propus împroprietărirea şi votul universal.

Ba mai mult: „Viaţa Românească" avea „Scrisori" din Basarabia, Ardeal şi Bucovina — scrisori care zugrăveau tocmai viaţa exactă din provinciile subjugate.

Poporanismul a pregătit reformele nu numai tehniceşte, intelectualmente şi sufleteşte, dar şi în mod politic — prin influenţa lui Stere asupra lui Ionel Brătianu, prin acţiunea-i în sânul partidului liberal, culminată în „Liga Reformelor" şi în rolul lui Stere de raportor al modificării Constituţiei pentru introducerea reformelor.

Această activitate ideologică şi practică nu presupune o exactă cunoaştere a satului românesc?

Dacă ideia reformelor nu era ventilată cu câţiva ani înainte de războiu, — poate ţăranii, cu scepticismul lor tradiţional, n'ar fi fost atât de încrezători faţă de făgăduiala împroprietăririi.

D. Mehedinţi — ca om de ştiinţă — nu se războieşte numai cu poporanismul şi cu „Sămănătorul", ci cu întreaga generaţie care a poodus aceste curente.

„La noi, — continuă d-sa, — procesul generaţiei care se apropie acuma de mormânt e încheiat. Intâi, fiindcă e cu un picior în groapă, apoi fiindcă a fost judecată încă de mult (dinainte de răsboiu) ca o simplă generaţie „interimară", care s'a distins mai mult prin păcate, de cât prin merite".

Şi în sfârşit:

„Generaţia dela începutul acestui secol a rămas subt nivelul nevoilor şi statului românesc".

Ce-a fost generaţia dinainte de războiu?

Ea a contribuit, în largă măsură, la modernizarea statului românesc — un stat patriarhal până mai deunăzi.

„Generaţia interimară" a făcut războiul — cu tot cortegiu-i de jertfe şi de acte eroice. Iată marele ei păcat!

Această generaţie a făcut România Mare, căreia i-a pus la temelie: împroprietărirea şi votul universal.

Acum — fiindcă oamenii acestei generaţii sânt „cu un picior în groapă" — trebue oare să-i înmormântăm cu forţa în groapa comună.., fără să le respectăm trecutul şi fără să le ascultăm sfatul înţelept?

„Generaţia interimară" care a trăit în idealism, trece... Inţelegem la urma urmei un atac din partea generaţiei tinere — realiste... care a şi început să se manfesteze mai concret.

Dar ca un om din generaţia trecută să-şi ponegrească generaţia numai pentru faptul că el personal n'a reuşit să realizeze nimic — ni se pare nepotrivit.

A părăsi pe soldaţii din acelaşi contingent cu tine, a-ţi pune pantaloni scurţi şi a te adresa tineretului — oferindu-ţi resursele patriotismului tău fleşcăit — e un gest nedemn pentru un om cu pretenţie de cărturar.

Cetăţeanul are o vorbă pea tare pentru această lipsă de caracter. Deaceia n'o întrebuinţăm.

Cine profanează memoria lui Eminescu

Ori de câte ori s'a vorbit despre boala lui Eminescu, fie aceasta numai în interesul strict al cunoaşterii evoluţiei personalităţii sale, presa de dreapta a găsit prilejul să atace pe motiv că se profanează memoria poetului.

Acum câţiva ani, când pornise un curent de cercetare a vieţii lui Eminescu şi apăruseră o serie de opere care-l fixează definitiv ca om şi ca poet la locul ce i se cuvine în cultura românească, aceiaşi presă a dus o campanie şi mai înverşunată. Acelaş cântec: „se profana memoria lui Eminescu".

Iată însă că ziarul „Universul", cu data de 17 Iunie crt., vorbind despre un pelerinaj al unui grup de eleve la mormântul lui Eminescu, însoţeşte informaţia din ziar cu un clişeu care ni-l înfăţişează pe Eminescu din vremea când nu mai era poet. Mai mult: pe faţa sa nu se mai recunoaşte nici o singură trăsătură umană.

M. Eminescu

Nu e vorba de o folosire a acestui clişeu în scop documentar. E o informaţie menită a fi citită de publicul larg. Tânăra generaţie, când va citi informaţia care vorbeşte despre gestul pios al pelerinajului, va avea în faţă această imagine a lui Eminescu.

Atunci când avem la dispoziţie atâtea fotografii, care ni-l înfăţişează pe Eminescu în floarea tinereţii, în deplinătatea facultăţilor sale creatoare, un Eminescu rămas etern pentru cultura românească, pe care cu atâta uşurinţă le poţi prezenta generaţiilor tinere, gestul de a populariza cu prilejul unei comemorări o imagine care nu mai e a lui Eminescu, umple sufletele de adâncă revoltă.

M. EMINESCU
(fotografie reprodusă de Universul)

Plagiatul

Din cauza abundenţei de material, amânăm pentru numărul viitor publicarea continuării studiului referitor la plagiatele d-lui prof. univ. St. Gr. Berechet.

Articolul viitor va cuprinde analiza studiului d-lui Berechet „Cunoştinţe noi despre manuscrisele religioase slave din România".

Cum e apărată familia românească

Capitala a fost teatrul unei crime. Indiferent de justificarea ce i s'ar putea aduce, gestul de a recurge la revolver pentru rezolvarea unor conflicte este condamnabil. Societatea a depăşit de mult faza când fiecare individ în parte, pentru cazul său, era depozitar al puterii judecătoreşti şi executive.

Totuşi, într'o gazetă de extremă dreaptă, un domn care „face elogiul familiei", vrea să găsească în criminal un erou, care, spre a „întări" familia, n'a tras cu un revolver, ci cu „tunul onoarei sale călcate".

„Ceeace ne reţine din tot acest subiect — spune autorul articolului — demnă nu ni se pare decât sângele rece cu care Ion Muşi şi-a şters petele depe visurile sale de viaţă. Macedonenii dovedesc încădată că reprezintă o insulă de oameni extraordinari, cari ne-au dat nu numai o seamă de învăţaţi, filologi în deosebi, comercianţi iscusiţi şi fruntaşi patrioţi — dar ei dau întotdeauna UN CARACTER".

Iată un exemplu de „demnitate", iată un om „extraordinar", iată un „CARACTER"!

Şi Jean Liveanu însă, victima, este tot macedonean. După teoria de mai sus, ar trebui să fie şi el un „CARACTER". Ei bine, nu e aşa, pentrucă Jean Liveanu e „un oarecare Jean Liveanu, — ce nume de dizeur evreu!— un biet contabil care, câştigând bine, îşi permitea fantezia să se îmbrace chic — atât cât poate să fie chic un Jean Liveanu oarecare! — să trimită flori şi scrisorele mov, în versuri!"

Autorul articolului face din criminal un „CARACTER" şi din Jean Liveanu „un oarecare contabil" nu în zadar. Vrea să apere familia românească, a cărei atmosferă caldă o evocă atât de sugestiv:

„Scriu aceste rânduri, în grădina luminată a d-rului Ilie Rădulescu, directorul nostru, care şi-a botezat astăzi — naş fiind marele nun al neamului, Maestrul Octavian Goga — încă un copil, o fetiţă, celebra Poruncă-Felicia, brună şi vie ca un buzdugan".

Mai mult:

„Şi remarc încă odată, eu care însumi am intrat în rândul oamenilor, cât e de sfântă şi de caldă atmosfera familiară".

Ei bine, această familie se destramă din cauză că „femeia română s'a zăticnit". „Aşa-zisa carte învăţată" a zăticnit-o.

Nu e de vină însă numai femeia:

„Şi nu e mai puţin adevărat că şi noi bărbaţii, suntem porcii culpabili".

Mărturisirea de credinţă a autorului articolului cu pricina ar trebui să dea de gândit nu numai celor direct interesaţi la armonia căminului său conjugal. E timpul ca şi ceilalţi oameni, în rândul cărora el ne spune că a intrat, deşi până la urmă dovedeşte contrariul, să se preocupe de cazul unui „porc" strecurat dintr'o familie onorabilă, printre oameni...

Naţionalism

In ultimul număr al revistei „Santier", d. prof. Alexandru Claudian semnează un articol judicios asupra problemei naţionalismului, din care reproducem un fragment:

„O! Naţionalism, cuvânt sfânt, al cărui conţinut nu poate fi decât mai marea fericire, materială şi morală, a mulţimii muncitoare, la ce treabă urîtă ai ajuns să serveşti!

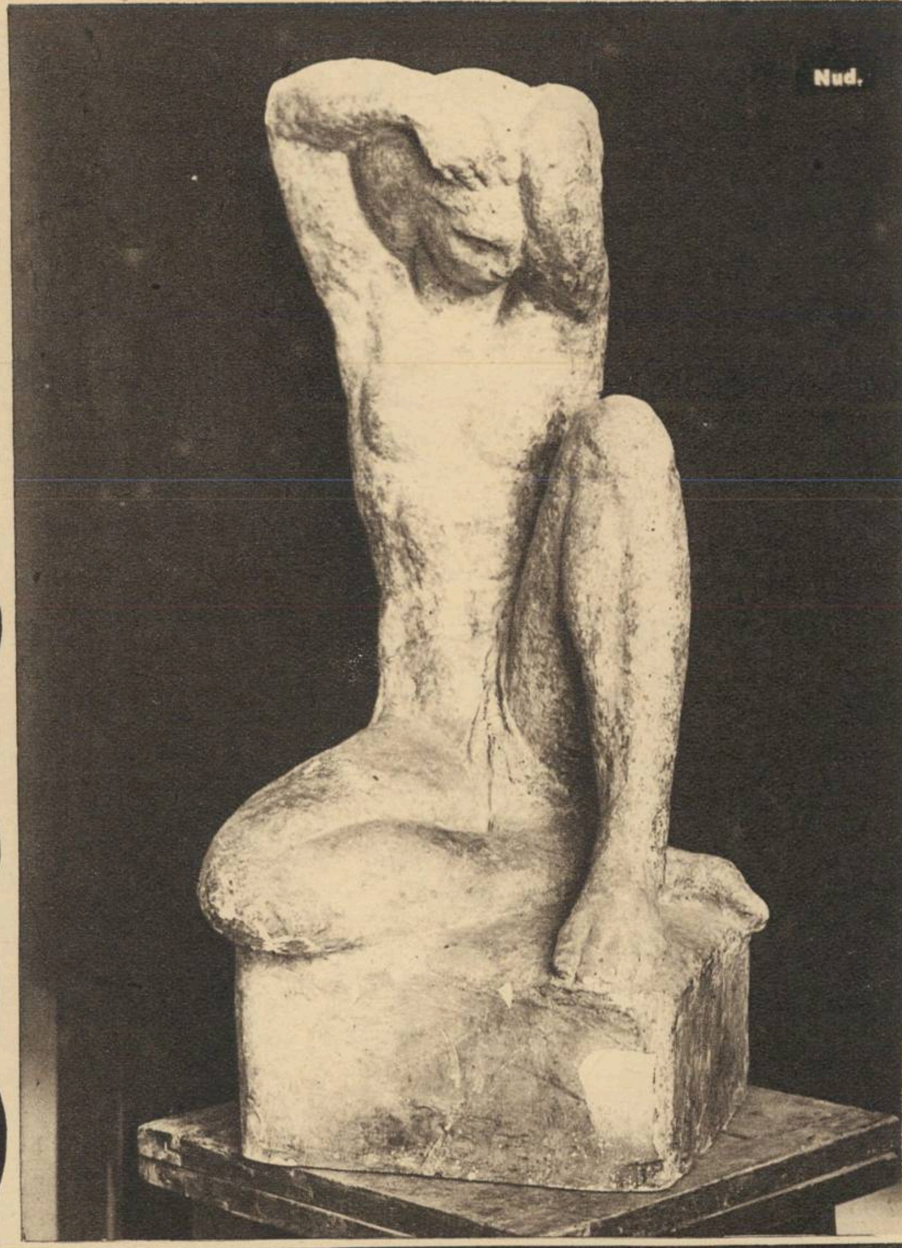
„Te propagă duşmanii Franţei democratice care poartă marea vină de a fi ridicat, prin înţeleapta ei politică socialistă şi radicală aşa de moderată, nivelul de viaţă al marei mulţimi. Te rostesc cu odioasă ipocrizie cei care, din ură de clasă nestăpânită (ei antimarxişti feroci!) din teamă că democraţia le-ar smulge privilegiile nedrepte, sunt gata să arunce România în lagărul revizionismului, al Germaniei şi al Ungariei.

„Dar să nu uite „naţionaliştii" noştri cei intraţi în grav conflict cu interesele de viaţă ale acestei naţiuni de harnici lucrători, de ţărani cuminţi şi de intelectuali modeşti, că între calităţile poporului românesc se numără, alăturea cu bunul simţ, puterea de a deosebi grâul de neghină şi falsul naţionalism al saloanelor hitlerizate de naţionalismul democrat şi sincer al mulţimii care cere dreptate".

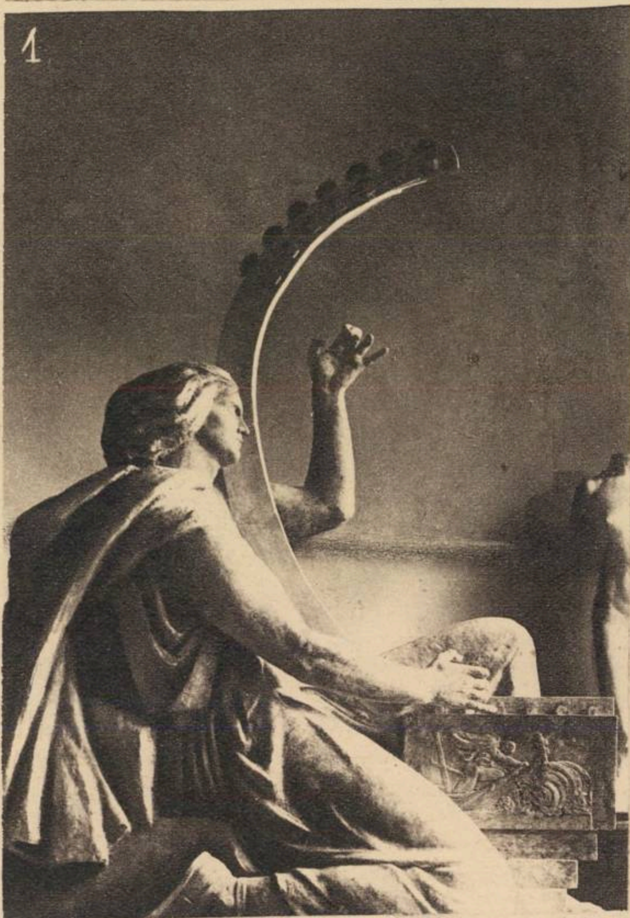
SCULPTORUL ION JALEA

Nud (studiu)

Nud.

1. Figură alegorică la Monumentul Carmen Sylva (Constanța)
2. Baso-relief reprezentând sculptura.
3. Detaliu din Monumentul Infanteriei,
4. Portret: poetul Dominic.

Adevĕrul literar
si artistic

I. Jalea: Capul Sf. Pantelimon

Anul XVIII. Seria a-III a. No. 864 — 27 Iunie 1937 — 20 Pagini Lei 5

Adevĕrul literar și artistic

865

El Greco: Sfânta Familie (Palatul Cotroceni)

EL GRECO

In Spania i s'a zis El Greco (Grecul) însă il chema Domenico Theotocopuli. Era Grec din Creta și totuși a izbutit să fie cel mai caracteristic geniu spaniol în pictură.

S'a născut in 1547. A invățat pictura la Veneția, unde a fost elevul lui Tițian; a purtat apoi flacăra tradiției bizantine și italiene în Toledo, stâncoasa cetate a Castiliei.

Se crede că El Greco ar fi avut din naștere un defect al ochilor, un stigmatism, care-l silea să deformeze in lungime obiectele Cum se explică: atunci că, ani de-a-rândul, acest presupus defect nu l-a impiedicat să desemneze aidoma cu toți meșterii, până la acea răspântie a vieții lui sufletești și picturale, când — stabilit în Spania — găsește modele și o manieră de a simți care răspundeau naturii sale

In Toledo, unde erau ruini romane, basilici vizigote și moschei arabe stăpânia acum sufletul de o gravitate funebră al catolicismului spaniol, din timpul lui Filip al II-lea

Greco devine pictorul acestui suflet, eșind din canoanele frumuseții convenționale. Arta lui crește în toate compozițiile și portretele, ca o izbucnire inălțătoare, ce pâlpâe prelungind trupurile și subțiind fețele pale.

Din viața lui misterioasă ca și din minunata lui creație, mai știm că El Greco a sculptat, a zidit și a scris. Inteligența lui a cuprins toate aspectele artei, cunoscute veacului său; dar statuile pe care le-a dăltuit nu le mai cunoaștem, zidurile s'au preschimbat sau au căzut, iar din cele ce a scris despre artă, ca un alt Leonardo da Vinci, n'a rămas nici o urmă.

Rămâne să înțelegem pe Greco numai din picturile sale, din care unele — comenzi la cererea Regelui și a nobilimei deatunci, altele, — vedenii din lumea gândului său, atât de ciudat personale, încât au părut multora isvorîte din nebunie; totuș ele nu poartă decât fiorul credinței. Azi înțelegem că toate sunt arătări din sufletul Spaniei de atunci, din umbra de foc a inchiziției și a războaelor pentru religie.

(Tablourile: „Inmormântarea contelui d'Orgaz" și „Martiriul Sfântului Mauriciu").

Aproape toate pânzele lui Greco sunt icoane care inițiază la viața interioară, prezentând tragic trăirea supranaturală.

•

In tot ce are mai sublim religia, prețuim cu deosebire silința lăuntrică spre desăvârșire, pentru întâmpinarea morții de neinlăturat. Scrutarea necontenită a conștiinței, postul și toate canoanele tind să făurească în credincios eul nou, personalitatea superioară, pe care o pretinde celor aleși Dumnezeirea. Toate jertfele, toate chinurile, oricât de dureroase ar fi, nu sunt privite decât ca o pregătire pentru marea desăvârșire.

•

Greco a trăit și el acest sbucium al întrecerii și această străduință spre desăvârșire, făcându-le nemuritoare în pictura lui halucinată.

A izbutit să îndepărteze de pe paleta lui culorile și armoniile senzuale, ca un schimnic care — aflându-se în post — își restrânge merindele și plăcerile ușoare. A izbutit în schimb să cucerească lumina sufletească, folosind numai câteva culori, pe care le face să scânteeze prin pâlcuri de umbră grea.

•

Paleta lui El Greco inchide toată ardoarea metafizică a teribilului catolicism spaniol. Figurile lui se lungesc spre cer, deviind fericit, ca atrase magnetic spre înălțimea tabloului. Lepădate de tot ceiace e lumesc, dematerializate, păstrând sub carnația lividă luminile reci ale sufletului eliberat de povara trupului, prin strădania către purificare — aceste chipuri de „penitenți" eternizează miracolul de spiritualizare al unei credințe aprige.

•

Pe aceste tablouri-icoane, omenirea, care se apropie să privească marele eveniment al acestui mănunchi de capodopere, ar voi să găsească deslegarea tuturor frământărilor Spaniei de astăzi. Infățișările acestea, din arta lui El Greco sunt mai mult decât o oglindă a gândului și sufletului de odinioară. Ele constitue poate o prelungire a luminilor din trecut care vor prilejui noi zămisliri de artă.

•

Arta lui Greco care a folosit puterile realității în redarea imaterialului, este poate o tainică punte între veacuri și lumi.

VICTORIA DRAGOȘ-URSU

In Editura „Adeverul" au apărut:

Domniile lor Domnii și Doamnele...
de Profira Sadoveanu

O jumătate de om
Roman de Ludovic Dauș

VÂRTEJUL
Roman de Romulus Cioflec

← Sf. Martin călare (Palatul Cotroceni)